

128. TIISTAINA 14. JOULUKUUTA 1999

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

- 1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000 4140

Hallituksen esitys HE 40/1999 vp

Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 33/1999 vp

Talousarvioaloite TAA 1—1042/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Suvi-Anne Siimes /vas

Erkki Tuomioja /sd

Nimenhuuto

Nimenhuudossa merkitään täysistunnosta poissa oleviksi seuraavat edustajat:

Satu Hassi /vihr

Klaus Hellberg /sd

Anne Huotari /vas

Matti Huutola /vas

Liisa Hyssälä /kesk

Kyösti Karjula /kesk

Paavo Lipponen /sd

Markku Markkula /kok

Petri Neittaanmäki /kesk

Pekka Nousiainen /kesk

Maija-Liisa Rask /sd

Kimmo Sasi /kok

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Matti Huutola /vas

Maija-Liisa Rask /sd

Pekka Nousiainen /kesk

Eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä olevat edustajat

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskuntatyöhön liittyvissä virkatehtävissä ovat

14.12. edustaja

Erkki Tuomioja /sd

14.—17.12. edustajat

Paavo Lipponen /sd
Petri Neittaanmäki /kesk
14.—18.12. edustajat
Anne Huotari /vas
Kyösti Karjula /kesk
Markku Markkula /kok
Kimmo Sasi /kok

Merkitään.

Poissaolopyynnot

Puhemies: Vapautusta eduskuntatyöstä muun syyn perusteella ovat pyytäneet ajalta

14.12. edustajat
Tuija Brax /vihr
Pekka Nousiainen /kesk

Puhemiesneuvosto puoltaa poissaolopyyntöjä.

Hyväksytään.

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2000

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys HE 40/1999 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM
33/1999 vp
Talousarvioaloite TAA 1—1042/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä tiettyyn lukuun kohdistuvat perustelut ja lausumaehdotukset ovat ilman eri mainintaa tulleet lukua esiteltäessä käsitellyiksi. Menojen ja tulojen tultua käsitellyiksi esitellään yksityiskohtaisten perustelujen yleinen osa. Lopuksi esitellään yleisperustelut sekä mietinnön lopussa olevat ponnet. Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyk-

sen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden, talousarvioehdotuksen laskelmiin sisällyttämisen määrärahan ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon ainoastaan, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista ehdotuksista, pyydän niitä edustajia, jotka aikovat tehdä tällaisia ehdotuksia, mainitsemaan ehdotuksensa sen talousarvioaloitteen numeron, jolla asia on pantu vireille.

Edelleen huomautan, että työjärjestyksen 44 §:n 4 momentin mukaan edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan monistamista ja edustajille jakelua varten. Näin on meneteltävä siinäkin tapauksessa, että muutosehdotukset sisältyvät vastalauseisiin. Pyydän edustajia muutosehdotuksissaan mainitsemaan talousarvioaloitteen tai vastalauseen numeron, johon muutosehdotus mahdollisesti liittyy. Keskuskansliassa pidetään edustajien saatavana ehdotusten laatimista helpottavia lomakkeita.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että muutosehdotukset on annettava keskuskansliaan seuraavasti:

— muutosehdotukset menojen pääluokkiin 21—30 viimeistään huomenna keskiviikkona kello 12 ja

— muutosehdotukset muihin pääluokkiin, tulojen osastoihin, yksityiskohtaisten perustelujen yleiseen osaan ja yleisperusteluihin viimeistään huomenna keskiviikkona kello 18.

Muutosehdotuksia, joita ei ole jätetty keskuskansliaan edellä mainittuna aikana, ei oteta käsiteltäviksi, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena.

Ehdotukset kootaan edustajille jaettaviksi monistevihkoiksi. Kuhunkin vihkoon tulee yksi pääluokka tai yksi osasto. Yksityiskohtaisten perustelujen yleinen osa ja yleisperustelut sijoitetaan kumpikin omaan vihkoonsa. Määrärahaan kohdistuvat ehdotukset sijoitetaan vihkoihin ehdotusten numerojärjestyksessä luvuittain ja luvuissa momentteittain. Momentin, luvun ja pääluokan perusteluja koskevat ehdotukset sijoitetaan asianomaisen kohdan loppuun. Yksityiskohtais-

ten perustelujen yleistä osaa ja yleisperusteluja koskevat ehdotukset järjestetään ehdotuksen tekijöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Ehdotukset numeroidaan kussakin pääluokassa ja osastossa samoin kuin yksityiskohtaisten perustelujen yleisessä osassa ja yleisperusteluissa juoksevasti numerosta 1 lähtien. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että kunkin pääluokan kohdalla sallitaan ensin sitä koskeva yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitellään ehdotusten tekemistä varten pääluokat monistevihkon mukaisesti luvuittain numerojärjestyksessä, lukujen perustelut ja lopuksi pääluokan perustelut. Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten numerojärjestyksessä. Koska tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina, pelkkä ehdotuksen numeroon viittaaminen riittää. Kannatuspuheenvuoro annetaan välittömästi ehdotuksen tekijän puheenvuoron jälkeen. Kun pääluokan kaikki ehdotukset näin on tehty, suoritetaan äänestykset koko pääluokan osalta.

Tulojen osastoista ei yleiskeskustelua sallita. Osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänestykset suoritetaan vastaavalla tavalla kuin menojen pääluokissa.

Yksityiskohtaisten perustelujen yleisestä osasta ja yleisperusteluista ei myöskään sallita yleiskeskustelua. Ehdotukset niidenkin osalta tehdään ja äänestykset suoritetaan ehdotusten numerojärjestyksen mukaisesti.

Jollei pääluokan, osaston, niiden jonkin luvun, yksityiskohtaisten perustelujen yleisen osan tai yleisperustelujen kohdalla ole tehty muutosehdotusta, ne katsotaan hyväksytyiksi yksimielisesti ilman eri esittelyä.

Puheenvuoroja jokaisen pääluokan yleiskeskusteluun voidaan pyytää huomista kello 9 lähtien keskuskansliasta.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

¹ **Maria Kaisa Aula /kesk:** Arvoisa puhemies! Suomen eduskunta on valtiontalouden realiteettien tunnustamisessa varsin poikkeuksellinen, jos sitä verrataan muihin Euroopan unionin jäsenmaihiin. Pian päättyvän vuosikymmenen aika-

na lähes kaikki puolueet ovat olleet jossain vaiheessa hallituksessa ja jokainen vuorollaan on kyennyt tekemään huomattavia säästöjä valtion menoihin.

Johdonmukaisten vaikka usein vaikeiden päätösten tuloksena on 80-luvun lopun häiriötilasta aiheutunut valtiotalouden vaje saatu kurottua umpeen. Ensi vuoden talousarviossa voidaan 6 miljardia markkaa osoittaa valtionvelan kuoletuksiin. Jos myös muut euroalueen maat, etenkin suuremmat sellaiset, hoitaisivat oman valtiontaloutensa samaan malliin, olisivat huolet euron vakaudesta paljon vähäisemmät.

Merkillepantavaa on sekin, että hallituspuolueiden ohella myös oppositio hyväksyy talousarvioesityksen päälinjan eli ylijäämäisen budjetin tavoitteen, valtion menojen pitämisen aisoissa ja sitä kautta liikkumavaran luomisen suhdanteisiin sovitetulle työn verotuksen keventämiselle.

Tätä suurta linjaa ei ole syytä unohtaa, kun arvioidaan talousarviokäsittelyn viimeisimpiä käänteitä eduskunnassa. Eduskunnan valtiovarainvaliokunta tietää ja ymmärtää hyvin oman vastuunsa talousarvion tasapainottamisessa. Valiokunta- ja jaostokäsittelyn aikana asiat olivat muutoinkin hyvin hallinnassa, mistä kiitos valiokunnan jäsenille. Valitettavat sekavuudet johtuivat valiokunnan ulkopuolisista syistä.

Talousarvion ylijäämä velan nettokuoletuksiina mitattuna säilyy nyt eduskunnalle annettavassa valtiovarainvaliokunnan mietinnössä lähes 6 miljardissa markassa. Suurella todennäköisyydellä velanhoitomienot vielä ensi vuoden aikana pienenevät nyt arvioidusta mahdollisesti jopa 1 miljardilla markalla. Tätä ei kuitenkaan vielä tässä vaiheessa budjetissa ole voitu ottaa huomioon.

Talousarvioon eduskuntakäsittelyn aikana tulleista noin 700 miljoonan markan lisäyksistä suurin yksittäinen on eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisen nopeutus. Tämä on kuitenkin katsottu sisältyväksi hallitusohjelmassa mainitun niin sanotun veronkevennysvaran käyttöön, eli sen osalta ei vastaavia menojen leikkauksia tai tulojen lisäyksiä ole haettu toisin kuin muiden määrärahojen kohdalla.

Menotasoja ei eduskunnassa ole kyetty alentamaan, mutta verotus on eduskuntakäsittelyn aikana edelleen kiristynyt. Talousarvioesitykseen verrattuna uutena verotuottona koituu valtiolle 700 miljoonaa markkaa pääomaveroasteen nostosta sekä 28 miljoonaa irtotupakan lisäverosta. Eduskunnalle annettuun talousarvioon sisältyi jo

veroja kiristäviä muutoksia ensi vuoden tasolla noin 600 miljoonan markan verotuoton verran. Inflaatiotarkistuksen veroja keventävä vaikutus on puolestaan 450 miljoonaa markkaa.

Ensi vuoden aikana näiden veronkiristysten seurauksena valtio saa siis nettona 1 miljardin markan lisätulot. Valtion verotuloja lisää myös yhteisöveron jakosuhteen muutos kuntien ja seurakuntien tappioksi 340 miljoonalla markalla hallituksen alkuperäiseen esitykseen verrattuna. Toisaalta polttoaineveron tuoton arvioidaan alenevan ennakoidusta 600 miljoonalla korkean hinnan aiheuttaman kysynnän vähentymisen takia. Niinpä tulojen lisäys on loppujen lopuksi noin 700 miljoonaa markkaa.

Uudenkin perustuslain mukaan lopullinen budjettivalta on eduskunnalla ja kulloisenkin hallituksen on nautittava eduskunnan enemmistön luottamusta. Siksi on varsin luontevaa, että valtiovarainvaliokunta on tehnyt eräitä parannuksia talousarvioesitykseen. Korjaukset perustuvat pari kuukautta kestäneiden asiantuntijakuulemisten tuloksiin, muilta erikoisvaliokunnilta tullessiin lausuntoihin sekä valiokunnan aiempien vuosien budjettimietinnöissään johdonmukaisesti toistamiin epäkohtiin, joita ei kuitenkaan hallituksen talousarvioesityksessä ollut korjattu. Eduskunnan tekemiä muutoksia ei ole siis perusteltua kutsua vähättelevässä mielessä palaamiseksi vanhaan joululahjarahakäytäntöön. Sellaiset rahojen sinne tänne sirottelen ajat ovat olleet ja menneet.

Parempi tietysti olisi, jos asianomaiset ministeriöt ja hallitus jo budjettivalmistelun yhteydessä ottaisivat eduskunnan edellisinä vuosina viestittämät painopisteet ja priorisoinnit huomioon. Toivottavasti tämän syksyn kokemukset otetaan jatkossa opiksi.

Esimerkkinä mainittakoon lasten- ja nuortenpsykiatria tehty 70 miljoonan markan lisäys. Eduskunta on peräti kolmessa viimeisessä talousarvioletinnössä kiinnittänyt huomiota lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon suureen vajeeseen. Yliopistosairaaloiden tutkimustoimintaan tarkoitettuihin sanottu evo-rahast eduskunta palautti viime vuonnakin talousarvioon, mutta silti niihin oli esitetty leikkausta. Samoin eduskunta oli edellyttänyt merenkulun kilpailuedellytysten turvaamista. Perustienpitoon osoitetun määrärahan niukkuuteen eduskunta on kiinnittänyt huomiota jo useana vuonna. Sama pätee myös kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toiminta-

edellytysten turvaamiseen. Myöskään homekoulujen korjausmäärärahat eivät ole mikään uusi painopiste. Samoin tarve liikunnan määrärahojen tai taiteen perusopetuksen kehittämiseen näkyi tämän vuoden budjetista annetusta mietinnöstä.

Arvoisa puhemies! Talousarvioesityksen lähetekeskustelun yhteydessä ministeri Niinistö toivoi kehyspäättöksen teon saavan enemmän painoarvoa budjetin laatimisessa. Valiokunta on asiasta samaa mieltä. Talousarviovalmistelun alkuvaiheessa on arvokeskustelun ja hallinnonalarajat ylittävien uusien linjanvetojen paikka.

Valtiovarainvaliokunta ei kuitenkaan puolla tulevaisuusvaliokunnan esitystä, että eduskunnan tulisi päättää kehyksistä Ruotsin tapaan. Sen sijaan valtiovarainvaliokunnan mielestä tarkoituksenmukainen tapa saattaa kehukset eduskunnan käsiteltäväksi on pääministerin ilmoitus, josta eduskunta ei siis tee päätöstä. Olenaisinta on parantaa eduskunnalle annettavan kehysratkaisun tietosisältöä. Aiempina vuosina kehyspäättös on kilpistynyt muutamaaan numerosarjaan, joiden taustoja ei ole suuremmin valaistu.

Syksyllä käytiin keskustelua myös Valtiontalouden tarkastusviraston raportista koskien verotulojen arviointia 1990-luvulla. Valiokunta sai asiasta ministeriöltä erittäin perusteellisen ja kattavan analyysin. Tästä asiasta ei valiokunnalla ole huomauttamista.

Valiokunta kiinnittää mietinnössään huomiota verotulojen arviointiin ensi vuonna liittyviin epävarmuustekijöihin. Tuloveron tuoton arviointia vaikeuttaa se, että palkkaratkaisut ja niiden jälkeiset mahdolliset verokevennykset ovat vielä hämärän peitossa. Suhdannekehitys ja raakaöljyn hintakehitys vaikuttavat arvonlisäveron ja polttoaineveron tuottoarviointiin. Yhden prosenttiyksikön ennustevirhe näissä suurissa luvuissa merkitsee 500—600 miljoonan markan arviointipolkeamaa. Tästä syystä valiokunta esittää harkittavaksi, että tilanteen selkiytymisen jälkeen ensi keväänä hallitus arvioi uudelleen verotuottoja ja tuo mahdolliset tarkennukset eduskunnan käsiteltäväksi. Ensi keväänä se voi soveltua myös kehyskeskustelun yhteydessä tehtäväksi.

Mietinnön yleisperusteluissa valtiovarainvaliokunta käsittelee perusteellisesti tulevien palkkaratkaisujen vaikutuksia valtion virastojen toimintamenoihin. Hallituksen esityksen mukaan nyt esitetyt toimintamäärärahat sisältävät rahat myös mahdollisiin palkankorotuksiin vuo-

delle 2000. Valtiovarainvaliokunta esittää epäilyksiä tämän linjan järkevyydestä. Se, että korotuksia ei teknisesti ole sisällytetty tähän talousarvioesitykseen, on sinänsä strategisesti ihan ymmärrettävä lähtökohta; onhan valtio myös merkittävä työnantaja, ja korotusten budjetointi etukäteen olisi toiminut järjestöjen suuntaan ehkä jonkinlaisena lähtötasona, josta ylöspäin olisi lähdetty neuvottelemaan. Mutta mikään lopullinen kanta se ei kuitenkaan saa eikä voi olla.

Virastojen toimintamenoäärärahat ovat niin niukat, ettei niillä kyetä rahoittamaan sopimuskorotuksia ilman henkilöstön vähentämishakia. Ongelmia aiheutuu erityisesti virastoissa, joissa henkilöstömenojen osuus toimintamenoista on suuri. Näitä ovat esimerkiksi poliisitoimi, rajavartiolaitos ja vankeinhoitolaitos. Myös riittävä palkkakilpailukyky on valtiotyönantajalle tärkeä, jotta hyvästä työvoimasta kyetään pitämään kiinni. Valiokunta pitää siksi tärkeänä, että virastojen toimintamenoäärärahojen tasoon palataan ensimmäisen lisätalousarvion yhteydessä, kun sopimuskorotusten taso on tiedossa.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta on sisällyttänyt mietintöönsä yhteensä 16 lausumahdotusta sekä koko joukon muita huomioita evästyksiksi hallitukselle. Käyn niistä läpi vain tärkeimmät.

Ensinnäkin puolustusministeriön osalta valiokunta huomauttaa, että puolustusselonteon edellyttämää tasoa ei ole saavutettu sen paremmin toimintamenoissa kuin kotimaisen puolustusteknologian hankinnoissakaan. Hankintoihin valiokunta ehdottaa maltillista 20 miljoonan markan lisäystä. Ilmavoimien lentäjien pako siviili-ilmailun piiriin jatkuu, vaikka paljon onkin jo tehty vuoden tukkimiseksi. Valiokunta ehdottaa pikaisia toimia kaikkien ilmailutoimintaa harjoittavien tahojen yhteisen valtakunnallisen ilmailustrategian luomiseksi. Myös lentäjäkoulutus on syytä panna nopeasti kuntoon asiasta valmistuneen liikenneministeriön työryhmämietinnön pohjalta.

Oikeusministeriön kohdalla valiokunta edellyttää, että vankeinhoitolaitoksen määrärahatarpeet otetaan jatkossa paremmin huomioon. Huume- ja rikollisliigojen johtaminen vankiloista on kyettävä estämään. Nykyisellä määrärahatasolla joudutaan esimerkiksi Helsingin lääninvankilassa rajoittamaan vangeille tehtäviä huumetutkimuksia. Vankeinhoitolaitoksen määrärahatilanne on käydyissä tulosneuvotteluissa osoittautu-

nut huomattavasti vakavammaksi kuin budjettiriihessä vielä arvioitiin. Uskon, että tähän hallituksen on vielä pakko palata budjettivuoden aikana.

Ulkoministeriön osalta valiokunta pitää tärkeänä, että kehitysyhteistyömäärärahojen bruttokansantuoteosuuden kasvu mahdollisimman pian tavoittaisi aiemmin asetetut tavoitteet. Ensi vuonna ei saavutettane hallituksen esityksessä todettua 0,34 prosentin tasoa, jonka piti alun perin olla ehdoton minimi. Valiokunta on siirtänyt 20 miljoonaa markkaa monenkeskisestä kehitysyhteistyöstä kansalaisjärjestöille, jotta vuonna 1996 tehdyn periaatepäätöksen linjaus kansalaisjärjestöjen osuuden kasvattamisesta vähintään 10–15 prosenttiin varsinaisesta kehitysyhteistyöstä voisi toteutua.

Sisäasiainministeriön kohdalla valiokunta on huolestunut siitä, että kuntien väliset erot taloudellisessa tilanteessa ovat voimakkaasti kasvaneet. Erojen kasvu vaarantaa kansalaisille tarkoitettujen julkisten palvelujen tasavertaisen saatavuuden. Valiokunta edellyttää, että kuntataloutta selvittämään asetettavan selvitysmiehen toimeksianto on riittävän laaja. Sen tulee kattaa koko valtionosuusjärjestelmän tarkistaminen, yhteisöveromuutosten arviointi sekä ehdotukset kunta-kohtaisten erojen lieventämiseksi.

Opetusministeriön kohdalla valiokunta korostaa, että yliopistojen perusrahoituksen taso on jälkeenyäännyt suhteessa tavoiteltuun tutkintomäärien kasvuun. Suomi on opiskelijakohtaisessa rahoituksessa yliopistoille Oecd-maiden hännillä. Laadun takaamiseksi, elinkeinoelämän koulutustarpeiden vuoksi ja tutkintoaikojen lyhentämiseksi valiokunta edellyttää vajeen korjaamista kuluvalle vaalikaudella. Valiokunta ehdottaa myös lausumaa, jossa vauhditetaan lasten- ja nuortenpsykiatrien koulutusta. Homekoulujen korjauksiin on ehdotettu 30 miljoonan markan lisäys sekä erikoisoppilaitosten ja ammatillisten aikuiskoulutuskeskusten toiminta-avuksiin 27 miljoonan markan lisäys. Liikuntamäärärahoja lisätään niin ikään 15 miljoonalla.

Liikenneministeriön kohdalla valiokunta toteaa, että nykyisellä rahoituksella liikenneväylien kuntoa ja arvoa ei ole mahdollista säilyttää nykytasolla, kuten hallitusohjelmassa tavoitellaan. Tieverkon kunto heikkenee ja liikenneturvallisuus vaarantuu. Valiokunta edellyttää pikaista uusien rahoitusmallien selvittämistä. Hätäavun luonteisesti perustienpitoon lisätään mietinnössä

70 miljoonaa markkaa. Valiokunta vauhdittaa myös kolmella lausumalla rautateiden kunnan parantamista. Yksi keskeinen huoli liittyy Suomen merenkulun tilaan ja tulevaisuuteen huolimatta hallituksen viime vaiheessa esittämästä 20 miljoonan markan lisäyksestä.

Monessakin kohtaa mietinnössään valiokunta on ottanut esille lasten ja nuorten kannalta tärkeitä asioita. Mielenterveyspalveluiden puutteiden lisäksi esillä ovat nuorten huumausaineongelmien ratkaisut ja nuorten työpajojen osuus syrjäytymisen ehkäisyssä. Valiokunta edellyttää sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan kohdalla hallitukselta selontekoa lasten ja nuorten hyvinvointiuhkista ja toimenpiteistä kotien hoivatyön, vanhemmuuden ja lähiyhteisöjen kasvatusvastuun tukemiseksi.

Valiokunta joutuu jo ties kuinka monetta kertaa huomauttamaan ympäristötöiden rahoituksen säädösongelmista. Työministeriö ei ole korjannut vielääkään säädöksiään eduskunnan edellyttämällä tavalla niin, että määrärahoja voidaan käyttää joustavasti ympäristötöissä myös kuntien hankkeisiin. Toivon mukaan vuoden 2001 talousarviossa ei enää tarvitse palata tähän samaan asiaan.

Ympäristöministeriön kohdalla valiokunta kantaa huolta ennen muuta asuntopoliitikasta. Valiokunta ehdottaa viimevuotiseen tapaan lausumaa, jossa eduskunta edellyttää, että arava- ja korkotukilainojen valtuudet, tällä kertaa 7 miljardia markkaa, ovat käytettävissä kokonaisuudessaan vuoden 2000 alusta eikä niitä jaksoteta useampaan osaan. Myös korjausavustusten määräraha korotettiin tämän vuoden tasolle. Lisäksi kiirehdyttiin puurakentamista. Luonnonsuojelualueiden hoitoon osoitetun rahoituksen niukkuus huolestutti valiokuntaa.

Arvoisa puhemies! Mietintöön liittyy kaksi vastalauseetta, joista ensimmäinen on keskustan ryhmän ja toinen kristillisen liiton. Molemmissa kannetaan huolta siitä, että talouden keskimäärin hyvää kehitystä varjostavat aluekehityksen katiakajakoisuus, köyhyysongelmia aiheuttava sitkeä pitkäaikaistyöttömyys sekä julkisten palvelujen huononeva laatu ja eriarvoistuminen.

Sekä keskusta että kristilliset käyttäisivät veronalennusvaraa täsmäkohdennettuna työllisyyden, tasapainoisen aluekehityksen, tuloerojen hillinnän ja perheiden hyväksi. Keskusta siirtäisi yhteisöveron leikkauksesta osan kuntien välisten erojen tasaamiseen yleisen valtionosuuden mää-

rärahojen kautta. Keskusta haluaisi lisäksi kohdentaa tutkimus- ja kehityspanoksia kannustamaan myös kasvukeskusten ulkopuolisten alueiden osaamista. Keskustan ehdotusten loppusumma on 470 miljoonaa ja kristillisen liiton 976 miljoonaa markkaa.

Arvoisa puhemies, valiokunta ehdottaa, että ehdotus ensi vuoden talousarvioksi hyväksytään esitetyin muutoksin ja valiokunnan ehdottamin lausumin. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että 7 talousarvioaloitetta hyväksytään ja 1 035 aloitetta hylätään.

2 Kari Rajamäki /sd: Arvoisa puhemies! Lipposen toisen hallituksen ensimmäistä budjettia on käsitelty kohentuvien talousnäköymien vallitessa. Erityisesti suhdannetilanne Euroopassa on parantunut. Pitkään vaikeuksissa ollut Aasiankin talous näyttää ohittaneen pahimman. Maailmantalouden elpyminen merkitsee muidenkin kuin tietoliikenteen ja -tekniikan alojen kohentuvia näkymiä. Perinteisen vientikysynnän elpyminen näkyy ensimmäisenä investointitavaroita tuottavassa metalliteollisuudessa sekä puu- ja paperiteollisuudessa kasvavana vientinä ja parantuvana työllisyytenä.

Ensi vuodesta näyttää tulevan taloudellisilla mittareilla mitattuna hyvä vuosi. Työllisyyttä kohentava kasvu lisää valtion tuloja sekä vähentää työttömyydestä johtuvia menoja. Korkomenot vähenevät ennakoitua enemmän. Valtiovarainministeriön taholta on jo viitattu valtionvelan supistamiseen hallitusohjelman tavoitetta nopeammin. Monta vuotta jatkunut säästölinja on johtanut siihen, että säästöjen kustannukset saattavat joissakin tapauksissa nousta velan kustannuksia suuremmiksi. Näin saattaa käydä jopa sellaisten yhteiskunnan kannalta keskeisten investointien kanssa, jotka joka tapauksessa ovat välttämättömiä ja jotka siten joudutaan tavalla tai toisella tulevaisuudessa tekemään. Tämän tahdon sanoa korostaakseni pitkäjänteisyyden ja hyvän kokonaisuuden merkitystä valtiontalouden hoidossa.

Budjettikäsittelyn aikana eduskuntaa muistutettiin lamaa edeltävän ajan vääristä finanssipoliittisista ratkaisuista ja eduskunnan roolista niissä. Menneestä on hyvä oppia, mutta on myös muistettava, että taloudellisia, vaikutukseltaan laajoja päätöksiä tehtiin erityisesti vallan muissa taloudellisen vallan kammareissa, muun muassa pankeissa. Tilannekin on toinen. Parhaillaan käynnissä oleva voimakas kasvu tai vaurastumi-

nen perustuu taloudellisiin tosiasioihin ja aitoon työnteeseen sekä sen synnyttämään hyvinvointiin.

Kymmenen vuotta sitten oli varsin yleistä, että rahoituslaitokset rynnivät täysin vieraalle toimialalle nurkanvaltaajina ja toimialajärjestelijöinä ja kasvattivat siten pörssikuplaa. Kiinteistöjen ostamisessa oli pääasiallisena tavoitteena vain arvonnousu. Vaikka pörssin kehitys viime aikoina on ollut historiallisen vahva, niin ainakaan toistaiseksi nousu ei ole perustunut mittavassa määrin velkaraahan tai rahoituksen välitykseen keskittyneiden yritysten menestymiseen. Puuta tosin kannattaa koputtaa.

Nykyisessä tilanteessa on talouspoliittisen vakauden ja yhteisvastuun kannalta myös huolestuttavia merkkejä. Kansan oikeustajua ja uskoa oikeudenmukaisuuteen nakertavat syrjäytyminen, pitkäaikaistyöttömyys ja kasvun hedelmien epäoikeudenmukainen jako. Huippujohtajien ansiot nousivat 145 prosenttia vuosina 1996–1998, samaan aikaan kun palkansaajien ansiotaso nousi 5,6 prosenttia, siis silloin kun suomalainen yhteiskunta rajun talouspoliittisen talvisodan lailla pysäytti velkakierteen ja vakautti maan talouden muun muassa eläkkeensaajien, työttömien ja palkansaajien tekemillä uhrauksilla. Suomalainen oikeudentunto ei voi niellä kohtuuttomia optioita ja rönsyileviä palkitsemistapoja ruokkivaa uutta johtamiskulttuuria.

Tilanne on monelta osin tällä hetkellä toinen kuin ennen lamaa, mutta on luonnollista, että pitkään jatkunut kasvu on aina riski taloudelle ja herkkä synnyttämään tasapainottomuuksia. Finanssipolitiikan osalta eivät eduskunnassa nyt tehdyt muutokset ole sillä tavalla merkittäviä, että niiden voitaisiin väittää mitenkään kärjistävän tai ylikuumentavan maan taloutta. Paljon tärkeämpää on sen sijaan kantaa huolta siitä, että mahdollisissa veronkevennyksissä säilytetään suhdannetilanteen vaatima maltti ja harkintakyky. Ne pahimmillaan tiukan kehysbudjetoinnin myötä vaarantaisivat hyvinvointivaltion perusturvapalvelujen rahoitusta.

Tilanne edellyttää vakautta ja harkintaa myös työmarkkinoilla. Tulevat sopimuskorotukset on mitoitettava niin, että maltillinen hintakehitys turvaa kilpailukyvyyn ja mahdollistaa osaltaan vaakan kasvun jatkumisen.

Arvoisa puhemies! Kuten edellä jo totesin, eduskunnassa saavutettiin tänä syksynä harvinainen yksimielisyys budjettiin tehtävistä muutok-

sista. Suuresta kohusta huolimatta muutokset olivat koko valtiontalouden kannalta vähäisiä, mutta yksittäisten ongelmien korjaamisen kannalta tärkeitä. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä!)

Sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä määritteli itselleen jo loppukesästä muutamia keskeisiä budjettitavoitteita. Eduskunnassa eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksun alennus 0,7 prosenttiyksiköllä ja opiskelijoiden asumistukeen tehdyt muutokset noudattavat täsmälleen ryhmämme tavoitteita. Tämä kuvaa sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän pyrkimystä poistaa Esko Ahon hallituksen aikana käyttöön otettu eläkkeensaajien korotettu sairausvakuutusmaksu. (Ed. Skinnari: Kuka on Esko Aho?) Eläkkeiden pohjaosan kaksinkertaisen leikkauksen kohtuuttomuudet on niin ikään selvitettävä ja ryhdyttävä sen jälkeen tarvittaviin toimiin.

Keskeiseksi tavoitteeksi olimme jo varhain asettaneet kansalliseksi häpeäksi muodostuneen lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tilanteen korjaamisen. Jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa. Psykiatriisiin paikkoihin jonotus kestää jopa vuosia. Erikoislääkäriskoulutusta on myös lisättävä.

Eduskunta oli lausunut ja edellyttänyt toimenpiteitä asian korjaamiseksi vuosien 1997, 1998 ja 1999 talousarviomietinnöissä, mutta turhaan. Edustuksellinen demokratia ei voi vain lausua, vaan sen on myös toimittava. (Ed. Gustafsson: Oikein, ed. Rajamäki!) Siksi valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmät osoittivat lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon turvaamiseen kunnille ja kuntayhtymille 70 miljoonaa markkaa ja psykiatriseen kuntoutukseen 20 miljoonaa markkaa. (Ed. Ala-Nissilä: Opposition ideoita!) Myös erikoissairaanhoidon valtionosuuden leikkaus torjuttiin toistamiseen. (Ed. Jaakonsaari: Valiokunnassa on hyviä ihmisiä!)

Ensi vuoden talousarvion käsittely eduskunnassa ei välttämättä anna parasta mahdollista kuvaa eduskunnan ja hallituksen välisestä yhteistyöstä. Valtiovarainvaliokunnalla ei kuitenkaan ollut muuta vaihtoehtoa kuin se, mitä nyt tehtiin. Tähän mennessä asioihin on pyritty vaikuttamaan lähinnä valiokuntien lausumien kautta. Niissäkin on noudatettu varsin pidättyvää linjaa. Vaikka näin on menetelty, ne eivät ole aina johtaneet toivottuun tulokseen. Tämän vuoksi tällä budjettikierröksellä hallituspuolueiden valtiovarainvaliokuntaryhmissä haluttiin esillä olevat muutokset.

Perusteltua puuttumista budjetin epäkohtiin edustavat myös perustienpidon määrärahan nosto 70 miljoonalla markalla ja homekoulujen 30 miljoonalla markalla sekä muun muassa yksityistieavustusten nosto. Liikennepolitiikan puolella on myönteistä myös Saimaan vesialueen kanavien parantaminen sekä itäisen ja pohjoisen Suomen ratojen sähköistyksen edistäminen.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tahoo painokkaasti kiinnittää nyt huomiota maamme elinkeinoelämän ja alueellisen kehityksen kannalta vakavaan liikenneinfrastruktuurin rahoitustilanteeseen. Liikennepolitiikan merkitys korostuu Suomen kaltaisessa laajassa ja pitkien kuljetusten maassa keskeisenä kilpailutekijänä. (Ed. Korkeaoja: Aivan oikein!) Tilanne on erityisesti alemmalla tieverkolla kärjistynyt vuosittain esimerkiksi metsäteollisuuden raaka-ainekuljetusten osalta. Viime vuonna Suomessa investoitiin bruttokansantuotteesta 0,8 prosenttia sisämaan liikenteen infrastruktuuriin. Vastaavilla muilla harvaan asutun Euroopan mailla tämä osuus on 1,2 prosenttia.

Edellisen hallituksen infraministerityöryhmän työstä ei näy paljon villoja. Silloisten esitysten mukaan liikennepanostusten piti nousta 600 miljoonaa markkaa vuodessa ja erityisesti tiepuolella 430 miljoonaa markkaa. Liikennepuolelle syntyvässä oleva patoutuma tulee kasvaessaan haittaamaan alueellista ja elinkeinopoliittista kilpailukykyämme ja heikentämään liikenneturvallisuutta. (Ed. Saapunki: Kenen syy?) Hallitusohjelman mukaan maan eri osiin tarjotaan alue- ja yhdyskuntarakenteen kehittämistä tukevat yhteydet ja liikennepalvelut.

Kun pääkaupunkiseudun kasvun edellyttämät välttämättömät liikenteelliset ratkaisut, muun muassa Marja-rata ja länsimetro, etenevät sekä Vuosaaren satamaksymys etenee ratkaisuunsa, aiheutuu näistä nykyisiin raameihin sopimattomat tarpeet. E18-hankkeita ei myöskään voida toteuttaa optimaalisella tavalla nykyisin rahoitusraamein. Ulkomaankauppamme päämarkkina-alueet ovat myös kaukana ja olemme merikuljetusyhteyksistä riippuvaisia. Tämän vuoksi on pikaisesti valmisteltava loppuun eduskunnan edellyttämät suomalaisen lipun kilpailukykyä tukevat ratkaisut. (Ed. Saapunki: Oikein!)

Siinä, missä liikenneväylien kunnon rapistuminen on uhka maan talouden kehitykselle, olisi tiedon valtaväylän merkityksen unohtuminen

sitä kaksin verron. Menestyksemme tärkein perusta on oma kansallinen osaamisemme. Siksi on suuriarvoista, että hallitus on luvannut valmistella vaalikauden loppuvuosille merkittävän koulutuksen ja tutkimuksen lisäpanostusohjelman. Sosialidemokraatit tukevat voimakkaasti tätä työtä ja edellyttävät sen konkreettista liikkeellelähtöä viimeistään vuoden 2001 budjetissa. (Ed. Korkeaoja: Viimeistään?)

Arvoisa puhemies! Laman aikana ja sen jälkeen tehdyt valtiontalouden tervehdyttämistoimet ovat hyvä osoitus siitä, että eduskunta kykenee myös taloudellisissa asioissa vastuunalaiseen ja uskottavaan politiikkaan. Näin on sanottava myös tämän syksyn talousarviokäsittelystä. Valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmät olivat valmiit osaltaan rahoittamaan menot yhteisöveron sijasta muun muassa velan takaisinmaksun pienentämisellä.

Haluan erityisen kiitoksen osoittaa tässä yhteydessä valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmien edustajien hyvälle yhteistyölle ja paneutumiselle niin jaostoissa kuin koko valiokunnassa ja erityisesti valtiovarainvaliokunnan vastaava-kollegoille. Monilla parlamentaarisilla rintamilla olen taistellut, mutta teidän veroisianne en ole tavannut.

Eduskunnan budjettivallan piiriin kuuluu myös arvioida valtion verotulojen tasoa varsinakin, kun hallituksen talousarvioiden ja tilinpäätösten vertailu kertoo huomattavasta virhearvioinnista. Tähän sos.dem. eduskuntaryhmän laila kiinnitti viime kesänä huomiota myös Valtiontalouden tarkastusvirasto. Eduskunnan ja sen työvälineen valtiovarainvaliokunnan päätösvaltaan kuuluu myös budjettikäsittelyn yhteydessä optimaalisen taloudellisen toiminnan ja nettovelan maksun keskinäinen arvioiminen.

Arvoisa puhemies! Viime vuosina eduskunnan, kansanvallan, roolia muun muassa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa sekä politiikassa yleensä on haluttu vahvistaa. Nyt on aika myös finanssipolitiikan alalla nostaa eduskunnan ja eri valiokuntien asemaa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää tärkeänä, että jatkossa eduskunta ja erityisesti sen valtiovarainvaliokunta pidetään tiiviimmin mukana budjetin valmistelussa. Tähän on hyvät mahdollisuudet keväällä, kun hallitus käynnistää kehysbudjettineuvottelut ja aloittaa vuoden 2001 varsinaisen talousarvion laadinnan.

³ **Olavi Ala-Nissilä /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Talouden kasvun näkymät ja kasvu ovat nyt varsin hyvät. Talouskasvua ovat vauhdittamassa kasvunäkymiimme nähden alaiset korot, heikentynyt eurovaluutan taso sekä informaatioteknologian menestys. (Ed. Korkeaoja: Eläköön devalvaatio!) Kansalliselle finassi-, tulo- ja rakennepolitiikalle on nyt asetettavakin erityiset vaatimukset. Tarvitaan pidättyvyyttä budjettipolitiikassa, malttia tuloratkaisuissa ja aktiivisuutta rakennepolitiikassa. Keskusta tukee näitä tavoitteita.

Hallituksen talouspolitiikan käsikirjoitus on kuitenkin pahoin pettänyt. Tulopoliittista kokonaisratkaisua ei syntynyt, ja veronkevennykset muuttuivat veronkiristyksiksi.

Taloudessa on ylikuumenemisongelma. Se ilmenee alueellisina ja aloittaisina ylikuumenemispesäkkeinä. Niistä pitää nyt kantaa erityistä huolta. Ylikuumenemispesäkkeitä voidaan osin purkaa pienipalkkaisen työn verotusta keventämällä ja tasapainoista alueellista kehitystä edistämällä.

Ylijäämäisen talousarvion tavoite ei saa tarkoittaa päättämättömyyttä ja passiivisuutta yhteiskuntamme ongelmien edessä. Talousarvion määrärahojen erilaisella kohdentamisella, verotuksen uudistamisella sekä yrittäjyyden ja osaamisen edistämällä voidaan vaikuttaa myönteisesti. Juuri talouden kasvuaika on etsikkoaikaa yhteiskuntaa eheyttävälle toimille ja uudistuksille.

Hallitus on kirjannut ohjelmaansa monia hyviä tavoitteita. On kysyttävä, missä ovat nyt näiden tavoitteiden toteuttamista konkretisoivat toimet. Ne ovat jääneet sivuun. Talousarviokäsittelyssä eduskunta ja erityisesti me oppositiossa olemme joutuneet useasti puolustamaan hallitusohjelman tavoitteita hallitusta itseään vastaan. (Ed. Gustafsson: Mitä nyt? Nyt emme ymmärtäneet!)

Arvoisa puhemies! Luvatus veronkevennykset ovat muuttuneet veronkiristyksiksi. Hallituksen esitykset kiristävät verotusta yli 2 miljardia markkaa. (Ed. Zyskovicz: Ja opposition kiristäsivät vielä enemmän!) — Valtionverotuksenkin nettokiristys oli, ed. Zyskovicz, yli miljardi markkaa. — Talletusten korot menevät nyt kokonaan verolle. Ylimääräinen asuntovähennys poistuu. Pääoma- ja yhteisöverokanta ja korkotulojen lähdeverokanta nousevat. (Ed. Gustafsson: Ed. Aula ymmärsi tavattoman hyvin tämän!)

Osin valtion toimenpiteiden seurauksena 82 kuntaa korottaa tuloveroprosenttiaan ja 294 kuntaa korottaa kiinteistöveroprosenttiaan. Tehty veroasteikkojen 1 prosenttiyksikön inflaatiotarkistus on selvästi alimitoitettu ja kiristää verotusta.

Budjetin arvio kokonaisveroasteesta on 46,8 prosenttia. Tämä on valitettavasti alakanttiin. Vuodelta 1996 oleva 47,1 prosentin kokonaisveroaste-ennätys tulee ylittymään, ja hallitus saa aikaan suomenennätyksen. Tämä verollepanon suomenennätys tapahtuu kokoomuksen ollessa hallituksessa ja puolueen ministerien hallittua valtiovarainministeriötä koko tämän vuosikymmenen. (Ed. Zyskovicz: Ja keskustan ollessa ikuississa oppositiossa!)

Hallitusohjelman verolinjan ristiriitaisuus ja hallituspuolueiden erimielisyys linjasta on päättämättömyyden keskeinen syy. Juuri päättämättömyys on johtamassa siihen, että tuloverotuksen ja työn verotuksen alentamismahdollisuudet ollaan varsin todennäköisesti menettämässä koko ensi vuodelta.

Suhdanteista riippumatta korkea veroaste on Suomen kilpailukyvyyn kannalta ongelma. (Ed. Gustafsson: Kepun uskottavuus meni pääomaverorönnestyksessä!) Erityinen ongelma on raskas työn verotus ja erityisesti pienipalkkaisen työn korkea verotus. Suhdannetilanne ja palkkakehityksen epävarmuus eivät sinällään puolla yleisiä suuria veronkevennyksiä.

Keskusta hyväksyy sen, että yleiset veronkevennykset siirtyvät palkkaratkaisujen ylitse, mutta pieni- ja keskituloisten täsmäveronkevennystä ei ole mitään perusteita siirtää eteenpäin. (Ed. Gustafsson: Miten kävi eläkeläisten?)

Toinen ongelma hallituksen veropolitiikassa on siinä, että veropolitiikkaa hallitsee sittenkin liikaa liian pitkälle mennyt veroneutraliteettiajattelu. Siitä on päästävä irti, sillä verotuksella vaikutetaan ihmisten arkeen, elinolosuhteisiin ja käyttäytymiseen. (Ed. Korkeaoja: Liikasan varjo on vielä vahva!) Juuri nyt yhteisvaluutan oloissa on voitava käyttää erityisesti verokannustimia myönteisen yhteiskuntakehityksen aikaansaamiseksi.

Olemme esittäneet, että veronkevennysvaras-ta olisi käytetty osa nyt syksyllä. Pienipalkkaisen työn verotuksen keventäminen ansiotulovähennystä nostamalla ja työnantajan kansaneläevakuutusmaksun puolittamisella olisi ollut erityisen perusteltua työllistymisen ja työllistämisen edistämisen kannalta.

Keskustan esittämää verolinjaa, jota olemme esittäneet koko 90-luvun, tukevat monet asian tuntijat ja monet hallituspuolueetkin lausunnoissaan. Palvelutyönantajat tukevat linjaa ja erityisesti SAK. Pieni- ja keskituloisten verotuksen keventäminen nimittäin hillitsee myös tuloerojen kasvua ja purkaa paljon puhuttuja tulo- ja kannustinloukkoja. (Ed. Korkeaoja: Aivan oikein!)

Työmatkavähennyksen parantaminen on nyt liikennepolttonesteiden hinnan noustessa erityisen perusteltua. Kun veronkevennysvaran käyttämistä jatkossa pohditaan, on myös liikennepolttonesteiden verotuksen oltava pöydällä. Pidämme hyvänä sitä, että tuloverolain käsittelyn yhteydessä eduskunta ensi kertaa otti kantaa siihen, että selvitetään verotuksen keinot vaikuttaa myönteisesti aluekehitykseen.

Arvoisa puhemies! Budjettipolitiikka ei ole vain talous- ja finanssipolitiikkaa. Se on myös yhteiskuntapolitiikkaa. On hyvä asia, että monella Suomessa menee hyvin ja että Suomessa keskimäärin menee hyvin. Mutta on huono asia, että monella Suomessa menee huonosti ja monilla todella huonosti. Kun toiset jonottavat nälkäjonossa, toiset jonottavat Giganttiin. Nykyinen eriarvoistumiskehitys ei ole pitimmällä aikavälillä kenenkään edun mukaista.

Taloutemme ja yhteiskuntamme kahtiajakaisuutta kärjistäviä ongelmia on kolme:

- ylikiihtynyt muuttoliike ja aluekehityksen kahtiajakaisuus
- sitkeä pitkäaikaistyöttömyys ja sen aiheuttamat köyhyysongelmat sekä kolmanneksi
- julkisten palveluiden huono laatu ja eriarvoistuminen.

Tuloerojen kasvusta kertovat nyt kaikki tilastot. Viimeisimmän aluebarometrin mukaan taas erot alueellisessa kehityksessä ovat edelleen kasvamassa ja hälyttävästi voimistumassa. Eriarvoistuminen ei ole ongelma pelkästään maakuntien välillä, vaan myös kuntien ja kaupunkien välillä ja sisällä.

Hallitusohjelman kaunis otsikko ehyestä ja oikeudenmukaisesta Suomesta ei edisty. Hallitus on vuoden 2000 talousarviossa laiminlyönyt mahdollisuutensa alueellisen kehityksen tasapainottamisessa, rakenteellisen työttömyyden torjunnassa, tuloerojen kaventamisessa ja julkisten palvelujen laadun turvaamisessa.

Tänään eriarvoistumisen vähentymisen puolesta puhuvat lähes kaikki eräitä ökypankinjohta-

jia lukuun ottamatta. Kaikki presidenttiehdokkaatkin ovat huolissaan eriarvoistumisen lisääntymisestä. Kirkko on vedonnut usein ja voimakkaasti tässä asiassa. Viimeksi Elinkeinoelämän Valtuuskunta vaati toimia tasapainoisemman alueellisen kehityksen puolesta.

Kun olen kuunnellut syksyn eduskuntakeskustelua, olen varma, että eduskunnassa on tosiasiallisesti kansanedustajien enemmistö tasapainoisemman kehityksen takana. Onkin jakomielistä, että monet kansanedustajat joutuvat vastoin tahtoaan tukemaan eriarvoisuutta kasvattavia toimia. Toisaalta on paradoksaalista, että tällainen nykypolitiikka on mahdollista vasemmiston tuella. Keskusta rohkaisee kaikkia eriarvoistumisesta huolta kantavia kansanedustajia tukemaan toimia ehyemmän kehityksen puolesta.

Reilu kuukausi sitten eduskuntaryhmämme puheenjohtaja teki ehdotuksen laajasta yhteistyöstä hallituspuolueiden ja oppositiopuolueiden välillä tasapainoisemman kehityksen aikaansaamiseksi. Keskusta on valmis yhteistyöhön ennakkoluulottomasti erityisesti kaikissa niissä toimissa, joilla voimme vaikuttaa eriarvoistumisen vähentämiseen. Uudistankin tämän puheenjohtajamme yhteistyötajouksen. (Ed. Gustafsson: Mikä oli se konkreettinen ehdotus?)

Talousarviokäsittelyssä voitiin saada jo tuloksia yhteistyöstä. Esimerkiksi keskustan ja kristillisten talousarvioaloitteiden pohjalta voitiin lisätä kipeästi kaivattu määräraha lasten ja nuorten psykiatristen hoitopalvelujen turvaamiseen hyvässä yhteistyössä. (Ed. Markkula-Kivisilta: Kuinka hienoa! Älkää nyt viitsikö!) Kun ed. Rajamäki puhui taistelustaan monilla tantereilla, voin todeta sen, että monet hallituspuolueiden eduskuntaryhmien esitykset, joita talousarvioon tehtiin, olivat hyviä ja tulivat todella tarpeeseen.

Keskusta on talousarviokäsittelyn eri vaiheissa nostanut esille erityisesti kuusi asiaa.

Olemme esittäneet ensinnäkin täsmällisesti kohdennettuja verokevennyksiä työllisyyden, yrittäjyyden ja tasapuolisen aluekehityksen edistämiseksi ja tuloerojen kasvun hillitsemiseksi.

Toiseksi, julkinen tutkimus- ja kehitysrahoitus on mielestämme saatava takaisin kasvu-uralle vahvistamaan kaikkien alueiden osaamista, taitamista, yrittäjyyttä ja innovaatioiden kaupallistamista.

Kolmanneksi, hyvinvointipalvelujen laadun ja saatavuuden eriarvoistamisen pysäyttämiseksi

olemme esittäneet kuntien taloudellisen tilanteen tasapainottamista.

Tämän talousarvion yhteydessä on myös erityisen keskeistä mielestämme kotimaisen ruoantuotannon tulevaisuuden ja kannattavuuden turvaaminen ja erityisesti vakavien vaikeuksien tuen eli artiklan 141 mukaisen tuen pitkäjänteinen jatko ilman alenemia nykytasosta.

Painopistealueena pitää myös mielestämme olla eläkejärjestelmien uskottavuuden säilyttäminen ja valtiotyönantajan vastuu omista työntekijöistään. Kyse ei ole välttämättä suurista määrärahoista. Talousarvion sisällä voidaan tehdä jo paljon.

Parempi työllisyys ja tasaisempi aluekehitys myös antavat talousarvioon liikkumavaraa.

Arvoisa puhemies! Hallitusohjelman mukaan kuntien ja valtion välillä sovitaan vaalikauden kattavasta yhteistyöstä. Keskusta on kannattanut tällaista kuntasopimusta jo pitkään. Tämän talousarvion käsittelyn yhteydessä hallitusohjelman kuntasopimuskausi supistui yhden yön mittaiseksi yksipuoliseksi ratkaisuksi. Talousarviossa leikattiin yllättäen sekä kuntien että seurakuntien yhteisöveron tuotosta vielä viime vaiheessa.

Seurakunnat suorittavat Suomessa tärkeitä yhteiskunnallisia tehtäviä. Nyt seurakuntien mahdollisuudet hoitaa hyvin hautaustointia, väestörekisteriä, perheneuvontaa tai ruokapalveluja vaarantuvat. Halutaanko Suomeen Hautauspalvelu Oy hoitamaan hautausmaita liikeperiaatteella? (Ed. Kekkonen: Voi voi, tämäkö on pointti kepun puheessa?)

Kuntien eriarvoisuus, ed. Kekkonen, on voimakkaassa kasvussa. Samaan aikaan kun kuntien taloudellisen aseman lähivuosina odotetaan keskimäärin vahvistuvan, suuri joukko kuntia on entistä vaikeammassa taloudellisessa tilanteessa. Kun miinusmerkkisen vuosikatteen kuntia oli viime vuonna 71, ennustetaan sellaisten kuntien määrän nousevan 124:ään vuonna 2001.

Kuntien mahdollisuuteen peruspalvelujen turvaamiseen vaikuttavat nyt monet asiat. Tehdyt leikkaukset, arvonlisäverotuksen palautusjärjestelmän epäoikeudenmukaisuus ja yhteisöveron jakoperusteet eriarvoistavat kuntien mahdollisuuksia vastata peruspalvelujen tuottamiseen. Myös muuttoliike on iso ongelma.

On tärkeää huomata, että muuttoliikkeen hillitseminen tuo panostukset takaisin säästyvinä yhdyskuntakustannuksina. Elinkeinoelämän Valtuuskunnan Evan mukaan yhteenvetona eri

tutkimuksista näyttäisi yhden asukkaan muuttamisesta Helsingin seudulle aiheutuvan 550 000—700 000 markan yhteiskuntakustannukset. Arvion mukaan saavutettava säästö muuttoliikkeen hillitsemisestä saattaisi olla 4—5 miljardia markkaa.

Keskusta on talousarvion käsittelyn yhteydessä esittänyt oman mallinsa kuntien talouden eriarvoistumisen lieventämiseksi. Kiirehdimme asetettavan selvitysmiehen työtä niin, että toimenpiteitä voidaan tehdä jo ensi vuoden aikana.

Erilaisten eurooppalaisten ruokakriisien jälkeen suomalaiset kuluttajat arvostavat entistä enemmän kotimaista puhdasta ruokaa. Valtiovalan tehtävänä on toimia niin, että kannattavalle maataloustuotannolle on Suomessa edellytykset. Siksi esitykset maatalouden kansallisen tuen ja luopumiskorvauksen heikennyksistä ovat huolesti harkittuja. Lipposen hallituksen aikana on maatalouden kansallista tukea leikattu ensi vuoden talousarvion leikkaukset mukaan lukien yli 3,2 miljardia markkaa. Kansanäänestyksen alla tukeen kuitenkin sitouduttiin. Keskusta esittää, että edes hallitusohjelman mukaisesta kansallisesta tuesta leikattu osa kansallista tukea voitaisiin palauttaa talousarvioon.

Maataloutta kohtasi Etelä-Suomessa toinen perättäinen katovuosi, ja kannattavuus on laske-massa viidettä vuotta. Näin ei voi jatkua. Suomalaisen ruoantuotannon tulevaisuus on vaakalaudalla, sillä jatkajia ei näissä oloissa enää löydy riittävää määrää. On turvattava maatalouden vakavien vaikeuksien tuki eli artiklan 141 mukaisen tuen pitkäjänteinen jatko. Nyt tarvitaan myös eduskunnan selkeä tahto siitä, että maatalouden artiklan 141 mukaisen kansallisen tuen jatko turvataan nykytasolla ilman alenemia liittymissopimuksen mukaisesti pysyvänä, tuotantoon sidottuna tukena ja että tuki kokonaisuudessaan käytetään maataloustuotannon tukemiseen.

Arvoisa puhemies! Myös valtion työnantajana on kannettava oma vastuunsa. Talousarviossa ei valtionhallinnon toimintamenoihin ole lainkaan kirjattu palkankorotuksia. Viesti hallitukselta on ollut se, että toimintamäärärahoissa on löysyyttä, jolla asia voidaan hoitaa. Valtiovarainvaliokunnan saaman tiedon mukaan valtion monet laitokset — vankeinhoitolaitos, Rajavartiolaitos, poliisitoimi, puolustuslaitos — toimivat jo nyt resurssiensa ääri rajoilla. Toisaalta valtiotyönantaja on menettänyt koko ajan kykyyään kilpailla työvoimasta, ja samaan aikaan työuupu-

mus on myös valtiotyönantajan töissä yhä pahempi ongelma. Palkkausjärjestelmiä pitää nyt myös voida uudistaa. Valtiovarainvaliokunta on aivan oikein todennut, että lisätalousarvion yhteydessä on palattava toimintamenoihin, kun palkkalinja on selvinnyt. Valtion työntekijäkin on palkkansa ja työpaikkansa ansainnut.

Arvoisa puhemies! Vaalilupauksista eläkeläisille tuli vain lupauksia. Kansalaisten usko poliittiseen järjestelmään horjuu, kun vaalien alla luvataan yhtä ja vaalien jälkeen tehdään toisin. Todella monet hallituspuolueen kansanedustajat lupasivat vaalien alla eläkeläisten tilanteen parantamista. Näin ei käy. Keskusta katsoo, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen pysäyttämisen olisi ollut välttämätöntä pieniä eläkkeitä saavien eläkeläisten kannalta. Hallitus ei ole edes lieventämässä niin sanotun kahdenkertaisen leikkaamisen aiheuttamia ongelmia. Keskusta lähtee myös siitä, että eläkeläisten sairausvakuutusmaksu poistetaan tämän vaalikauden aikana. Katsomme, että hallituksen tulee myös aloittaa lupaamansa indeksijärjestelmän uudistustarpeen arviointi.

Julkisessa keskustelussa Suomessa voi saada sen käsityksen, että työttömyys on Suomessa voitettu ongelma. Näin ei ole myönteisistä talousluvuista huolimatta. Työttömyys koskettaa edelleen satojatuhansia ihmisiä ja merkitsee turvattomuutta ja ahdistusta moniin perheisiin. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyys ei ole alentunut odotetusti. Tämä näkyy tietysti myös menopaineena muun muassa kuntien taloudessa. Syrjäytymisen ja köyhyyden ehkäisyn sekä tuloerojen kaventamisen kannalta pitkäaikaistyöttömyyden vähentäminen on kaikkein tärkeintä. Nyt tarvitaan erityisesti uudistuksia vähemmän koulutettujen ja ikääntyneiden työttömien työllistymisen ja työllistämisen edistämiseksi.

Euroopan unioni patisti jälleen Helsingin kokouksessa uudistuksiin työllisyyden hyväksi. Jäsenmaiden olisi kiinnitettävä asiakirjan mukaan erityisesti huomiota vero- ja etuusjärjestelmiin, työllisyyteen palvelualoilla, työn organisointiin, elinikäiseen oppimiseen sekä naisten ja miesten yhtäläisiin mahdollisuuksiin. Suomessakin tämä on hyvä ohje. Meidän pitää erityisesti palvelualojen työllistymismahdollisuuksiin tarttua. Oli todella valitettavaa, että edes arvonalisäverokokeiluun ei voitu ryhtyä.

Keskeinen avain parempaan työllisyyteen on pienyrityksyyden vahvistaminen. Hallitusohjel-

man Yrittäjyys-hanke pitää konkretisoida, ja osana veronkevennysvaraa on työnantajamaksujen perintää uudistettava keskustan esittämällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Nyt me olemme päättämässä ensimmäisestä uuden vuosituhannen talousarviosta. Teemme uuden ajan talousarviota. Uuden vuosituhannen kynnyksellä me elämme murrosta, jossa taloudelliset ja teknologiset uudistukset etenevät kiivaammin kuin koskaan historiamme aikana. Nyt me saamme käyttää välineitä ja mahdollisuuksia, joista edelliset sukupolvet eivät osanneet uneksiakaan. Silti valtava aieneellinen edistys näyttää johtavan pikemmin perusturvallisuutemme murentumiseen kuin vahvistumiseen, ja tästä kasvaa maan ja kansan kahtiajako. On tärkeää todeta, että eriarvoistuvasta yhteiskunnasta ei tule taloudellistakaan menestystarinaa.

Keskusta on talousarviolinjassaan nostanut voimakkaasti esille osaamisen mahdollisuudet, osaamisen edistämisen kaikkialla Suomessa. Kyse on koulutuksen tasa-arvosta, osaamisen verkottumisesta ja mahdollisuuksien antamisesta. Viime kädessä kyse on siitä, että osaamisen yhteiskunta oivaltaa onnistumisen perusehdon samaan tapaan kuin suuret kansanvalistajat aikanaan. Oma menestys edellyttää, että toisetkin menestyvät hyvin.

4 Pirjo-Riitta Antvuori /kok: Arvoisa puhemies! Ihan aluksi haluan palata muutamalla sanalla nyt palautekeskustelussa olevan talousarvion käsittelyn lähihistoriaan. Vaikka se onkin meille tuttu, ehkäpä lopputulos kuitenkin hahmottuu sen mieleenpalauttamisen valossa paremmin.

Valtiovarainvaliokunnan kaikki yhdeksän jaostoa ovat kuunnelleet asiantuntijoita kolmisen kuukautta. Asiantuntijoiden kuulemisessa on noussut jokaisessa jaostossa esiin asioita ja näkökulmia, joita jaostot ovat omissa mietinnöissään erityisesti halunneet painottaa, korostaa ja mahdollisesti myös esittää niihin liittyviä lisärahan tarpeita.

Sen jälkeen, kun jaostojen mietinnöt valmistuivat, valtiovarojen hallitusryhmien vastaavat kävivät mietinnöt tarkkaan läpi ja totesivat, että määrärahan lisäyksiä oli kaiken kaikkiaan 630 miljoonan markan edestä. Tämän jälkeen valiokuntavastaavat arvioivat tilannetta ja totesimme yhdessä, ettei ole mahdollista saada noin suurta

menoerää läpi, koska aiemmin oli päätetty sekä savamaksun alentamisesta että opiskelijoiden asumisen tukemisen korottamisesta.

Valiokuntavastaavat kävivät huolella läpi menonlisäykset, minkä jälkeen karsimme mieles-tämme vähemmän tärkeitä kohteista. Teimme näin, koska tiesimme, millaiset lisämenot ovat realistisesti mahdolliset. Silti on pakko sanoa, että lisäysehdotukset nousivat todellisista tarpeista ja että jaostojen esitykset suhteessa kokonaisuuteen tuntuivat varsin maltillisilta. Lopulta päädyttiin 360 miljoonaan. Verojaoston vastaa-vat tutkivat omasta puolestaan, miten menonlisäykset katetaan. Verojaoston näytettyä vihreätä valoa totesimme, että meidän mielestämme bud-jettisopu on saavutettu ja hallitusryhmien peli-sääntöjäkin on noudatettu.

Tulkintamme menonlisäysten kohtuullisuu-desta ja pelisääntöjen noudattamisesta ei kuiten-kaan osoittautunut täysin kestäväksi vaan pikem-minkin sinisilmäiseksi, kun esityksemme pääsi-vät ryhmäreiden arviointiin. Ennen lopputulok-seen pääsyä käytiin monivaiheinen ja moni-il-meinen neuvottelukierros. Säästökohteita etsitiin ja löydettiin 30 miljoonan edestä ja uusia tuottoja saatiin kaikkiaan 294 miljoonaa mark-kaa. Suurin tuotto, 250 miljoonaa, kertyi yhteisö-veron tuotto-osuuden muutoksesta valtion eduk-si. Ei liene ollut ensimmäinen kerta, kun joulun alla saatiin budjettidraaman ainekset kasaan.

Budjettisopu ja kohtuullinen lopputuloskin antavat kuitenkin oikeutuksen olla tyytyväinen. Erityisen tärkeänä pidän sitä, että prosessi toimi kokonaisuudessaan hyvin ja että valtiovarainva-liokunta toimi määrätietoisesti niiden päämääri-en ja painotuksien puolesta, jotka oli tärkeinä nostettu esiin. Merkittävää on myös se, että ei pu-huttu vain luvuista vaan eduskunnan budjettival-lasta ja siitä, voisiko jotain tehdä toisin. Olisiko mahdollista saada eduskunta mukaan budjetin valmisteluun jo varhaisemmassa vaiheessa? Val-tiovarainministeri on osaltaan ollut rohkaisemas-sa uudenlaiseen käytäntöön.

Arvoisa puhemies! Tämä lähihistoriasta ja nyt varsinaiseen ryhmäpuheenvuoroon.

Hallitusohjelman talouspoliittisen linjan lisäk-si hallitus ja hallituspuolueiden eduskuntaryh-mät sitoutuivat yhdessä talouden tämän hetken tilannearvioon. Vallitsevassa suhdannetilantees-sa on syytä peräänkuuluttaa finanssipolitiikan ki-ristämistoimia. Niin pääministerin kuin valtiova-rainministerinkin puheenvuoroista sekä yhdessä

sovitusta finanssipolitiikan suhdannekiristyksis-tä on syytä lukea tulevan vuoden lisätalousarvi-oidenkin linja.

Ympäristönsä nähden poikkeuksellisen voi-makkaan talouskasvun jatkumisen myötä on luo-tava tilaa hyvinvoinnin turvaamiselle myös jat-kossa. Sitä syntyy keventämällä lainataakkaa, jo-ten tässä valossa ensi vuoden budjetti on osoitus tahdosta rakentaa kestävää hyvinvointiyhteis-kuntaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää vuoden 2000 budjetin keskeisimpinä asioina ja alueina sijoituksia tulevaisuuteen ja turvallisuuteen. Asi-at, joita eri neuvotteluissa korostimme, ovat nyt toteutumassa. Näistä merkittävimmät velanmak-sun ohella ovat kaikkien kuusivuotiaiden esiope-tuksen toteutuminen, eduskunnan lisäämät voi-mavarat lasten- ja nuortenpsykiatria, panos-tukset tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä eri-tyisesti tietoteollisuusohjelman toimeenpano, pa-nostus turvallisuuteen lisäämällä selkeästi poliis-in määrärahoja sekä kansalliset tukitoimet, joilla jatketaan maatalouden vakavien vaikeuksi-en helpottamista.

Esiopetusudistusta on odotettu ja toivottu eri tahoilla varsin laajasti. Nyt tuolle uudistukselle on tehty tilaa. Näin vahvistetaan lähtökohtien tasa-arvoa koulutuksessa.

Budjetti jatkaa myös tulevaisuuteen sijoitta-mista panostamalla tuotekehitykseen, tutkimuk-seen ja koulutukseen. Näiden panostusten mää-rän nopea kasvu on ollut johdonmukaista. Kun näin suuria satsauksia tehdään, on myös muistet-tava vaatia paitsi määrää myös laatua.

Vaikka koulutukseen panostetaankin, yksi pullonkaula voi tulevaisuudessa olla korkea-koulujen perusopetus. Sen niukkoja voimavaro-ja ja mahdollisuuksia on syytä seurata, ja tarvit-taessa on myös uskallettava siirtää rahoja minis-teriörajojen yli esimerkiksi Tekesiltä tai muilta tutkimusta rahoittavilta yksiköiltä perusopetuk-sen korkean laadun takaamiseksi kaikille opiske-lijaille.

Osa sivistyspanostusta ovat myös ne muutok-set, jotka eduskunta tekee opiskelijoiden asumis-tukeen. Korjauksilla osoitetaan, että opiskelijan taloudellisesta asemasta ollaan tietoisia. Kyse on myös kannustavasta asenteesta.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan jaosto-työskentelyssä kävi selkeästi ilmi, että asiantun-tijat esittivät yksimielisesti hätähuudon lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon puolesta. Hoitoa

odottavien tilanne on jo ihmisoikeuskysymys. Sivistysvaltio ei voi laiminlyödä velvollisuuksiinsa ja tulevaisuuttaan tällä tavalla. Vaikka jotkut ehkä pitävätkin lisäpanostuksia lastenpsykiatriaan epäluottamuslauseena joitakin kuntia kohtaan, ovat ne kokoomuksen mielestä ehdottomasti perusteltuja.

Hoitoa tarvitsevien psyykkisten sairauksien määrä lapsilla ja nuorilla on tietysti seurausta jostakin. Taustalta löytyy varmasti muun muassa syrjäytymistä, ja sen seurauksena huumausaineiden ja muidenkin päihteiden käyttö on kasvanut räjähdysmäisesti. Siksi myös huumausainevalistukseen ja hoitoketjujen toimivuuteen on syytä sijoittaa.

Turvallisuuteen panostetaan lisäämällä poliisin määrärahoja. Onkin tarkoin seurattava, että määrärahat kohdentuvat niin kuin eduskunta tahoo: siten että poliisimiesten määrää lisätään. Suomalainen poliisi on kansalaisten silmissä erittäin arvostettu. Se on hieno asia. Meillä poliisi on yleisön palvelija ja arjen turvallisuuden osa eri puolilla maata, niin kirkonkylissä kuin kaupungeissakin.

Viime viikolla nähtiin suuren maanviljelijäjoukon aito huolenilmaisu. Tulevaisuus on hämärän peitossa etenkin Etelä-Suomen maataloililla. Vakavien vaikeuksien tuki saa ministeri Hemilän ja komissaari Fischlerin sopimuksen perusteella jatkoa. Se on ollut yhteinen kansallinen intressi, maaseutemme kohtalonkysymys. On selvää, että kun neuvottelujen lopputuloksesta ei vielä ole täyttä selvyttä, epävarmuus ja huoli asiasta viljelijäperheissä jatkuu yhä. Kokoomuksen eduskuntaryhmä jakaa tämän huolen ja tukee niitä ponnisteluja, joilla saamme oikeuden kansallisin varoin tukea maatalouttamme: puhtaita, turvallisia ja laadultaan huippuluokkaa olevia elintarvikkeita, joita suomalaiset kuluttajat arvostavat. (Ed. Pekkarinen: Tämä hallitus vain ei ole tukenut, vaikka olisi ollut lupa!)

Hallituspuolueiden eduskuntaryhmät vauhdittavat myös eläkeläisten korotetun sairausvakuutusmaksun alentamista. Jo ensi vuonna savamaksu alenee 0,7 prosenttiyksikköä. Tämä merkitsee eläkkeensaajille vuositasolla 420 miljoonan markan veroalennusta. Eläkejärjestöt ja eläkeläiset ovat pitäneet korotettua sairausvakuutusmaksua epäoikeudenmukaisena. Nyt maksu siis alenee, ja hallitusohjelman mukaisesti alennusta myös jatketaan. Tavoitteena on, että samansuuruisista työtuloista ja eläkkeistä maksettaisiin jokseen-

kin samansuuruiset verot. Työ- ja eläketulot eivät saa olla selkeästi eritasoisesti verotettuja. Selasta emme pidä oikeudenmukaisena. Samalla on kuitenkin syytä pitää mielessä, että muutokset ovat valtiontalouden kannalta suuria. Maltti on valttia. On oltava realistinen eikä poliittinen populistinen.

Kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten tilanteeseen kansaneläkkeen pohjaosan korotus tuo parannusta. Hallitusohjelman mukaan pohjaosaa nostetaan 50 markalla kuukaudessa vuonna 2002. Hallitusryhmien välisissä neuvotteluissa todettiin, että tuota korotusta voitaisiin aikaistaa, jos seuraavaa sava-alennusta siirrettäisiin myöhemmäksi. Näin tehtäisiin oikeutta kaikkein pienimpiä eläketuloja saaville. Vaikka savapaine on poliittisesti kova, on kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä kuitenkin muistettava myös yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus.

Hallitusohjelmaan kirjatusta kokoomuksen tavoitteista jäivät tässä vaiheessa ilmaan roikkumaan tuloveron kevennykset.

Viime vuosien tulopoliittiset kokonaisratkaisut ovat merkinneet talouden ja työllisyyden parantumista. Ostovoima on kasvanut. Vaikka keskitetystä sopimismallista luovuttiin lähinnä SAK:n vaikutuksesta ja siirryttiin liittokohtaisiin neuvottelupöytiin, vaatimukset ja logiikka eivät saisi poiketa keskitetyn mallin vaatimuksista. Vain maltilla voidaan jatkaa siten, että työllisyys paranee ja kilpailukyky lisääntyy.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä suhtautuu tuloveron kevennyksiin sekä talouspoliittisesti että rakennepoliittisesti. Rakennepoliittisesti kokonaisveroaste uhkaa nousta sietämättömän korkeaksi. Erityisesti tuloveroasteen korkea taso on ongelma paitsi oikeudenmukaisuuden näkökulmasta myös rakenteellisesti.

Työllisyyden parantaminen on edelleen hallituksen tärkein tavoite. Kun työttömyysaste on laskenut, työllisten määrän lisääminen alkaa myös vaikeutua. Siihen vaaditaan rakenteellisia toimia, joilla verokiilaa kavennetaan ja työnteke tehdään aina kannattavaksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä tavoittelee vähintään 10–11 miljardin markan tuloverokevennyksiä tällä hallituskaudella. Jos kevennykset jäävät suhdanne- tai muista syistä tätä maltillisemmiksi vuonna 2000, ei kokonaistavoitetasosta voida silti tinkiä.

Budjetin valmistelun yhteydessä varsinkin kuntasektori on korottanut ääntään kommen-

toidessaan niitä toimia, jotka koskettavat kuntataloutta. Myös kirkon piirissä on oltu huolissaan yhteisöveron tuotto-osuuden leikkauksista valtion hyväksi. Yhteisövero-osuuksien leikkaaminen on kieltämättä hankalaa niiden näkökulmasta, jotka ovat osin riippuvaisia näistä verotuotoista. Heidän taloutensa pitkäjänteinen suunnittelu vaikeutuu. Kuitenkin kun tarkastellaan kuntatalouden kehitystä budjettiesityksen antamisen jälkeen, voidaan havaita, että kuntatalouden tila paranee noin 610 miljoonalla markalla. Kaiken kaikkiaan kuntatalous vahvistuu vuoteen 1999 verrattuna 1,4 miljardilla markalla. Tämän lisäksi kunnille on tulossa Sampo—Leoniajärjestelyistä johtuen noin 180 miljoonan markan ylimääräiset verotulot. Tämä johtuu siitä, että valtio saa Leonialta suuret ylimääräiset osinkotulot, joista Leonia maksaa verot. Myös kunnat hyötymät tästä.

Seurakuntien saama yhteisöveron tuotto, kuten luonnollisesti myös muiden veronsaajien, on kasvanut merkittävästi. Vaikka yhteisöveron tuoton leikkaus vie myös kirkolta sen odottamaa kasvua, on muistettava, että kirkolla itsellään on verotusoikeus ja että periaatteessa pidemmällä tähtäimellä ei löydy kestäviä perusteita sille, että yritykset maksaisivat veroa kirkolle.

Arvoisa puhemies! Vastuullinen budjetinteko vaatii etenkin tässä taloudellisessa tilanteessa, että mahdolliset lisämenot katetaan aidoilla säästöillä tai tulolisäyksin. Vaikka nyt tehtävät muutokset hallituksen esitykseen nähden eivät markalleen tule katettua, ovat hallitusryhmät kuitenkin toimineet vastuullisesti. Mistään joululahjalisista ei ole ollut kyse. Huoli lastenpsykiatriasta, homekouluista, erikoissairaanhoidon rahoista tai perustienpidosta ovat todellisia. Nämä eivät ole tuulesta temmattuja kohteita, joilla kootaan poliittisia irtopisteitä.

On käyty keskustelua siitä, kaventaako kehysbudjetointi poliittisten painopisteiden valinnan mahdollisuuksia. On muistettava, että kehysbudjetointi on vain tekniikkaa. Poliitiikka ja sen myötä myös vastuu on viime kädessä aina eduskunnalla. Siksi myös puheet promillemenoista ja promillevastuusta väistävät ja vähättelevät sitä tosiasiaa, että meillä kaikilla tässä salissa on sataprosenttinen vastuu budjetista.

Budjetointia pitäisi kehittää siihen suuntaan, että meillä olisi mahdollisuus täällä eduskunnassa keskustella jo kehysten syntyvaiheessa painopisteiden valinnasta. Vastuu budjettiesityksen te-

kemisestä on hallituksella, ja kaikkien on myös ymmärrettävä, että tällainen eduskunnan kehyskeskustelu on selkeä tahdonilmaisu hallituksen suuntaan. Niin ristiriitaisia ovat yleiset toiveet ja toivomukset.

Onnistuessaan kehyskeskustelu nostaisi kuitenkin esille hallituksen suuntaan joitakin eduskunnan toivomia tärkeitä asioita ja alueita, parhaassa tapauksessa myös näkemyksiä vähemmän tärkeistä menoeristä. Onnistuessaan keskustelu myös sitoisi eduskuntaa vastuulliseen talouspolitiikkaan.

Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmä tukee valittua talouspoliittista linjaa ja pitää valintoja tulevaisuuden ja turvallisuuden hyväksi perusteltuina ja tärkeinä. Keskeisimmät poliittiset tavoitteemme toteutuvat niissä.

Odotamme mielenkiinnolla jatkuvasti elävää budjetoinnin kehittämistä. Uusi julkisuuslainsäädäntö sekä eduskunnan mahdollisuus painopiste- ja kehyskeskusteluun voivat tuoda uusia elementtejä poliittiseen prosessiin. On vain muistettava, että sanojen ja tekojen on aina vastattava toisiaan.

Ed. Huutola merkitään läsnä olevaksi.

⁵ **Jorma Vokkolainen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Suomen talouden näkymät ensi ja seuraavalle vuodelle ovat hyvät. Tuoreimmissa ennusteissa ensi vuodeksi ennakoitaan 4–4,5 prosentin talouden kasvua. Näin meillä on hyvät yleiset edellytykset alentaa edelleen työttömyyttä.

Hyvän talous- ja työllisyyskehityksen kannalta olisi ollut eduksi, mikäli olisi saatu aikaan kolmas kasvua ja työllisyyttä tukeva laaja tuloratkaisu, sillä tuki ratkaisujen sisällöllä on myös vaikutusta työllisyyteen.

Viime lokakuussa työttömyysaste oli 9,5 prosenttia, ja lokakuusta lokakuuhun työllisten määrä kasvoi 50 000 hengellä. Työttömien määrä laski tosin tätä vähemmän. Näyttäisi siltä, että ensi vuoden loppua kohden päästään työttömyydessä alle 9 prosentin. Työttömien kohdalla yhä useamman ongelmana on se, ettei aikaisempi työ ja koulutus enää vastaakaan muuttuneita oloja, ja mitä pidempään asianomainen on ollut vailla

työtä, sitä vaikeampaa työn saanti on. Samalla kuitenkin ammattitaitoisesta työvoimasta alkaa olla jo pula.

Jokainen työttömyysprosentin alennus tästä eteenpäin vaatii yhteiskunnalta tuntuvampaa panosta. Kustannus työtöntä kohti kasvaa. Työttömyyden alentuessa työllisyysmäärärahoja ei ole kuitenkaan lisätty. Työministeriö on aivan liian optimistinen olettaessaan, ettei enempää määrärahoja tarvittaisi. Viime vuonnakin te-keskuksissa tuntuivat määrärahat loppuvan kesken, mutta ministeriö vain jankutti, ettei enempää rahaa tarvita.

On tietysti niin, että työllistyminen normaaleilla työmarkkinoilla on parempi kuin työllisyystoimien antama työpaikka. Siitä huolimatta tarvitaan myös työllistämistoimia ammattitaidon ylläpitämiseen ja kehittämiseen niiden kohdalla, joille ei vielä ole löytynyt työtä vapailta markkinoilta. Tämä on osaltaan myös köyhyyden ja syrjäytymisen vastaista työtä ja siksi se on vasemmistoliiolle tärkeää.

Talouden kasvu ja työllisyyden paraneminen merkitsevät myös tuloerojen kasvua. Ei ole kyse kateudesta optiomiljonäärejä kohtaan, jos vasemmistoliihto vaatii, että veronkevennykset painotetaan pienituloisiin ja varsinkin, jos suhdan-tilanne sitä edellyttää, kevennykset rajataan myös vain heihin.

Asumisen osalta talousarvioesitys on kohtuullinen. Valiokunnassa pystyttiin kuitenkin poistamaan eräitä esteitä asuntotuotannolta. Niinpä arava- ja korkotukilainojen 7 miljardin markan myöntämis- ja hyväksymisvaltuudet ovat kokonaan käytettävissä ensi vuoden alusta.

Kun kehyskunnat tulivat mukaan pääkaupunkiseudun lisäksi ehdollisiin ennakkopäätöksiin, niin meidän esityksestämme valiokunnassa korotettiin tätä koskevaa valtuutta 50 miljoonalla markalla 550 miljoonaan markkaan. Muutoinhan ennakkopäätösten alueellinen laajennus ei olisi tuonut mitään lisäresursseja arava- ja korkotukituotantoon.

Edelleen valiokunnassa korotettiin asuntojen korjaustoiminnan myöntämisvaltuutta 160 miljoonasta markasta 240 miljoonaan markkaan. Näin kyetään paremmin pitämään yllä olemassa olevaa asutokantaa.

Hallitusohjelmassa on monia hyviä aluepoliittisia kirjauksia niin yleisellä kuin yksityiskohtaisellakin tasolla, mutta tarvitaan aikaisempaa

enemmän poliittista tahtoa, jotta niitä voitaisiin ruveta toteuttamaan myös käytännössä.

Nyt mahdollisuudet Itä- ja Pohjois-Suomen elvyttämiseen paranevat oleellisesti, kun nämä alueet on saatu ensi vuonna alkavan EU:n uuden rakennerahastokauden suurimman tuen piiriin. Odotuksissa on kymmenientuhansien uusien työpaikkojen nettolisäys Itä- ja Pohjois-Suomeen uuden rakennerahastokauden aikana.

Koska EU-tukia saadaan vasta, kun komissio on hyväksynyt ohjelmat, mikä tapahtuu myöhemmin ensi keväänä, niin on päätetty, että ohjelmat käynnistetään heti vuoden alusta kansallisen rahoituksen turvin. Tämä on pystyttävä hallituksen myös käytännössä hoitamaan, sillä uuden rakennerahastokauden alkuun on patoutunut mitavia investointihankkeita, joiden käynnistyminen heti vuoden alusta antaisi voimakkaan syäyksen uudelle tukikaudelle.

Itä- ja Pohjois-Suomen elinkeinoelämän elvyttäminen on paras keino tyrehdyttää muuttoliike, mikä on koko maan edun mukaista. Näiden alueiden muuta maata kovempi työttömyys on rasittanut julkista taloutta ei vain työttömyysmenoina, vaan myös muuttoliikkeen aiheuttamina lähtöalueiden hukkainvestointeina ja tuloalueiden uusina investointipaineina ja sosiaalisina menoina. Aluepolitiikan konkreettinen tehostaminen kansallisella tasolla nyt saatavien mittavien EU-tukien avulla on nähtävä tätäkin taustaa vasten välttämättömänä. Siitä hyöttyy koko kansantalous, valtiontalous ja myös kuntien talous.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan talousarvion käsittelyssä valtiovarainministeri tuntui lähtevän siitä, että hallituksen kesällä valmisteleva vuoden 2000 talousarvioesitys on liian löysä. Niinpä budjettikäsittelyssä olisi tullut pikemminkin vähentää menoja kuin lisätä niitä. Tämä johti hallituspuolueiden eduskuntaryhmien ja valtiovarainministerin välisissä neuvotteluissa varsin tiukkasävyiseen keskusteluun talousarvion oikeasta mitoituksista. Me valtiovarainvaliokunnassa näimme budjetissa olevan eräitä perusteltuja muutostarpeita, eikä tarkoituksemme suinkaan ollut kasvattaa ensi vuoden talousarvion loppusummaa vastuuttomasti.

Valtiovarainvaliokunnassa voitiin sopia siitä, että lasten- ja nuortenpsykiatria ohjataan 70 miljoonaa markkaa, mikä tulee todella kipeään tarpeeseen. Aivan samalla tavalla eräät muut lisäykset ovat perusteltuja eikä niiden yhteissumma suinkaan ole kohtuuton.

Opiskelijoiden asumislisän tasosta päästiin neuvotteluissa vasemmistoliittoa tyydyttävään tulokseen eli siihen, minkä opiskelijajärjestöt olivat alun perin hyväksyneet osana uudistusta.

Valtiovarainministeri ei sen sijaan ole osoittanut minkäänlaista ymmärtämystä näille lisäyksille. Kenties hieman empaattisempi ote hänen taholtaan loisi paremmat edellytykset vuoropuheluun hänen ja hallituspuolueita edustavien valio-kunnan jäsenten välillä. Vastakkainasettelusta onkin päästävä rakentavaan vuoropuheluun, jotta ensi kevään budjettiraameneuvottelusta tulisi paljon rakentavampi. Valtiovarainministeriön ja hallinnonalojen välillä on löydettävä uusi työtyyli. Tämä on erityisen tärkeää, kun on kyettävä entistä selvemmin määrittelemään painopisteitä, joissa ylitetään nykyisten hallinnonalojen välisiä rajoja.

Voimavarojen siirto tehtävästä toiseen käy mahdolliseksi, jos ja kun valtiovarainministeriö tulee väliin ja nappaa osan siirretyistä määrärahoista pois. Esimerkiksi opetusministeriö ja opiskelijajärjestöt olivat sopineet, että opiskelijoita siirretään yleisestä asumistuesta opiskelijoiden asumislisän piiriin ja vapautuvia määrärahoja käytetään asumislisän tason korottamiseen. Budjettiriihessä valtiovarainministeriö kuitenkin "anasti" osan siirretyistä määrärahoista omaan pohjattomaan kassaan. Onneksi saimme tämän korjattua tässä talossa.

Keskitetyn tuloratkaisun kariutuminen ja liitokohtaisten neuvottelujen alkaminen merkitsivät sitä, että tuloverotukseen tehtiin nyt vain vähäinen inflaatiotarkistus. Hallitusohjelmassa on varauduttu 10–11 miljardin veron- ja maksu-kevennyksiin, joten tilaa siis on kevennyksille vaalikauden aikana.

Eduskunnassa voitiin sopia, että eläkeläisten ylimääräistä sairausvakuutusmaksua alennetaan ensi vuonna 0,35 prosenttiyksikön asemasta 0,7 prosenttiyksikköä, millä tullaan vastaan eläkeläisten toiveita. Tätä täydentää lisäksi se, että hallitusohjelmassa sovittua kansaneläkkeen tasokorotusta tullaan aikaistamaan.

Työttömyyden alentuminen näkyy myös työttömyysvakuutusmaksun alentumisena, kun myös puskurirahasto on saatu kerätyksi. Maksun aleneminen pienentää osaltaan työllistämiskynnystä, vaikka laajempi veroremontti siirtyykin, kun työmarkkinoilla ei ole syntynyt kokonaisratkaisua.

Vielä ennen vaaleja kuntasektorin asemaa pidettiin tukalana, mutta sittemmin talouden ja työllisyyden myönteinen kehitys ovat muuttaneet kokonaiskuva, vaikka edelleen onkin useita vaikeuksissa olevia kuntia. Kuntien kehitys on eriytynyt, ja sille pitää kyetä tekemään jotakin. Jokaisen kunnan on kyettävä selviytymään lakisääteisistä velvoitteistaan joko omin avuin tai yhteistyössä toisten kuntien kanssa.

Yhteisöveron tuoton kasvu teki perustelluksi sen, että tuosta kasvusta kirkolle tulevaa osuutta pienennettiin opiskelijoiden asumislisän rahoittamiseksi.

Myös kuntasektorin osuutta yhteisöveron tuotosta pienennettiin. Meille oli kuitenkin tärkeää, että tämä muutos tehdään vain yksivuotisena, koska yhteisöveron tuotto on sangen herkkä suhdanteille, ja sisältyyhän tuottoarvioihin sellainenkin yksittäinen erä kuin Sampo—Leonia-ratkaisu.

Budjetin antamisen jälkeen kuntien asemaa on helpottanut muun muassa työttömyysvakuutusmaksun alentaminen 400 miljoonalla markalla, ja lisäksi Sampo—Leonia-ratkaisu tuo lisää 180 miljoonaa markkaa. Vaikka sosiaali- ja terveydenhoidon maksujen tuottoa onkin budjettiriihen jälkeen alennettu 120 miljoonalla markalla sairaiden hyväksi, se, samoin kuin kuntasektorin osuuden pienennys yhteisöveron tuotosta, jättää sittenkin kuntasektorin selvästi plussan puolelle. On selvää, että kunnat olisivat mieluusti ottaneet vastaan kasvavan yhteisöveron tuoton, mutta ratkaisu on osa kokonaisuutta, josta hallituspuolueiden eduskuntaryhmät sopivat. Vasemmistoliitto suhtautui kuitenkin kriittisimmin siihen, että käytiin taas kuntien kukkarolla.

Vasemmistoliitto haluaa muistuttaa, että kuntien ja kuntayhtymien aseman ja tehtävien luonteen kannalta on pidetty tärkeänä, että valtion kuntapolitiikka ja kuntien taloutta koskeva päätöksenteko on suhteellisen vakaa ja pitkäjänteinen. Tässä suhteessa talousarvioesityksen hallitus- ja eduskuntakäsittely ei ansaitse kaikkia tyyli-pisteitä. Toisaalta on toki myönnettävä, että kuntatalouden ennakkointi on ollut viime aikoina poikkeuksellisen vaikeaa.

Oppositio ei ole kyennyt esittämään vaihtoehtoa, paitsi jos vaihtoehto saadaan näkyviin siten, että lasketaan yhteen paitsi vastalauseessa näkyvät momenteille merkityt lisäykset myös budjettilakien yhteydessä tehdyt muutokset, jotka olisivat tuoneet myös omat lisäyksensä. Näin paljas-

tuva opposition vaihtoehto osoittautuu katteettomaksi, ja sen toteuttaminen ei suinkaan toisi kaikkea hyvää kaikille, niin kuin oppositio uskottelee, vaan vaurioittaisi talouskehitystä ylimitoitetuilla menoilla.

Arvoisa puhemies! Ensi vuosi näyttäyty myönteisenä. Samalla meidän on kuitenkin suunnattava katseemme niihin tehtäviin, joita meillä on edessä. Työttömyyden kustannusten ja velanhoitomenojen alentuminen antavat tilaa tulevina vuosina niin perusrakenteen, palvelujen kuin toimeentuloturvan kehittämiseen. Ne mahdollisuudet on myös käytettävä hyväksi. Toisaalta on myös valmistauduttava siihen, että Suomen väestö ikääntyy, mikä asettaa aivan omat vaatimuksensa palveluille ja toimeentuloturvalle sekä niiden rahoittamiselle.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

6 Ola Rosendahl /r: Värderade herr talman, arvoisa herra puhemies! Statens bokslut för i fjol visade ett överskott på 5,3 miljarder mark tack vare utförsäljning av aktier och fortsatt stram finanspolitik. Statsskulden stannade på ungefär samma nivå som året förut, eller nominellt 432 miljarder mark, medan räntekostnaderna ökade kännbart. I år har vi kunnat avkorta lånen med cirka 20 miljarder mark tack vare stram utgiftspolitik, fortsatt god utveckling i skatteinkomsterna och en kännbar utförsäljning av aktier. Nästa års statsbudget möjliggör en fortsatt låneavkortning med cirka 6 miljarder mark när försäljningen av aktier budgeteras till 2,5 miljarder mark. I 1999 års andra tilläggsbudget ges fullmakter för utförsäljning av aktier som kan finansiera en minskning av skuldbördan. Svenska riksdagsgruppen är nöjd över att betänkandet har anpassats till regeringens finanspolitiska linje. Detta gör att statsskulden kan sjunka till under 50 procent av bnp fram till valperiodens slut. Detta är bästa sättet att uppnå det spelrum och den buffert som behövs för att möta framtida konjunkturväxlingar.

Riksdagsgruppen konstaterar även att varken statsutskottet eller regeringen i budgeten för 2000 inskrivit minskade ränteutgifter på grund

av den låneamortering som skett i år och som förhoppningsvis sker också under nästa år. Den stigande räntenivån och kursförändringarna innebär att sådana räntevinster ännu inte kan inberäknas. Skötselkostnaderna för lånen kan realistiskt bedömas först i anslutning till en tilläggsbudget år 2000 och där disponeras för ytterligare nettoamorteringar.

Herra puhemies! Vuoden 2000 talousarvioesitys perustuu 3,9 prosentin taloudelliseen kasvun, joka on todennäköisesti realistinen, varsinkin kun kotimainen kysyntä on kasvanut ja myöskin vientinäköymät ovat parantuneet entistään budjetin antamisen jälkeen. Myös voimakkaasti nousevat pörssikurssit lupaavat arvioitua suurempia verotuloja. Tämän vuoksi valtiovarainvaliokunnassa on tarkoin harkittu lisäresursien jakamista ottaen huomioon kuntien talous.

Valtiovarainvaliokunnan yhdessä hallituspuolueiden eduskuntaryhmien kanssa ehdottamat muutokset talousarvioon ovat ennen kaikkea sosiaalihuollon, koulutuksen, liikenneturvan, työllisyyden ja ympäristönsuojelun priorisointia. Siltä osin kuin nämä priorisoinnit eivät vastaa menovähennyksiä, liikelaitosten ja tupakkaveron tuoton kasvua, ne voitiin rahoittaa korottamalla valtion yhteisöverosta kertyviä tuloja alkuperäiseen budjettiesitykseen ja verontilityslakiesitykseen merkittyä enemmän. Muutosta perustellaan valtiontaloudellisilla syillä ja myöskin eräillä yhteisöverotuottoon valtion yrityssektorilla vaikuttavilla rakennemuutoksilla, jotka eivät vielä olleet tiedossa, kun budjetti- ja verontilityslakiesitys annettiin eduskunnalle syyskuussa. Täten kuntien jako-osuus vähenee 250 miljoonaa markkaa ja seurakuntien 90 miljoonaa markkaa. Seurakuntien yhteisöverotuotot pysyvät 570 miljoonan markan tasossa tai hiukan vähemmässä kuin tänä vuonna, mitä voidaan verrata vastaavaan 436 miljoonan markan tuottoon vuonna 95.

Herr talman! Tack vare arrangemang kunde de budgetändringar som avtalades i riksdagen finansieras utan ytterligare nedskärningar. Det kan nämnas att förhöjningen av studiestödets bostadstillägg till 80 procent av hyran, bibehållet transportstöd i norra Finland och förhöjt stöd till utrikessjöfarten sammanlagt kostar cirka 90 miljoner mark i ökade budgetanslag år 2000. Dessa utgiftsökningar liksom justeringen av pensionärernas sjukförsäkringsavgift tillkom i förhand-

lingar mellan regeringspartiernas riksdagsgrupper i slutet av november och svarar sammanlagt för 400 miljoner mark av den ökning på 678 miljoner mark, som utskottets betänkande innebär för budgetens slutsumma.

Sänkningen av pensionärernas sjukförsäkringsavgift från 2,4 till 1,7 penni föranleder en ökad överföring av statsmedel till sjukförsäkringsfonden vid Folkpensionsanstalten med 315 miljoner mark, ett belopp som inte direkt motsvaras av inbesparingar eller nedskärningar på annat håll, utan som minskar låneamorteringen under nästa år — alternativt den marginal som kan disponeras för eventuella skattesänkningar. Därutöver sänks anslaget till Folkpensionsanstalten med 5 miljoner mark och minskningen bör riktas mot Folkpensionsanstaltens verksamhetsutgifter.

Samtidigt skriver statsutskottet in i budgeten att Folkpensionsanstaltens bidrag till barn- och ungdomspsykiatrisk rehabilitering bör höjas med 20 miljoner mark.

Arvoisa herra puhemies! Mietintö priorisoi yhteiskunnan heikompien hyvinvointia verohelpotusten kustannuksella, jotka hallitusohjelman mukaan on ajoitettava suhdannetilanne huomiioon ottaen. Vuonna 2001 kaikkein heikoimpien eläkkeiden varassa elävät saavat lisätuloa kansaneläkkeisiin tehtävän korotuksen aikaistamisen ansiosta.

Mielestämme on tärkeää, että ansiotuloverotusta ja työnantajamaksuja alennetaan, jotta pitkällä tähtäyksellä luotaisiin työllisyyttä edistävää ja vakaan kasvun turvaavaa dynamiikkaa. Tämä edellyttää kuitenkin maltillista työmarkkinaratkaisua.

Eduskuntaryhmä pitää ehdotusta menokehysten antamisesta eduskunnalle pääministerin ilmoituksen muodossa mielenkiintoisena. Tämä menettelytapa tarjoaisi mahdollisuuden keskusteluun eduskunnassa resurssien jakamisesta ja koko politiikan sisällöstä. Eduskuntaryhmän mielestä valiokunnan aloitetta on syytä kokeilla vuonna 2000.

Ryhmä kiinnittää huomiota myös siihen, että valtion palkankorotuksia ei voida rahoittaa vuoden 2000 talousarvioehdotuksella, vaan palkankorotukset voivat johtaa vastaaviin irtisanomisiin. Määrärahojen niukkuus aiheuttaa sen, että leikkauksia ei voida enää tehdä ilman, että se vaikuttaa toimintaan. Valtion palkkausjärjestelmää

on kuitenkin pitkällä tähtäyksellä kehitettävä niin, että valtio säilyttää riittävän kilpailukyvyyn hyvistä työvoimasta. Suomalainen yhteiskunta on tulossa valinnan eteen. Palkkojen ja työympäristön on oltava motivoivia ihmisten houkuttelemiseksi julkiselle sektorille.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän huoli koskee ennen kaikkea matalapalkkaisia ammattiryhmiä, jotka tekevät raskasta työtä sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä lasten päivähoitossa. Toistuvat lomautusuhat vahingoittavat ammattiyhdistyksiä. On välttämätöntä, että tuleamme vaiheeseen, jossa tähän asiaan puututaan vakavasti. Työmotivaatiota ei luoda pelkästään palkkoja korottamalla. Myös henkilöstön koon on vastattava työn määrää. Ainakin nämä näkökohdat on otettava huomioon laatukriteereissä, jotka hallitus vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluille. Henkilöstön koon on vastattava väestökehityksen vaatimuksia.

Herr talman! Riksdagsgruppen förenar sig om utskottets krav på att regeringen noggrant följer utbudet på välfärdstjänster i kommunerna och finansieringen av dessa. Vidare understöds formuleringen av mandatet för den utredningsman som skall tillsättas för justering av statsandelssystemet och för att utreda andra faktorer som inverkar på kommunernas ekonomi.

Under beredningen av nästa års budget har en rad beslut tillkommit som även inverkar på kommunernas ekonomi. Förhöjningen av samfundsskatten överförs inte till kommunerna, medan full indexgottgörelse om 3,1 % ges på statsandelarna. Justeringen av fastighetsskattens undre gräns och en justering av vissa skatteavdrag samt förhöjning av en del avgifter ger å sin sida en ökad intäkt till kommunerna. Sammanlagt blir inverkan på budgeten klart positiv för kommunerna även utan indexjustering av statsandelarna.

Det kan nämnas att det behovsprövade finansieringsunderstödet till kommunerna föreslås förhöjt med 20 miljoner mark utöver regeringens förslag om en 70 miljoner marks förhöjning. Budgeten som sådan möjliggör alltså en expansiv kommunalekonomi.

En liten men viktig punkt för de svenskspråkiga i Finland är att riksdagen nu anslår 100 000 mark mera för produktion av svenska läromedel. Utbudet av läromedel är bristfälligt, skolböcker uppdateras sällan, bildmaterialet är sämre än i finska motsvarigheter och ibland finns det inte

läromedel alls på svenska som t.ex. i matematik och religion. För att bibehålla jämlikheten mellan språkgrupperna är det nödvändigt att skolmaterialelet på både finska och svenska är av samma höga klass.

Puhemies! Homekoulujen korjaus saa lisämäärärahaa budjetissa. Home on vakava ongelma, josta koululaiset kärsivät ja joka saattaa aiheuttaa haittoja allergioina koko elämän ajalle. Tämä ongelma ei koske ainoastaan kouluja. Homehaitat ovat kohdistuneet myös sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksiin. Koulujen homekorjauksiin on akuutti tarve, minkä vuoksi ruotsalainen eduskuntaryhmä kannattaa 30 miljoonan markan lisämäärärahaa. Pitkällä tähtäyksellä homeongelmia ei kuitenkaan voida hoitaa lisämäärärahoja myöntämällä. Homevauriot johtuvat huomattavan usein virheellisistä rakenteista ja puutteellisesti tehdystä työstä. Rakennusalan laatuun onkin kiinnitettävä huomiota.

Hallitus sai lokakuussa Suomen Arkkitehtiliiton vuotuisen palkinnon siitä, että se arkkitehtuuripoliittisessa ohjelmassaan ilmaisee jokaisen yksilön oikeuden elämään terveessä ympäristössä ja korkeatasoisessa arkkitehtuurissa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä ja sen ministerit tulevat toimimaan ohjelman tavoitteiden toteuttamiseksi. Tämä merkitsee rakentajan, ei veronmaksajan, lopullisen vastuun vahvistamista.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä on useissa yhteyksissä, muun muassa kesäkokouksessaan, korostanut mielenterveyshuollon riittävien määrärahojen tarvetta. Jo pitkään on ollut tunnettua, että erityisesti lastenpsykiatria kärsii huutavasta resurssipulasta. Psykykkisistä ongelmista kärsivät lapset joutuvat odottamaan liian kauan ammattiapua. Monet eivät saa ollenkaan hoitoa. Hoidon puuttuminen käy lapsille kalliiksi, mutta myös yhteiskunnalle käy pidemmän päälle kalliiksi olla tarjoamatta tarvitseville terapia-apua.

Lasten kärsimykset ovat aiheutuneet useista tekijöistä, ja työttömyys on vain yksi niistä. Lapset, joiden molemmat vanhemmat tekevät kovasti työtä, ovat myös osoittautuneet kuuluvansa riskiryhmään.

Valiokunta korotti lasten- ja nuorisopsykiatrian määrärahaa 70 miljoonaa markkaa ensi vuodeksi. Ruotsalainen eduskuntaryhmä työskentelee sen puolesta, että määräraha säilytetään ja että sitä korotetaan, koska tarve on sen laatuista,

ettei se tule vähenemään ensi vuoden jälkeen. Ruotsalainen eduskuntaryhmä tulee tekemään työtä pitkän tähtäyksen ohjelman laatimiseksi, jonka tavoitteena on lasten ja nuorisopsykiatrian kehittäminen, samoin kuin strategian laatimiseksi lasten psyykkisten ongelmien vähentämiseksi.

Värderade talman! Kostnadstaket har behandlats i flera regeringar utan framgång. Sett ur detta perspektiv är införandet av ett kostnadstak på 3 500 mark ett historiskt beslut. Detta är en stor och principiellt viktig reform som förbättrar situationen för dem som är svårt sjuka och behöver vård allra mest. Detta tycks ha undgått dem som enbart kritiserat de planerade höjningarna av klientavgifterna. Att avgifterna stiger beslöts redan i regeringsförhandlingarna. Efter att budgeten avgavs har i förhandlingar mellan grupperna överenskommit om att avgifterna för social- och hälsovårdstjänsterna sänks från den avtalade nivån med 100 miljoner mark.

Statsutskottets trafikpolitiska ställningstaganden överensstämmer med riksdagens tidigare uttryckta uppfattning att större uppmärksamhet bör fästas vid trafiknätets skick och säkerhet. Samma målsättning uttrycks i regeringsprogrammet och flera undersökningar påvisar att ett förfall av trafiknätet förorsakar samhället stora kostnader. De tilläggsanslag som föreslås till väghållningen samt till den privata väghållningen är därför väl-motiverade.

Gruppen omfattar gärna klämförslagen om utredning av nya finansieringsmodeller för trafikens infrastruktur, samt kravet på att postservicen tryggas senast i anslutning till 2001 års budget.

Svenska riksdagsgruppen har redan länge känt sig oroad över sjöfartens konkurrenssituation och hotet om utflaggning av fartyg i utrikestrafik. Vi upplever det därför som positivt att vi nu fått stöd för våra önskemål i alla grupper, när regeringen under budgetbehandlingen i riksdagen avgivit ett lagförslag om ändring av lagen om fartygsregisterlagen som möjliggör, om än bara för ett år, ett ökat stöd till sjöfarten. Gruppen förutsätter att den enighet som nu uppnåtts i riksdagen för denna sak skall kunna leda till att regeringen skyndsamt utarbetar ett sjöfartspolitiskt program för tryggad sjöfart under den finländsk flagg. Samtidigt understryker vi betydelsen av att uppnå ett avtal som på EU-nivå och gärna inom Wto reglerar stödpolitiken till sjöfarten.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunta yhtyy hallituksen pyrkimykseen ulottaa maaseudun kehittämisohjelman puitteissa maatalouden lfa-tuki koko maahan ja korottaa tukitasoa. Ryhmä yhtyy valiokunnan kannanottoihin kasvihuoneviljelyjen kansallisesta tuesta. Ruotsalainen eduskuntaryhmä korostaa myös sopimukseen pääsemisen tärkeyttä EU-komission kanssa artiklan 141 mukaisen tuen turvaamiseksi Etelä-Suomelle.

Jo budjettiriihessä työskentelimme maatalouden luopumistuen jatkamiseksi. Työryhmäselvityksen jälkeen hallitus on muuttanut budjettiehdotusta siten, että luopumistuki voi jatkua ainakin kolmen vuoden ajan. Tuki rahoitetaan siten, että EU:lta tuleva 35 miljoonan markan indeksihyvitys ohjataan lfa-tukeen, jonka kotimaista rahoitusosuutta voidaan pienentää ja osoittaa käytettäväksi luopumistukeen. Nämä indeksihyvitykset tulivat tietoon vasta budjetin antamisen jälkeen, minkä vuoksi luopumistukeen voidaan ottaa 24 miljoonan markan määräraha. Tämä merkitsee luopumistuen rahoittamista vähentämällä vastaavasti indeksihyvitystä lfa-tuen piirissä. Samalla hallitus sitoutuu edistämään nuorten maatalousyrittäjien rahoitusta.

Värderade talman! Svenska riksdagsgruppen är nöjd över att budgeten kan hållas inom de ramar som utstakats i regeringsprogrammet och understryker vikten av att i regeringsprogrammet aviserade skattelättnader och den tilläggsbudgetering, som kan förorsakas av arbetsmarknadsuppgörelsen, inte pyrkimme parantamaan opiskelijoiden asumistukea, lasten psykiatrisen hoidon saatavuutta sekä Itämeren tilaa saamalla lisää rahaa levätorjuntaan ja ympäristöjärjestöille. Nyt voimme todeta ilolla, että olemme onnistuneet näissä tavoitteissamme.

7 Janina Andersson /vihr: Arvoisa puhemies! Budjetin siirtyessä eduskunnan käsiin vihreä eduskuntaryhmä linjasi meille tärkeimmät tavoitteet neuvotteluihin. Niistä kolme tärkeintä olivat jo silloin, että pyrimme parantamaan opiskelijoiden asumistukea, lasten psykiatrisen hoidon saatavuutta sekä Itämeren tilaa saamalla lisää rahaa levätorjuntaan ja ympäristöjärjestöille. Nyt voimme todeta ilolla, että olemme onnistuneet näissä tavoitteissamme.

Mielestämme kuitenkin budjetin lisärahoituksessa käydään ehkä turhankin ankarasti nyt kuntien kukkarolla. Saimme kuntien maksuosuuden alas 300 miljoonasta 250 miljoonaan ja hyväksyimme neuvottelutuloksen, vaikka pidimme parempana korvaavien säästöjen etsimistä budjetin sisältä sekä myös budjetin maltillista kasvattamista. Lopputulosta puoltaa myös se, että kunnilta saaduilla rahoilla korvamerkitään nyt erittäin hyvin kohdennettuja menolisäyksiä kuntapuolelle. Tällä hetkellä, nousukautta kun nyt elämme, ei ole viisasta kasvattaa valtion menoja liikaa, mutta kuitenkin arvovaltakiistan viritteleminen näiden maltillisten lisäysten tekemisestä sekä niiden kattamisesta oli meidän mielestämme turhaa eikä järkevää.

Nyt kun pääkaupunkiseudulla on suuri tarve rakentaa asuntoja eikä puutetta ole rakentamiskohteista, pidimme erittäin hyvänä ratkaisuna, että joitakin kattamisia tälle budjetille saatiin sillä, että julkista rakentamista jarrutettiin vähentämällä 11 miljoonaa markkaa valtioneuvoston väestönsuojasta sekä 3 miljoonaa markkaa eduskunnan lisärakennuksen suunnittelusta.

Hieman mukavampaan aiheeseen: Siihen, mihin rahaa käytettiin. Kun kerättiin vaikeasti yhteen se potti, mihin se laitettiin? Meille siis suurin ilonaihe ja meille tärkein työvoitto oli Opas-työryhmän yksimielisen mietinnön täytäntöönpano. Tukijärjestelmä yksinkertaistuisi ja tasa-arvoistuisi siten, ettei tukeen käytettävissä olevia varoja tarvitsisi kasvattaa eli tehtäisiin nollaratkaisu. Mutta kun Opas-työryhmä esitti erittäin hyvän ja rakentavan ratkaisun, jonka avulla tasa-arvo lisääntyisi opiskelijoiden keskuudessa, valtiovarainministeriö näki kuitenkin tässä hyvän paikan leikkauksille. Eduskunta ei kuitenkaan hyväksynyt tätä leikkausta meidän suureksi iloksemme, vaan päätti löytää rahat uudistukseen. Tästä olemme koko vihreä ryhmä erittäin iloisia.

Mielestämme Opas-työryhmän esitys oli hyvin valmisteltu, kattavasti perusteltu ja kannatettava siinäkin mielessä, että esityksessä ei tyydytty pelkästään esittämään uudistuksia, vaan niille löydettiin myös toimiva ratkaisu. Jos eduskunta olisi päättänyt poiketa Opas-työryhmän esityksestä, olisi se heikentänyt poliittista neuvottelukulttuuria antamalla merkin siitä, ettei yhteistyö ja aloitteellisuus kannata. Nyt voimme todeta, että se kannattaa. Eduskunta pitää huolen siitä, että jos tullaan vastaan hyvillä esityksillä, ne myös viedään loppuun.

Sitten ympäristöjärjestöjen tukiin, jotka saatiin nostettua 8 miljoonaan markkaan. Myös ympäristötöihin saatiin 6 miljoonaa markkaa lisää. Näillä molemmilla päästään myös parantamaan Itämeren tilaa. Ympäristötöihin kuuluu muun muassa siirtoviemäreiden rakentaminen, jolla voidaan ehkäistä levien syntymistä niin sisävesiin kuin Itämereen — erittäin hyödyllisiä toimenpiteitä — sekä saadaan työpaikkoja alueille, joilla muuten voi olla erittäin vaikea löytää niitä. Myös saastuneiden maa-alueiden puhdistaminen on erittäin tärkeä työ, joka työllistää ihmisiä, joiden muuten voisi olla vaikea löytää työpaikkoja. Maa-alueista todella on kiire pitää huolta, jotta ne saadaan parempaan käyttöön.

Ärade talman! Till dessa miljöorganisationer, som nu fick utökade anslag, hör bland andra också Håll Skärgården Ren, till vars uppgifter det hör att sköta Skärgårdshavet och Östersjön som helhet. Vi är mycket nöjda över att det här arrangemanget får fortsätta och att miljöorganisationerna över huvud taget fick mera pengar. För i och med att vi här nu har godkänt ganska stora och vidlyftiga lagpaket på miljöfronten, speciellt den nya byggnadslagen, så har alla medborgare nu ett extra stort behov av information och kunskap om hur man kan delta i beslutsprocessen. Nu förväntas varje kommuninvånare delta i planeringen av sin egen kommun. Och deltagandet är inte möjligt om man inte vet vad som händer, när det händer och vad man skall göra. Då är miljöorganisationerna de rätta att ge information och hjälpa enskilda invånare att ta ställning och påverka sin egen livsmiljö.

Arvoisa puhemies! Laman laskuja joutuu valittavasti maksamaan aika moni lapsi, joka oireilee sen jälkeen, kun hän eri syistä on joutunut ahdinkoon. Psykiatriseen hoitoon, olemme jo pitkään siitä puhuneet, on ollut niin pitkiä jonoja, että lapsi voi joutua jonottamaan hoitoon puolet omasta elämästään. Sen tiedämme, että niin pitkä aika lapsen elämässä voi aiheuttaa erittäin pahoja lopputuloksia. Nyt siis rahaa saadaan lisää, ja tämä on erittäin hieno asia. Toimme myös käsittelyssä esiin sen, että psykiatrisessa hoidossa pitää myös ottaa huomioon neurologinen puoli eli se, että aina annetaan oikea hoito oikealle lapselle eikä jäädä kiinni siihen, mikä on juuri se momentti, jolle rahaa on laitettu, vaan todella oi-

kea hoito tavoittaa oikean lapsen ja hyvissä ajoin. Tässä nyt uskomme pääsevämme eteenpäin.

Toinen asia sosiaali- ja terveyspuolella — tuntuu olevan jatkuva kysymys budjettikäsittelyssä — on evo-rahast. Tämä on jo kolmas kerta, kun eduskunta joutuu paikkaamaan puutteen ja järjestämään evo-rahast takaisin budjettiin. Mielestämme olisi korkea aika, että huomattaisiin jo hallituksen käsittelyn aikana, että niitä on turha ottaa pois, ne ovat niin tärkeitä rahoja. Etenkin tällä hetkellä, kun miljardeja pannaan tutkimukseen, vaikuttaa erittäin epäloogiselta, että lääketieteelliseen tutkimukseen suunnattuja rahoja halutaan vähentää ja vetää näin matto pois lääketieteellisen tutkimuksen alta.

Meille erittäin rakas asia budjettikäsittelyssä oli joukkoliikenteen palvelut ja matkakeskukset. Olemme nyt erittäin tyytyväisiä siihen, että palvelu paranee eli nyt voi helpommin koordinoida sitä, että kun tulee bussilla ja jatkaa junalla tai taksilla tai päinvastoin, niin löytää oikeat vaihdot ja tämä sujuu mutkattomammin. Palvelu siis paranee joukkoliikenteen puolella, mikä on todella tärkeää siksi, että se on nyt kilpailukyinen verrattuna muihin tapoihin liikkua. Saumattomuus ja mukavuus johtavat siihen, että valinta on myös helppo tehdä sille, joka aikoo liikkua paikasta toiseen. Kannattaa käyttää joukkoliikennettä. Tässä nyt on otettu askel eteenpäin, ja varmaan sitä jatketaan seuraavassa budjetissa.

Taiteen perusopinnot ovat myös mukava laajeneminen. Perusopinnot laajenevat nyt muillekin aloille kuin musiikin alueelle. Tämä on erittäin toivottu parannus.

Ne rahat, joiden käytössä meillä aina on ollut kritiikinpoikasta, ovat tierahast. Nyt, kun meillä on liikennejaostossa oma jäsen, voin ilolla todeta, että tällä kertaa ne rahat, jotka lisättiin liikennejaostossa, ovat etenkin perustienpidon puolella. Ei ole uusia moottoritien pätkiä eikä kokonaisuuksia. Tämä on juuri meidän periaatteemme mukaista. Mielellämme haluamme pitää huolta olemassa olevasta tiestöstä, olemassa olevista rakennuksista emmekä aina rakentaa uutta ja jättää vanhat oman onnensa nojaan. Huolehditaan pitkällä ajalla siitä, että se, mitä on kerran rakennettu, on myös kunnossa kaikkialla Suomessa.

Tämä näistä menolisäyksistä, joihin siis olemme, voisi sanoa, aika tyytyväisiä. Sitten tähän jatkoon. Tässä on jo nyt pohdittu veroratkaisuja, ja meidän kaikki tiedämme, että tuponeuvottelujen jälkeen tähän asiaan palataan. Jos niin käy, kuin

ainakin minä epäilen, että ne, joilla on suuret tulot, onnistuvat haalimaan itselleen tässä kovassa kilpailussa lisätuloja enemmän kuin ne, joilla on jo entuudestaan pienet tulot, eli eriarvoisuus vain lisääntyy — ainakin siinä tapauksessa, että suurituloisen pää onnistuu haalimaan itselleen paremmin kuin muut lisätuloja — tämä pitää kompensoida pienipalkkaisille ihmisille verotuksessa. Siinä meillä on ainoa työkalu jäljellä, kun tuponeuvottelut eivät enää ole millään lailla meidän käsissämme. Pidämme huolen siitä, ettei eriarvoisuus lisäännä Suomessa.

8 Sakari Smeds /skl: Arvoisa puhemies! Ovatko kasinohuuman vuodet palanneet takaisin? Näin joutuu kyselemään tarkkaillessaan suomalaisen elämänmenon eräitä piirteitä näin uuden vuosituhanen kynnyksellä. Pörssikurssit ovat rikkoneet kaikkien aikojen ennätyksiä, listautumisannit ylimerkitään. Maassamme on nyt tuhansia uusia optiomiljonäärejä, ja pankkien luotonanto kasvaa kovaa vauhtia. Taloudelliset tutkimuslaitokset korjaavat kasvuennusteitaan ylöspäin. Kansantalouden moottori käy selvästi kovilla kierroksilla.

Tämä ei ole kuitenkaan koko kuva suomalaisesta yhteiskunnasta ja kansalaisen kohtaamasta arjen todellisuudesta. Työttömiä on yhä hälyttävän paljon, eikä usean vuoden yhtäjaksoinen, nopea talouskasvukaan näytä muuttuvan uudeksi työksi toivotulla tavalla. Liian moni kansalainen elää suoranaisten syrjäytymisuhan alla.

Alueellisesti maamme on jakautumassa erityisen vaikealla tavalla. Kasvukeskuksissa ongelmat kärjistyvät asuntojen hintojen rajuna nousuna, yhteiskunnan uusina investointitarpeina ja kasvavina lieveilmiöinä. Muuttotappioalueilla puolestaan heikkenee kyky ylläpitää palveluja edes nykyisessä mitassa. Monien lasten ja nuorten hyvinvoinnin mureneminen kertoo sekin karulla tavalla yhteiskuntamme rakenteiden vääristymisestä ja arvomaailman vääristä muutostrendeistä.

Hallituksen talousarvioesitystä voi tarkastella siinä valossa, mitä uusia pyrkimyksiä siihen on sisällytetty työttömyyden voittamiseksi, lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistamiseksi ja alueellisen eriarvoistumiskehityksen pysäyttämiseksi. Valitettavasti tässä tarkastelussa myönteistä mainittavaa on vain vähän. Lasten- ja nuortenpsykiatria saadut lisävarat olivat tämän kaltainen myönteinen ja välttämätön muutos, jota muuten

kristillisen liiton kansanedustajat Leea Hiltunen ja Leena Rauhala omista talousarvioaloitteissaan jo aiemmin olivat vaatimassa. Hallituksen tärkein tavoite on ollut menokehityksen hillitseminen ja hallitseminen. Tässä hallitus on onnistunut. Samalla olisi myös nähtävä, mitä budjetoituilla markoilla saa ja mitä leikatuilla ehkä jäi saamatta.

Arvoisa puhemies! Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on budjettimietinnön vastalauseessa 2 kuvannut oman vaihtoehtoisen vero- ja budjettilinjansa. Kokonaisveroasteen osalta hyväksymme hallituksen budjettiesitykseenkin sisältyvän pidättyvän linjauksen. Kokonaisveroastetta voidaan alentaa, kun valtiontalouden rakenteellinen ylijäämä on vahvistunut nykyisestä.

Verojen kevennyspakettimme suuruus on noin 2,5 miljardia markkaa, jonka rahoittaisimme vastaavan suuruisilla tulojen lisäyksillä. Menojen osalta olemme rajanneet oman vaihtoehtomme maltillisiksi, mutta kipeisiin epäkohtiin puuttuvaksi. Hallituksen linja on siirtää monia ongelmia tulevaisuuteen. Kristillisen liiton vaihtoehdossa niihin puututaan jo nyt. Näin on esimerkiksi huumeongelman, työttömyyden ja tiestön kunnon kohdalla, samoin aluepolitiikassa, mihin kunkin esitämme lisäpanostuksia. Pidemmällä aikavälillä meidän linjamme todennäköisemmin osoittautuu valtiontaloudenkin kannalta edullisemmäksi kuin hallituksen ongelmia siirtävä linja.

Hallituksen veroratkaisut jäivät tällä kertaa varsin vaatimattomiksi. Pienituloisten kansalaisten verokevennyksiä ei herunut, mutta sen sijaan hallitus poisti erityisesti pienituloisia koskettavan pankkitalletusten korkojen verovapauden. Vaalien alla omista vaaliohjelmissaan juuri pienituloisille kohdistettavia verohelpotuksia olivat monet puolueet luvanneet. Vasemmistoliitto esitti vaaliohjelmassaan, että pienten ansiotulojen korotusta tulee kuitenkin määrätietoisesti keventää. Vihreät halusivat työn verotusta alennettavan tavalla, joka tehokkaimmin tukisi uusien työpaikkojen syntymistä. Tämmöisenä keinona vihreät mainitsivat pieni- ja keskituloisten tulo-veron alentamisen. Samoilla linjoilla olivat sosialidemokraatit. Kävikö nyt niin, että hallitus päätti luopua työllisyttä tehokkaammalla tavalla tukevasta toimenpiteestä, pienituloisten verokevennyksestä? Kansalla on täysi oikeus kysyä, mikseivät vasemmisto ja vihreät pitäneetkään vaalilupauksiaan.

Hallituksen verolinjaa voisi kuvata odottelevaksi ja passiiviseksi. Kristillisen liiton linja on toinen. Mielestämme verojärjestelmän sisällä tarvitaan täsmäkohdennettuja muutoksia. Veropolitiikan päälinjan on tuettava työn arvostamista, kansalaisten yhdenvertaista kohtelua, kotien hoivatyötä ja pienyrittäjyyttä. Mielestämme verojen kevennykset tulisi kohdentaa erityisesti pienituloisille. Näin olisi tullut tehdä jo nyt.

Eläkeläisten osalta olemme jokin aika sitten äänestäneet ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta, jossa esitimme 1 prosenttiyksikön kevennystä. Pienimpiä eläkkeitä haluamme korotettavan 200 markalla kuukaudessa. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukset halusimme pysäytettäväksi, samoin kuin muuten eduskunta noin vuosi sitten yksimielisesti ponesaan esitti tehtäväksi.

Kaksi päivää ennen vaaleja, 19 päivänä maaliskuuta, Helsingin Sanomissa kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Ben Zyskowitz on todennut seuraavaa, lainaus tästä lehtiarikkelista: "Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan Ben Zyskowiczin mukaan uuden hallituksen on korjattava kansaneläkkeiden pohjaosan leikkaukseen liittyvä vääryys. Myös eduskunta on yksimielisesti edellyttänyt korjaamista, hän muistutti." Näin siis kahta päivää ennen vaaleja. Mitähän on tapahtunut tänä syksynä ensi vuoden talousarviokäsittelyssä? Kokoomuksen linja on ollut täysin toinen. Linja on vaihtunut, puheet ovat osoittautuneet pehmoisiksi. Kokoomus ei ollut valmis edes tukemaan muutoksia, joilla olisi estetty pohjaosan kaksinkertaiset leikkaukset. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä voi mielihyvin yhtyä tänään niihin sanoihin, joilla kokoomuksen ryhmäpuheenvuoro päätettiin: Sanojen ja tekojen on vastattava toisiaan.

Pienyrittäjien työllistämismahdollisuuksia kristillinen liitto olisi valmis helpottamaan alentamalla työnantajan kansaneläkemaksun alinta porrasta. Lisäksi haluamme toteuttaa Suomen Yrittäjien esittämän yrityskoon mukaan alenevan arvonlisäverotuksen perusvähennyksen ja mahdollistaa yrittäjien pienten pääomatulojen verottamisen ansiotuloina. Nämä linjauksemme hyödyttäisivät ennen kaikkea pieniä yrityksiä.

Periaatteellisesti suurimpana ja mielestämme tärkeänä muutoksena haluaisimme mahdollistaa kotien hoivatyöhön sidotun perhevähennyksen käyttöönoton. Vuotuisen vähennyksen suuruus voisi esimerkiksi olla 5 000 markkaa silloin, kun

perheessä hoidetaan lasta, vanhusta, vammaista tai pitkäaikaissairasta. Vähennyksen piiriin voisi arviomme mukaan kuulua noin 80 000 perhettä. Mielestämme kotien hoivatyölle kuuluu osa yhteisin ponnistuksin aikaansaadusta kansantuotteen kasvusta.

Lisäksi kristillinen liitto tavoittelee työmatkakulujen korvausperusteiden väljentämistä ja markkamääräisen ylärajan korottamista. Tämä on mielestämme tärkeää erityisesti nyt, kun polttoaineiden hinnat ovat olleet rajussa nousussa. (Ed. Gustafsson: Miten kristillinen liitto rahoittaisi nämä esityksensä?) — Erittäin oikea kysymys. Toivon, että ed. Gustafsson perehtyy kristillisen liiton vaihtoehtobudjettiin. — Verolinjauksen osalta me esitämme 2,5 miljardin markan verojen kevennyksiä ja vastaavan suuruisia lisätuloja. Meidän mallissamme voitaisivat perheet, eläkeläiset, pienyrittäjät ja pienituloiset.

Kuka tämän rahoittaisi? Sen rahoittaisivat pääomatuloja ja keinotteluvoittoja saavat. Meidän mielestämme pörssivero pitäisi palauttaa. Kristillisen liiton mallissa 10 000 markan pörssi-kaupasta verottajalle tilitettäisiin 7,50 markkaa osto- ja myyntitoimeksiannosta. Valtiolla tämä olisi merkittävä tulo, mutta pörssin asiakkaille tuskin havaittava maksu. Lisäksi olemme esittäneet muun muassa lyhytaikaisten myyntivoittojen verotuksen tiukentamista. (Ed. Gustafsson: Kuulostaa aivan järkevältä!) — Aivan, toivotan sosialidemokraatit tervetulleiksi kristillisen liiton oikeudenmukaiselle linjalle.

Me olisimme myös valmiita lisäämään haitta- ja pisteveroja maltillisesti. Tältä osin olemme olleet iloisia, että hallituskin on, ainakin osin, yhtynyt kristillisen liiton vaihtoehtobudjettiin, kun olemme päättäneet tässä salissa kiristää tupakkaveroa. On mielestäni kuitenkin aika käsittämätöntä, miksei hallitus ollut loppuun asti valmis kristillisen liiton linjalle tiukentamaan tupakkaverotusta hiukan enemmänkin. Sen sijaan te hallituspuolueissa olette olleet valmiita keräämään kymmeniä miljoonia markkoja julkiselle taloudelle vanhuksilta ja sairailta perittävillä koroteuilla terveydenhuollon maksuilla. Tässäkin kristillisen liiton vaihtoehto olisi oikeudenmukaisempi.

Hallituksen talousarvioesityksessä ei mielestämme ole oikeastaan yhtään sellaista uutta elementtiä, jonka voitaisiin ajatella vaikuttavan myönteisesti työllisyyteen. Työttömyysvakuutusmaksujen keventämisvarankin hallitus jälleen

kerran kohdensi kokonaisuudessaan viimeistä markkaa myöten suurille yrityksille. Hallituksen linja lepää jatkuvan taloudellisen kasvun ja nyt uhatuiksi tulneiden maltillisten palkkaratkaisujen varassa. Hallitus on itse vuosi toisensa jälkeen joutunut toteamaan työllisyyspolitiikkansa puutteet, kun työttömyysastetta koskevat ennusteet on jouduttu kirjaamaan uusiksi. Niin nytkin. Vuosi sitten hallitus arvioi tämän vuoden työttömyysasteen asettuvan 9 prosentin tasolle. Budjettikirjassa ennuste on kuitenkin muuttunut 10,3 prosentiksi.

Kristillinen liitto tarjoaa vaihtoehtoa, jossa työvoimapolitiikan toimenpiteet pidetään korkeammalla tasolla kuin hallitus on esittänyt. Siksi esitämme valtionhallinnon palkkaperusteisia työllistämistukia, valtionapua työttömyyden lievittämiseksi ja työllisyysperusteisia investointitukia lisättäväksi. Tarjoamme vaihtoehtoa, jossa pienyritysten työllistämismahdollisuuksia helpotetaan veroratkaisuin hallituksen linjaa enemmän edellä kertomallani tavalla. Olemme myös esittämässä, että hallitus osaltaan pyrkisi vaikuttamaan palkkaratkaisujen muodostumiseen niin, että rahapainotteisen ratkaisun sijasta uutta painoarvoa annettaisiin työajan lyhentämiselle perheitä tukevalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluihin ja kuntoutukseen saatuja lisämäärärahoja on tervehdittävä ilolla. Lukuisten asiantuntijoiden vakavat viestit lasten kasvavista psyykkisistä ongelmista, huostaanottojen lisääntymisestä, huumeongelmasta ja päihteiden käytöstä on nyt tiedostettu salin laidasta toiseen. Yhteiskunnassa on jotain perustavaa laatua olevaa sairautta, jos kasvava määrä lapsia lojuu humaltuneena kaupunkimme öisillä kaduilla. Nämä lapset ovat sitä sukupolvea, joilla on ollut tilaisuus saada valistusta alkoholin käytöstä ja yhteiskunnassa vallalla olevan ajattelutavan mukaan opetella niin sanottua oikeaa ja sivistynyttä alkoholin käyttöä. Tulokset eivät rohkaise. Terveet, raittiit elämäntavat olisi nostettava uudelleen kunniaan.

Tärkeää on huomata, että näillä tärkeillä lastenpsykiatrian lisävaroilla hoidetaan kuitenkin vain yhteiskuntamme sairauden oireita. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin murenemisen taustalla on monia useita vuosia vaikuttaneita muutostrendejä, ei vain ylisalliva suhtautuminen päihteiden käyttöön. Kaupalliset arvot ovat ylikorostuneet, itsekkeskeisyys on lisääntynyt ja oikean ja väärän

raja hämärtynyt. Valiokunta hyväksyi tyydytykseksemme vaatimuksen selonteosta, jossa hallitukselta edellytetään selkeitä esityksiä kotien hoivatyön, vanhemmuuden ja lähiyhteisöjen kasvatusvastuun tukemisesta.

Kristillinen liitto esittää omassa vaihtoehtoisessa linjauksessaan hoivatyöhön sidotun perhevähennyksen käyttöönottoa. Kotien hoivatyön tukeminen on mielestämme merkittävä käytettävissä oleva keino vastata perheitä koettelemaan rakennemuutokseen, jossa epävarmuus, pätkätyöt ja koveneva kansainvälinen kilpailu lisäävät monien yksilöiden pahoinvointia ja heikentävät perheiden lähiyhteisöjä. Yhteiskunta ei saa omilla toimillaan murentaa vastuuta vanhemmuudesta, vaan pikemminkin rohkaista ja kannustaa siihen.

Vaihtoehdossamme esitämme huumeongelman pahenemisen estämiseksi lisämäärärahoja useisiin kohteisiin. Kansallisen huumeausainestrategian toimenpiteiden toteuttamiseksi tarvitaan määräraha, jolla tuetaan erityisesti ennalta ehkäiseviä ja paikallisia hankkeita. Tullilaitoksen voimavaroja olisi vahvistettava. Vankiloista on nyt tulossa vaarallista vauhtia varsinaisia huumeinstituutteja. Tämä kehitys on pysäytettävä. Vankeinhoitolaitoksen toimintaresursseja on mielestämme lisättävä ja vanhentuneita ja valvonnaltaan ongelmallisia vankiloita korjattava tämän ajan vaatimuksia vastaaviksi.

Arvoisa puhemies! Hallituksen politiikka on syventänyt maamme alueellista jakautumista lisäten niin kasvukeskusten kuin muuttotappioalueidenkin ongelmia. Nyt vallitsee suuri epä tietoisuus niin sanotun vakavien vaikeuksien tuen tulevaisuuden suhteen. Hallituksen linja maatalousyrittäjiä kohtaan on ollut kova. Sitä ovat myös Euroopan unionissa vallitsevat maataloustuotannon pelisäännöt. Käsityksemme mukaan suomalainen kuluttaja kuitenkin haluaa, että hänen ruokapöydässään on puhtaita, turvallisia kotimaisia elintarvikkeita.

Millä perusteella hallitus ajattelee kotimaisen maataloustuotannon olevan mahdollista jatkuvasti alenevan tulotason ja kasvavien kustannusten olosuhteissa? Kristillinen liitto esittää kotimaisen tuen leikkausten pysäyttämistä. Olemme osaltamme olleet myös tukemassa maatalouden luopumistukijärjestelmän heikennysten estämistä. Suomi tarvitsee elävän ja suomalaisen kuluttajan kysyntää vastaavan maataloustuotannon.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi, kristillisen liiton vaihtoehto ja hallituksen budjettilinjat ovat kohtuullisen lähekkäin, jos tarkastelussa ovat kokonaisveroasteen taso tai budjetin loppusumma. Olennaisimmat erot ovat verorakenteen sisällä ja meidän halussamme nostaa kipeimmät menopaineet selvästi esille. Käsityksemme mukaan kristillisen liiton vaihtoehtoon toteuttaminen johtaisi työttömyyden alentumiseen hallituksen esittämää linjaa nopeammin. Me kannamme huolta työllistävien pienyritysten toimintaedellytyksistä, hoivatyön arvosta ja esitämme lisävaroja pitkäaikaistyöttömyyden nujertamiseen. Kristillisen liiton vaihtoehto on oikeudenmukaisempi; se on eheyttävämpi ja työllistävämpi kuin hallituksen linja.

Ed. Rask merkitään läsnä olevaksi.

⁹ **Raimo Vistbacka /ps:** Arvoisa herra puhemies! 1990-luku jää Suomen osalta historiaan kansalaisten ja maan eri alueiden rajun eriarvoistamisen vuosikymmenenä. Vuosikymmenen alussa puhkesi "Euroopan Japanin" talouskupla, mikä johti nopeasti pankkikriisiin, konkurssiaaltoon ja joukkotyöttömyyteen. Kansantalouden meni niin sanotusti kuralle.

Syylisiksi tähän talousihmeunen muuttumiseen painajaisuneksi ei leimattu suinkaan poliitikkoja, talousoppineita tai pankinjohtajia ja pörssikeinottelijoita vaan tavallinen kansalainen. Heistä kaikkein pahimmiksi valtiontalouden sotkijoiksi todettiin eläkeläiset, pienyrittäjät, lapsiperheet, työttömät ja opiskelijat. He olivat eläneet yli varojensa. Rikoksesta määrättiin tietysti rangaistus: veronkorotukset, maksujen nostot, etuuksien leikkaamiset tai niiden alasajo, ikuinen velkavankeus ja työttömyys. Syylliset olivat saaneet, mitä ansaitsivat. Näiden kansalaisryhmien uhreiksi joutuneille pankeille aloitettiin välittömästi tehokkaat "rikosuhrien tukitoimet". Pankkitukea jaettiin reilut 40 000 miljoonaa markkaa, ja johtajat saivat muutenkin miljoonien kipurahat henkisistä kärsimyksistä.

Ahon ja Lipposen hallitukset ovat ryhdikkäästi pysyneet tällä "oikeuden" linjalla: Pienituloiset ja entiset yrittäjät on pidetty kurissa, eivätkä he ole päässeet enää sotkemaan valtiontaloutta.

Tästä on huolehdittu eläkeleikkauksilla, ulosotolla, luottorekistereillä ja pitämällä työttömyys riittävällä tasolla. Pankit ovat tointuneet kärsimästään vääryydestä ja tuottavat jo omistajilleen reilun 10 000 miljoonan markan vuosivoitot. Samoin valtiovallan erityiseen suojeluun otetut suuret vientiyritykset tahkoavat uusia miljonäärejä maahamme muutamia tuhansia vuodessa. Näin luodaan Suomeen uusi uljas kansaluokka, jonka varaan on hyvä rakentaa maatamme ensi vuosituhaten alkaessa.

Pankkien taholta on lisäksi keksitty hyvä keino pitää köyhät erillään kunnon pankkibisneksestä. Heille räätälöidään joko oma Roskaväenpankki Oyj eli Pariabank Ltd tai sitten luodaan oma tilijärjestelmä, jossa tilinpito ja maksujen hoito maksaa kaksi kolme kertaa parempia asiakaita enemmän. Pysyvät köyhät omassa pilttuusaan, voi todeta. Suuren lempeytensä pankit aikovat osoittaa asettamalla hyvin lievät ehdot pääsemiselle kunnon asiakkaiden joukkoon: vain 4 000 markan säännöllinen tulo kuukaudessa tai vaatimaton 15 000 markan talletus pankissa. Mikäs temppu tuo nyt on kansaneläkeläiselle, pitkäaikaistyöttömälle, opiskelijalle tai konkurssiyritykselle!

Arvoisa puhemies! Kansalaiset on siis saatu Suomessa jaetuksi, samoin on laita alueellisesti. Kehitys kasautuu Ruuhka-Suomeen ja muutama harvaan kehityskeskukseen muualla maassa. Muut alueet ovat työvoiman luovuttajia ja jäljelle jäävien peruspalvelujen tuottajia. Pahimmilla alueilla väestön vähentymä on peräti 4—5 prosentin luokkaa, mikä merkitsee käytännössä nopeaa tyhjentymistä asukkaista vanhusväestön kuollessa ja nuoremman väestön muuttamassa muualle. Suomessa on lukuisia kuntia, joilla on mittavia vaikeuksia kyetä turvaamaan asukkaalleen edes lakisääteiset peruspalvelut, varsinkin kun kuntien valtionosuuksista näyttää muodostuneen Lipposen hallitusten vakiolypsylehmiä silloin, kun tarvitaan rahoitusta joihinkin muihin menoihin tai säästötoimiin. Valiokuntakäsittelyssä löydettiin yksi uusikin lypsykohde eli seurakunnat ja niiden yhteisövero-osuus.

Perussuomalaisten mielestä on vähintäänkin yhdestoista hetki muuntaa kurssia talous-, sosiaali- ja aluepolitiikassa. Monta vuotta siihen ei ole enää aikaa ilman, että kansalaisten ja alueiden välille repeää pysyvä hyvinvointikuilu. Siitä ei ole enää pitkä matka yhteiskunnalliseen jakautumiseen ja yhteiskuntarauhan häiriintymiseen.

Ei suomalaisenkaan selkä taivu aivan loputtomaan kyyryyn. Joskus se raja tulee vastaan sieläkin. Silloin turvaututaan pahoinvoivan kansanosan toimesta muihinkin kannanilmaismuotoihin kuin äänestämättä jättämiseen, mikä tähän saakka on ollut selvä merkki katkeruuspaineiden lisääntymisestä.

Myös valtiovarainvaliokunta on huomannut yhden kansalaisten keskuudessa olevan pahoinvoinnin oireen. Nuorten tarve psykiatriseen hoitoon ja kuntoutukseen on merkittävästi kasvanut samalla, kun sen resurssit on toistuvasti supistettu. Tämän seurauksena jopa 80 prosenttia psyykkistä hoitoa tarvitsevista lapsista ja nuorista jää täysin vaille hoitoa. Loputkin joutuvat usein odottamaan sitä vuosia. Tämän lisäksi suuri määrä avuntarvitsijoita jää huomaamatta, koska koulujen terveydenhoito ja muu oppilashuolto, kuten kuraattoritoiminta, kärsivät kuntien säästötoimista. Tämä kaikki kasaa pelottavia paineita tuleville vuosille ja vuosikymmenille. Voi vain kuvitella, mitä yhteiskunnalle tulee maksamaan täysin vaille tarvitsemaansa hoitoa jäänyt nuori, joka sen seurauksena menettää työkykynsä koko elämänsä ajaksi.

Nuorten pahoinvoinnin lisääntyminen johtuu kuitenkin aina jostain. Yksi merkittävä syy on asiantuntijoiden mukaan vanhemmuuden taidon häviäminen aikuisilta. Ei enää osata tai uskalleta olla vanhempia — tai sitten siihen ei ole enää aikaa. Tämä on pitkälti seurausta suurtyöttömyyden lieveilmiöistä, juuriltaan repimisestä perinteisistä sukuyhteisöistä tai kasvavan kiireen ja työpaineiden varastamasta omasta ajasta, ajasta perheelle ja lapsille. (Ed. Gustafsson: Miten on sen itsekkyiden laita? Kannattaisi analysoida sitäkin!) — Ed. Gustafsson, sehän kuuluu nimenomaan tähän: Markka ei korvaa aikaa. Ehkä, ed. Gustafsson, tässä se itsekkyys on. Neuvoja ja huolenpitoa tasapainoiseksi aikuiseksi kasvaminen vanhemmilta vaatii. — Hyvä, jos eduskunnalta heltää ropoja edes seurausten hoitoon. Ongelmaan itseensä puuttuminenhan vaatisi koko 90-luvun virhelinjan myöntämistä. Sellaista rehellisyyttä ja itsekritiikkiä hallituksen tai hallitusryhmien taholta lienee turha odottaa.

Arvoisa puhemies! Kuten edellä jo totesin, ovat eläkeläiset yksi menneen leikkausvuosikymmenen uhreista, erityisesti vielä pientä eläkettä saavat eläkeläiset. Hallituksen linjan selkein osoitus on ollut kansaneläkkeen pohjaosan vuosittainen leikkaaminen, jota myös tässä ta-

lousarviossa jatketaan 380 000 eläkkeensaajan osalta 79 markalla kuukaudessa, jolloin koko eläke poistuisi jo vuonna 2001. Leikkaus vaikuttaa kaikkein kipeimmin niihin eläkeläisiin, joilla on vain vähän työeläkettä. On häpeällistä, että näitä pisimmän ja raskaimman työrupeaman kansakuntamme vapauden ja hyvinvoinnin eteen tehneitä kansalaisia kohdellaan näin.

Pahinta on se, että vaalien edellä näytti vallitsevan liikuttava yksimielisyys leikkausten lopettamisesta, kuten ed. Smeds puheenvuorossaan äsken totesi. Nyt on seuraaviin vaaleihin riittävästi aikaa, jotta hyvät lupaukset uskaltaa syödä. Olin vielä optimistina toivonut valtiovarainvaliokunnan puuttuvan asiaan, mutta joulukuun on vielä liikaa aikaa ja pukkihan muisti muita.

Yksi oikeista muistetuista kohteista olivat homokoulut ja niiden kunnostusmäärärahat. Suomessa on yllättävän paljon kouluja, joissa työskenteleminen on leikkimistä oman terveytensä kanssa. Oppilailla ja opettajilla on huomattavasti keskiarvoista useammin nuhaa ja päänsärkyä. Allergia ja astma muodostuvat herkästi pitkistä homealtistumisista. Tämän takia valiokunnan lisäämät määrärahat ovat oikea impulssi, mutta mittakaavaltaan varsin symbolinen tarvittaviin määrärahoihin verrattuna. Tarve on vähintäänkin useita satoja miljoonia markkoja muutamien lähivuosien aikana.

Suomi on alueellisesti laaja ja harvaanasuttu maa, mistä syystä välimatkat ovat pitkiä ja välttämätöntä liikkumista on runsaasti. Siksi maassamme on paljon pitkiä ja vähän liikenneöityjä tie- ja rataosuuksia. Valitettavasti valtiovalta on viime vuosikymmenen aikana laiminlyönyt perustienpidon hoitamisen nimenomaan näiden syrjäseutujen vähäliikenteisten teiden osalta. Näin on ensiarvoisen arvokas kansallisomaisuutemme menettänyt joka vuosi arvoaan useilla sadoilla miljoonilla markoilla. Tämä on laskua tuleville polville tai tuleville vuosille, mikäli emme halua jättää osaa maastamme sekä autioksi sekä jälleen pitkospuiden varaan. Kulut teiden huonosta kunnosta niin asukkaille liikennevälineiden nopeampana kulumisena kuin teollisuudelle raaka-ainehuollon hankaloitumisena ovat myös mittavat.

Valtiovarainvaliokunta on huomannut saman kylmän tosiasian ja lausunut jälleen kerran mietinnössään huolensa lisärahoituksen saamisesta alempiasteisen tiestön perusparannuksiin. Olen hyvin huolestunut tämän lausuman käytännön seurauksista, sillä hallitus on ollut kovin kova-

korvainen eduskunnan tahdolle tulevien budjetti-
raamien osalta. Rahoitusta tulisi saada tasokoro-
tetuksi usealla sadalla miljoonalla markalla usei-
den lähivuosien aikana nykyisen määrärahas-
son lisäksi. Jos emme näin tee, edessämme on
miljardien kustannukset jo vuoden 2005 tienoi-
la. Onko meillä silloin enemmän rahaa käytös-
sämme, meneekö kansantaloudellamme vielä sil-
loinkin yhtä lujaa?

Toinen yhtä pahoin laiminlyöty liikenneväy-
lästämme ovat vähäliikenteiset rataosuutemme.
Niillä on vain vähän tai ei lainkaan henkilöliiken-
nettä, mutta ne muodostavat perustuotantomme
tärkeän valtasuonen satamakaupunkeihin. Näi-
den ratojen kunnon parantaminen ei niiden pie-
nemmän lukumäärän takia ole yhtä kallis toi-
menpide kuin alempiasteisen tieverkoston perus-
parantaminen. Aiheutamme vakavan vahingon,
mikäli päästämme nämä rataosuudet ruostumaan
poikki.

Kolmas, valtiovarainvaliokunnaltakin huo-
maamatta jäänyt, myös rahoitusvajeesta johtuva
liikenneväylästä rappeutuminen on tapahtu-
massa metsäautotiestöllemme. Näitä paikallisten
asukkaiden virkistyskäytölle, mutta ennen
kaikkea puunjalostusteollisuutemme raaka-aine-
huollolle tärkeitä teitä on Suomessa kymmeniä-
tuhansia kilometrejä. Ne on rakennettu 60—80-
luvulla. (Ed. Tiusasen välihuuto) — Ed. Tiusa-
nen, jos teillä olisi metsää ja yrittäisitte sitä myy-
dä, ette huutelisi tällaisia välihuutoja. (Ed. Tiusa-
nen: En omista metsää, mutta liikaa niitä teitä on
kuitenkin!) — Ed. Tiusanen, ette ole asiantuntija
joka asiassa sentään. — Koska niiden liikenne-
kelpoisuusiäksi lasketaan 30 vuotta, tulee niistä
merkittävä osa peruskorjauksen tarpeeseen seu-
raavan kymmenen vuoden aikana.

Aikaisemmin tähän työhön saivat metsän-
omistajat metsänparannuslain mukaista tukea 50
prosenttia toteutuskustannuksista ja töitä tehtiin
tarpeen vaatimassa laajuudessa. Uuden paran-
nustuen määrä on vain 30 prosenttia toteutuskus-
tannuksista ja työnjohtokuluja ei lasketa tuen pii-
riin lainkaan. Näin on metsänomistajien osuus
kustannuksista noussut käytännössä kaksinker-
taiseksi ja siitä johtuen töitä jää lisääntyvässä
määrin rästäin. Tämä johtaa nopeasti metsäauto-
tieverkoston rappeutumiseen ja puuhuoltomme
vaarantumiseen. Tuen määrä tulisikin välittö-
mästi palauttaa aikaisemmalle 50 prosentin tasol-
le töiden jatkumisen turvaamiseksi.

Yksityisteiden valtionapu haluttiin taannoin jo
lopettaa ja se saatiin pelastettua vain kansanedus-
tajien sinnikkyuden ansiosta. Vihattu tämä mää-
räraha valtiovarainministeriössä edelleen on, sen
huomaa rahan jatkuvasta leikkaamisesta. Tarve
olisi olennaisesti valtiovarainvaliokunnan esittä-
mää suurempi, mutta pääasia lienee, ettei mo-
menttia ole VVM:n toimesta onnistuttu ajamaan
alas, ministeri Niinistö. (Min. Niinistön välihuu-
to) — Melkein, aivan oikein ministeri!

Myönteisenä liikennesektorin yksityiskohta-
na kiinnitin huomiota siihen, että muun muassa
Seinäjoen lentoliikenne halutaan turvata korotta-
malla valtionapu 70 prosenttiin. Toivottavasti
kyseinen lentoasema saadaan siirrettyä Ilmailu-
laitoksen hallintaan ja asiaan saadaan kestorat-
kaisu eikä korotus ole vain hetkellinen toimenpi-
de.

Arvoisa puhemies! Hallitus mainostaa vero-
politiikkaansa työllisyyttä lisäävänä, kuten edel-
tjänsäkin. Totuus on kuitenkin toinen. Asian-
tuntijoiden mukaan hallituksen veronkevennyk-
set vaikuttavat kaikkiin muihin paitsi pk-yrittä-
jiin ja työttömiin. Kuinka voidaan parantaa työl-
lisyyttä, jos suurimman työnantajaryhmän mah-
dollisuudet palkata lisää työntekijöitä eivät
parane? Noin 60 prosenttia kaikista työpaikoista
on alle 250 työntekijän yrityksissä, ja mikä oleel-
lisinta, alle kymmenen työntekijän yrityksissä
työllisyys on kasvanut viiden viime vuoden aika-
na 20 prosenttia, kun vastaavasti keskisuurissa
kasvu on ollut 10 prosenttia ja suurissa yrityksis-
sä vain 5 prosenttia. Huomattava osa yrittäjistä
jää alle 5 miljoonan markan vuosittaisen palkka-
rajan, jolloin sairaus- ja työttömyysvakuutus-
maksujen alennus ei koske heitä. Mielestäni ke-
vennys olisi tullut päinvastoin kohdistaa juuri
näihin pk-yrityksiin, joissa nopeimmin ja pie-
nimmillä investoinneilla pystytään synnyttä-
mään uusia työpaikkoja.

Luonnollisten henkilöiden osalta veronkeven-
nykset tulisi kohdistaa pienituloisimpiin kahdes-
ta syystä. Heidän ostovoimansa lisääntyminen
kohdistuu heti lisääntyneenä kysyntänä kotimai-
siin hyödykkeisiin ja palveluihin. Toiseksi pieni-
kin lisäys heikommin palkatun työn kannatta-
vuudessa lisää työttömien halukkuutta etsiä ja ot-
taa vastaan pienipalkkaisiakin työtehtäviä. Hyvä-
tuloisten lisänettoansiot ohjautuvat sijoituksiin,
ulkomaisiin hyödykkeisiin ja muuhun työpaik-
koja luomattomiin kohteisiin. Heitä eivät myös-
kään koske kannustinloukut, sillä hyvätuloiset

ovat harvoin työttöminä eikä heitä pieni nettotulo lisäys sillä tavoin motivoi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi suomalaisesta polttoaineiden verotuksen tasosta. Yleisimmin käytetyn 95 oktaanisen bensiinin hinta uhkaa talven kuluessa kohota yli 7 markkaan litralta, mitä voidaan perustellusti pitää jo sietorajan ylittävänä hintana. Vaikka hinnannousu johtuukin nyt raakaöljyn nopeasta kallistumisesta, on kuitenkin muistettava, että bensiinilitrin hinnasta on veroa noin kolme neljäsosaa. Korkea hinta on kotikutoista polttoaineveroa, jonka osuus nousee suhteessa lisää öljyn hinnan kanssa lähinnä arvonlisäveron kautta. Näin korkea polttoaineiden hintataso ei voi olla heijastumatta jo lisääntyvästä muidenkin hintojen nousupaineina esimerkiksi kuljetuksissa ja sitä kautta tavaroiden hinnoissa. Inflaatiopaine lisääntyy siis merkittävästi jokaisen bensiinin hinnan lisäpennin myötä. Pahiten paine näkyy maamme syrjäalueilla pitkien kuljetusmatkojen takana.

Muutamissa EU-maissa, kuten Italiassa, on hinnannousupainetta vähennetty alentamalla väliaikaisesti polttoaineveroa. Esitin tätä samaa itse talousarvioaloitteessani ehdottamalla eräänlaista kattohintajärjestelmää, jolla taattaisiin, ettei litrahinta nouse yli loppukesän tason eli noin 5,50 markan. Tätä budjettiperusteista määrärahaa käytettäisiin niin paljon ja niin kauan kunnes raakaöljyn hinta alenisi ja veron taso voitaisiin taas palauttaa tavanomaiselle tasolle, joka Suomen pitkät matkat huomioon ottaen on kylläkin aivan liian korkea. Toivon, arvoisa puhemies, kuitenkin, että jonkinlaiseen veronalennukseen tavalla taikka toisella päädytään, ennen kuin polttoaineiden hinta päästää inflaatiopeikon irti ja hallitsematon lumipalloilmiö alkaa.

¹⁰ **Risto Kuisma /rem:** Arvoisa puhemies! Valtion talousarvio ensi vuodelle ei ole siitä miksiään muuttunut sen jälkeen, kun kolme kuukautta sitten kävimme lähetekeskustelua. Nyt valtiovarainvaliokunta on budjetin käsitellyt ja voimme toisen kerran arvioida esitystä. Pieniä korjauksia suuren melun säestyksellä on tapahtunut. En tiedä, voiko budjettia sanoa nyt paremmaksi, ehkä jopa hieman huonommaksi. Tosin joitakin pikkukorjauksia hyvään suuntaan tehtiin, mutta oleellisesti talousarvio on aivan sama, minkä hallitus syksyllä eduskunnalle esitti. Tietysti jo korjausten ja muutosten markkamäärät suhteessa

koko budjettiin kertovat, että ne ovat vain mitä-töntä suuruusluokkaa.

Itse olen pitänyt tätä budjettia hengettömänä rutiinibudjettina, eräänlaisena virkamiesbudjettina. Tässä luokassa budjetti on ihan kelvollinen ja perustuu terveeseen talouteen. Budjettia voisi pitää jopa hyvänä, jos Suomessa asiat olisivat erinomaisella tolalla. Kuitenkin nyt Suomi ja suomalaiset kamppailevat edelleen raskaan valtionvelan, ylivelkaantumisen, kohtuuttoman verotuksen ja edelleen pahan työttömyyden kourissa. Ehkä budjetti on kaikkein paras valtionvelkaongelman osalta. Eihän nyt sentään oteta enää lisää velkaa, vaan jopa ehkä pienessä määrin lyhennetään. Kuitenkaan raskaan valtionvelan ongelma ei tässä budjetissa millään tavalla ratkea eikä budjetti luo mitään mallia, miten raskaasta valtionvelasta tulevana vuosina selvittää.

Tässä niin paljon ylistetyssä hyvinvointivaltiossa melkoiselle osalle suomalaisia pahoinvointi on jokapäiväinen asia. Nämä pahoinvointin ongelmat eivät häviä itsestään. Ajan kulumisen ei poista ongelmia, eikä rutiininomaisilla virkamiesbudjeteilla luoda perusteita ongelmien ratkaisuun. Myöskään tulevaisuus ei ole turvattu tällä linjalla. Tarvitaan uudistuksia, muutoksia, tarvitaan niitä niin sanottuja rakenteellisia muutoksia, joilla nämä vinoutumat voidaan pysyvästi korjata. Näitä uudistuksia tässä yhteiskunnassa ei ole kyetty tekemään. Silloin kun valtion kassa oli täydellisen tyhjä, edes niistä keskusteltiin ja joitain vaatimattomia yrityksiä siihen suuntaan tehtiin, mutta nekin latistuiivat pääosin juustohöyläsäätämiseksi. Ainut, mitä saatiin aikaan, olivat ne välttämättömät säästöt, joita tyhjä valtion kassa pakotti tekemään. Tietysti se oli vähintään, mitä terveen talouden puitteissa voitiin tehdä.

Nyt tarvittaisiin rohkeutta ja lujuuutta tehdä todellisia uudistuksia, voittoa muutosvastarinta, ja ennen kaikkea tehdä muutoksia, uudistuksia, vaikka ne herättävät vastustustakin. Monet uudistukset ovat sellaisia, että sato voidaan korjata vasta pidemmällä aikavälillä. Ei myöskään ole hyväksyttävää se, että kun ei ole täydellistä yksimielisyyttä muutoksista, pidetään parempana toimettomuutta. Tekemättömyys ja toimettomuus on monta kertaa suurin virhe, mikä voidaan tehdä.

On todella vahinko, että tämä monta vuotta kestänyt poikkeuksellisen voimakas kasvu- ja nousukausi menee ohi ilman, että sitä käytetään siihen tarkoitukseen, johon se olisi ollut oiva, eli

rakenteellisten muutosten tekemiseen. Nyt päinvastoin meillä on tullut käsitys siitä, että meillä ei ole mitään todellisia ongelmia, koska nousukausi ja hyvä talous peittävät monet ongelmat, tai jos eivät kokonaan peitä, niin lieventävät niitä.

Jokainen varmasti vielä muistaa 90-luvun alkuvuodet, ja voi kuvitella, että jos laskukausi tulee, työttömyys lähtee kasvuun, kun meidän yhteiskuntamme on tässä tilassa ja valtionvelka suuri, silloin olemme vasta todellisen kriisin edessä. Silloin saattaa olla, että nämä muutamat vuoden takaiset vaikeudet ovat vain pieniä siihen verrattuna. Päinvastoin aika monet tuntevat näköjään kaipausta siihen, että nekin vähäiset muutokset, jotka tehtiin, ehkä voitaisiin peruuttaa ja palata vanhalle kultaiselle 80-luvulle, joka kuitenkin oli erilainen yhteiskunta. Vaikka itsekin silloin hyvin siinä viihdyin, on epärealistista ja virheellistä ajatellakaan, että siihen luuloteltuun runsaiden tulojen aikaan olisi enää mitään paluuta.

Sinänsä valtiontalouden ja maan epäkohdat — suuri valtionvelka, sen korkeat korot ja ennen kaikkea raskas verotus — ovat kuitenkin sellaisia tosiasioita, että kansalaisia ne häiritsevät, eivätkä kansalaiset välttämättä perimmiltään usko, että tilanne Suomessa on niin hyvä, kuin poliitikot heille uskottelevat.

Ehkä kaikkein raskain rakenteellinen virhe, mikä meillä on, on korkea verotus. Verotus on tietysti välttämätön paha, jotta julkinen valta saa tuloja, mutta näin pitkälle menevä ja näin korkeaksi ryöstäytynyt verotus aiheuttaa pahaa jälkeä. Tällä hetkellä ja jopa rakenteellisesti voidaan väittää, että työttömyyden suurin yksittäinen syy on liian korkea verotus. Korkea verotus pakottaa korkeisiin bruttotuloihin, ja kun niihin yhdistyvät korkeat välilliset työvoimakustannukset, on seurausta se, että palkkatyö on menettänyt kilpailukykinsä. Työstä ei ole puutetta eikä tekijöistä, mutta me maksamme korkeina veroina työttömien elämisen tason saamatta siitä mitään vastiketta. Puolestaan tämä asiantila ylläpitää korkeaa verotusta.

Tänä päivänä, jos työmies saa satasen puhtaan pankkitililleen, hänen työnantajansa pitää maksaa bruttona jo 200 markkaa, ja kun tähän lasketaan välilliset työvoimakustannukset, työvoimameno on yli kolminkertainen nettotuloihin verrattuna. Tässä tilassa on selvää, että tällaisille palveluille, jotka ovat näin hinnakkaita, ei löydy yksityisten kansalaisten piiristä ostajia.

Tässä on suurin selitys sille työttömyysroolle, joka esimerkiksi meidän ja Yhdysvaltain työttömyysasteen välillä on. Monissa maissa kannattaa tehdä palvelutöitä alhaisemman verotuksen takia, ja myöskin ne työttömät henkilöt tai ne, jotka ovat tällä hetkellä työttömiä — aivan enemmistö, voi sanoa: lähes kaikki — mieluummin tekisivät työtä ja vähän huonompaakin työtä kuin olisivat sosiaaliturvan varassa. Tosin viime vuosien aikana olemme lopullisesti menettäneet melkoisen osan näistä työttömyyteen tuomituista kansalaisista.

Kun ajatellaan, että tietysti palveluissa on muitakin kustannuksia kuin pelkät työvoimakustannukset, niin että kun satasen nettotuloon lisätään vielä arvonlisäveron rasitus ja välttämättömät huoneistokulut, on selvää, että asiakkaalta saatavan hinnan sellaisissa täysin työvoimavaltaisissa ammateissa kuin hieroja, parturi jne. pitäisi olla viisin—kuusinkertainen tekijän nettotuloon verrattuna. Ei tarvitse ihmetellä, minkä takia tällaisia palkkatyöpaikkoja ei synny eikä niitä ole.

Korkea työn verotus ei ole suinkaan hyvätuloisten suurin ongelma, vaan se on erityisesti pien- ja keskituloisten ongelma. Pienituloisten ongelma on se, että meillä jo hyvin pienistä tuloista verotetaan tuntuvasti. Kun itse vuonna 1960 aloitin työurani, maksoin veroja 8 prosenttia tuloistani. Siihen aikaan tavallinen työmies ei maksanut muuta kuin kunnallisveron ja se oli luokkaa hiekan alle 10 penniä äyriältä. Vain hyvätuloiset maksoivat valtionveroa. Nyt samanlainen työmies jos menee maataloon, kuten minä menin, maksaa 20, 30, 40 prosenttia saman vertaisesta tulosta veroa. Kyllä 60-luvullakin puhuttiin työttömyydestä, mutta silloin työttömyys oli 2—3 prosenttia ja sitäkin jo kauhisteltiin.

Kun nyt olemme niin paljon maailmassa edistyneet ja viisastuneet, voisi olettaa, että tässäkin asiassa olisi menty eteenpäin eikä suinkaan taaksepäin niin kuin nyt. Eli on selkeää, että erityisesti pienituloisten osalta pitäisi verokanta laittaa nolnaan. Esimerkiksi 5 000 markan kuukausituloista ei kannattaisi periä mitään veroja. Kyllä pienituloisetkin joutuisivat tai joutuvat siinäkin tilassa esimerkiksi arvonlisäveron ja muun välillisen verotuksen kautta maksamaan osansa yhteiskunnan yhteisistä palveluista. Myöskin keskituloisten lisätuloista menee liian suuri osa veroina, jotta se motivoisi riittävän suurta osaa vä-

estöstä todella tekemään työtä ja ponnistelemaan.

Meillä korkean verotuksen ja siihen yhdistetyn sosiaaliturvan kautta itse asiassa keskiluokakin on menettänyt taloudellisen vapautensa. Siinä minun nuoruuteni yhteiskunnassa vain sellaiset kuin itse olin, köyhät ja syrjäytyneet, olivat vailla taloudellista vapautta. Nyt tämä ikävä asiantila on tullut keskiluokankin kohtaloksi. Jos ajatellaan, että esimerkiksi tavalliselta opettajapariskunnalta, jolla on useita lapsia, otetaan kaikki sosiaaliturva pois, eivät he omilla tuloillaan pärjää. He ovat riippuvaisia lapsilisistä ja muista tuista. He ovat menettäneet taloudellisen vapautensa. Hyvin pitkälle poliittiset päätökset määrittelevät heidän tulotonsa, eivät he itse. Ehkä voimme pitää normaalina, niin pitkään kuin pienituloisia ja syrjäytyneitä on, että heidän tulonsa ovat riippuvaisia poliittisista päätöksistä, mutta kyllä jokaisen valtion selkäranka on vapaa keskiluokka, jonka pitäisi olla mahdollisimman suuri.

Meillä taloudellinen vapaus on vain kaikkein korkeatuloisimmilla. Vaikka hekin tietysti maksavat veroja ja suhteessa vielä enemmän kuin muut, niin heidän korkea tulotonsa takaa sen, että siitä huolimatta heille jää riittävästi tuloja, jotta he ovat vapaita järjestämään elämänsä eikä se riipu poliitikkojen vero- ja sosiaaliturvapäätöksistä. (Ed. Saapunki: Kuuluvatko kansanedustajat siihen?) — Ed. Saapungille voisi vastata, että taitavat nyt just ja just yltää sen vapaan luokan alimmille portaille.

Tässä suhteessa siis kireä verotus ei ole pelkästään taloudellinen kysymys, vaan kysymys on myös kansalaisten oikeuksista. Itse arvostan suuresti poliittisia oikeuksia, mutta vähintään yhtä tärkeä kuin poliittinen vapaus, on myös taloudellinen vapaus, se että terve ihminen pystyy elättämään itsensä ja perheensä omilla tuloillaan, ilman että täytyy ottaa vastaan toisten veroista kerättyjä rahoja. Tällaista mahdollisuutta ei useimmalla suomalaisella ole.

Veroaste on liian korkea. Ongelma ei ole pelkästään korkea työn verotus, vaan kokonaisveroaste on liian korkea. Jos pyrimme alempaan veroasteeseen, niin tietysti täytyy menoja leikata. Meillähän suunnilleen puolet menoista menee palveluihin, hyvinvointipalveluihin tai poliisiin, armeijaan jne. Yli puolet budjetista menee tulonsiirtoihin, ja sieltä leikkaukset tulisi tehdä alkaen tietysti sosiaaliturvasta, mutta myöskin yritystuista. Tässä maassa puhutaan paljon terveestä

markkinataloudesta. Kuitenkin tämäkin talousarvio sisältää pelkästään yritysten tukemista yli 6 000 miljoonan verran ensi vuonna. Minusta näin pienessä yhteiskunnassa, jossa verovaroista yhtenä vuonna yli 6 miljardia annetaan yrityksille, ei kukaan voi paljon leveillä tai ainakaan yritysten edustajat, että eletään terveessä markkinataloudessa. Itse asiassa myös yritykset ovat joutuneet samaan tukiviidakkoon kuin yksityiset kansalaisetkin.

Myöskään en malta olla lopuksi puuttumatta muutamalla sanalla politiikan uskottavuuteen. Eduskuntavaaleista ei ole vielä aikaa kuin vajaa vuosi. Kyllä kauhistutti eduskuntavaalien alla vaalitulaisuudessa ne hallituspuolueiden edustajan puheet, joissa luvattiin verotuksen alentamista, erityisesti yritysverotusten alentamista, yritysten toimintaedellytysten parantamista, luvattiin eläkeläisille kaikkea, kymmenen hyvää ja kaunista. Ihmettelin, kun lupajina olivat monta kertaa kansanedustajat, jotka olivat hallituspuolueissa ja olisivat voineet edellisellä kaudella niin tehdä. Kyynisesti ajattelin, että ehkä nämä lupaukset vielä omiin nilkkoihin kalahtavat. Selvyden vuoksi sanottakoon, että vaikka itse olin oppositiossa, niin en uskaltanut kovin paljon mitään luvata.

Sitä taustaa vasten tietysti esimerkiksi eilinen äänestys, jossa pääomaveroa nostettiin, ei suinkaan alennettu, 29 prosenttiin, kyllä vie uskottavuutta koko politiikasta pois. Kyllä on ihmeteltävää, kun joka paikassa ja tänä päivänäkin saarnataan, että työttömyyden ratkaisu on yritystoiminnan tukeminen ja yrittäjien toimintaedellytysten parantaminen, ja samat henkilöt muutaman tunnin välein sitten eduskunnassa tekevät päinvastaisia päätöksiä, nostavat pääomaveroa tai yritysveroa. On ihan selvää, että se ei suinkaan edistä yritystoimintaa, päinvastoin. Se ei vähennä työttömyyttä, vaan on lisäkivi siihen rekeen, joka lisää työttömyyttä.

Paras verotulon käyttö on, kun sitä veroa ei edes oteta. Jokainen markka, jonka joku saa verotuloja, otetaan joltakin toiselta, ei markkana vaan usein kahtena kolmena markkana. (Ed. Tiisanen: Mitä tehdään sairaaloiden teho-osastoille?) — Ed. Tiusaselle toteaisin, että hyvinvointipalveluista, joita on vajaat puolet budjetista, ei tarvitse mitään tinkiä. Puhuin tulonsiirto-osastosta. (Ed. Tiisanen: Veroja tarvitaan!) — Veroja tarvitaan kohtuullinen määrä. Pekka Kuusi, jota pidetään tämän hyvinvointivaltion jonkinlai-

sena henkisenä isänä, kirjoissaan 60-luvulla jo varoitti, että kokonaisveroaste ei hänen mukaansa muistaakseni saisi nousta yli 30 prosentin. Nythän me olemme päässeet jo lähelle 50:tä prosenttia. Hyvinvointivaltion oppi-isäkään ei nähnyt mahdolliseksi lähellekään näin suurta veroastetta. Ehkä se on myös yksi selitys siihen, minkä takia tämä hyvinvointivaltio ei enää toimi vaan on muodostunut enemmänkin pahoinvointivaltioiksi.

Siis todella politiikassa minusta pitäisi niitä lupauksia, mitä puolueet tai yksittäiset edustajat antavat, pyrkiä myös toteuttamaan, koska kansalaisten mielestä kaikki poliitikot ovat yhtä ryhmää. Arvostelu ei valitettavasti kohdistu vain niihin henkilöihin, jotka ovat katteettomia lupauksia antaneet, vaan hyvin helposti koko kansanedustajaryhmä tai poliitikot leimataan epäluotettaviksi. Tämä on täysin ymmärrettävää. (Ed. Gustafsson: Edelleen olen sitä mieltä, että ed. Kuisma on viimeinen puhumaan tästä uskottavuudesta!) — Minun uskottavuuteni mitattiin maaliskuussa eduskuntavaaleissa ja todettiin, että se oli ihan riittävä, koska kansa valitsi minut tänne. En tarvitse ed. Gustafssonilta erikseen uskottavuuden mittausta. Jos minä ed. Gustafssonin mielestä olen jotakin väärää viime vaalikaudella tehnyt, kun erosin siitä hienosta puolueesta, johon ed. Gustafsson edelleen kuuluu, äänestäjät ovat siitäkin asiasta maaliskuun vaaleissa antaneet oman sanansa. Siihen täytyy varmasti minun ja kaikkien muidenkin tyytyä. (Ed. Gustafsson: Minä kysyinkin politiikan uskottavuudesta, en henkilö Kuisman!) —

Minä puhuin äsken politiikan uskottavuudesta ja niistä lupauksista, joita annettiin ennen viime vaaleja. Niitä eivät ole vielä kansalaiset mitanneet. Niitä kansalaiset pääsevät mittaamaan noin kolmen ja puolen vuoden päästä. (Eduskunnasta: Tammikuussa jo!) — Kansanedustajavaalit ovat kansanedustajavaalit. Luulen, että aikaisemmat vaalit eivät sitä uskottavuutta mittaa.

Talousarviopuheen lopuksi voisin todeta, että tietysti olen keskittynyt budjetin epäkohtiin ja kritiikin aiheisiin. Talousarvioesityksessä on paljon hyvää. Se on periaatteessa, jos liian korkea verotus unohdetaan, aika terveen talouden pohjalle rakennettu. Sen suurin miinus on se, että se perustuu liian korkeaan veroasteeseen. Liian korkea veroastetta ei voida pienentää, jos ei tehdä niin sanottuja kipeitä ja joskus ikäviäkin rakenteellisia muutoksia.

11 Valtiovarainministeri Sauli Niinistö: Arvoisa puhemies! Tämä vuosituhat päättyy siinä mielessä huomattavasti paremmin kuin saattoi vielä joitakin vuosia sitten enteillä, että me olemme nyt tekemässä ensi kertaa sitten 90-luvun alun ylijäämäistä budjettia, joka tarkoittaa sitä, että nyt ainakin väliaikaisesti kyetään lopettamaan elämä tulevaisuuden siivellä ja tulevaisuuden suomalaisten siivellä.

Siitä huolimatta me joudumme muistamaan tietysti sen, että meillä on yhä edelleenkin 400 miljardin markan velka, joka jonkun on maksettava. Niin kuin joissakin puheenvuoroissa — haluan erityisesti todeta äskeisen ed. Kuisman puheenvuoron, jossa pyrittiin vähän laaja-alaisempaan tarkasteluun — on todettu, ajat ovat nyt hyvät. Minä haluaisin puolestani todeta sen, että niiden ei pitäisi antaa nyt sumentaa ajattelua. Sattu olemaan nimittäin niin, että skandinaavinen malli, jossa veroaste on korkea, julkisen sektorin osuus bkt:stä on korkea, on hyvin nopea reagoidaan erinäisiin talouden liikkeisiin. Se selittää osittain sen, että Suomessa pudottiin niin syvälle kuin pudottiin. Ruotsissa käytiin liki yhtä syväällä. Ruotsi tointui ehkä nopeammin, tointui salamavauhtia. Suomenkin vauhtia tointumisessa on pidetty aivan hämmästyttävänä. Se ei ole pelkästään talouden kohentumisen ongelmaa, vaan nimenomaan julkisen sektorin puolella suuri julkisen sektorin osuus reagoi talouden muutoksiin varsin näkyvästi.

Toisaalta tästä valitettavasti joutuu toteamaan, että jos kohta hyvinä aikoina nousu tapahtui julkisella sektorilla aika vikkellä, putoaminenkin tapahtuu aivan yhtä lailla nopeasti, niin kuin me näimme. Kääntäen tietenkin tästä seuraa se, että jos sattuisi käymään niin, että nämä erinomaisen hyvät taloustrendit, joissa nyt olemme eläneet poikkeuksellisen pitkän aikaa yhtäjaksoisesti, sattuisivat muuttumaan, silloin olemme nopeasti myös valtiontalouden ja yleensäkin julkisen sektorin talouden suhteen aivan uudessa tilanteessa.

On siis aikamoinen virhearvio luulla, että todellakin voitaisiin nyt palata sellaiseen runsaan budjettipolitiikan aikaan, jota elettiin vielä 80-luvun loppuvuosina. Sen estää tällä kertaa se, että meidän velkaantumisvaramme tuli käytettyä loppuun. Päinvastoin, nyt on aika raivata takaisin velkaantumisvara.

Joissakin puheenvuoroissa on haluttu kiinnittää huomioa budjetin oikeaan mitoittamiseen. Sii-

nä suhteessa havaitsin saaneeni henkilökohtaiset moitteet siitä, että minä olen edustanut suhteessa eduskuntaan neuvotteluissa vääränlaista budjettimitoitusta. Olen toki tottunut viime vuosien aikana siihen, että tässä joutuu välillä varmasti vähän yksinäiseltäkin näyttämään. Olen kuitenkin kiitollinen, että nyt ryhmässä kuin ryhmässä on tunnustettu se tosiasia, että viime vuosien linjanvedot ovat tainneet sittenkin olla ainoat oikeat.

Tälläkin kertaa joudun sanomaan, että en minä näitä mitoituksia ole tehnyt, niitä joita yksinani tässä talossa joudun puolustamaan, vaan ne ovat hallituspuolueitten hallitusohjelmassa vajaa puoli vuotta sitten tekemiä mitoituksia. Ne ovat myös hallituspuolueitten budjettiriihessä vahvistamia, joskin vähän liudentamia mitoituksia.

Minun moraalini lähtee liikkeelle siitä, että ihmisen on tunnettava vastuuta tekemisistään. Se tarkoittaa myös sitä, että ihmisen pitää tuntea vastuuta sopimisistaan. Luulen, että se on ainoa tapa, jolla politiikkaa voidaan luottamuksellisessa ilmapiirissä harjoittaa. Jos sitten halutaan tehdystä sopimuksesta poiketa, pitäisi olla rohkeutta tunnustaa, ei käyttää sellaista kieltä, että tässä vain vähän kohtuudella nyt poiketaan taikka että kohtuudella lisätään budjetin loppusummaa, vaan pitäisi ehdottaa avoimesti, voisimmeko me sopia tämän asian uudelleen. Mutta tällaista ehdotusta valitettavasti kukaan ei ole tehnyt. On vain lähdetty liikkeelle siitä, että puoli vuotta on kovin pitkä aika yhden sopimuksen pitämiseksi.

Minä pidän varsin ymmärrettävänä sitä, että erityisesti hallituspuolueiden puheenvuoroissa ajallisesti noin 90 prosenttia on kulunut budjetin yhden kahdestuhannen osan eli 0,5 promillen käsittelyyn. Se on kovasti somaa, että tällainen muutos on onnistuttu tekemään. Olen kovin tyytyväinen siitä, että valtiovarainvaliokunnan vetäjät tuntevat suurta ja aiheellistakin ylpeyttä tästä suorituksesta, jos minä voin keskittyä sitten siihen 99,95 prosenttiin budjetista, joka kaikki on aivan yhtä tärkeää rahaa. Näinhän se väistämättä on. (Välihuutoja) Tuo 0,5 promillea varmasti perustuu aika pitkälti siihen, mitä ed. Aula sanoi, että valtiovarainvaliokunta on aikaisempina vuosina esittänyt toivomuksia, joita ei ole kyetty ottamaan huomioon.

Mutta minä vähän vierastan sitä ajattelua, että valtiovarainvaliokunnan toivomukset, esimerkiksi ne, jotka nyt on kirjoitettu budjettimietintöön, otettaisiin huomioon. Niiden volyymi on nimittäin 6,5 miljardia markkaa. Jos me näillä

nyt vallitsevilla suunnitelmilla lisäisimme ensi vuonna kehyksiä 6,5 miljardilla markalla, olisimme hyvin lähellä tipahtaa takaisin velanoton puolelle. Tässä joutuu nyt sitten joku miettimään sitä, pitääkö ja voidaanko ne toivomukset ottaa huomioon vai ei. Sen verran valtiovarainvaliokunnan toivomuslista tällä kertaa maksaa suhteessa ensi vuoden kehysvalmisteluun.

Kun aikanani itse asiassa taisin tehdä aloitteen siitä, että eduskunta osallistuisi voimakkaammin jo keväällä kehysvalmisteluun, joudun hivenen ehkä selkiyttämään sitä roolia, joka tuossa kehysvalmistelussa sitten on. Olin nimittäin jossain määrin yllätynyt, että kevään aikana nimenomaan valtiovarainministeriötä moitittiin kovasti siitä, että ei kyetä tekemään arvovalintoja, ei kyetä siirtämään ministeriöstä toiseen resursseja, jossain kun tarvittaisiin kuulemma vähemmän ja jossain enemmän. Tämä varmasti pitää paikkansakin. Toisaalta minun kokemukseni tähän asti on se, että kaikissa ministeriöissä ainakin asianomaisen ministerin mielestä tarvitaan enemmän rahaa kuin mikään kehys on toistaiseksi osoittanut.

Mutta sellainen ajattelu, että tuo kehysvaihe olisi sellainen, jossa olisi erinomaisen helppo muutella ministeriöiden painopisteitä eli tehdä arvovalintoja, on väärä. Se on aika nopeata toimintaa, eikä siellä voida ajatella näin, että vain siirtämällä 100 miljoonaa paikasta toiseen voitaisiin ongelma hoitaa, koska sen 100 miljoonan takana on myöskin joitain todellisia menoja. Sen vuoksi itse asiassa eduskunnan kannalta ja valtiovarainvaliokunnan kannalta todennäköisesti näihin arvovalintoihin ainoa oikea yhteys on nimenomaan budjettivalmistelu, koska siihen on riittävästi yksityiskohtaista valmisteluaineistoa ja toisaalta myös aikaa.

Tätä taustaa vasten olisin tietysti odottanut, että myös se 0,5 promillea olisi tehty arvovalintoina, mitä hallitusohjelma olisi ehdottomasti edellyttänyt, eli katsomalla, mistä saadaan mahdollisesti resursseja, jotka sitten olisi siirretty nyt, kun koko kirja todella oli auki.

Jos kehysvalmistelun yhteydessä ajateltaisiin tehtäväksi ylipäättään arvopainotuksia, silloin joudutaan osaamaan sanoa se, että tuota asiaa ei enää tarvita, tarvitaan tämä asia ja siirretään se näin. Se on suhteellisen kiusallinen tehtävä, mutta jos siihen on valmiuksia, tervetuloa. Olen edelleen sitä mieltä, että kehysvalmistelussa voidaan hyvinkin esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan

esittämin tavoin pääministerin ilmoituksen kautta lähestyä eduskuntaa.

Monessa puheenvuorossa on myös kiinnitetty huomiota verotukseen. En halua enempää puuttua niihin yksityiskohtaisiin ajatuksiin, joihin toivon mukaan jo alkukeväästä siinä suhteessa päädytään. Nythän vaikuttaa siltä, että neuvottelutoiminta on piristymään päin.

Mutta, ed. Ala-Nissilä, kun te mielellänne teette ennätyksiä, nyt pitäisi muistaa se, että kun irrotellaan yksi vuosi, tulos voi olla vähän hämmentävä. Nimittäin paitsi että budjettiehdotuksessa on veroaste kerättävistä veroista, tässähän kevennetään myös tulevaisuutta sillä tavalla, että lyhennetään lainaa, joka faktisesti on lykkäyntyä veronmaksuvelvollisuutta. Kukaan muu ei niitä lainoja viime kädessä maksa kuin veronmaksaja joskus ja joku suomalainen veronmaksajapolvi.

Toisaalta jos ajatellaan 90-luvun puolenvälin vaiheita, alkuvuosiakin, silloin kun velkaannuttiin, veroaste oli ehkä puolisen prosenttia, saattoi olla prosentinkin alaisempi mutta velkaantumisen oli huikeata luokkaa, ja sillä juuri työnnettiin veronmaksuvelvollisuutta näihin vuosiin. Se oli väistämätön pakko, emme me sille mitään mahaneet, mutta siinä mielessä tämä vuosi kerrallaan tarkastelu ja ennätyslaskelmat siinä suhteessa voivat antaa vähän väärän tuloksen.

Ihan esimerkinomaisesti, ed. Ala-Nissilä, jos nyt otettaisiin sama määrä velkaa kuin huippuvuonna, muistaakseni 94, jätettäisiin ylijäämä, käytettäisiin se verojen kattamiseen ja vielä vuoden 94 lainanotto 60 miljardia markkaa, valtion ei tarvitsisi periä ollenkaan tuloveroa, ei yhtään tippaa ansiotuloista. Näin suhteellista tämä veronäkemyksin kuitenkin sitten on.

¹² **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todella olisi tärkeää, että puolen promillen ohella keskustelemme, vaikka siinä oli hyviä asioita, muusta, muun muassa veropolitiikasta ja myöskin uudistuksista, joita tarvittaisiin.

Mitä tulee menoihin, kommentoin sitä niin, että ei ole yhdentekevää, miten menoja käytetään. Myöskin budjetin sisällä esimerkiksi kuntataloudessa olisi voitu tehdä tasapainottavia toimia ilman muuta, eikä se olisi lisännyt vielä valtion taakkaa. Veropolitiikassa voidaan pieni- ja keskituloisten verokevennyksin muun muassa myöskin luoda jotain uutta. Voidaan luoda työ-

lisyyttä erityisesti matalapalkka-aloille, kun annamme pienituloisille ansiotuovähennyksen kautta verokevennyksivaraa ja toisaalta esimerkiksi puolittaisimme työnantajan kevamaksun, niin kuin keskusta ja Pukkilan työryhmä ovat esittäneet. Ei ole niin, että kaikki on vain annettua, vaan budjetin sisällä voidaan tehdä myös sellaisia uudistuksia, jotka luovat liikkumavaraa paremman työllisyyden kautta ja toisaalta esimerkiksi paremman aluekehityksen kautta, jossa muun muassa veropolitiikalla voitaisiin toimia. Toki on muitakin toimia, joilla voitaisiin taloutta tasapainottaa.

Kyllä se on, ministeri, niin, että talouden ylikuumenemisiongelmat ovat nyt alueellisia ja aloittaisia inflaatiopesäkkeitä. Niihin pitäisi puuttua. Luulen, että juuri verotuksen kautta ja myönteisen alueellisen kehityksen kautta voitaisiin osin niitä purkaa ja vaikuttaa myönteisesti tässä suhdannetilanteessa.

¹³ **Kari Rajamäki /sd** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuoro pyrkii olemaan selkeä ja suomeksi esitetty, joten minun ei tarvitse niitä linjauksia uudistaa. Haluan korostaa, että liikkumatilaa ja tiukkuutta toki tarvitaan velan, suhdannevaihteluihin varautumisen ja myös väestön ikääntymisen takia, mutta eduskunnan budjettivaltaan liittyy keskeisesti nimenomaan moraali ja vastuu niistä arjen kipukohdista, joita kaavamainen höylääminen on eri toimintoihin jättänyt ja nimenomaan se, että säästämisskustannukset ylittävät monilta osin toiminnoissa myöskin valtionvelan keskikoron. Niitä arvovalintoja valtiovarainministeriöstä poiketen on nimenomaan meidän tahollamme tehty kahdessa keskeisessä asiassa.

Kun suhdannevaihteluista välittämättä valtiovarainministeri korostaa 11 miljardin markan suuruisia tulovero- ja sosiaalimaksuperusteiden kevennyksiä, me peräänkuulutamme suhdannetilanteen arviointia ja julkisten perusturvapalvelujen rahoitusta. Kun edelleen valtiosihteeri Sailas ja valtiovarainministeriö puhuvat koko ajan edellytyksistä supistaa valtion velkaa hallitusohjelman tavoitetta nopeammin juuri niistä syistä, jotka valtiovarainvaliokuntakin toki on tiennyt: tuloveron suurempi kertymä, korkomenojen vähentyminen jne., tässä on myöskin juuri arvovalintaan liittyvä kysymys siinä, että kyllä meidän mielestämme tässä yhteydessä on katsottava,

mitkä hallitusohjelman kohdat ylitoteutetaan ja mitkä alitoteutetaan. Kysymys on myös hallitusohjelman kokonaisuudesta, jota täytyy pystyä hallituspuolueiden arvioimaan ja ensi kädessä tietysti yhdessä hallituksen kanssa ja valtiovarainvaliokunnassa myös.

14 Valtiovarainministeri Sauli Niinistö: Arvoisa puhemies! Näin varmasti on, että erityisesti 90-luvun alusta lähtien on jouduttu leikkaamaan menoja, osin kaavamaisesti höylätenkin, niin kuin ed. Rajamäki totesi. Kun minä puhuin moraalisesta puolesta, että kunkin yksilön pitäisi vastata tekemisistään ja sopimisistaan, ymmärän hyvin tuon teidänkin näkökulmanne. Nyt satuu vain olemaan niin, että olisiko tähän pitänyt kiinnittää huomiota silloin, kun hallitusohjelma tehtiin, ja todeta, että se on väärä esimerkiksi jonkun mielestä? Minusta olisi ollut kohtuullista silloin ehkä kiinnittää huomiota siihen, että tämä ei ole oikea ohjelma, eikä ehkä hyväksyä koko hallitusohjelmaa sitten, jos tähän olisi päädytty. (Ed. Pekkarinen: Tässä me olemme ministeri Niinistön kannalla!)

Kun edelleenkin kovasti puhutaan valtionvelan lyhennystavoitteesta, minä olen moneen kertaan todennut, että se on selvästi toissijainen tavoite siinä mielessä, kun katsotaan sitä, miten se on ilmaistu: Siinä kerrotaan, että velkasuhde alennetaan 50 prosentin alapuolelle. Ilmaushan pitää tietysti sisällään hirvittävän haitarin, kun mittari on tuo. Se keskeinen nimenomaan budjettipolitiikkaa koskeva hallitusohjelman kirjaushan on kylläkin hyvin kylmä siinä mielessä, että sen mukaan jäädytetään, mutta jäädytetään menot nimenomaan vuoden 99 tasolle. Sehän on tarkka, konkreettinen ilmaisu. Jos siitä olisi ollut eri mieltä, ehkä se olisi kohtuudella pitänyt selvemmin tuoda aikanaan esiin. Joko ei olisi pitänyt sopia niin tai olisi pitänyt hakea jokin toinen sopimus siihen tilalle, mutta se on, myönnän sen ... (Ed. Stenius-Kaukonen: Jaa, ettei ollut pyrkimystä?) — Mutta miksi sitten sopii, jos ei pysty pyrkimystään täyttämään? Silloin me menemme juuri sinne moraalipuolelle, jos on ajateltu näin, että sovitaan tässä nyt ja katsotaan myöhemmin, mitä todella tehdään. Se ei olisi kovin hedelmällistä yhteistyön kannalta.

Joudun tässä kyllä myöntämään, että ei hallitukseen onnistunut tuota jäädyttämistä pitämään yllä, vaan valitettavasti jo alkuperäinen budjettiesitys poikkeaa menoiltaan pitkälti toista miljar-

dia huonompaan suuntaan. Ei kyetty painamaan menoja sinne jäädytysrajalle. Minä olen tässä nyt vain tuntenut velvollisuudekseni noudattaa sitä valtuutta, jonka minä olen saanut täältä tai hallitus on saanut, että pitäisi jäädyttää. Hivenen ongelmalliselta kuulostaa sitten, että sen toukokuisen toimeksiannon perusteella toimien minä kuulen täällä nyt asettaneeni joitakin omia mitoituksiani ja puuhailevani omin päin. (Ed. Pekkarinen: Ministeri on suorastaan niiden päätösten vanki tässä tilanteessa!) — Niin minustakin. Ed. Pekkarinen, minä olen tuntenut, että minulle on asetettu velvoite. (Ed. Pekkarinen: Aivan!) — Olenko minä tuntenut väärin? (Ed. Pekkarinen: Aivan oikein!) — Sitä mieltä minäkin olen.

Varmasti on niin, että maailma jatkuvasti muuttuu, jolloin ehdottomuuksia on vaikea sanoa, mutta vaarallista, tuiki vaarallista olisi nyt lähteä luomaan sellaista menopohjaa, johon me emme ehkä kykenekään vastaamaan. Voi olla, että tämä eduskunta pääsee tässä suhteessa kuin koirra veräjältä. Voi olla, että vaikka kuinka menoja kasvatettaisiin, jos tämä talousbuumi jatkuu, se hoitaa sen. Sitten vasta se seuraava porukka alkaa jälleen käyttää lihakirvestä tai juustohöylää, mitä liekin.

Se, mikä ainakin minulle on jäänyt aika traumaattisena kokemuksena mieleen, on 90-luvun leikkaustoiminta täällä. Miksi me ajaisimme jonkin toisen eduskunnan — sama instituutiohan aina jatkaa elämäänsä — tekemään ihan samalaista ilkeää puuhaa, jos voimme sen kerrankin välttää sillä tavalla, etteivät hyvinä aikoina nousse hyvät ajat hatuun?

15 Maria Kaisa Aula /kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö arvioi, että jos toteutettaisiin valtiovarainvaliokunnan budjettimietinnössä esittämät painopisteet, siitä aiheutuisi huomattavat menopaineet budjettikehyksiin. Täytyy myöntää, että lista, joka valtiovarainvaliokunnan lausumista koostuu, on aika pitkä, mutta kyllähän kyse on myös ministeriöiden sisäisistä priorisoinneista. Ei minusta tässä ole vastuu ainoastaan valtiovarainministeriölä, vaan ensi sijassa asianomaisilla erikoisministeriöillä. Kun ne valmistelevat budjettia, heidän täytyisi perehtyä niihin suuntaviivoihin, jotka eduskunnasta on annettu, ja koettaa sovittaa menonsa ottaen nämä painopisteet huomioon.

Tässähän ongelmia on ollutkin. Esimerkiksi kuuluisiin evo-rahoihin leikkaus tuli jo toiseen

kertaan, vaikka se oli yhteen kertaan jo täältä pyörretty. Samoin on moneen kertaan toistettu, että eduskunta priorisoi koulujen rakentamisvaroja. En lainkaan pidä ensimmäisenä syyllisenä valtiovarainministeriötä, vaan jokaisen ministeriön on tehtävä omat kotitehtävänsä.

Minusta on arvokasta se, että ministeri Niinistö muistuttaa valtiontalouden kokonaisuudesta, siitä että menot on pidettävä kurissa. Euroopan unionin komissiohan julkaisi äskettäin uusia laskelmia sukupolvien välisistä vastuista eri EU:n jäsenmaissa, ja oli kyllä yllättävää, että Suomi ja Ruotsi olivat kärjessä siinä, minkälainen veropaine ja toisaalta menopaine siirretään tuleville sukupolville. Meidänhän pitäisi nostaa veroja useammalla kymmenellä prosentilla tai leikata vaihtoehtoisesti menoja usealla kymmenellä prosentilla, jos haluaisimme toimia niin, että emme siirtäisi rasitteita tuleville sukupolville. Siinä ei tietenkään valtionvelka ole ainoa asia, vaan siihen liittyvät myös aika varhainen eläköityminen ja tietyt julkisen sektorin suuri koko. Kyllä edelleenkin uudelle vuosituhannele paljon tehtävää jää.

¹⁶ **Bjarne Kallis /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen ministeri Niinistön kanssa samaa mieltä monesta asiasta, ennen kaikkea sopimuksen sitovuudesta ja vastuusta tehdyistä sopimuksista. Olen myös samaa mieltä kanssanne siitä, että velka on maksuunpanematon vero ja siinä mielessä rinnastettava veroihin.

Mutta kun puhutte vastuusta sopimuksista, niin mielestäni eduskunnan täytyy myös pitää kiinni siitä sopimuksesta tai lupauksesta, jonka se teki noin vuosi sitten päättäessään, että hallituksen tulee valtion taloudellisen tilanteen salliessa esittää lainmuutos, jolla kansaneläkkeen pohjaosan leikkaaminen pysäytetään. Näin eduskunta päätti vuosi sitten, ja kukaan ei voi kieltää, ettei taloudellinen tilanne olisi paljon muuttunut ja parantunut. Varmasti ne, jotka tuon päätöksen silloin tekivät, olivat sitä mieltä, että jos kehitys on sellainen kuin se on ollut, hallituksen olisi pitänyt tuoda esitys, jota eduskunta silloin toivoi.

Tietenkin voisi myös heittää väitteitä takaisin, kun sanoitte, että jos nyt otettaisiin velkaa yhtä paljon kuin 94, niin tuloveroa ei tarvitsisi periä. Voisimme sanoa, että jos hallitus olisi osakkeiden myynnissä toiminut niin kuin kristillinen liitto on esittänyt, niin yhtään tuloveroa ei tarvitsisi periä. Me olemme ilmoittaneet kantamme sii-

hen, miten Soneran osakkeita olisi pitänyt myydä, ja jos olisi myyty sillä tavalla kuin olemme esittäneet, kassassa olisi 50—60 miljardia enemmän rahaa. Tämä on jossittelua, mutta olemme kuitenkin sellaista esittäneet.

Kristillisen liiton vaihtoehtobudjetti oli varsin vastuullinen siinä mielessä, että osoitimme myös, miten kaikki menolisäykset rahoitetaan.

¹⁷ **Janina Andersson /vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeri peräänkuulutti säästöjä ja arvovalintoja. Muun muassa eräänä yönä niitä tehtiin 120 miljoonan markan edestä. Säästöjä löydettiin muun muassa hallinnon alalta, valtiovarainministeriön sisältä ja liikenneministeriöstä. Perustienpitoa oltiin valmiit rahoittamaan kehityshankkeilla, joten tehtiin arvovalintoja. Mutta nämä valinnat eivät kelvanneet, vaan lista meni enemmän tai vähemmän roskikseen.

Muutenkin koen vähättelyn hieman loukkavana. On tehty kovasti työtä, jotta menoja ei lisättäisi, on pyritty pitämään lisäykset pieninä; promilleissa liikutaan. Jotenkin työ täällä on yksityiskohtien viilaamista. Sen väheksyminen ivallisin äänensävyin ei tunnu hyvältä, koska ainakin minä olen ajatellut jatkossakin tehdä yhteistyötä rakentavasti. Pyritään siihen, että löydetään yhteisymmärrys, eikä pyritä näyttämään kaapinpaikkaa toinen toisillemme.

¹⁸ **Mauri Pekkariinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niinhän se on, että ministeri Niinistö on valtakirjan saanut hallituspuolueiden kansanedustajilta niihin raameihin, joilla hän budjettinsa on tänne tuonut.

Joutuukin kysymään, jos retoriikanomaisesti voi kysymyksen esittää: Mikä talousteorია sen kuitenkin todistaa, että tämä kasvun politiikka vaatisi sitä, että kansakunnan sisällä tuloerot pitää repäistä sellaiseen kasvuun, kuin nyt on tapahtunut leikkausten kautta ja verotuksen kautta? Mikä talousteorია vaatii, että alue-erot pitää hallituksen budjettiraamin sisällä täällä olevin keinoin panna sellaiseen kasvuun kuin nyt on tapahtunut? Nämä ovat arvovalintoja, jotka voidaan tehdä budjetin sisällä, niiden Niinistön raamien sisällä.

Tästä vastuun kantaa ei vain ministeri Niinistö vaan hallituspuolueiden kansanedustajat, te yhdessä. Ei Niinistökään vastuusta pääse. Kyllä hankin valtiovarainministerinä voi vaikuttaa sil-

loin, kun erikoisministerit omia raamejaan esittävät, että niiden sisällä painotukset ovat oikeita. Nyt ne painotukset, joita olette tehneet, ovat johdaneet tuloerojen rankkaan kasvuun ja alue-erojen rankkaan kasvuun. Tähän on yksinkertaisesti saatava muutos.

Ministerille tiedoksi, että tässä salissa selvästi tunnustaa, että on paljon kansanedustajia, jotka haluavat sanoutua irti tuloerojen ja alue-erojen kasvusta. Jos tämä linja jatkuu, uskon, että ennen pitkää ollaan tilanteessa, jossa eivät vain ne viisi, kuusi, seitsemän, kahdeksan kansanedustajaa tule meidän tueksi, vaan entistä useampi edustaja hallituspuolueista. Vain tätä kautta näköjään muutosta tähän linjaan syntyy.

19 Kari Uotila /vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Pekkariselle toteaisin, että tämä kielteinen tuloerojen kasvu ei kyllä johdu pelkästään leikkauksista ja poliittisista päätöksistä, vaan nimenomaan työllisyyden paranemisesta ja taloudellisesta kasvusta, joka kohdentuu sillä tavalla, että tuloerot kasvavat. Silloin, kun oli Ahon hallitus, eivät kasvaneet tuloerot, mutta eivät kasvaneet tulotkaan, vaan tulot romahtivat kaikilta.

Mitä tulee, arvoisa puhemies, ministeri Niinistön linjauksiin, niin kun on tämä 6,5 miljardia valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyviä toiveita, ei valtiovarainvaliokunta siitä lähde, että ne seuraavassa budjetissa, seuraavissa kehyksissä, pitäisi sinällään toteuttaa. Se on myös sitä arvokeskustelua, arvolinjausta siitä, missä tarpeita on nähty. Silloin on aivan oikein, että eduskunta ja valtiovarainvaliokunta, kun mietintöään tekevät, näitä tarpeita julkituovat.

Minuakin vähän ed. Anderssonin lailla loukkaa, että ensin ministeri toteaa, että tämä pieni viilaus, mikä valtiovarainvaliokunnassa perusteellisesti harkiten ja tiukkaa linjaa ylläpitäen tehtiin, on ensi vaiheessa lähes hallitusohjelman tuhoaminen, hallitussovun kaataminen, budjetin tuhoaminen ja sitten seuraavissa lauseissa se on lähes naurettava pilkun viilaaminen, jota naureskellaan valtiovarainministeriön korkeiden virkamiesten toimesta. Tämä ei ole oikein linjassa ja pikkasen koettelee eduskunnan budjettivaltaa käytäviä edustajia.

On totta, että käydään keskustelua siitä, mihin liikkumavaraa käytetään. Liikkumavaraa tulee työllisyyden paranemisesta ja valtionvelan enna-

koitua nopeammasta lyhenemisestä ja sitä kautta velanhoitomenojen alenemisesta.

Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on sitä mieltä, että on arvokeskustelun paikka, mihin tätä liikkumavaraa käytetään. Se ei tarkoita budjetin kokonaismenojen kasvattamista, vaan kun menot toisaalta pienenevät, onko silloin syytä harkita niiden kohdentamista uudelleen niiden tarpeiden mukaan, joita kyllä tässä yhteiskunnassa todella riittää?

20 Valtiovarainministeri Sauli Niinistö: Arvoisa puhemies! Ed. Uotila, te olette varmaan tietoinen, että kolme neljä viikkoa sitten vasemmistoliiton eduskuntaryhmä allekirjoitti hallituksen kanssa sopimuksen, jossa todettiin, että mainitsemianne lainan korkomenojen vähennyksiä ei tässä suhdannetilanteessa kateta muilla menoilla. Silloinkin olisi ehkä voinut reagoida, että ei tällaista paperia pidäkään allekirjoittaa.

Mutta hätä ei ole tämän näköinen. Ei sitä noudata tällä hetkellä alkuunkaan, vaan päinvastoin me olemme yli hallituksen kaikkien menoarvioitten, siis menojen määrää koskevien arvioiden, puhumattakaan että me olisimme jotenkin kenneet sitä viimeistä paperia noudattamaan. Tätä menoa kyllä budjetti, arvoisat kansanedustajat, on kasvamassa aika nopeaan tahtiin, eikä se ole toki valtiovarainvaliokunnan vika. Siellä kasvu ei ollut niin merkittävää luokkaa kuitenkaan, ja toisaalta, kun kunnilta leikattiin, niin julkisen sektorin kokonaisvolyyymi säilyi, mutta jo hallituksen esityksessä sitä oli äärimmäisen vaikea pitää kurissa.

Ed. Andersson, tänäänkin on täällä puhuttu kovin paljon siitä, että eräs hallituksen esityksen vakavia virheitä — se on muuten valtiovarainvaliokunnan keskeisin viesti yleisperusteluissa — on se, että palkankorotuksiin ei ole toimintamenoja osoitettu eri sektoreille. Näinhän on asialla. Siitä me saamme nyt moitteita. Riippuu vähän palkankorotuksen määrästä, mutta satoja miljoonia siinä väistämättä liikkuu.

Tämä leikkauslista, jonka te teitte, olisi leikannut toimintamenoja tästäkin määrästä, joka täällä on arvioitu liian alhaiseksi. Te olisitte vielä sieltäkin niistäneet. Tämä logiikka ei minulle aukea, ei alkuunkaan. Kyllä me joudumme aivan vakavasti leikkauksia tekemään siinä mielessä, että sellainen leikkaus, josta nyt nähdään, että pannaan lisätalousarviossa se takaisin, on hiukan ehkä epäonnistunut. Todellakin valtiovarainva-

liokunta oli yksimielinen; myös teidän ryhmänne on mukana ja ed. Uotilan ryhmä samoin vaatimassa lisää toimintamenoja, mutta leikkauslistasta, joka syntyi täällä yön aikana, leikkaisi puolestaan toimintamenoja siitäkin, mitä hallitus esittää. Tämä keskustelu minulle ei kyllä mitenkään aukea tässä yhteydessä. (Ed. Gustafsson: Ei pidä viitata yksittäisiin listoihin tässä yhteydessä!) — Viittasin vain sen vuoksi, kun puhuttiin, että niistä jollain tavalla olisi väheksytty. Onhan sieltä otettu todellakin pari rakennushanketta, niin kuin viittasitte, joita lykätään tai ainakin toista lykätään suorastaan, ja se on varmasti ihan hyvä 11 miljoonan markan siirtymä tässä yhteydessä.

Ed. Kallis, miten niiden Soneran osakkeitten laita nyt oikein teidän logiikassanne on? Silloin kun ne myytiin nyt toiseen kertaan, te ette puhunut mitään, ennen kuin niitten arvo lähti nousemaan, ja silloin kun ne olivat nousseet muistaakseni noin 10 euroa, te ilmoititte täällä, että ne olisi pitänyt myydä nyt eli kuukausi sitten, joten tekin alatte olla jo häviöllä siinä kaupassa.

²¹ **Ben Zyskowitz /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Pekkarinen vyörytti hallituksen niskaan kaiken syyn siitä, että kiihtyvän talouskasvun myötä ovat myös tuloterot kasvaneet ja, kuten hän sanoi, alue-erot kasvaneet.

Ilmeisesti presidenttiehdokkuus tekee hyvää keskustan poliitikoille, sillä kun keskustan puheenjohtaja Aholta kysyttiin, mistä johtuu tämä alueellinen ja sosiaalinen kahtiajako, jota keskustasta vimmatusti vastustaa, mistä se on syntynyt, mistä tällainen tilanne johtuu, niin puheenjohtaja Aho ilmoitti, että hän ei voi mennä hallitusta siitä syyttämään; on eri asia, että keskustapuolue tietysti oppositioroolinsa mukaisesti syyttää kaikkea hallitusta, mutta hän ei voi mennä hallitusta tällaisesta asiasta syyttämään.

Ed. Ala-Nissilä kertoi, että kokoomuksen ollessa hallituksessa ja keskustan oppositiossa tehdään ennätyksiä verotuksen kireydessä, veroasteissa. (Ed. Ala-Nissilä: Kyllä, pitää paikkansa!) Valitettavasti siinä huidellaan aivan liian korkealla tasolla, muttei kuitenkaan läheskään niin korkealla tasolla kuin huideltaisiin, jos keskustasta olisi hallituksessa, sillä kun lasketaan yhteen keskustan täällä esittämät menonlisäykset ja muissa kaikissa puheissaan esittämät erilaiset satsaukset mitä mainioimpiin tarkoituksiin ja sen vastusta-

mat kaikki mahdolliset säästötoimet, kyllä sen yhtälön seurauksena veroaste olisi huomattavasti korkeammalla kuin se nyt on.

Jos samanaikaisesti keskusta vielä todellakin antaa veronalennuksia, ollaankin todella täydellisessä ristiriitatilanteessa. Ehkäpä se kaikki maksettaisiinkin siten, että otettaisiin vain lisää velkaa jälkipolvilta.

²² **Mauri Pekkarinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan vakavasti: Presidenttiehdokkaiden sotkeminen tähän keskustelun osaan on vähän tarpeetonta, mutta minä voin ed. Zyskowitzille sanoa, että olen aivan varma ja vakuuttunut siitä, että jokainen keskustalainen poliitikko, oli hänellä mikä tärkeä tehtävä tahansa, on selkeästi sitä mieltä, että hallitusvalta omilla toimenpiteillään on markkinavoimien muutoinkin ajamaa keskittämiskehitystä entisestäänkin vauhdittanut. Luulenpa, arvoisa puhemies, että tässä salissa istuvien kansanedustajien aivan ylivoimainen valtaenemmistö on tästä samaa mieltä, niin kokoomuksen piiristä löytyy tällaisia edustajia kuin vasemmistopuolueittenkin piiristä. Luulenpa, että presidenttiehdokkaatkin pohjimmiltaan ovat tätä mieltä.

Mitä tulee muutoin näihin kuluihin ja kustannuksiin, mihin valtiovalan olisi pitänyt sitoutua, minulla on tässä vaalien alla 19.3. ed. Zyskowitzin pitämä julkinen puhe, jossa hän oli sitä mieltä, että uuden eduskunnan pitää ensi töikseen ryhtyä korjaamaan kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertainen leikkaus. Kuukausia on mennyt jo aika paljon. Tämä teksti on suoraan Helsingin Sanomista. (Ed. Ala-Nissilä: Se oli ennen vaaleja!) — Se oli ennen vaaleja.

²³ **Sakari Smeds /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun hallitus muodostetaan puolueista äärioikealta äärivasemmalle, on mielestäni aika selvää, että tämän kaltaisesta koalitiosta hyvin helposti tulee jähmeä ja passiivinen. Kun tarkastelee näitä vähäisiä veroratkaisuja, jotka hallitus tässä vaiheessa on ollut valmis eduskunnalle esittelemään, mielestäni on sanottava, että todellakin hallituksen linjaa verojen osalta voidaan kuvailla passiiviseksi ja odottavaksi.

Kristillisen liiton linja on toinen. Olemme esittäneet verorakenteen sisällä täsmäkohdennettuja muutoksia. Olemme esittäneet veronkevennyksiä, joiden kokonaismarkkamääräinen sum-

ma päättyy 2,5 miljardiin markkaan, ja olemme esittäneet selkeät vaihtoehdot näiden kevennysten rahoittamiseksi, niin että kristillisen liiton verolinjan toteuttaminen olisi kustannusneutraali.

Olemme esittäneet, samoin kuin monet hallituspuolueiden edustajat ennen vaaleja, että verojen kevennyksiä on kohdennettava pienituloisille ja samoin pienyrityksille työnantajan kansaneläkkeen alinta porrasta keventämällä. Vielä esitämme Suomen Yrittäjien mallin mukaisesti arvonlisäverotuksen perusvähennyksen aloittamista. Olemme esittäneet, että kotien hoivatyön tukemiseksi voitaisiin ottaa käyttöön maltillinen, perusteltu perhevähennys.

Nämä keskeiset muutokset me rahoittaisimme keinotteluvoittoja ja pääomatuloja ja haittaveroja kiristämällä. Tämä linja olisi työllisyyden ja oikeudenmukaisuuden kannalta paljon parempi kuin se verolinja, jota hallitus nyt esittää.

Toivon, että kun hallitus mahdollisesti palkanlinjan selvittyä palaa veroihin, se voisi löytää kristillisen liiton vaihtoehdosta jotakin toteuttamisen arvoista.

²⁴ **Jukka Gustafsson /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ollessani kolme neljä vuotta sitten Pentinkulmalla kirjallisuuden päivillä siellä professori Airaksinen totesi, että politiikat käyttävät moraalisanaa 90-prosenttisesti väärin. Tämä professori Airaksisen kommentti tuli mieleeni, kun kuuntelin ministeri Niinistöä, kun hän totesi, että valtiovarainvaliokunta ei ole jotenkin toiminut moraalisesti tai eivät hallitusryhmät ole toimineet moraalisesti.

Te viittasitte hyvin yksipuolisesti sopimuksiin. Te itse totesitte, että me olemme tulkinneet sopimuksia ihan oikealla tavalla pienimuotoisesti, emme ole horjuttaneet hallituksen budjettilinjaa, tiukkaa budjettikuria. Me olemme siis toimineet moraalisesti, kun olemme halunneet kohdentaa, aivan niin kuin ed. Rajamäki sanoi, tiettyihin merkittäviin yhteiskunnallisiin kipukohtiin lisää voimavaroja. Tältä osin meillä eduskunnassa on oikeus ja velvollisuus tulkita myös hallitusohjelmaa ja sen kolme neljä viikkoa sitten hyväksyttyä täydennysliitettä. Tältä osin toivon, että ministeri Niinistö perehtyy sanaan moraaliksi ja eduskunnan budjettivaltaan.

Isoin kysymyshän omasta mielestäni nyt hallituksen ja hallituspuolueitten välillä on se, että me emme voi hyväksyä, kunnioittamani ministeri Niinistö, sellaista tulkintaa, että me annamme

yhteiskunnallisen eriarvoisuuden kasvaa, että rikkaat rikastuvat ja me ikään kuin Lipposen toisen hallituksen aikana hyväksyisimme sen status quo -tilanteen, että eriarvoisuus lisääntyy ja jotenkin betonoimme yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja köyhien aseman. Tällaista moraaliamme voi hyväksyä, ja sitä ei ole kirjattu hallitusohjelmaan.

²⁵ **Irja Tulonen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos vain, ed. Gustafsson, tästä moraalien oppitunnista. Mielestäni Pentinkulmalla on todella sanottu hyvin ja on hyvä, että ed. Gustafssonkin on ollut siellä läsnä. Mutta kun on ollut selkeä esitys, että pitäisi lähteä keskustan ja kristillisen liiton vaihtoehdobudjetin mukaan, ja kun olen sitä tutkinut pitkin matkaa, kylä ilman huomattavia veronkorotuksia niille linjoille ei päästä. Välillisesti voidaan tehdä ratkaisuja, mutta kun ensi vuonna tehdään budjettia, saattaa olla jo huomattavasti vaikeampaa.

Valtiovarainministeri Sauli Niinistö hyvin voimakkaasti totesi, että hallitusohjelmaan on sitouduttu ja sitä tulee noudattaa. Näinhän se on, mutta kuitenkin eduskunnassa toivotaan enemmän budjettivaltaa eduskunnalle. (Ed. Korkeaoja: Kaikki budjettivalta on eduskunnalla!) Oma mielipiteeni on vahvasti se, että toivotaan nimenomaan sitä, että siirrettäisiin sellaista päätöksentekoa, joka on valmistelevaa, osittain eduskunnalle. Siitä kai on kyse. Jos ajatellaan, että ministeriössä mietitään priorisointia, niin toivoisi tietysti, että silloin kun budjettiriihessä lopullisesti asioista päätetään, myös siellä tultaisii siihen, että budjettiriihessä voitaisiin siirrellä priorisoinnin mukaan rahoja yhdeltä tililtä toiselle tilille. Täällä eduskunnassa se on huomattavasti vaikeampaa. Kun laihalta tililtä laihalle tilille siirretään, niin silloin tilanne on vaikea.

Sanoisin vielä, arvoisa puhemies, että kun tilanne on tämä, niin epäilen, että meidän on pakko mennä erältä osin rakenteisiin, jotta rahaa lisääntyy valtion budjetin tekemisiin. Viitataan vain Stakesiin ja Opetushallitukseen ja keskustuotoimien asioihin. Ne ovat varmasti seuraavan budjetin yhteydessä hoidettavia asioita.

²⁶ **Pentti Tiusanen /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun valtiovarainministeri Niinistö sitten vinoilee tuosta puolesta promillesta lähinnä hallituspuolueiden valtiovarainvaliokunnan jäsenille, siitä työstä mitä he ovat teh-

neet, niin sitten samaan aikaan nyt poissa oleva oppositiojohtaja ed. Pekkarinen ikään kuin tarjoaa lämmintä syliä, että kyllä minä ministerin tuskan ymmärrän. Mielestäni tuo silta on kyllä aika huono. Mitä aikaisempi valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Pekkarinen tuossa totesi, että opposition pitäisi tulla keskustan syliin jostakin kepun hollituvan takaovesta, niin ei siinäkään oikein mitään järkeä ole.

Sitä paitsi olisi sekä syrjäytymisen että köyhien ihmisten kannalta paljon parempi vaihtoehto se, että valtiovarainministeri suhtautuisi enemmän myötäsukaan valtiovarainvaliokunnan työhön ja eduskunnassa olevaan tahtoon helpottaa nimenomaan niitä kipukohtia, ei niin, että tarjotaan ikään kuin jonkunlainen pehmyt kylki keskustaoppositiolle, joka on tehnyt oman budjettinsa suunnilleen samalla tavalla, millainen työreformi oli aikoinaan.

Tässä mielessä haluaisin, että valtiovarainministeri, valtiovarainministeriö, nämä asiantuntijaministeriöt, valiokuntien jäsenet, ministerit ja myöskin hallituspuolueiden kansanedustajat voisivat enemmän kommunikoida etukäteen, ettei tämä menisi tuollaiseksi viisasteluksi ja piikitteilyksi, niin kuin se nyt tässä on mennyt. Nimittäin keskusta sinänsä ei ole pystynyt esittämään mitään uskottavaa vaihtoehtoa. Mielestäni valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan ed. Aulan puheenvuoro oli hyvä ja asiallinen, mutta se ei ollut piikittelevä.

27 Valtiovarainministeri Sauli Niinistö: Arvoisa puhemies! Minä paremminkin kannustan valtiovarainvaliokuntaa siihen, että paitsi että menoja voi lisätä, niitä myös voi todella painottaa uudelleen, mutta pelkään pahoin, että se kehysvaihe on kyllä ylivoimaisen hankala siihen, koska se merkitsisi täyttää perehtymistä budjettiin ensin keväällä ja sitten syksyllä uudelleen. Kuulostaa hivenen hankalalta, ellei sitten ole suoranaisesti jotain selväpiirteistä asiaa, josta halutaan luopua ja joka vastaavasti halutaan jonnekin muualle. Sellaiset asiathan on ainakin teknisesti hyvin yksinkertaista kehysten yhteydessä käydä läpi.

Ed. Gustafssonille: Minä olen ihan vakuuttunut siitä, että näillä menokehyksillä, jotka meillä on, kyetään kyllä varmasti ja aina kyettäisiin, vaikka kuinka tutkittaisiin, tekemään myöskin parempaa jälkeä niitten asioitten puolesta, jotka te mainitsitte, aivan varmasti. Koskaan ei maksii-

mitulosta kukaan voi saavuttaa, mutta aivan varmasti on olemassa sellaisia tarpeita, jotka ajan mittaan ovat käyneet ehkä vähemmän välttämättömiksi kuin joku uusi tarve. Ja tästähän arvovallinnassa olisi sitten aika voimallisesti kysymys. Siinä mielessä odotin, että valtiovarainvaliokunta olisi löytänyt myöskin niitä vastapunnuksia.

Panen tyydytyksellä merkille kuitenkin sen, että kun tässä toisaalta moitittiin, että eduskunnan toiveita ei ole otettu huomioon — nyt niitä on 6,5 miljardia markkaa — niin niitä ei kuitenkaan sitten ilmeisesti toivota sillä tavalla, että ne olisivat ensi vuoden budjetissa, koska joudun tässä heti sitten toteamaan, että valtiovarainministeriö ei missään tapauksessa kykene sen mittaluokan arvovalintoja tekemään, että jostain otettaisiin 6,5 ja pantaisiin tilalle 6,5. Ei tule onnistumaan. Se on aika sitkeätä puolustustaistelua, mitä jokainen, joka jotain määrärahaa tässä maassa on saanut, käy sen puolesta jatkossa. Sen vuoksi nämä pohjat ovat myöskin vaarallisia.

Kiinnittäisin edelleen huomiota toimintamenoihin, joista täällä jo puhuttiin, että ollaanko tässä nyt sitten hankalassa tilanteessa, kun on ajateltu, että palkankorotukset sisällytettäisiin sinne toimintamenoihin. Tässä juuri vain toistui se loigikka, että toimintamenot ovat sen tyyppisiä, että ne helposti esimerkiksi jonkun tilapäisen tarpeen vuoksi tulevat kasvaneiksi ja kukaan ei sitten koskaan sieltä enää mitään pois saa. Minä tarkoitan nyt esimerkiksi sitä, että meillä on tämä puheenjohtajavuosi ollut. On hyvinkin mahdollista, että laitoksissa, virastoissa ja ministeriöissä on toimintamenoihin tullut annettua vähän sitäkin varten. Nyt puheenjohtajuus on ohi, jolloinka olisi hyvä käyttää ruuvia ja katsoa, löytyisikö sieltä puhtaasti löysiä, mieluummin kuin sitten siirtää niitä budjettikatteenksi. Sen vuoksi on ajateltu tätä palkankorotusratkaisua nyt ensisijaisesti hakea toimintamenoista. Voi olla, että tämän keskustelun jälkeen se sitten on hivenen aihe-tonta.

Ed. Tulonen, eivät ne tilit ole miltään osin sen lihavampia silloin, kun ne meidän pöydältämme lähtevät, kun ne kuulemma laihoina tänne tulevat. Eivät ne matkalla laihdu. Sama ongelma on joka pöydällä.

28 Ulla Juurola /sd (vastauspuheenvuoro): Her-ra puhemies! Ministeri Niinistö, toistitte puheenvuoronne alussa ed. Risto Kuismaa ilmeisesti ja totesitte, että ajat ovat hyvät. Ajat ovat tietysti

hyvät siinä suhteessa, että todellakin kaikki makrotalouden luvut vaikuttavat hyviltä. Ongelma ilmeisesti onkin siinä, että mikrotalouden luvut ja yksittäisten ryhmien vaikeudet ovat valiokunta-kuulemisissa tulleet selvästi esille. Tästä esimerkkinä lastenpsykiatrinen toiminta.

Jos ajat ovat hyvät, niin kuitenkin joitakin keinoja pitäisi löytää ongelmien ratkaisemiseksi. Siinä suhteessa meitä on kovasti moitittu siitä, että emme ole hallitusohjelman mukaisesti toimineet, koska olemme pieniä lisäyksiä esittäneet. Kuitenkin hallitusohjelma painottaa ensisijaisesti sitä, että vaalikauden kuluessa valtiontalouden syntyy rakenteellinen, kansantalouden tilinpidon mukainen rahoitusylijäämä ja valtionvelka supistuu siten, että se olisi vaalikauden päättyessä alle 50 prosenttia bruttokansantuotteesta, ja että näin syntyisi liikkumatilaa muun muassa väestön ikääntymisestä ja muusta aiheutuvien ongelmien ratkaisuun.

Olette muistuttanut siitä, että on tehty ryhmäpuheenjohtajien kesken sopimus, että mahdollista liikkumavaraa tässä tilanteessa ei käytetä. Siinänsä äsken lukemani antaisi tällä vaalikaudella myös tilaa miettiä näitä asioita uudelleen. Toivottavasti ryhmäpuheenjohtajien sopimus ei ole tehty koko vaalikaudeksi, vaan tässä voidaan käyttää harkintaa.

Kaiken kaikkiaan uskon, että talousarvion käsittelyssä on syntynyt kärkeästä härkänen 350 miljoonaan ylityksen osalta. Siinä olisi hyvällä tahdolla pystytty asiat hoitamaan myös täysin sopuisasti ja kaikkien kasvot säilyttäen.

29 Jorma Huuhtanen /kesk (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Tämän päivän Suomessa alueellinen eriarvoistuminen ja hallitsematon muuttoliike ovat suurimmat ongelmat. Viimeisten aluebarometrien mukaan erityisesti Itä-Suomen ja Pohjois-Suomen kehitys näyttää todella huolestuttavalta.

Näitten asioiden suhteen budjetti on äärimmäisen niukka. Kun kuuntelee hallituspuolueitten esityksiä tulevaisuudesta, niin siellä hyvin paljon turvaudutaan EU-rahoitukseen. Tode-taan, että sitä on tulossa miljardikaupalla. Tätä pidetään pelastavana asiana. Nyt on kuitenkin alueellisten ohjelmien tekovaiheessa käynyt selvästi ilmi, että mikäli kansallisia panoksia ei pan-na mukaan riittävästi, näillä rahoilla ei ole sitten-kään sellaista vaikutusta, mihin ehkä on tuudit-tauduttu.

Esimerkit muista EU-maista, jotka ovat olleet korkean tuen piirissä, kertovat juuri tästä. Toi-von, että hallitus keskuudessaan miettii esimer-kiksi pääministerin ilmoitukseen mennessä, mil-lä tavoin pitäisi tätä asiaa ryhtyä hoitamaan vaka-vasti, että myös kansantalouden kanalta vältettäi-siin tuhoisat seuraukset. Kansallinen panostus to-della on niin niukka näille alueille, että kehitys todennäköisesti jatkuu edelleen yhtä hallitsemat-omana kuin tähän asti olemme nähneet.

30 Oikeusministeri Johannes Koskinen: Ar-voisa puhemies! Tarkoitukseni on hiukan kom-mentoida toimintamäärärahojen riittävyttä sii-nä tilanteessa, että palkankorotukset ovat pro-senttia korkeammat tulevana keväänä. Esimerk-kinä valtiovarainvaliokunnan puolelta on käytet-ty vankeinhoitolaitosta. Siellä ei kyllä mitään li-sää ole tullut puheenjohtajuuskauden takia. Saman tyyppinen tilanne on oikeuslaitoksessa. Ehkä olisi ollut tarvetta lisätä henkilöstöä pu-heenjohtajuuskauden ajaksi, mutta tällaista ei ta-pahtunut, eikä tietenkään voida lähteä siitä, että tällaisilla perussektoreilla toteutettaisiin henki-löstön supistuksia vain sen takia, että siellä palk-kamenojen osuus kokonaismenoista on suurem-pi kuin keskimäärin valtionhallinnossa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen va-rapuhemies Anttila.

31 Erkki Pulliainen /vihr (vastauspuheenvuo-ro): Arvoisa puhemies! Minusta budjetissa on yksi ainoa merkittävä puute, virhe taikka mikä se on, ja se on se, että tulopuolelta puuttuu 10—20 miljardia, joka jää tulematta sen takia, että har-maa talous pyörittää sen sisällään. Jos tämä hom-ma vihdoinkin saataisiin kuntoon, niin silloin osoittaisin, kuinka peanuts-keskustelua koko tämä iltapäivä on ollut, aivan totaalisesti.

Toisekseen, minä en ymmärrä ollenkaan eräs-tä toista osaa tästä keskustelusta, ja se on se, että kun valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisälty-vät ne kuusitoista lausumaa, niin eivätkö ne ole tarkoitettut sektoriministeriöille, nimenomaan sinne otettavaksi huomioon. Eduskunta on anta-nut selvän läksyn, että nyt asiat ovat näin ja otat-te ne vastaavasti huomioon toiminnoissa ja esi-

tyksissänne. Nyt tavallaan ei uskalleta lähettää niitä suoraan vaan valtiovarainministeriön kautta. Minä kehoitan hallinnon rationalisointiin, lähettämään ne suoraan sektoriministeriöihin.

³² **Ismo Seivästö /skl** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö totesi, että makrotalouden mittarit ovat hyvin positiivisia. Siitä me kaikki olemme iloisia. Mikrotaloudessa ei kaikilla mene niin hyvin, kun viime vuonna-kin yli 700 000 suomalaista joutui turvautumaan joko lyhytaikaisesti tai pitkäaikaisesti työttömyysturvaan. Jotenkin tuntuu siltä, että nämä hyvät luvut, jotka makrotaloudessa ovat, eivät näy niin nopeasti työllisyysessä kuin varmasti ministeri ja me kaikki toivoisimme. Jotenkin tähän ongelmakenttään pitäisi hallituksen ja eduskunnan-kin tosissaan tarttua, samoin tupopöydässä istuvien osapuolten.

Lopuksi ministeri totesi, että hän haluaa, että sopimuksista pidetään kiinni. Siitä käytiin sitten eettinen ja moraalinen keskustelu hänen ja ed. Gustafssonin välillä. Oliko tässä, ministeri Niinistö, piikki myös eduskuntaa kohtaan? Eduskuntahan muutti sopimusta, joka yhteisöveron kohdalla tehtiin kuntien ja seurauntien kanssa muutama kuukausi sitten ja joka nyt tässä budjet-tisovussa sitten eilispäivänä muuttui tässä salis-sa.

³³ **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oli ilahduttava kuulla ed. Aulan näkemys eduskunnan budjettivallasta. Se oli hyvin vastuullinen, ja jos nyt osaisin käyttää sanaa moraaliksi oikein, niin sanoisin, että moraalisesti oikean suuntainen. Hän painotti sitä, että valtiovarainvaliokunnan lausumien tulisi olla sektoriministeriöille ohjeeksi. Näinhän toki pitää olla, että nämä ovat niitä arvovalintoja, joita eduskunta pystyy tekemään.

Sen sijaan en ymmärrä sitä moraalikeskustelua, että moraaliksi on aina lisää resursseja jonnekinpäin. Saman logiikan mukaan voitaisiin arvioida, että Metalliliitto ja Rakennusliitto esittivät 3 prosentin moraalin kohennusta taannoin esittäessään palkankorotusvaatimuksia.

Minusta poliittinen moraaliksi ei ole pelkästään sitä, että muutaman viikon takaisia päätöksiä uudelleenarvioidaan aina, kun joku tekee ikävän puhelinsoiton kansanedustajalle. Moraaliksi on sitä, että kansanedustajat ja eduskunta vetävät pit-

källe meneviä poliittisia linjoja ja pysytään näissä linjoissa kiinni. Totta kai politiikan pitää myös pystyä muutoutumaan uusien haasteiden edessä, mutta sovitusta kannanotoista on aina pidettävä kiinni.

Ed. Ala-Nissilän näkemys ennätysmäisistä veronkorotuksista oli yllättävän heikkotasoinen. Valtiovarainministeri Niinistö esitti logiikan. Olisi voinut kuvitella, että keskustan ryhmäpuheenvuorossa olisi hivenen enemmän perehdytty tähän asiaan.

³⁴ **Matti Saarinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistön puheenvuoron johdosta kommentoin seuraavaa:

Emme ole palaamassa runsaan budjettitalouden aikaan, emme näilläkään marginaalisilla siirroilla, mitä eduskunnan päätöksillä on syntymässä. En myöskään moiti teitä budjetin mitoituksista, vaan päinvastoin se kuuluu valtiovarainministerin rooliin. Sen sijaan toivoisin pientä asennekorjausta suhteessa eduskuntaan, sen työskentelytapoihin, sen työskentelyedellytyksiin ja sitten, kun tullaan kalkkiviivoille, siihen kuka käyttää viimeistä sananvaltaa.

Tässä ei missään äärirajoilla ole oltu. Aivan niin kuin itse totesitte, kysymys on tuhannesosista. Prosessihan alkoi hallituksen suunnalta. Jos nyt puntaroidaan sitä, kuka aloitti, niin hallitus reagoi näihin teidänkin todistamiinne marginaalisiin tuhannesosien korjauksiin ja muutoksiin, joita me olemme täällä kuukausitolkulla tutkinneet. Olimme kuunnelleet asiantuntijoita ja löytäneet viiden puolueen konsensuksen, jota sitäkään ei ole aina helppo näissä asioissa löytää. Hallituksen taholtahan reagoitiin voimakkaasti. Tässä olisi ollut mahdollisuus saada pienellä asenneviilauksella kaikki tyylipestetkin. Pituuspisteet ovat hyviä, mutta tyylipestien suhteen ei saatu ihan maksimia.

Sitten vielä katteen etsiminen: Kun menttiin kuntien ja seurakuntien suuntaan ja hallitus piti alkuvaiheessa kategorisesti kiinni siitä, että nettolainanottoon ei kajota, johon loppujen lopuksi sitten kajottiin kuitenkin 65 miljoonan markan edestä, tämä olisi voitu hoitaa aivan pienellä asennerukkauskella.

6,5 miljardin markan potti, mikä siellä on, on neuvottelujen kohteena ilman muuta. Meillä tuntuu olevan vähän erilainen käsitys budjettivallan sisällöstä.

³⁵ **Mirja Ryynänen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin olisin toivonut ministerin puuttuvan myönteisestä talouskehityksestä ja sen edellytyksistä puhuessaan myös kehityksen varjopuoleen. Sehän tulee erittäin hyvin ilmi esimerkiksi sisäasiainministeriön juuri julkaisemassa aluebarometrissä, joka kertoo ihan selvää kieltä siitä, että alueiden väliset sisäiset erot ovat edelleen voimakkaassa kasvussa. Tämä ei varmasti voi olla vaikuttamatta haitallisesti myös koko kansantalouteen jatkuessaan. Uusia keinoja tarvitaan alueiden välisten kehityserojen kasvun hillitsemiseksi. Pelkkä EU-tuen varaan tuudittautuminen ei todellakaan tässä tilanteessa riitä. Valtionosuusjärjestelmän tarkistaminen on keskeisiä asioita, kun halutaan turvata peruspalvelut eri puolilla maata.

Mutta pitäisi olla myös rohkeutta ja tahtoa puuttua uusilla lääkkeillä tilanteeseen, joka ei vanhoilla lääkkeillä parane. Minusta tämä on sen peräänkuulutetun arvokeskustelun paikka alueellisen tasa-arvon kannalta. Esimerkiksi nyt varmasti olisi aika tuoda yksityisille yrityksille alueellisia verohelpotuksia, joista on saatu myönteisiä kokemuksia eri maista. Tällä tavalla pystytään vaikuttamaan kielteiseen kehitykseen. Kielteisen kierteen katkaiseminen ei ole mikään helppo tehtävä, ja sen takia näiden keinojen on myös oltava tuntuvampia. On oltava rohkeutta puuttua uusilla keinoilla tilanteeseen, joka on kohtalokas näin jatkuessaan.

³⁶ **Timo Ihamäki /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu on ollut tavallaan mielenkiintoista, koska osa hallituspuolueiden edustajista käy keskustelua hallitusta ja hallitusohjelmaa vastaan. (Ed. Ala-Nissilä: Rintama laajenee!) Oikeastaan ed. Pekkarinen on osoittanut eniten ymmärtämystä valtiovarainministeri Niinistöä kohtaan, (Ed. Zyskowitz: Rintama laajenee!) joten keskustelussa on tiettyä mielenkiintoa. Täällä näyttää jatkuvasti olevan niin, että osa hallituspuolueiden kansanedustajista on niin sanotussa osa-aikaoppositiossa. (Ed. Korkea-osa: Aivan oikein! — Ed. Jaakonsaari: Pätkätyötä!)

Valtiovarainministerin kantaan voi pitkälti yhtyä. Toivoisin, että eduskunta voisi osaltaan osallistua kehysvalmisteluun ja kehyskeskusteluun keväällä. Tässä asiassa pääministerin ilmoitus varmaan riittäisi. Se antaisi eduskunnalle mahdollisuuden nähdä, missä mennään ja mitä

on tehtävissä, ja sitten voitaisiin ehkä voimakkaammin olla sitoutuneita annettuun budjettiin.

Yhdyn myös siihen näkemykseen, että velka on siirrettyä verotusta. Sitä veroa nyt maksetaan ja osittain siitä syystä kokonaisveroaste on liian korkea. Mutta toivon tietysti, että hallitusohjelman mukaisesti voidaan tuloverotusta alentaa siten, kun suhdannepoliittisista ja tulopoliittisista syistä se on mahdollista.

Ed. Pekkariselle haluan vielä, koska hän täällä luki asiakirjoja ja lehtileikkeitä, ed. Zyskowitzin puolesta sanoa, että hallitusrintama ja ministeri Perho ovat aloittaneet selvitystyön kaksinkertaisen pohjaosan leikkauksen korjaamisesta.

³⁷ **Virpa Puisto /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tästä on hyvä jatkaa, onko osa hallitusryhmistä osa-aikaoppositiossa. En usko. Kyllä me olemme olleet jo viime kaudella ja tälläkin kaudella hyvin vastuullisesti ja usein hyvin kipeästi hallitusrintamassa. Perusteena on ollut talouden tervehdyttäminen ja työllisyyden parantaminen. Mutta emme ole mukana siinä, että vain ideologisista syistä halutaan rakenteellisia muutoksia yhteiskunnassa. Se on meidän sosiaalidemokraattien ideologinen näkemys.

Kun puhutaan siitä, miten toteutuu demokratia ja kansanvalta, on oikein ja olen ollut puolustamassa ministeri Niinistön esityksiä kehyskeskustelusta jo keväällä, mutta olen tämän syksyn kokemusten jälkeen ruvennut pelkäämään tätä. Mikäli jo keväällä käydään sitovat kehysneuvottelut, se johtaa silloin siihen, että valtiovarojen kokeneet parlamentaarikot voivat lähteä ehkä lomalle ja saapua joulun alla hyväksymään valtiovarainministeriön budjetin. Toivottavasti saamme silti palkan siltä ajalta.

Kehyskeskusteluun, mikäli se myönteisessä mielessä etenee, tulisi lisätä keskustelut lisäbudjeteista. Eduskunnan tulisi voida lausua etukäteen myös lisäbudjeteista eikä siten, että huomattavasti suuremmat summat kuin mistä nyt keskustelemme, tulevat usein kuin yllätyksenä, tosin hallitusryhmien hyväksymänä, hallituksen edustajien ja ministereiden hyväksymänä, mutta niistä pitäisi voida myös eduskunnan etukäteen lausua. Lausumat ovat vakava asia. Niistä VM:n virkamiehet ovat sanoneet valtiovarainvaliokunnassa, että niitä ei voi ottaa huomioon, koska se tulisi liian kalliiksi.

Lisäksi muistutan valtiovarainministeriä, että toimintamenot vuoden 99 tasolla olisivat ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

³⁸ **Outi Ojala /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin minusta tuntuu, että keskustelussa välillä unohtuu se tärkeä asia, että talouskasvun turvaaminen ja sitä kautta myöskin työttömyyden alentaminen on meille kaikkein tärkeintä. Sitä kautta myöskin budjettiin tulee väljyyttä toteuttaa niitä kiistattomia tarpeita, mitä yhteiskunnassa on, jotka vaativat korjausta. (Ed. Pekkarinen: Mitä te tässä toteutate niistä?) — Kyllä me niitä toteutamme juuri valtiovarainvaliokunnan yhteisesti sopimista asioista, joista hallituspuolueet saivat yhteisesti sopimuksen aikaan. Siinä saatiin monia keskeisiä parannuksia, jotka auttavat ihmisiä heidän arkielämässään. (Ed. Pekkarinen: Otatte kunnilta rahat pois!)

Mutta, ministeri Niinistö, me itse kukin olimme varmaan tämän prosessin läpiviennistä selkeästä, että meidän ei kannata tehdä arvovaltakäsitteitä näistä asioista. Minä uskon, että jatkossa niin valtiovarainministeriön, valtiovarainvaliokunnan kuin hallitusryhmienkin kesken pitäisi riittävän varhaisessa vaiheessa käydä keskusteluja ja arvioida niitä lisämenotarpeita, joita kiistatta on. Me tiedämme kaikki, että budjetissa on hyvin paljon myöskin arviomäärärahoja. Veikkaisin, että tämänkin vuoden osalta saattaa käydä niin, että menot on arvioitu aika yläkanttiin ja ehkä tulot varovaisesti, kuten pitääkin, alakanttiin. Tässä mielessä minä toivoisin myöskin, että tulevaisuudessa budjeteissa otettaisiin tästä opiksi, että emme tee jostakin uudistusasiasta sellaista arvovaltakäsitteä kuin nyt meinas käydä. Me olimme varmaan tästä prosessista.

Ed. Pekkarinen, on se mielenkiintoista, kun nyt oppositiosta käytätte puheenvuoron, te uskotte ilmeisesti todellisuudessa siihen, että hallitus on kaikkivoipa ja se voi säätää itse asiassa kaikista asioista maassa, ratkaista kaikki ongelmat. Tuon logiikan mukaan Ahon hallituksen aikana hallituksen olisi pitänyt pystyä estämään pankkikriisi, devalvaatio, työttömyyden räjähtäminen käsiin. Hallitus voi toki jotakin tehdä, mutta ei se yksin voi kaikkea tehdä.

³⁹ **Olavi Ala-Nissilä /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee verotukseen, edustajien Zyskiewicz ja Katainen kannattaa muistaa faktat ensi vuodelle: Talletusten korot menevät kokonaan verolle; myöskin vapaaehtoisten vakuutusten verotus kiristyy, pääomaverokanta nousee; yhteisöverokanta nousee; korkotulojen lähdeverokanta nousee; myöskin tupakkaverot nousee; ylimääräinen lainakorkovähennys poistuu; 82 kuntaa korottaa tuloveroprosenttia; 294 kuntaa korottaa kiinteistöveroprosenttia. Tämä on faktaa. Ensi vuonna saavutetaan kokonaisveroaste-ennätykset.

Ministeri Niinistö on hyvä piirikunnan tason keihäänheittäjä. Nyt saatte, ministeri, ensimmäisen suomenennätyksen nimiinne kokonaisveroasteessa. (Ed. Zyskiewicz: Tämäkään ei läheskään riittäisi kaikkien keskustan ehdotusten rahhoittamiseen!) Verollepano tapahtuu näin joulun alla kokoomuksen ollessa hallituksessa ja ed. Zyskiewiczin ollessa ryhmän puheenjohtajana. Näin, arvoisa puhemies, tämä on.

⁴⁰ **Valtiovarainministeri Sauli Niinistö:** Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilä, veroaste mitataan sitten, kun verovuosi on toteutunut. Pahoin pelkään, että hymynne hyytyy matkan varrella. Minä toivon, että näin kävisi, en hymyilemättömyyden takia, vaan sen takia, että me voisimme muistaa todellakin erityisesti ansiotulonsaajien verotusta. Uskon, että siinä vielä tarjoutuu mahdollisuuksia. Minä uskon kaikesta huolimatta, että löytyy sellaista malttia, jossa tämä veroratkaisu voidaan tehdä.

Ed. Juurola, juuri näin on asianlaita, että makrotalous on hyvin, ja epäilemättä me elämme taas kerran hyvin selkeästi sellaista murrosvaihetta, joka luo sitten ikäviä heijastusvaikutuksia. Kaiken lisäksi makrotalouden hyvinmenossa on se selkeä ongelma, kuinka paljon voi olemistaan sen varaan rakentaa, kun me olemme nähneet niitä ilmiöitä, jotka nyt esimerkiksi pörssimaailmassa vallitsevat, jotka muuten vaikuttavat meille esimerkiksi pahamaineisten optioiden kautta voimakkaina verotulopiikkeinä. Kuinka paljon olemistaan voi rakentaa niiden varaan, se on eräs ongelma, kun tapahtuu näin merkittäviä ilmiöitä. Minä olisin varovainen siinä suhteessa, myös mikropuolella, jos sattuu olemaan arvopaperisäästäjä.

Ed. Pulliainen, joka jo poistuikin salista, kiinnitti huomiota tietysti ihan oikeaan asiaan. Näin

olisi. Kukaan ei koskaan mistään yhteiskunnasta ole harmaata taloutta poistanut. Sitähän on pidetty pääotsakkeena tai suurella mielenkiinnolla tutkittu eri tahoilta. Pikkuhiljaa alkaa olla sellainen olo, että ehkä eniten tulosta saadaan vastuullisella työmarkkinoiden osapuolten välisellä toiminnalla. Siellä on kyetty, työnantaja- ja työntekijäjärjestöt keskenään, tekemään sellaisia rakennelmia, joilla ainakin järjestäytyneempi harmaa talous saataisiin karsittua alakohdaisesti pois. Se on minusta vaikuttanut tehokkaalta toiminnalta. Kaikki muu poliisitoiminta on hiukan hankalaa.

Ed. Seivästö, näin on todella käynyt, että tällä kertaa työllisyys ei ole reagoinut samalla tavalla kasvuun kuin aikaisemmin. Tämähän nähtiin jo muutamia vuosia sitten. Viittasitte johonkin sopimukseen, jota olisi muutettu. Budjettiriihessä kyllä puhuttiin siitä, että kuntasektorin tilannetta tarkastellaan uudelleen. Kuten on tänään kuultu, kuntasektorin tilanne näyttää päivä päivältä yhä paremmalta. Mutta myönnettäköön, että tässäkin on juuri sitä ongelmaa, kun aika paljon yhteisöverotuloja edelleen kunnille tulee, kuinka paljon niitten varaan voi pidemmän päälle rakentaa. (Eduskunnasta: Erot ovat suuret!) — Myös erot ovat väistämättä suuret, johon nyt vastataan sillä tavalla, että harkinnanvaraisia avustuksia lisätään. Se on ilmeisesti ainoa tapa, jolla saadaan tällä kertaa ainakin jonkin verran tasausta aikaiseksi.

Ed. Saarinen, tässä voisi olla tietysti, jos siltä vaikuttaa, asenteita puolin ja toisin. Minä kansanedustajana olen pitänyt työskentelyolosuhteita aina hyvinkin hyvinä. En ole mielestäni kohuttomasti vastustanut niitten parantamista, joskaan en aina ole nähnyt kaikkia tarpeita tärkeinä. Korostan kuitenkin sitä, että valtiovarainministeriö on johdonmukaisesti kunnioittanut eduskunnan omaa pääluokkaa. Siihen ei ole punakynällä käyty. Nythän eduskunta teki sen aivan itse.

Sana uskaltautua on tässä kyllä vähän uskallettu. Minusta — tämä on aika kategorinen kantani, myönnän sen — ei vaadi mitään uskallusta se, jos lisää menoja, jos ei niitä itse aio maksaa. Ei yhtään tippaa uskallusta se toimenpide pidä sisällään. Mutta uskallusta vaatisi se, että tekee arvovalintoja ja vaihtaa paikkoja, koska siellä tulee myös vastuu. Itse asiassa se ... (Ed. Gustafsson: Sitäkin on tehty 10 vuotta!) — Niin, onhan sitä täällä myös tehty, kiistattomasti näin on käynyt monena vuonna.

Vielä, ed. Puisto, minä näkisin kyllä ongelmallisempänä ehkä sen, että valtiovarainvaliokunta ei pääsisi kesälomille, jos kehys otettaisiin sillä tavalla sitovasti, vaan sitten käytäisiin ensin kehys selvittelyä niin pitkään, että alkaisivatkin varsinaisen budjetin selvittelyvaiheet.

Lisäbudjettien osalta minusta ei ole kyllä selalaista tarvetta, että niistä tultaisiin etukäteen keskustelemaan eduskunnan kanssa. Itse asiassa olisi aika hassua, jos hallitus tulisi kaikista esityksistä ensiksi keskustelemaan eduskunnan kanssa — että mitäs teille esitetään — koska lisäbudjetit ovat hyvin paljon kuitenkin teknisiä suorituksia. Siellä saattaa olla suuriakin summia, mutta ne ovat automaattisia väistämättömiä menoja. En muista, että lisäbudjeteissa juurikaan olisi avattu uusia menokohteita, ja jos on, niistä on ollut yllin kyllin täällä mahdollisuus keskustella. Mutta totta kai hallitusryhmien kansanedustajilla on paljon paremmat mahdollisuudet tässä suhteessa udella, miltä lisäbudjetit milloinkin näyttävät. Pääsääntöisesti ne ovat kuitenkin teknisiä suorituksia, paitsi ehkä tulopuolella, jossa on myyntituloja tuloutettu.

41 Ben Zyskowicz /kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Pekkariselle ensin näkin vastaan vähän samoin kuin ed. Ojala, että kyllä oppositiossa olo on helppoa. Kaikki paha, mitä maassa ja ehkä vähän maailmassakin tapahtuu, on hallituksen syytä. On itse asiassa sääli, että niinkin lahjakas ja aktiivinen kansanedustaja kuin ed. Pekkarinen on joutunut tyytymään oppositiojohtajan rooliin, koska noin helposta tehtävästä selviää paljon Pekkarisen kykyjä vaatimattomammillakin kyvyillä, jos tämä on linja. Ed. Ojala jo mainitsi, että jos tämä on logiikka, niin sitten Ahon hallituksen syytä oli pankkikriisi ja jättityöttömyys jne.

Jos muuttoliikkeestä puhutaan, niin mennään sitten vaikka siihen aikaan, kun maalaisliittokeskustapuolue oli hallituksessa 60-luvulla. Ruotsiin muutti ennennäkemätön määrä suomalaisia työn perässä, ennennäkemätön määrä, ed. Pekkarinen. Ei maan sisäistä muuttoliikettä, vaan muuttoliikettä maasta ulos Ruotsiin. Oliko sekin sitten hallituksen ja silloisen johtavan hallituspuolueen, keskustapuolueen, syytä? Näin helppoa se on, jos kaikki pannaan hallituksen piikkiin. (Välihuutoja keskustasta).

Mitä tulee ed. Pekkarisen esille ottamaan puheenvuorooni ennen vaaleja, jossa totesin, että

kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertainen leikkaus on virhe, joka tulisi korjata, olen sillä kannalla edelleenkin. Ehkä ed. Pekkarinen tietää, että sen jälkeen, kun esimerkiksi eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta yksimielisesti on asiaan kiinnittänyt huomiota, on ministeri Perhon johdolla asiaa selvitetty, kiirehditty sen selvittämistä Eläketurvakeskuksessa ja parhaillaan valmistellaan niitä ratkaisuja, joilla tähän epäkohtaan voitaisiin puuttua.

Kolmanneksi, ed. Ala-Nissilälle vastaan, kuten jo kerran aikaisemminkin, että en minä kehittäisi ed. Ala-Nissilän housuissa näin hirveästi kantaa huolta verotuksen kiristymisestä, jos itse samanaikaisesti esittäisin jatkuvasti sellaisia valtavia lisämenoja, jotka kiristäisivät verotusta vielä entisestään.

⁴² **Työministeri Sinikka Mönkäre:** Arvoisa puhemies! Monessa puheenvuorossa on kannettu huolta pitkäaikaistyöttömistä ja siitä, mitä hallitus tekee työttömyyden hoidossa nyt, kun tilanne koko aika vaikeutuu, niin että työllistettävien tilanne on entistä ongelmallisempi ja tarvitaan hyvin monialaista osaamista heidän auttamiseen sa.

Tällä hetkellä tilanne on sellainen, että meillä on juuri täsmälleen niin monta tarinaa kuin on pitkäaikaistyöttömyyttäkin. Jokaisen tilanne on omanlaisensa, ja tarvitaan yksilölliset suunnitelmat. Sitä varten meillä on kumppanuushankkeita, verkostoitumista ruohonjuuritasolla ja näitä asioita yritetään edistää.

Työvoimapolitiittiset aktiivirahat ovat ensi vuonna työtöntä kohti suuremmat kuin tänä vuonna. Eli siinä on tehty arvovalinta. Kun työllisyysaste on parantunut, niin näitä työttömien hyväksi käytettäviä rahoja ei ole leikattu siinä suhteessa kuin työllisyys on parantunut. Tämä on minusta huomattava.

Rahoja aiotaan käyttää eri tavalla kuin ennen, ja tiedän, että siitä tulee iso keskustelu. Jos me pyrimme etsimään tehokkaampia keinoja, joita käytetään pitkäaikaistyöttömiin, tulee kentältä varmasti palautetta siitä, miksi ei saa käyttää siihen, mihin ennen: julkisen sektorin entisenlaiseen tukityöllistämiseen tai osa-aikalisään, jolla ei ole pitkäaikaistyöttömiä työllistetty. Tähän keskusteluun mielestäni näyttää olevan valmiutta, kun täällä kannetaan huolta pitkäaikaistyöttömistä. Muistakaa kentällä, että meidän täytyy koko ajan keksiä ja löytää tehokkaampia keino-

ja, jotka johtavat aitoon työllistymiseen myös avoimilla työmarkkinoilla.

⁴³ **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowiec lähti jo täältä pois, mutta minulle on kyllä tullut tätä keskustelua seurattessani mieleen, että kokoomuksella on todella huono omatunto tästä korkeasta veroasteesta ja verotuksen jatkuvasta kiristämisestä. Niin sähköisesti ed. Zyskowiec asiaan jatkuvasti tarttuu ja yksinkertaistaen puhuu.

Pari kommenttia ministeri Niinistön kunta-puolen näkemyksiin. Siitä olen samaa mieltä hänen kanssaan, että kunnat eivät voi laskea pitkällä tähtäimellä siihen, että yhteisöverotulo jatkuvasti voisi olla iso osa kuntien talouden ylläpitoa. Se on erittäin epävarmaa tuloa.

Mutta se, mitä Niinistö sanoi kuntien hyvistä talousnäköymistä, niin siitä olen jyrkästi eri mieltä. Varmasti on niin, että osalla kunnista menee todellakin hyvin, mutta suuri joukko kuntia on erittäin suurissa vaikeuksissa. Hän myös korosti näitten harkinnanvaraisten avustusten lisäämistä. Niitähän lisätään hieman, mutta eihän voi olla niin, että harkinnanvaraisista avustuksista tulee ikään kuin Suomen kuntien uusi valtionosuusjärjestelmä, vaan ongelma on se, että valtion myöntämiä harkinnanvaraisia avustuksia haetaan niin paljon. Yli puolet Suomen kunnista haki nyt tänäkin syksynä näitä harkinnanvaraisia. Se osoittaa, että valtionosuudet ovat yksinkertaisesti liian pienet. Niitä on leikattu viime vaalikauden aikana 13—14 miljardia markkaa ja se sitten nyt näkyy.

Lopuksi toteaisin siihen, että minusta tämän päivän keskustelu on ollut hieman erikoista siinä mielessä, että enemmän kuin puhutaan ehkä itse asioista, niin lähes joka puheenvuorossa tartutaan menettelytapoihin ja keskusteluun siitä, mikä on eduskunnan budjettivalta tai mikä se ei oikein ole. Tämä minusta on hieman hämmäntävää ja ehkä osoittaa ongelmiakin, mutta minusta meidän on turha vaatia itseltämme sitä, että meidän pitäisi pystyä budjetti tekemään täällä niin kuin etukäteen viimeistä piirtoa myöten. Sen takia ministerit on valittu, että he johtavat omia ministeriöitään.

⁴⁴ **Ulla Juurola /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin halunnut vain ministeri Niinistölle todeta, että en minäkään minkään holtittoman finanssipolitiikan kannattaja ole. Päin-

vastoin minusta tällaisessa talouden nousutilanteessa pitää harjoittaa tiukkaa finanssipolitiikkaa ja siihen ehdottomasti kuuluvat myös toivottavasti kohtuulliset palkankorotukset ja suhdanteisiin mitoitettut mahdolliset verohelpotukset. Vain tämän tyyppisellä politiikalla saadaan hyvää aikaan. Mutta se, että en pitänyt 350 miljoonan markan lisäyksiä holtittomuutena, oli ilmeisesti meidän eromme.

⁴⁵ **Rainer Erlund /erl:** Värderade fru talman, arvoisa rouva puhemies! Jag kommer i mitt anförande att uppehålla mig främst vid statens skuldbörda. Jag är glad över att skuldbördan, enligt det budgetförslag som föreligger, kommer att minska med cirka 6 miljarder under nästa år.

Det är synnerligen positivt att vi nu, efter en längre period då skuldbördan kontinuerligt stigit, har ett budgetförslag med överskott. Det överskottet möjliggör att skuldökningen kan brytas och att vi i stället har förutsättningar för att minska skuldbördan och därmed också kostnaderna för statsskuldens skötsel. Slår man ut den nuvarande statsskuldens på varje finländare, så blir summan drygt 80 000 mark per person, spädbarn och åldringar medräknade. När man talar om 400 miljarder eller 420 miljarder, så säger det den vanliga medborgaren inte så mycket. Men när man säger att vi alla har en del på drygt 80 000 mark i den statsskuld som gäller, då förstår folk lättare vad det är frågan om.

Hallituksen pyrkimys ylijäämäisen budjetin aikaansaamiseen valtionvelan vähentämiseksi on oikea ja ansaitsee eduskunnan tuen. Velkarasitus on kasvanut aivan räjähdysmäisesti 90-luvulla. Vielä vuonna 1990 velka oli ainoastaan 50 miljardia markkaa. 100 miljardin raja ylitettiin jo kaksi vuotta myöhemmin ja seuraavana vuonna ylitettiin 150 miljardia markkaa. Vuonna 1994 velka ylitti 300 miljardia markkaa, ja näin jatkui aina vuoteen 97, jolloin ylitettiin 400 miljardin raja. Sen jälkeen velkarasitus on pysynyt pitkälti muuttumattomana.

Soneran osakkeiden myynnillä voidaan todennäköisesti saada aikaan velan tuntuva vähennys jo tänä vuonna. Tämä on hyvin myönteistä. Eduskunnan antamalla valtuuksilla on mahdollista jatkaa Soneran osakkeiden myyntiä myös ensi vuonna. Myynnistä saatavat varat on käytettävä valtionvelan lyhentämiseen. On syytä muistuttaa, että pelkästään valtionvelan ensi vuoden ko-

rot ovat talousarvioesityksen mukaan lähes yhtä paljon kuin koko sivistyssektorin menot eli melko täsmälleen 27,7 miljardia markkaa. Kaiken kaikkiaan valtionvelan hoito velkamäärän nettovähennyksineen vie runsaat 33 miljardia markkaa budjetin summasta. Tavoitteena tulee olla valtionvelan määrätietoinen vähentäminen lähivuosina.

On toivottavaa, että hallitus pystyy vastustamaan kiusausta käyttää Soneran osakkeiden myynnistä saatavat tulot muuhun kuin valtionvelan lyhennykseen. Jos hallitus lähtisi vastaamaan kaikkiin tässä talossa esitettäviin toiveisiin rahojen käytöstä, niin tuskin minkäänlaista velkarasituksen vähennystä tapahtuisi. Hallituksen linja on mielestäni tässä suhteessa aivan oikea.

Budgetförslaget är stramt. Regeringens avsikt är att under kommande år fortsätta på denna strama linje. Utgifterna skall under hela mandatperioden reellt hållas på årets nivå. Det är en hög, men bra målsättning. Utgifterna måste hållas i styr om vi skall kunna minska den skuldbörda som jag här talat om. Dessutom bidrar en stram budgetlinje till att hålla inflationen tillbaka.

Valitettavasti talouskehitystä ei ratkaise pelkästään budjettipolitiikka. Edessä olevilla työehtosopimusneuvotteluilla on suunnattoman suuri merkitys. Toivottavasti saamme jatkossakin mallittaisia palkkaratkaisuja, jotka edistävät kilpailukykyä ja työllisyyttä. Hallitus on luvannut maltillisista palkkaratkaisuista kompensationsa veronkevennykset. On toivottavaa, että hallitus pääsee käyttämään tätä välinettä. Tutkimukset ovat selvästi osoittaneet, että palkansaajien kannalta paras ratkaisu on alhaisten palkankorotusten ja veronalennusten yhdistelmä. Korkeasuhdanteen aikana saattaa vaikuttaa väärältä lähteä veronalennuksiin. Meillä on kuitenkin niin korkea kokonaisveroaste, että sen alentaminen tuo meidän ainakin hiukan lähemmäs eurooppalaista tasoa, mitä on tervehdittävä tyydytyksellä.

En aio puheenvuorossani mennä budjetin yksityiskohtiin. Budjetin suuret linjat ovat tärkeitä, ja tässä linjanvedossa hallitus on mielestäni osunut oikeaan. Budjettiesityksen tulee edistää työllisyyttä, ja tavoitteena onkin 70 prosentin työllisyysasteen saavuttaminen. Budjettiesityksen tulee tukea kilpailukykyä ja pienentää aivan liian suurta valtionvelkaa. Budjettiesitys täyttääkin nämä tavoitteet.

Ett par detaljer vill jag dock lyfta upp. Den ena är att vi bör förbättra de ekonomiska förutsättningarna för dem som har en låg pension. Här har bland andra riksdagsmännen Antvuori och Smeds varit inne på samma linje. Regeringsprogrammet utlovar en liten nivåförhöjning år 2002. Det vore önskvärt att den nivåförhöjningen skulle kunna tidigareläggas och det vore också önskvärt att den, med hänsyn till den fortsättningsvis gynnsamma ekonomiska utvecklingen, skulle kunna bli litet större än vad som hittills planerats. Människor som har en låg pension bör komma i åtnjutande av en nivåförhöjning. Den nivåförhöjningen bör vara så stor att den inte genast äts upp av följande avgiftsförhöjning. Jag hoppas personligen att det inte går med den här utlovade nivåförhöjningen på samma sätt som det gick med det beslut som riksdagen tog för ungefär ett år sedan om folkpensionens basdel.

Den andra detaljen, men en viktig sådan, som jag vill lyfta upp är behovet av större anslag för att hålla våra vägar i acceptabelt skick. Här har åtminstone riksdagsmännen Rajamäki och Rosendahl nämnt samma problemområde. Vägverket har klart sagt ifrån att man inte med nuvarande anslag kan hålla vägnätet i nuvarande skick. Det betyder att nivån sakta men säkert försämraras. Det betyder också att vi en dag står inför betydligt större kostnader för att få ett förfallet vägnät i skick. Vägverket har uppskattat att man skulle behöva 120–140 miljoner till per år för att kunna hålla det nuvarande vägnätet i skick. Dessutom skulle man behöva en halv miljard för att reparera de vägar och broar som borde repareras under detta årtionde, men som inte blivit reparerade i brist på anslag. I de här summorna har ännu inte beaktats det tillägsbehov som en växande trafik förutsätter, inte heller höjningen i kostnadsnivån. Mot den här bakgrunden är det riktigt att statsutskottet höjt vänganslaget i nästa års budget från det som regeringen föreslagit. För små vänganslag resulterar ofta i att det är speciellt små vägar ute på landsbygden som blir dåligt skötta eller helt oskötta. Också i tider, då det är nödvändigt att hålla en stram budgetlinje är det nödvändigt att se till att anslag beviljas i sådan utsträckning att redan befintliga anläggningar inte börjar förfalla.

Mielestäni panostus tutkimukseen ja kehitykseen ansaitsee tunnustuksen. Tilastokeskuksen mukaan maamme panostus tutkimukseen ja kehi-

tykseen oli viime vuonna 19,9 miljardia markkaa. Lisäystä oli jopa 13 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Kasvu jatkuu tänä vuonna, kun tehtyjen laskelmien mukaan tutkimukseen ja kehitykseen panostetaan 22,3 miljardia markkaa, ja tämä kehitys jatkuu ensi vuonna. Tämä on myönteistä. Olkoonkin, että suuren osan panostuksista tekevät suoraan yritykset, niin myös valtion panostus tällä alueella on merkittävä ja tärkeä. Tutkimusmäärärahojen osuus bruttokansantuotteesta on kasvanut tasaisesti tämän vuosikymmenen aikana, ja niiden arvioidaan nousevan 3,1 prosenttiin. Tällä lailla mitattuna kuulumme Oecd-maiden yläpään kerrokseen. Näillä panostuksilla on merkitys työllisyydellemme ja kilpailukyvyillemme. Nämä varat tulevat varmasti takaisin.

46 Erkki Kanerva /sd: Arvoisa rouva puhemies! TV1 haastatteli Tasavallan presidentin linnasta itsenäisyyspäivänä lähetetyn juhlavastaanoton alussa presidenttiparia. Tasavallan presidentti Martti Ahtisaari sanoi kutsuvierasjoukkoa esitellessään, että unohdettu ei ole myöskään sosiaalisektoria, joka on kantanut raskaan taakan — sosiaalisektoria, joka on kantanut raskaan taakan. Lyhyen haastattelun lopuksi kohta tehtävänä jättävä Ahtisaari sanoi talouskasvun vaikuttavan lupaavalta ja arveli Suomen selviytyvän kansainvälisessäkin tarkastelussa hyvin ja velvoitti meitä kanssaihimiä pitämään huolta heistä, jotka eivät ole tässä muutoksessa jaksaneet mukana — siis pitämään huolta heistä, jotka eivät ole tässä muutoksessa jaksaneet mukana.

Eilinen Helsingin Sanomat lainaa professori Siltalaa muun muassa näin: "Elämme tällä hetkellä työvoiman ryöstötaloudessa. On paljon perheitä, joissa vanhemmat uuvuttavat itsensä työllä. Toisaalta on perheitä, joissa vanhemmat ovat työttömiä, joten heillä on vain aikaa." Uutisen otsikko oli "Nuorten päihdeongelma on välittämisen puutosta".

Kirjoitin itse äskettäin jossakin kolumnissani, että Nokialla ja Suomella menee hyvin, mutta läheskään kaikilla ihmisillä ei mene hyvin. Puolitoista viikkoa sitten tapahtuneen budjetin värikkään — enemmän tai vähemmän epäonnistuneen — loppuväännön jälkeen on syytä huomata, että kaikilla kunnillakaan ei mene hyvin, ei kaikilla seurakunnillakaan. Luulen, että nimenomaan tähän kehitykseen äänestäjät halusivat muutosta, kun he vaihtoivat kolmanneksen meistä. Yritys vaikuttaa ratkaisujen takana oleviin ar-

voihin oli muun muassa minun keskeisin tai ehkä ainut vaikuttimeni, kun ensimmäisen kerran veraten varttuneena suostuin ehdokkaaksi.

Kun otetaan huomioon, mitä budjetin keskeisten pääluokkien keskinäisissä suhteissa on tapahtumassa, ja muutamat tulevan vuoden alkupuolella tähän saliin tulevat tai vielä valmistelussa olevat lakiesitykset, herää väistämättä kysymys, mitä tässä yhteiskunnassa oikeastaan on tapahtumassa. Olemmeko etsimässä sitä sosiaalisen pahoinvoinnin rajaa, jossa turvattu petyys juuri ja juuri hallinnassa? Onko vuosikymmeniä hyvinvointia rakentaneen valtion rooliksi muodostumassa sen riskin hallinta, joka sosiaalisesta syrjäytymisestä, epävarmuudesta ja pahoinvoinnista väistämättä ennemmin tai myöhemmin seuraa? Jos halutaan nähdä, mitä tulossa saattaa — siis saattaa — olla, jotakin viitteellistä oli esillä jo viime perjantaina tässä Eduskuntatalon edessä. Todella köyhät tosin pysyttäytyivät vielä kotona.

Arvoisa puhemies. Jo keväällä budjetin lähetekeskustelun yhteydessä aamuyöllä lausuin vielä läsnä olleille pikakirjoittajille paheksumiseni terveydenhuollon asiakasmaksuista. Niitä perusteltiin sillä, että maksuja ei ole vuosikausiin korotettu ja että kunnat haluaisivat niitä korottaa. Pidän silloin ja pidän edelleen kumppaakin perustetta kestävämmänä. Kun maksuja ei korotettu silloin, kun julkinen talous oli lujilla, miksi niitä piti nyt korottaa, kun puhutaan jo kuudennesta hyvästä vuodesta? Vastaus kuuluu, että kunnat ovat pyytäneet. Kysyn, mitkä kunnat tai mikä kunta. Sosiaalista vastuuta kantava kunta ei korota terveydenhuollon asiakasmaksuja. Ne kohdistuvat pääasiassa työelämän ulkopuolella oleviin, kaikkein vähäosaisimpiin kanssaihmissiimme. Ne kohdistuvat heihin, jotka eivät jaksakaan puolustautua.

Kun näin on, terveydenhuollon asiakasmaksuja ei mielestäni voida käyttää viivan yläpuolella sitten, kun hallitusohjelmassa luvattua nelivuotista valtio—kunta-sopimusta tehdään, jos nyt sitä sopimusta näissä asetelmissa ylipäätään on mahdollista tehdä. (Ed. Pekkarinen: Senhän piti olla jo olemassa!) — Se on totta, ed. Pekkarinen, ja sitä tässä peräänkuulutan. — Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannanotto siitä, että näitä asiakasmaksuja tulee tiiviisti seurata ja ryhtyä seurannan tulosten edellyttämiin lainsäädäntötoimiin, on syytä pitää mielessä heti vuoden alusta alkaen.

Yhtä kriittisesti seurattava asia on kuntien ja seurakuntien yhteisöveron leikkaus. Se tehtiin sen jälkeen, kun suurin osa kunnista ja seurakunnista oli tehnyt peruuttamattomat budjettiratkaisunsa. Tällä kehäteiden saastuneissa silmukoissa asuvat neuvottelijat perustelivat sitä sillä, että kuntien yhteisöveron tuotto kasvaa näillä suhdanteilla enemmän kuin sitä leikattiin. Halpahintainen selitys!

Ne tarkoitukset, joihin rahaa korvamerkittiin, ovat tarpeellisia ja tarkoituksenmukaisia, ei vähi-
ten lastenpsykiatria. Lastenpsykiatria on ymmärrettävä investointina tulevaisuuteen, ja se olisi pitänyt rahoittaa budjetin tulopuolelta, johon esitettiin monta erilaista kelvollista ratkaisua hallituspuolueidenkin piiristä. 2 promillea tai olkoon vaikka 5 budjetin loppusummasta ei olisi vaikuttanut finanssipolitiikkaan sitä eikä tätä.

Sama kritiikki koskee monien pienien seurakuntien kohtaloa. Kuntien sosiaalitoimen voimavarojen ehtyessä seurakunnat ovat ottaneet tehtäväkseen huolehtia niistä ihmisistä, joista kukaan ei näytä huolta kantavan. Seurakuntien diakoniatyön oleellisen lisääntymisen voimavarat on puristettu seurakuntien muusta tehtävästä tinkien. Oman kotiseurakuntayhtymäni budjetti, joka ratkaistiin viikkoa ennen valtion budjetin loppurivistusta, seisoo kuutisensatauhatta markkaa tyhjän päällä. Seurakuntien keskusrahaston osuuden maksamisen jälkeen kenties oleellisesti kohtalokkaammallakin markkamäärällä.

Hallituksen hyvästä tahdosta ja periaatteesta oikeasuuntaisesta kehysratkaisusta huolimatta juuri tämän kaltaiset huippukokouksen huumassa tehty harkitsemattomat ratkaisut antavat perusteita niille puheille, että tätä maata ja kansaa ollaan jakamassa kahtia. Puheet köyhien kapinasta eivät tule tyhjistä. Tämänäköinen menetely ei saa toistua. Puolitoista viikkoa sitten tehdyn saneluratkaisun tulee ehdottomasti jäädä kerta-
ratkaisuksi.

Yhteisöveron jakoperusteet tulisi ylipäätään pohtia uudelleen. Toivottavasti asetettu selvitysmies esittää siihenkin ratkaisun. Ei voi olla oikein, että lähes pelkkien sattumien kautta jonkin muutaman kymmenentuhannen asukkaan kaupungin yhteisöveron tuoton pelkkä kasvu voi jonakin vuonna olla suurempi kuin vastaavan kunnan yhteisöveron tuotto ylipäätään, siis kasvu suurempi kuin toisen vastaavan kunnan koko tuotto.

Loppurutistukseen kuulunut merenkulun tukipaketti oli kulunutta sanontaa käyttäen oikeasuuntainen mutta riittämätön. Hiekka siinä tiimalasissa vähenee huolestuttavalla tavalla. Parhaillaan rakenteilla olevien rahtialusten tiedetään tulevan jo suoraan vieraiden lippujen alle. Jos kansallisen merenkulkumme sallitaan hiipua, kuten näyttää, se voi joissakin olosuhteissa, joita ei tietenkään kukaan toivo, olla meille saarsessa asuville kohtalokas ratkaisu.

Tiedän, että tässä salissa elätellään ajatuksia, että merenkulun kannattavuudesta puuttuvat markat otettaisiin merimiesten ja heidän perheidensä sosiaalisista oloista. Se ei ole alussa tarkoittamaani sosiaalista vastuusta tätä raskasta työtä tekevää ammattikuntaa ja heidän perheitään kohtaan.

Samantapainen kustannussyistä johtuva kielteinen kehitys on tapahtumassa ulosliputuksi-neen kumipyöräliikenteessä.

Arvoisa puhemies! Tuomioistuinlaitoksemme on tällä vuosikymmenellä joutunut toistuvasti kritiikin kohteeksi. Se ei saata enää nauttia sitä arvostusta, jota tuomioistuinlaitokselta edellytetään. Sekin voi pitemmän päälle olla kohtalokasta. Perustellusti uskotaan, että parhaillaan valiokuntakäsittelyssä oleva laki tuomarien nimittämisestä vähitellen korjaa tätä uskottavuutta. Toimivan nimitys- ja koulutusjärjestelmän jälkeen kehityksen esteeksi muodostuu tuomareiden jälkeenyäännyt palkkaus. Maan tuomarikunta on sellainen ammattikunta ja sellaisessa asemassa, että heidän palkkauksestaan tulee voida huolehtia ilman järjestötoimia.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana suhtautumisestamme meitä, siis Suomea ja suomalaisia, vähäosaisempiin. Elämme kuudetta hyvää vuotta, mutta bruttokansantuotteeseemme suhteutettuna kehitysmäärärahamme polkevat paikallaan tai laskevat. Hallitus on vain runsaat kolme vuotta sitten sitonut kehitysapurahat 0,34 prosentin tasoon bruttokansantuotteesta, ja nyt ollaan jo tuntuvasti sen alapuolella. YK:n suositus tulevalle vuosituhannele on 0,7. Tätä menoa me jäämme kauaksi siitä. Nyt tehtyä ratkaisua voidaan perustella ja varmaan perustellaankin panostuksella Balkanin tilanteeseen ja jälleenrakentamiseen siellä. Mutta yhtä perustellusti voidaan kysyä, onko oikein ottaa ne rahat edes osakseen kaikkein köyhimmiltä mailta.

Arvoisa puhemies! Vielä yksi detali tästä budjetista ja sitten lopuksi muutama ajatus tule-

vasta. Työministeriön pääluokassa on 400 000 markan määräraha rasismien ja etnisen syrjinnän seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen, siis sanotarkasti "etnisen syrjinnän seurantaan ja syrjinnän vastaiseen koulutukseen", ja summa siis on 400 000 markkaa. Kysymys voisi kuulua, onko rahaa varattu Kontulan ala-asteelle vai Joensuun Pataluodon yläasteelle. Vertailun vuoksi voidaan todeta, että yksinäinen tiejohtaja päättää yksin 30 miljoonan markan sillasta tai tienpätäkstä, me 200 edustajaa yhdessä 400 000—500 000 markasta saimaannorpan suojeluun tai rasismien torjuntaan.

Sitten, arvoisa puhemies, muutama ajatus alkavasta vuodesta. Ilmeisesti ikuisena idealistina ja uutena täällä tulee mieleen, pitäisikö meidän yrittää jollakin tavoin käydä tätä budjetin arvo- ja raamikeskustelua enemmän etukäteen kuin jälkikäteen. Tiedän toki, että vuoden 2001 budjetti on sekin pitkälti jo puissa, mutta juuri sen vuoksi herää kysymys, muuttuuko loppujen lopuksi mikään, jos me vasta marras—jouluukuun taitteessa väänämme kättä 400 miljoonasta.

Eikö meidän pitäisi käydä arvokeskustelu siitä vastuusta, johon tasavallan presidentti itsenäisyyspäivänä meitä kutsui, esimerkiksi vastuusta heistä, joiden voimavarat eivät ole riittäneet rimpuiluun tässä oravanpyörässä, jota voimakkaamat myös meidän myötävaikutuksellamme yhä kiihtyvällä vauhdilla pyörittävät? Tämäntapaiseen pohdiskeluun perustui äänestysratkaisuni, kun eilen äänestin tulevaisuusvaliokunnan aseman puolesta. Jos ja kun näyttää, että me emme aina kykene etiikka- ja arvokeskusteluun täällä salissa, tarvitaan tulevaisuusvaliokunta käymään sitä keskustelua.

⁴⁷ **Mauri Pekkarinen /kesk:** Arvoisa puhemies! Aina näppärä ja kovasti kunnioitettu ryhmäpuheenjohtaja Zyskowitz täällä perusteli äsken käyttäytymistään kansaneläkkeen pohjaosakysymyksessä ennen vaaleja ja vaalien jälkeen.

Arvoisa puhemies! Luen Helsingin Sanomista, mitä hän sanoi 19.3.: "Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajan Ben Zyskowiczin mukaan uuden hallituksen on korjattava kansaneläkkeen pohjaosan leikkaukseen liittyvä väärä. Myös eduskunta on yksimielisesti edellyttänyt korjaamista, hän muistutti. Osalta eläkkeensaajia kansaneläkkeen pohjaosa on leikattu kahteen kertaan. Näin on käynyt niille, yleensä valtion ja kuntien palveluksessa olleille henki-

löille, joiden eläkkeitä on aikanaan vähennetty kansaneläkkeen pohjaosan määrällä."

Arvoisa puhemies! Joudun välttämättä kysymään, miten ed. Zyskowicz ja muut hänen taapaansa täällä äänestäneet korjaavat tätä vääryyttä nyt. Jos tahto korjata olisi ollut vankka ja luja, vähimmäisratkaisu olisi kai ollut sitä, että leikkaukseen edelleen lisäämisestä olisi pidättäydytty. Olisi edes jäädytetty ne leikkaukset, ne vääryydet, siihen mittaan, missä mitassa ne ennestään olivat. Mutta näin ed. Zyskowicz ja kumppanit eivät täällä tehneet, vaan tekivät sen, että leikkasivat yli sadaltatuhannelta sellaiselta, joilta jo kahteen kertaan on leikattu, vielä lisää; ensi vuonna tulevat leikkaamaan vielä lisää yhteensä yli 100 miljoonalla markalla. Tätä on se "korjaus", jota käytännössä on tehty ja toteutettu hallituksen päätöksillä.

Jos niiltä kansalaisilta, jotka aikoinaan lukivat tämän jutun, jonka ed. Zyskowicz vaalien alla kertoi, olisi kysytty silloin ja kysyttäisiin nyt, mitä he tämän lupauksen perusteella odottivat, niin eivät he ainakaan sitä odottaneet, että vanhan leikkauksen päälle leikataan lisää, vaan vähintään sitä, että eläke edes jäädytetään ja sitten korjaukset, jos korjauksiin ei heti valmiutta ole, jatkossa vaikka vuonna 2000 tai 2001 olisi tehty.

Arvoisa puhemies! Kun Suomi syöksyi lamaan, koko kansa joutui tunnetusti kiristämään vyötään. Pankkikriisin miljardit maksettiin, tulonsiirtoja tehtiin niiltä suurituloisimmilta, joilta muutoin oli vaikea saada talkoisiin mukaan, verotuksen kiristämisen keinoin. Stakesin selvitysten mukaan tuloterot eivät, ed. Uotila, kasvaneet laman vuosien aikana. (Ed. Uotila: Tulot romahdivat kokonaan!) Talous saatiin, kiitos koko kansan uhrausten, uuteen uljaaseen nousuun vuoden 93 lopusta lähtien. Kasvu on jatkunut Lipposen hallituksen aikana ripeästi. Hallitus ansaitsee tästä selvän kiitoksen ja tunnustuksen.

Mutta heti perään, kun tuon sanoo, on kysyttävä todellakin, mikä talousteoriat todistaa, että kasvun jatkumisen turvaaminen olisi edellyttänyt sellaista kansantalouden sisäistä repeämistä kuin nyt on käytännössä tapahtunut. Ei sellaista teoriaa ole. En ole itse sellainen kansantalouden asiantuntija, että pystyisin nostamaan kaikki tärkeät teoriat esille ja käymään niistä akateemista keskustelua. Mutta sen verran osaan näitä asioita, että pystyn itseäni fiksumpien kanssa seurustelemaan ja pystyn teille sanomaan, että ei sellaista teoriaa ole, joka olisi edellyttänyt sitä, että

repeämät kansantalouden sisällä olisivat olleet välttämättömiä talouskasvulle.

Ymmärrän, että vapaasti mellastellessaan markkinavoimat synnyttävät yhteiskunnallisia eroja. Näinhän aina käy, kun markkinavoimat voivat vapaasti mellastaa. Sitä on ollut vaikea ymmärtää, että Lipposen hallitus ei ole tyytynyt käyttämään markkinavoimia vain hyväkseen ja ohjaamaan kehitystä. Sitä on vaikea ymmärtää, että Lipposen hallitus omassa politikassaan itse asiassa on hypännyt kehiin mukaan ja omilla poliittisilla ratkaisuillaan syventänyt sekä alueellisia että sosiaalisia eroja, alueellista ja sosiaalista kahtiajakoa, mittasuhteisiin, jotka hakevat vertaansa Suomen historiassa. Tuskin tällaista alueellisten ja sosiaalisten erojen vaihetta löytyy, molempien yhtä aikaa, kuin nyt on käytännössä koettu. Tällainen kahtiajaon kasvu on synnyttä-mässä kansantalouden sisälle uudet aikapommit, erilaiset kuin 80-luvun lopulla syntyneet. Nämäkin aikapommit räjähtelevät, räjähtelevät pienempinä pommeina, mutta sitäkin lukuisimpina paukahduksina.

Opposition silmin katsoen kansanedustajien erittäin merkittävä osa on paljossa toisella kannalla kuin äsken kuvattu kahtiajaon linja. Ed. Erkki Kanerva äsken viimeksi käytti puheenvuoron, jonka aivan ylivoimainen valtaosa sisällöltään oli kritiikkiä sitä linjaa kohtaan, jota äsken kuvasin. Hän omassa sanomassaan kritisoi sekä sosiaalisen että alueellisen kahtiajaon linjaa. Se on aivan aiheellista ja ymmärrettävää, että ed. Erkki Kanerva näin tekee.

Eläkeläisten, pienituloisten ja lapsiperheiden puolustajia oli vaalien alla ja ed. Zyskowiczin äskeisen lehtiartikkelin mukaan hänet mukaan lukien runsaasti, ja vieläkin näin ajattelevia jopa tässä salissa on kasapäin. Mutta äänestystilanteissa, kun täällä äänestellään, oli sitten kysymys Kelan pohjaosan leikkauksista tai vastaavista ratkaisuista, valtaosa teistä kriittisesti tähän linjaan suhtautuneista kulkee kuitenkin hallituksen naruissa.

Samoin käy silloin, kun keskustellaan alueellisten erojen tasaamisesta. Hallituspuolueiden sisällä on ymmärtämystä suunnanmuutoksen tekemiselle. Mutta nykyin käsittelyssä olevassa budjetissa keskittyminen saa lisämarkkoja, nappuloita. Tehdään sellaisia ratkaisuja, jotka entisestään kiihdyttävät alueellista keskittymistä.

Suuri kysymys mielestäni kuuluukin: Miksi näin? Mistä poliittinen tuki kuitenkin kuukaudes-

ta toiseen löytyy Lipposen hallitukselle, kun poliitikkojen puheiden perusteella selvä enemmistö on monessa radikaalisti toista mieltä kuin on maan hallituksen linja? Lipposen hallituksen kansallisen politiikan ohjat on annettu uskomattoman täydellisesti ministeri Niinistön käsiin. Hän määrää suunnan. Hallitusryhmien ryhmäpuheenjohtajia myöten hallituspuolueiden sisällä on oltu monta kertaa ja monesta toista mieltä. Jopa suurimman eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Antti Kalliomäki on täällä toistuvasti ollut eri asioissa eri mieltä kuin ministeri Niinistö tai hallituksen piirissä syntyvässä oleva linja. Mutta kuka muistaa ne asiat, joissa Niinistö olisi lopulta taipunut? Kyllä hänen sanansa on sittenkin ollut laki. Lipposen tuki Niinistön linjalle on varmistanut sen, että Niinistön sana on pitänyt. Niinpä kahtiajaon anatomia Suomessa on se, mikä se nyt on tällä tiellä kulkien.

Kun Elinkeinoelämän Valtuuskunta Eva vaa-tii alueellisen keskittymisen hillitsemistä ja terveen aluepolitiikan palauttamista, kertoo se mielestäni siitä, etteivät edes markkinavoimat pidä järkevänä meneillään olevaa keskittymistä. Edes Eva, markkinavöimien pääpuhetorvi Suomessa, ei enää pidä koko kansantalouden kannaltakaan järkevänä sitä, mikä meneillään on. Siitä huolimatta kuitenkin kehityssuunta saa lisää voimaa tämänkin nyt käsittelyssä olevan budjetin kautta. Suomi keskittyy Euroopan nopeimpiin kuuluvaa vauhtia.

Helsingin seudulle keskittyminen on suhteellisesti ottaen koko Euroopan unionin jäsenmaiden nopeinta. Korkeasuhtanteen oloissa lähes sadassa kunnassa rahat eivät riitä samaan aikaan edes käyttökustannuksiin, investoinneista puhumattakaan. Samaa aikaan rakennettu yhdyskuntarakenne supistuu ja jää käyttämättä osassa maata. Voimakkaan keskittymisen alueilla monet yhdyskuntakustannukset samaan aikaan karkaavat käsistä. Asuntojen hintakehitys on tästä kaikkien meidän hyvin tuntema esimerkki.

Tällaisen kehityskuvan takaa löytyvät selkein hallituksen tietoiset ja nimenomaiset ratkaisut. Kun aikaisemmin julkinen valta esimerkiksi alue- ja elinkeinopoliittisilla tuillaan tuki vähän heikompia alueita enemmän ja rintamaita vähän vähemmän, on tämä kuvio nyt täsmälleen toisin päin. Nyt alue- ja elinkeinotukien valtavirta kulkee suurimpiin keskuksiin. Samaa aikaan Suomen heikompia alueiden osuus ei vain suhteel-

lisesti vaan myös absoluuttisesti on pienentynyt muutamien viime vuosien aikaan.

Hallituksen leikkaukset kuntien valtionosuuksista ja verotuloista ovat nekin kohdentuneet muutoinkin heikoimmassa asemassa oleviin. Käräjöinä viime kädessä ovat kuntalaiset näissä kunnissa. Rujosti hallitus on kohdellut myös suomalaista elintarvikeketjua, erityisesti maataloutta. Hallitus on leikannut EU-jäsenyysratkaisussa sovituista kansallisista tuista yhteensä yli 3 miljardia markkaa, ja lisäksi joukon muita leikkauksia se on tehnyt.

Sosiaalisen kahtiajaon pääsy on tulonsiirtojen ja verotuksen yhteisvaikutus. Hallitus on leikannut heikoimmilta: eläkeläisiltä, lapsiperheiltä ja opiskelijoilta. Verotuksen kevennysvarasta se on kuitenkin kohdentanut valtaosan nimenomaan kaikkein suurituloisimmille.

Näillä muutamilla luonnehdinnoilla yritän kertoa, että eivät keskittymisen, alueellisen ja sosiaalisen eriarvoistumisen kehityssuunnat ole todellakaan olleet mitään *ex tempore* syntyneitä ilmiöitä, vaan niiden aikaansaannosten takana ovat hallituksen äsken kertomani tapaiset poliittiset ratkaisut.

Stakesin tilastot, jotka julkisuuteen saatetaan muutaman päivän päästä, kertovat osaltaan, että näin on todellakin tapahtunut. Myös tilastojen valossa kansa sosiaalisesti jakautuu kahtia. Tuon tilaston mukaan esimerkiksi vuosien 94–95 vaihteesta vuosien 97–98 vaihteeseen tapahtui seuraavaa: Parhaiten ansaitseva tulonsaajadesiili sai vuoden 94–95 vaihteessa 3,9 kertaa suuremmat käytettävissä olevat tulot kuin vähiten saava desiili. Nyt vuodenvaihteessa 97–98 tuo luku oli 4,6-kertainen. Gini-kertoimen avulla tarkasteltuna toimeentulon jakautumisen eriarvoisuus on nyt jotakuinkin samalla tasolla kuin se oli 1970-luvun alkupuolella. Muutosta dramatisoimalla voisi sanoa, että 70-luvun lopulla ja 80-luvulla tapahtunut tasoittumiskehitys on menetetty muutamana vuonna vuosista 1994–1995 lähtien, tänne vuosikymmenen loppuun saakka tulen. Muutamassa vuodessa menetettiin se, mikä tasapainottumisen askelin saatiin aikaan 70- ja 80-luvun aikana.

Samasta puhuu myös tulopoliittisen selvitystoimikunnan raportti. Sen mukaan ylimmän tulonsaajaviidenneksen, kysymys on nyt nimenomaan palkansaajista, tulot ovat selvästi kasvaneet. Nämä käytettävissä olevat tulot ovat 35 prosenttia kaikista käytettävissä olevista tulois-

ta. Samaan aikaan alimman tulonsaajaviidenneksen tulot ovat pienentyneet. Ne ovat nyt 10 prosenttia koko kansan käytettävissä olevista tuloista. Ei voi millään tilastolla todellakaan väittää muuksi sitä kehitystä, mikä on tapahtunut: Rikaimmat rikastuvat. Myös käytettävissä olevien tulojen osalta tuloerot kasvavat erittäin reipasta vauhtia tällä menolla, mitä nyt kuljetaan.

Arvoisa puhemies! En ajan voittamiseksi käy tässä enää kertomaan, miten keskustan mielestä pitäisi asiassa menetellä ja millä tavalla tätä linjaa pitäisi muuttaa. Se päälinja on ainakin kahdessa puheenvuorossa täällä jo kerrottu julki.

Minun loppusanomani tässä on se, että vetoan hallituspuolueiden piirissä oleviin kansanedustajiin. Kun meitä on tässä talossa iso määrä kansanedustajia, jotka haluamme toden totta muutosta tähän eriarvoistavaan politiikkaan, meidän on kerta kaikkiaan tehtävä se muutos. Minä kutsun teitä kaikkia sellaiseen yhteistyöhön ensi vuoden alusta lukien, jossa haetaan sellaiset menettelytavat, joilla teidän edelleen hallituksena pysyessänne ja meidän tarvittaessa edelleen oppositioina pysyessämme parhaiten voidaan edistää niitä välttämättömiä suunnanmuutoksia, mitä tässä tilanteessa tarvitaan erityisesti alueellisen ja sosiaalisen kahtiajaon hallintaan ottamiseksi.

Näin sanoessani en yritäkään väittää tai houkutella hallitusta kumoon ja kasaan. Arvaan, että sellaisen ratkaisun aikaansaaminen on tavattoman vaikeaa, mutta siihen teitä haastan — ja keskustan eduskuntaryhmä tulee omissa toiminnoissaan sellaisen mahdollisuuden esittämään — että haettaisiin yhteistä linjaa nimenomaan niissä kysymyksissä, jotka teidän mielestänne ovat sellaisia, joissa muutosta pitää aikaansaada. Tällaisia asioita todella täällä käytettyjen puheiden perusteella tuntuu olevan tavattoman paljon.

⁴⁸ **Raija Vahasalo /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Pekkarinen piti vahvan puheenvuoron, mutta mielestäni hän kertoi nyt vain osatouluksia.

Kun kunnille tulee ongelmia toimintansa rahoituksen suhteen, kuntapäätäjille viestitään tällöin aina: priorisoikaa. Jos teillä on puutetta kouluista, rakentakaa kouluja, älkää laittako muualle rahaa. Tätä samaa priorisointivaatimusta tulisi säilyttää myös valtiolle. Jos ei priorisointi onnistu kunnilta, ei se näytä onnistuvan myöskään valtiolta. Valtion on turha osoittaa sormella kuntia, jos se ei itsekään kykene asettamaan asioita järjestykseen. Vaikka Suomella menee nyt hyvin,

paremmin kuin ehkä koskaan ennen, meillä on omat kipupisteemme, joihin tulee satsata tällä hetkellä enemmän kuin muihin asioihin. Ne tulee saattaa kuntoon, ennen kuin ne räjähtävät valtavina kustannuksina silmille. Niitä ovat koulujen, sairaaloiden ja päiväkotien rakennushankkeet, opettajapula ja opettajien täydennyskoulutus, huumeiden vastainen työ ja tiemäärärahat. On oikein, että valtionvelkaa lyhennetään nousukauden aikana. Jos emme voi sitä tehdä nyt, emme voi tehdä sitä ainakaan laman aikana.

Näkemyseroja on. Toiset näkevät hyvän taloudellisen tilanteen tuovan liikkumavaraa käytötalouspuolelle ja haluavat lisätä menoja. Toisten mielestä todellista liikkumavaraa tulee vasta, kun velkataakkaa lyhennetään ja lainan korot ja työttömyys pienenevät. Näinhän se on. Sitä ennen tulee meidän tyytyä priorisointiin.

Kuntien ja valtion välille on tehty sopimus, jossa kunnille luvataan riittävät resurssit, jos valtio asettaa uusia velvoitteita. Esiopetus on tällainen uusi velvoite, johon valtio antaa resursseja. Esiopetuksen kuljetusetuudesta on tehty suuri poliittinen kysymys, vaikka sitä se ei käytännössä olekaan. Vuonna 96 tuli voimaan laki lasten subjektiivisesta oikeudesta päivähoitoon. Silloin ei tehty vaatimuksia kuljetusten suhteen, vaikka nyt kyseessä ovat kuusivuotiaat siihen ryhmään kuuluvakin ja kuuluvat edelleen. Pidetään itsestäänselvänä, että kuusivuotias tulee kehittymättömyytensä ja turvallisuudentarpeensa takia kuljettaa päivähoitoon vanhempiensa toimesta.

Yhtäkkiä kuusivuotias onkin poliittisessa mielessä kasvanut kypsytyä lisää, koska vaaditaan suuren ääneen, että kuljetukset on järjestettävä kuntien toimesta. Ei muisteta, että lapsi ei ole tässä muuttunut miksikään. Esiopetuksen kuljetusetuutta verrataan koululaisten kuljetusetuuteen. Niin ei voida tehdä. Koululaisilla on oppivelvollisuus. Esiopetus on edelleenkin vapaaehtoista. Onko esiopetuksen kuljetusvaatimuksissa sittenkin ollut kyse pelkästä iltalypsystä? Halutaanko vain lisää rahaa, eiväthän varat ole korvamerkittyjä? Päätös siitä, että kuljetustilannetta seurataan ja asiaan palataan ennen vuotta 2001, oli oikea.

Suuret ikäluokat lähtevät lähivuosina eläkkeelle. Maahamme tulee suuri työvoimapula. Muiden ammattien ohella jo nyt on pulaa opettajista, luokanopettajista, erityisluokanopettajista, erityisopettajista, aineopettajista, varsinkin kiel-

ten, matematiikan, liikunnan ja teknisen työn opettajista, sekä pienenä mutta tärkeänä ryhmänä ruotsinkielisistä kielikylpyopettajista. Opetusministeriön mukaan tarvitaan noin 15 000 uutta opettajaa viiden vuoden sisällä.

Sen lisäksi, että opettajapulaa tulee ikään perustuen, onnetonta on se, että opettajan työ ei houkuttele. Tänäkään syksynä kiintiöt eivät tulleet täyteen yliopistoissa, eivätkä kaikki valmistuneet opettajat sijoitu työelämässä siihen tehtävään, johon heidät on koulutettu. Työolosuhteet ja työn tekemisen edellytykset ovat kärsineet. Opettajilta puuttuu keinoja hallita luokkatilanteita ja kohdata vaikeasti ongelmallisia oppilaita, joiden paikka ei välttämättä ole koulu vaan koulukoti tai sairaala. Opettajapulaongelma on tiedostettu ministeriössä ja yliopistoissa, mutta vielä mitään konkreettista asian hyväksi ei ole tehty. Tärkeää on, että opettajan työ pidetään edelleen houkuttelevana niin, että opettajat pysyisivät opettajina ja että opettajiksi tulisi edelleen hyvää ainesta.

Vaatimukset työelämässä kasvavat. Yksityisellä sektorilla siihen vastataan työntekijöiden tehokkaalla lisäkouluttamisella. Samoin opettajien täydennyskoulutukseen tulisi kohdistaa enemmän varoja kuin nyt. Varsinkaan vaikean, monenlaisia ongelmia omaavan oppilaan kohtaamiseen ei riitä keinoja nykyisellä koulutuksella. Kuitenkin kehityssuunta on se, että yhä vaikeampia oppilaita halutaan integroida yleisopetukseen. Siinä ei oteta huomioon sitä, onko opettajilla valmiuksia kohdata ja opettaa ongelmallisia oppilaita. Täydennyskoulutukseen on osoitettava resursseja, jotta meillä olisi kanttia puhua Suomesta korkealaatuisen koulutuksen maana. Myös teollisuus on esittänyt vaatimuksiaan perusopetuksen tason ylläpitämiseksi ja nostamiseksi. On turhaa panostaa pelkästään korkeakouluihin ja yliopistoihin, jos perusta horjuu.

Lapsimäärät Uudenmaan kunnissa ovat vahvassa kasvussa. Siksi koulurakentamisen määrärahat ovat täysin alimitoitettuja. Nyt on luvattu 30 miljoonaa markkaa lisärahaa homekoulujen korjauksiin. Summan pitäisi kattaa koko maa. Rakentamisrahoja ei ylipäänsä voi jakaa tasasemmittain koko maan alueelle. Sinne, missä tarve on suurin, tulee myös ohjata rahoitusta. Suurin tarve tällä hetkellä on Uudellamaalla. Vuosien 2000—2003 rakennushankkeiden rahoitusuunnitelman mukaan vain neljäsosa läänin esittelemistä kouluhankkeista toteutuu.

Homeongelmat ja koulurakentamisen huono laatu ovat räjähtäneet nyt silmille. Vanhoista virheistä ja huonosta laadusta maksetaan vielä vuosia korkeaa korkoa. Uusissa rakennushankkeissa ja vanhojen rakennusten korjauksissa on lähdettävä ammattitaitoisesta työstä. Pitää jälleen löytää ammattiylpeys. Oma osuutensa on ammattitaitoisella rakennusvalvonnalla. Sopii silti kysyä, olisiko jo aika saada laadun tekijät esiin. Näkisin mielelläni, miten vaikka uuden koulun avajaisissa aulan seinällä paljastettaisiin "tämän talon ovat rakentaneet" -laatta, jossa tekijät omilla nimillään vastaisivat laadusta.

Arvoisa puhemies! Suomessa on meneillään toinen huumeaalto. Syitä tähän ovat kansainvälistyminen, tarjonnan kasvu ja vapaamielistyminen. Ministeri Häkämiehen mukaan huumeaineiden käyttö ja käytön lisääntyminen on yksi yhteiskuntamme suurimmista ongelmista. Siksi tarvitaan lisää voimavaroja oikeaan valistustyöhön ja sen kehittämiseen sekä hoitoonohjaukseen että hoitopaikkoihin. Kun nuori haluaa hoitoon, hänen on päästävä sinne heti vuorokauden ajoista riippumatta. Englannissa tehtyjen laskelmien mukaan jokainen huumeiden vastustukseen käytetty punta palautuu takaisin enemmän kuin kaksinkertaisena vähentyvien rikollisuuden ja sairauskulujen muodossa. Siksi meidän budjetin laatijoiden pitää olla liikkeellä, vaikka sitten edes itsekkäistä syistä.

Huumevalistus on maassamme vanhanaikaisista ja liian myöhään annettavaa. Ministeriöiden ja opetushallituksen valistuspaketit ovat suunnattuja liian korkeille ikäluokille, kun huumevalistustyön paras ikä on ala-asteen viidennellä luokalla. Pelkkä tiedon jakaminen ja "tätivalistus" voidaan unohtaa. Tiedon puutteesta kukaan ei huumeiden käyttöä aloita. Syyt ovat syvemmällä, elämysten ja mielihyvän hakemisen, turvattomuuden ja heikon itsetunnon alueilla. Huumeita tarjoaa melkein aina tuttu, paras kaveri tai poikaystävä. Kun nuorelle tarjotaan huumeita, ei hänellä ole vanhempia tai opettajia neuvomassa tai antamassa tukea. Silloin on itse pystyttävä sanomaan "ei".

Kannatan lämpimästi mahdollisuutta määrätä nuori huumeidenkäyttäjää pakkohoitoon. Nuori on tilanteessa, jossa hän ei hallitse itseään. Jos aikuinen ei tällöin puutu asiaan, nuori jätetään heitteille. Varoja on siis suunnattava sekä hoitopaikkoihin että valistustyöhön.

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimikunta selvittää nuorten huumeidenkäytön ehkäisemiseen liittyviä seikkoja. Työn on määrä valmistua elokuun loppuun mennessä. Lisäksi on meneillään lastensuojelulakia koskeva muutoshanke, jossa halutaan tehostaa huumeidenkäytön katkaisemista. Sekä sosiaali- ja terveysvaliokunta että sivistys- ja valtiovarainvaliokunnatkin ovat kiinnittäneet huomiota nuorten päihteidenkäyttöön ja huumeongelmaan. Siksi tähän on löydyttävä vastauksia tulevassa budjetissa ja varsinkin seuraavassa kehysarviossa.

Asiat, jotka liittyvät lapsiin ja nuoriin, eivät odota. Varsinkaan sairas lapsi ei voi odottaa hetkeäkään. Siviiliammatissani olen kokenut sen, kuinka tuhoisaa ja onnetonta lapsen kannalta voi olla se, ettei psyykkisesti sairas lapsi pääse hoitoon. Hän kärsii joka solullaan. Apua ei vaan tule, koska hoitopaikoista on pulaa. Erään tutkimuksen mukaan jopa 80 prosenttia hoidon tarpeesta olevista lapsista on vailla hoitoa. Välittömästi tarvittaisiin 80—100 lastenpsykiatria lisää. Samoin kouluterveydenhuollon, kasvatusneuvoloiden ja oppilashuollon väheneminen on pahentanut tilannetta kalliiseen suuntaan. Meidän on tehtävä jatkuvaa työtä perheiden hyväksi nyt, jotta tulevaisuudessa ei tarvitse hoitaa lasten ja nuorten ongelmia.

Uudellamaalla liikenteen määrät ovat jatkuvassa kasvussa. Koska moottoriteiden liikenteen määrää ei perustienpidon rahanjaossa oteta huomioon, Uudenmaan osuus tienpidon rahoista on alimitoitettu. Tapa jakaa rahat on Uudellemaalle epäreilu. Käytännössä se tarkoittaa noin 20 miljoonan markan menetyksiä vuosittain. Laskentaperusteiden lisäkorjaus ei tuo valtiolle lisäkustannuksia, mutta liikenteen määrä ja rahoitus saatettaisiin paremmin vastaamaan toisiaan. Tarvitaisiin pikaisesti lisärahoitusta vanhojen teiden nykyaikaistamiseksi, esimerkkinä kantatie 51 Kivenlahti—Kirkkonummi.

Arvoisa puhemies! Odotan ja vaadin vuoden 2001 kehysarviota laadittaessa, että kipupisteemme otetaan huomioon ja varoja suunnataan enemmän huumeiden vastaiseen työhön, koulujen rakennushankkeisiin, opettajien koulutukseen ja täydennyskoulutukseen sekä tiehankkeisiin. Jokaisen meistä pitäisi kaivata myös kovasti uusia malleja ja ratkaisuja palveluiden tuottamiseksi. Jos ei vanhoja tai nykyisiä rakenteita jatkuvasti kyseenalaisteta ja arvioida niiden tehokkuutta ja vaikuttavuutta, jokavuotinen lisäys

menoihin vain jatkuu entisestään ja yleensä myös tehottomana. Uusia tehokkaita ja asiakkaan huomioon ottavia ratkaisuja on jo olemassa. Niiden käyttö on nopeasti tuotava eduskunnalle päätettäväksi, jotta selviäisimme alati kasvavasta palveluiden kysynnästä.

⁴⁹ **Anu Vehviläinen /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vahasalo pitkässä ja hyvinkin yksityiskohtaisessa puheenvuorossaan otti esille koulurakentamisrahat, ja minun täytyy kyllä hieman teitä tässä asiassa valistaa. Sanoitte, että koulurakentamisrahoja ei tulisi jakaa tasaisesti ympäri Suomea, vaan sinne, missä tarve on suurin, eli teidän mielestänne Uudellemaalle. Haluan muistuttaa siitä — tiedän, että olette sivistysvaliokunnassa, mutta ehkä asiantuntijalainsunnnot siellä ovat menneet ohi — että tarvetta on ja niitä home- ja kosteusvauriokouluja on muualakin kuin Uudellamaalla, esimerkiksi Länsi-Suomen läänissä 2,4 miljardin markan edestä, Itä-Suomen läänissä sata hanketta eli miljardin markan edestä. Eli kyllä niitä hankkeita on joka puolella. Minusta ei ole oikein hyvä, että me lähdemme katsomaan asioita pelkästään oman alueen kannalta.

Ed. Vahasalolle haluan huomauttaa myös koulurakentamisrahojen tasosta. Olette varmaan tutustunut myös edellisten vuosien budjetteihin ja nähnyt, miten paljon niitä on leikattu. Muistutan siitä, että vaikka nyt täällä eduskuntakäsittelyssä lisätään tämä 30 miljoonaa markkaa, silti tämän vuoden tasosta leikkausta on edelleen 25 miljoonaa markkaa ja kahden vuoden takaisesta tasosta yli 200 miljoonaa markkaa. Tämä on oikeastaan se totuus, ja kyllä toivon, että tähän pystytte tulevaisuudessa vaikuttamaan enemmän, että ei tehdä vain tällaisia pieniä korjauksia, vaan puhutaan sadoista miljoonista markoista, mikä on se todellinen tarve.

⁵⁰ **Raija Vahasalo /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vehviläinen on ihan oikeassa tässä asiassa, että tarvetta on ympäri Suomea homekoulujen kunnostamiseksi. On tietysti niin, että täytyisi sen lisäksi katsoa myös sitä oikeata tarvetta, missä tarve on suurin. En tarkoitanut sitä, että muualla ei olisi ollenkaan tarvetta. (Ed. Vehviläinen: Sen käsityksen siitä sai!) — Ei se ollut ollenkaan tarkoitus, mutta myös Uudenmaan läänin puolta pitää tässä pitää. — Totta on, että nämä määrärahat ovat liian niukat, mutta sen

lisäksi pitäisi kiinnittää enemmän huomiota myös siihen, että se, mitä rakennetaan ja kunnostetaan, tehdään laadukkaasti ja kunnolla, niin että emme taas uudestaan kymmenen vuoden päästä ole näissä samoissa asioissa.

⁵¹ **Annika Lapintie /vas:** Arvoisa rouva puemies! Lasten psyykkiset ongelmat ovat kuluneella vuosikymmenellä räjähdysmäisesti kasvaneet ja lisäksi ne ovat myös vaikeutuneet. Itsemurhaa yrittäneiden lasten hoitaminen on jo arkipäivää myös täällä Suomessa.

Valtiovarainvaliokunta esittääkin mietinnössään 70 miljoonan markan lisäystä budjettiin lasten- ja nuortenpsykiatriaan. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että Sairasvakuutusrahaston varoista voitaisiin käyttää harkinnanvaraisen kuntoutuksen kustannuksiin 20 miljoonaa markkaa enemmän kuin hallitus on esittänyt. Korotus kohdistettaisiin lasten ja nuorten psykiatriseen kuntoutukseen.

Markkamääräisesti nämä summat ovat pieniä, joten niillä ei kovin paljon lasten hätää pystytä poistamaan. Kuitenkin nämä ovat oikean suuntaisia viestejä siitä, että lasten lisääntyviä ongelmia on alettava vakavasti hoitaa. On hyvä, että näin tehdään samalla paluuta korvamerkittyihin rahoihin. Olen useassa yhteydessä aikaisemmin esittänyt, että juuri lasten palveluihin suunnattujen valtion rahojen tulisi olla aina korvamerkittyjä. Lasta ja perhettä tukevat opetus- ja sosiaalipalvelut, kuten tuki- ja erityisopetus, kasvatus- ja perheneuvola, kouluterveydenhoito ja erilainen kerhotoiminta, ovat olleet niitä kohteita, joista kunnat ovat ensimmäisenä säästäneet. Erityisesti ennalta ehkäisevästä hoidosta on leikattu.

Lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon tarkoitettun 70 miljoonan markan käytöstä tullaan ilmeisestikin säättämään asetuksella niin, että kunnat voivat hakea rahaa lasten ja nuorten hoitoon. Tässä yhteydessä tulisi mielestäni jälleen kerran miettiä sitä, olisiko parempi, että kaikki lasten palveluihin suunnatut valtion rahat olisivat korvamerkittyjä. Tällä tavoin kuntia pakotettaisiin hoitamaan esimerkiksi lasten mielenterveyspalvelut kunnolla. Nythän lapset ovat keskenään hyvin eriarvoisessa asemassa palveluiden saannin suhteen riippuen siitä, missä kunnassa he asuvat. Lasten perusoikeudet eivät toteudu nykyisellä palvelutasolla, ja erityisesti mielenterveyspalvelut ovat kunnissa retuperällä.

Tällä hetkellä mielenterveyden hoidon tarpeessa arvioidaan olevan 30 000 lasta ja nuorta, mutta osastopaikkoja on vain 200 ja avohoitoa paikkoja 10 000 eli jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa. Psyykkisistä ongelmista kärsivät lapset eivät saa riittävästi apua myöskään siksi, etteivät neuvola, päivähoito ja koulu tunnista ongelmia riittävän ajoissa eivätkä osaa puuttua niihin. Lastenpsykiatrian lääkäripaikoista on täyttämättä kolmannes, ja jäljellä olevien lääkärin työtaakka karkottaa heitä muihin töihin.

Lasten psyykkiset ongelmat ovat paitsi lisääntyneet myös pahentuneet vuosikymmenen kuluessa. Sairaaloissa hoidetaan vuosittain itsemurhayrityksen vuoksi jopa 250:tä lasta ja nuorta, ja 10—14-vuotiaiden ikäryhmässä on vuosittain ollut noin kolme itsemurhan tehnyttä poikaa ja yksi tyttö. Vielä jokin aika sitten kauhisteltiin sitä, että psyykkisistä ongelmista kärsivä lapsi voi joutua odottamaan hoitoonpääsyä jopa vuoden. Nyt lapsi voi pahimmillaan odottaa hoitoa jopa seitsemän vuotta. Hoitoa odottavan lapsen kärsimyksiä ei voi mitata. Sen sijaan hoitamatta jättämisen taloudellisia kustannuksia on arvioitu ja lopputuloksena on ollut, että hoitamatta jäänyt lapsi voi tulla maksamaan yhteiskunnalle jopa 8 miljoonaa markkaa.

Lapset tarvitsevat ammattilaisia, jotka kykenevät tunnistamaan oireita ja puuttumaan niihin välittömästi. Tämä on erityisesti perusterveydenhuollon — neuvolan, päiväkodin ja kouluterveydenhoidon — tehtävä. Viime vuosina esimerkiksi koulukuraattorit ja koulupsykologit ovat lähes kadonneet kuntien säästöpäätösten seurauksena. Lisäksi monissa kunnissa kouluterveydenhoitajien työtä ja läsnäoloa kouluissa on vähennetty.

Kuitenkin keskeinen syy mielen ongelmien lisääntymiseen on lasten osalta aikuisuuden puuttuminen yhä useampien lasten elämästä. Sosiaalialan asiantuntijat ovat arvioineet, että nykyisin jopa joka kymmenes lapsi joutuu kasvamaan oloissa, jotka ovat vaaraksi hänen henkiselle kehitykselleen, ja näiden lasten määrä on koko ajan kasvussa. Erityisesti vanhempien hyvin vaikeat olosuhteet — mielenterveysongelmat, päihteiden väärinkäyttö, väkivaltaisuus, hoidon laiminlyönti, välinpitämättömyys ja köyhyys — ovat uhkia lasten mielenterveydelle. Tällaiset hoitamattomat ongelmat voivat johtaa lasten kehityksen kannalta korjaamattomien vahinkojen syntymiseen.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä näkyy, että asiasta on keskusteltu vakavasti ja valiokunta on ilmeisestikin pitänyt tärkeänä koko perheen tukemista. Tämän vuoksi tätä uutta budjetirahaa on ajateltu suunnattavan erityisesti vanhemmuuden ja aikuisuuden puutteesta kärsivien moniongelmaisten perheiden tukemiseen ja ennalta ehkäisevään hoitoon. Tämä onkin aivan oikein, sillä lasta autetaan parhaiten, kun hoitetaan ongelmien syitä eikä vasta ongelmien seuraus- ja kasvamista ja kasautumista, ja koko perheen hoitaminen auttaa parhaiten myös jo sairastunutta lasta.

Toivon todellakin, että tämä valtiovarainvaliokunnan 70 miljoonan markan ja lisäksi tämä 20 miljoonan markan lisäys erityisesti lasten hoitoon on merkki siitä, että asiaan suhtaudutaan vakavasti ja seuraavissa budjeteissa ei enää tätä lisäystä ole tarpeen tehdä eduskunnassa vaan voimme nähdä, että jo hallituksen esityksessä on riittävällä vakavuudella suhtauduttu lasten psyykkisten ongelmien lisääntymiseen.

Ensimmäinen varapuhemies: Tässä yhteydessä muistutan siitä suosituksesta, joka ryhmien kesken on tehty, että mielellään pysyttäydettäisiin noin 10 minuutin puheenvuoroissa. Puheenvuoroja on jäljellä vielä 94.

⁵² **Pehr Löw /r:** Arvoisa rouva puhemies, värderade fru talman! Vi lever i ett skede, där ekonomisk överhettning lurar bakom hörnet. Som medlemmar i euroområdet saknar vi en del av de traditionella instrumenten för att reglera ekonomin. Finanspolitiken måste därför vara stram och ett stort ansvar vilar nu på arbetsmarknadsparterna som borde gå in för måttliga löneförhöjningar. Trots detta kunde vi i regeringens riksdagsgrupper komma överens om förbättringar i budgetförslaget, förbättringar som riktar sig till de svagaste i samhället.

Jag vill kommentera en del reformer som avslutar sig till budgeten. Ett vårdkostnadstak införts. Taket är ännu högt mätt med nordiska mått, dvs. 3 500 mark, och hälsovårdens avgifter måste höjas med cirka 10 procent för att finansiera reformen. Det nya systemet är ändå en mycket välkommen reform. De som har de högsta vårdkostnaderna vinner på reformen och har nu bättre råd att bo hemma trots svår sjukdom. Systeme-

met måste följas upp noggrant och brister korrigeras under kommande år.

Pensionärerna kommer vi ihåg med en sänkning av deras förhöjda sjukförsäkringspremier från 2,4 penni till 1,7 penni. Det här ger pensionärerna sammanlagt 300 miljoner mark i större inkomster under nästa år. I enlighet med regeringsprogrammet skall hela den förhöjda premien lyftas bort under riksdagsperioden. I detta sammanhang är det också skäl att påminna att principbeslut har fattats om att folkpensionen skall få en basförhöjning redan år 2001 till en sammanlagd kostnad av 400 miljoner mark. Exakt hur förhöjningen verkställs måste ännu noggrant analyseras i beredningsskedet, så att det mesta kan styras till dem som har de lägsta pensionerna.

Puhemies! Taloutemme on menossa ylikuumenemisen puolelle. Sen takia on harrastettava tiukkaa finanssipolitiikkaa. Silti hallitusryhmät pystyivät korjaamaan muutamat valitettavat aukot budjetissa. Evo, lastenpsykiatria, homekoulu ja tiet saavat tervetulleet lisävoimavarat.

Hoitokustannuskatto on erittäin hyvä uudistus, vaikka se tässä vaiheessa taloudellisista syistä jää liian korkeaksi.

Eläkeläiset saavat 300 miljoonan markan lisätulon ensi vuonna, kun korotettua sairausvakuutusmaksua alennetaan 0,7 pennillä. Loput 1,7 tullaan poistamaan vielä tämän eduskuntakauden aikana.

Statsbidraget för social- och hälsovårdens byggnadsinvesteringar kunde i värsta fall ha strukits från nästa års budget, om inte minister Biaudet hade lyckats återföra bidraget. Detta var möjligt endast genom att bygga in en avveckling gradvis med övergång till utvecklings- och effektiviseringsstöd. Processen skulle ha skett inom 3 år, vilket skulle ha slagit hårt mot kommunernas färdigt planerade projekt. Riksdagen beslöt därför om en förlängning av nuvarande typ. Traditionella statsbidragsnivåer utbetalas, vilket uppfattas som mycket rättvist på regionalt håll. En systemändring är alldeles klart av nöden och skall gärna kopplas till motsvarande översyn av statsbidragen inom övriga sektorer, framför allt undervisningssektorn.

Regeringsgruppernas överenskommelse om en förhöjning av forsknings- och utvecklingspengarna till specialistsjukvården till tidigare nivå är synnerligen välkommen. Dessa pengar riktas

nu också mera till regionerna och kan på detta sätt indirekt upphjälpa läkarbristen.

Tilläggsanslaget på 30 miljoner för sanering av mögelskolor är ett viktigt hälsopolitiskt beslut.

Vägunderhållet får också nödvändiga miljoner till. Enskilda vägar får endast 5 miljoner mark mera. Det här med enskilda vägar är ett budgetanslag som borde höjas till tidigare nivå med tanke på livskvaliteten i glesbygden.

Ytterligare får barn- och ungdomspsykiatri, som det har varit mycket tal om, ett öronmärkt tilläggsanslag på 70 miljoner mark. Dessa våra allra svagaste i samhället får för tillfället inte den vård de behöver och väntetiderna är oförlåtligt långa. Med andra ord en bra åtgärd i rätt tid.

I detta sammanhang är det skäl att se framåt mot kommande budgetar. Då hoppas jag att våra veteraner kunde få större andel av de medel som frigörs på grund av naturligt bortfall. Det här är sista möjligheten vi har att synligt visa vår tack-samhetsskuld till denna grupp.

En tandvårdsreform är mycket nödvändig för att lyfta oss till europeisk nivå och är på kommande. Kravet på kostnadsneutralitet får inte innebära att ersättningsprocenterna sjunker till en löjligt låg nivå.

Puhemies! Tämän päivän Suomessa alueelliset erot kasvavat. Urbanisoituminen jatkuu pääasiallisesti maan etelä- ja lounaisosissa samalla kun monet alueet autioituvat. Suurkaupungeissa joukkoliikenne on hyvin rakennettu ja yksityisliikenne on enemmän rasite kuin tarve, mutta harvaanasutuilla seuduilla tarve on valttämätön. Polttoaineverotus vaikuttaa taajamissa ympäristöystävälliseen suuntaan, mutta harvaanasutuilla alueilla se on suuri rasite.

Monessa paikassa joukkoliikenne ei toimi. Näillä seuduilla ei ole vaihtoehtoja yksityisliikenteelle. Kuljetusalan kannattavuus on nyt myöskin uhan alla. Ongelmien ratkaisemiseksi haluaisin ehdottaa kahta vaihtoehtoa. Ensinnäkin polttoaineveron alueellinen porrastus olisi varteenotettava mahdollisuus. Toiseksi polttoaineveron alentaminen kuljetuksen ammatinharjoittajille mahdollisesti alueellisesti porrastettuna olisi myöskin mahdollisuus.

Ännu, värderade talman, gällande en synnerligen aktuell regionalpolitisk fråga: våra höga bränslepriser. I dagens Finland har de regionala

skillnaderna i befolkningstäthet bara accentuerats. Medan urbanisering främst av landets södra och sydvästra regioner fortsätter, pågår en lika stor avfolkning av landets övriga delar. I storstäderna är kollektivtrafiken väl utbyggd och privatbilismen utgör mera en belastning än ett behov, medan den utgör ett nödvändigt behov i glesbygden. Bränsleaccisen har i denna bemärkelse av miljöskäl en positiv inverkan i tätorterna och en negativ inverkan i glesbygden. På många ställen i glesbygden fungerar kollektivtrafiken inte alls. I dessa regioner finns det inga alternativ till privatbilismen. Bränslets tunga beskattning omöjliggör därmed en fortsatt bosättning i glesbygden. Regeringen borde nu komma med förslag som skulle minska avfolkningen i glesbygden.

Likaså är transportbranschens lönsamhet i dag uttömd, speciellt i glesbygden med sina långa avstånd. Bränslepriset har stigit med 1,20 mark bara det här året. För exempelvis en yrkestrafikant i Österbotten med 4 anställda innebär det här en tilläggskostnad på 150 000—200 000 mark. Det är ett stort bakslag för våra glesbygger om sådana arbetsgivare tvingas upphöra med sin verksamhet på grund av att lönsamheten gjorts omöjlig. För att rå bot på de här problemen ber jag att få föreslå två förslag till åtgärder:

För det första borde man utreda möjligheterna till att införa en regionaliserad accis. Bränsleaccisen skulle i ett sådant system vara lägre ju mer perifer regionen är och därigenom vara ett stöd för pendling, vilket skulle underlätta levnadsförhållandena i glesbygden. Systemet kunde exempelvis vara uppbyggt kring de gamla länen.

Ett andra alternativ vore att sänka bränsleaccisen för yrkestrafikanter. Här skulle bränsleaccisen sänkas på dieselbränslen och andra bränslen som yrkestrafikanter använder. Man kunde också ge det som en årlig återbäring på bränsleaccisen till yrkestrafikanter verksamma i glesbygger.

⁵³ **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! Täällä on aikaisemmin tänään jo vähän irvailtu sitä, kuinka pienistä summista eduskunta itse asiassa päättää ja kuinka pienistä summista suhteessa budjetin kokonaissummaan täällä keskustellaan. Irvailun uhallakin aion tässä puheenvuorossa puhua erittäin pienistä summista.

Ensimmäinen esimerkkini on noin 1/20 000 budjetin loppusummasta, noin 8 miljoonaa markkaa, joka budjetissa annetaan ympäristöjärjestöille. Valtiovarainvaliokunta nosti tätä määrära-

haa 1,5 miljoonalla markalla. Olin itse ehdottanut, että sitä olisi nostettu 1 550 000:lla, mutta ilmeisesti valiokunta katsoi, että tämä oli jo liioittelua.

Perustelu, jonka takia valiokunta katsoi, että määrärahaa olisi alkuperäisestä esityksestä nostettava, on tietenkin ympäristöjärjestöjen tekemä valistus- ja kasvatustyö ympäristöasioissa. Eriytyisenä perusteluna on mainittu muuttunut lainsäädäntöemme, joka on lisännyt ympäristöjärjestöjen roolia. Uusi maankäyttö- ja rakennuslaki sekä esimerkiksi yva-laki ovat tuoneet kansalaisille uusia vaikuttamismahdollisuuksia, mutta kansalaiset tarvitsevat toteuttaakseen nämä vaikutusmahdollisuudet ympäristöjärjestöjen apua.

Myös yksi kaikkein pienimmistä summista, jonka eduskunta lisäsi budjettiin, oli vajaa miljoona markkaa Nytkikselle. Tämä naisjärjestötoimintaan annettu raha on luultavasti ollut yksi niistä syistä, jotka ovat herättäneet keskustelua, onko eduskunta palannut takaisin joululahjariihien, joita olen kuullut täällä menneinä vuosina jaetun. Mielestäni kuitenkin kannattaa puolustaa tällaisia melko pieniä summia, joita jaetaan järjestötoimintaan, koska yksi miljoona, vaikka voisi luulla, ei ole sama raha kaikille. Jossain kokonaisuudessa se voi olla hyvin pieni summa, mutta järjestöille, jotka toimivat pienillä resursseilla, miljoona on paljon rahaa ja sillä voidaan saada erittäin paljon aikaan.

Näinä säästöjen ja tehokkuusajattelun päivinä järjestötoiminta monessa suhteessa edustaa itse asiassa äärimmäistä tehokkuusajattelua, koska monet kansalaisjärjestöt tekevät hyvin pienellä rahalla erittäin paljon työtä ja monesti sellaisilla toimialueilla, joiden ainakin osittain on katsottu kuuluvan valtion toimialaan, kuten ympäristönsuojelu tai tasa-arvon edistäminen. Itse ainakin olen harmissani siitä, että valtakunnalliset eläinsuojelujärjestöt eivät tässäkään budjetissa saaneet rahoitusta.

Tämä oli näiden pienien summien puolustamista.

Kokonaisuudesta voisi varmaan sanoa, että ehkä nuorena ihmisenä kuitenkin voi tuntea tyytyväisyyttä siitä, että tässä budjetissa maksetaan valtionvelkaa. Ed. Kuisma taisi sanoa puheenvuorossaan, että budjetissa "ehkä jopa" maksetaan valtionvelkaa. Itse ainakin tunnen vielä sen verran luottamusta hallitukseen, että jos on budjetoitu noin 6 miljardia velanmaksuun, niin kyllä

sillä varmaan maksetaan sitä velkaa eikä vain "ehkä jopa" makseta.

Sitten on käyty keskustelua siitä, kuinka korkea veroaste meillä on. Valtiovarainministeri on ikään kuin vastannut opposition syytöksiin sillä, että koska emme ota lisää velkaa, veroasteemme ikään kuin ei sittenkään ole niin suuri kuin se on ollut joskus menneinä vuosina, jolloin velkaa on otettu. Se on varmaan ihan totta.

Toisaalta voidaan tietenkin argumentoida, että säästöt, joita tehdään, ja mahdolliset erilaisten määrärahojen pienentymiset ovat itse asiassa myös veroasteen nostoa, koska jos säästämme esimerkiksi koulujen remontoimista, ne maksut ovat joskus edessämme samalla tavalla kuin valtionvelka on meillä maksettavana edessäpäin. Tätä argumenttia on käytetty paljon, kun on puhuttu esimerkiksi lasten asemasta ja lastenpsykiatrisesta hoidosta. Jos emme auta näitä lapsia nyt, maksut ovat sen jälkeen paljon suurempia tulevaisuudessa. Mielestäni kannattaisi painottaa myös tätä argumenttia, että säästöt ovat veroasteen nostoa.

Mielestäni on selvää, että täällä voidaan riidellä aika paljonkin siitä, kuka on toiminut nimenomaan hallitusohjelman mukaisesti, koska hallitusohjelma varmasti sisältää — vaikka se tietenkin hieno paperi onkin — myös jonkinlaisia sisäisiä ristiriitaisuuksia. Epäilisin, että täällä näistä asioista käydään debattia vaalikauden loppuun asti. Itsestäni tuntuu siltä, ettei tämä esitys ehkä ole ainakaan huonoin mahdollinen.

54 Leea Hiltunen /skl: Arvoisa rouva puemies! Suomen kansantalous on kuudetta vuotta kasvanut euroalueen nopeimpien joukossa, ja lisäksi talouden vakautta lisäävät alhainen korkotaso ja matala inflaatio. Ensi vuoden talouskasvuksi eri tutkimuslaitokset ennustavat vähintään 4:ää prosenttia. Uusia optiomiljonäärejä on tänä vuonna tullut tuhansittain; Nokian menestystarina on ollut yksi Suomen kasvun avaintekijöitä.

Näiden valoisien näkymien lisäksi täytyy kuitenkin todeta, että kansantalouden kasvu ei ole jakautunut tasaisesti. Tämän vuoden lokakuussa oli työvoimatoimistoissa yli puoli miljoonaa työnhakijaa, joista työttömiä oli 326 800. Pitkäaikaistyöttömiä on lähes 100 000. Toimeentulon varassa elää satojatuhansia perheitä ja yksilöitä. Tulevaa joulua vietetään suomalaisissa kodeissa hyvin erilaisissa tunnelmissa — sekä yltäkylläisissä että niukoissa joulupöydissä.

Hallitusohjelman tavoitteet eivät budjettiesityksessä konkretisoidu resursseiksi parhaalla mahdollisella tavalla. Keskeisiä ongelmia työllisyyteen, hyvinvointiyhteiskunnan palvelurakenteiden toimivuuteen ja vaikuttavuuteen liittyen ei ole riittävästi priorisoitu, saati osoitettu keinoja ongelmien poistamiseksi. Esitetyt korjaavat toimenpiteetkin ovat liian hitaita muuttamaan valitsevaa vakavaa tilannetta. Mielestäni hallitus ei riittävästi ole yrittänytään tasata toimeentulokuiluja eri kansalaisryhmien välillä, saati aluepoliittisesti kokonaisuudessaan.

Iloitsen kuitenkin siitä, että hallitus on vihdoin havahtunut lasten ja nuorten pahoinvointiin ja psykiatristen palveluiden surkeaan tilanteeseen. Tein tästä itsekkin talousarvioaloitteen, ja se on nyt tullut kirjatuksi. Määrärahojen lisäys toivottavasti parantaa nopeasti vuosia kestävämmän jatkuneen tilanteen, jossa jonot ovat olleet useiden vuosien mittaisia ja hoitopaikkoja on ollut tarpeeseen nähden aivan liian vähän. Tämän vuoden aikana on noin 70 itsemurhaa yrittänyttä alle 11-vuotiaasta lasta ollut Helsingissä, ja noin seitsemän vuotta joutuvat lapset odottamaan psykiatrista hoitoa ja tutkimusta. Lisäksi on valtakunnallisesti heikkoja alueita, joissa sairaansioja on erittäin vähän tai on vaikeuksia saada virat täytettyä. Erään tutkimuksen mukaan jopa 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa.

Valitettavaa on erityisesti se, että ongelmiin tartutaan vasta, kun ne ovat paisuneet liian pahoiksi, kun ollaan katastrofin partaalla. Oireiden hoitamisen lisäksi tulee nyt panostaa psyykkisten vaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja reagoida muutokseen herkemmin. Ongelmien syihin on nyt pysähdyttävä ja korjattava tilanteita. Hoitoon ohjauksessa on myöskin puutteita. Koska esimerkiksi kouluterveydenhuoltoa on supistettu rajusti ja kasvatusneuvolat lakkautettu, tämä heijastuu lasten huonovointisuudessa.

Monissa kunnissa säästöjä on tehty ihmisten terveyden ja mielenterveyden kustannuksella, ja siksi valtion ja kunnan tehtävien suhdetta, peruspalveluiden määrärahojen korvamerkintää, tulee jälleen uudellen arvioida. Erityisryhmiä on olemassa erityisesti lasten, vanhusten ja erikoissairauksien kohdalla, joissa tulee todella arvioida uudelleen korvamerkittyjen valtionosuuksien käyttöönotto ja erityisesti valtion ja kuntien keskinäinen tehtävänjako. Vastuuta täytyy osoittaa!

Haluan myös nostaa esille ryhmämme monet aloitteet pahentuneen huume- ja päihdetilanteen hillitsemiseksi ja ennalta ehkäisemiseksi. Olisin tietysti mielelläni nähnyt sen, että hallitus olisi psykiatrisen hoidon lisäyksen yhteydessä tai valtiokunta valtiovarainvaliokunnan mietinnössä kiinnittänyt huomiota myös resurssien osalta huume- ja päihdetilanteeseen. Päihdeongelmat lisäävät myös lasten ja nuorten pahoinvointia. Huumeiden tarjonnan ja käytön kasvu on nähtävillä jokaisessa suuremmassa asutuskeskuksessa ja jo pienillä paikkakunnilla. Tullin ja poliisin resursseja tulee vahvistaa ja lisätä.

Ennen kaikkea kansallisen huumestrategian toimenpiteiden toteuttamiseen pitää varata määrärahat. Oireiden hoitamisen lisäksi on aika pureutua huumeongelman ja lasten päihdeongelman syihin, jotta mahdollisimman monen elämä voitaisiin pelastaa päihderiippuvuudelta ja sen tuhoisilta seurauksilta. Nyt tarvitaan pikaisia toimenpiteitä, ei selvityksiä enää tässä vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumistuen korotus yleisen asumistuen tasolle on oikeudenmukainen päätös, varsinkin kun asuntojen vuokrat ovat kasvukeskuksissa nousseet päätähuimaaviksi. Asumistukiudistuksen rahoittamista kirkon yhteisöverotuottoa 100 miljoonaa markkaa leikkaamalla ei kuitenkaan voi pitää oikeana. Hautausmaiden ja väestörekisterin ylläpidon sekä varsinaisen tehtävänsä lisäksi kirkko tekee todella mittavaa ja arvokasta sosiaalista työtä, yhteiskunnallista työtä, jolla se paikkaa yleisen sosiaaliturvan puutteita ja aukkoja. Lisäksi kirkko kantaa merkittävää kansainvälistä vastuuta, ensi vuonna erityisesti riemuvuosi-teeman alla, jossa kampanjoidaan kehitysmaiden vapauttamista mahdottomista velkataakoistaan. Yhteisöveron leikkauksesta kärsivät ennen kaikkea pienet vähävaraiset seurakunnat ja siellä edelleen heikoimmassa asemassa olevat ihmiset.

Valtion sinänsä erittäin kannatettavat määrärahan lisäykset imevät yhteisöveron rajun leikkauksen kautta kuntien voimavaroja. Psykiatriseen hoitoon ja kuntoutukseen kohdennetut määrärahatkin saattavat siten syödä muun terveydenhuollon rahoitusta. Hyvät uudistukset siis kateetaan, voi näin sanoa, väärällä tavalla. Niiden kuntien määrä, joissa vuosikate menee pakkasen puolelle, kasvaa entisestään. Köyhimpien kuntien mahdollisuudet järjestää peruspalveluja laadukkaasti ja työllistää ihmisiä heikentyvät edelleen. Kuntien harkinnanvaraisia avustuksia tu-

lisikin korottaa 130 miljoonalla markalla nyt ja samalla seuraavaan budjettiin arvioida, mikä tulee olemaan valtionosuuskäytäntö ja -järjestelmä kokonaisuudessaan.

Hallitus nostaa myös tiemäärärahoja, joilla voidaan huolehtia kansallisuusomaisuutemme, tieverkoston, kunnosta. Lisäksi raideliikenteen kehittämiseen suunnatut määrärahan lisäykset ovat kannatettavia sekä aluepoliittisesti että ympäristösyistä. Myös tehdyillä määrärahapäätöksillä on positiivisia vaikutuksia elinkeinoelämämme kannalta.

Täällä on keskusteltu budjettijärjestelmän toimivuudesta. Se on asetettu kriittisen tarkastelun alaiseksi. On keskusteltu kehysbudjetoinnista ja arvokeskustelusta. Talousarvioesityksen sisällä mielestäni tulisi olla laaja-alaisempi näkemys yhteiskunnan kehittämisestä ja keskeisistä suuntaviivoista. Nykyisessä toimintaympäristössä, jossa maailma on yhä monimutkaisempi ja kokonaisuusien hallinta yhä vaikeampaa, tulevaisuuden herkempi luotaaminen ja ennakointi on välttämätöntä. Esimerkiksi muuttoliike, väestöpyramidin muutokset, työvoiman tarjonta ja kysyntä edellyttävät ennusteiden kautta tapahtuvaa pitkäjänteistä suunnittelua. Keskeisten toimialueiden kehittämistavoitteet tulisi määritellä myös budjetissa sekä laskelmat vaihtoehtojen ratkaisumallien kustannuksista.

Budjettivuosi antaa liian lyhyen perspektiivin suunnitteluun. Pidemmät linjaukset ja kehysten valpas seuraaminen olisivat perusteltuja myös talousarvion valmistelussa. Myös menokehysten siirtäminen eduskunnan päätettäväksi on mielestäni kannatettava ponsiesitys. Eduskunnan sääntelyvalta jaettavan rahan painopisteisiin ja kohdennuksiin budjetin kautta on vähentynyt ja siirtynyt muun muassa kunnille. Budjetin liitteeksi tulisikin saada arvio kuntien selviytymisnäkömistä ja ennen kaikkea arvio päätösten sosiaalisista ja terveydellisistä vaikutuksista.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä korostaa erityisesti omissa vaihtoehtoissaan, että vaihtoehtomme on pienituloisten, eläkeläisten, pienyrittäjien ja kotona hoivatyötä tekevien perheiden verotusta keventävä ja maksajina olisivat pörssikeinottelijat, yritykset haittaverojen kautta. Korottaisimme myös tupakkaveroa, jolla toivottavasti olisi myös myönteinen kansanterveydellinen vaikutus. Pettynään täytyy todeta hallituksen linjan olevan toisenlainen. Budjetin ikävimpiä asioita ovat päätökset, jotka kohdentuvat

erityisesti pienituloisiin, sairaisiin ja eläkeläisiin. Valtiovarainvaliokuntakaan ei tehnyt tarvittavia linjamuutoksia näissä kysymyksissä.

Arvoisa puhemies! Terveystieteiden huollon asiakasmaksujen maksukattoa olisi pitänyt tarkastella osana laajempaa kokonaisuutta eli pohtia, miten kunnille aiheutetut menetykset aiotaan rahoittaa. Korotukset asiakasmaksuihin ovat ristiriitainen ja eettisesti huono ratkaisu. Kristillisen liiton ryhmä esittää maksukaton alentamista 2 500 markkaan. Maksukatossa on aukkoja, koska sen piiriin eivät kuulu yksityiset terveydenhoitopalvelut, saati sairauden aikana tarvittavat kotipalvelukustannukset, esimerkiksi erityisruokavaliosta aiheutuvat kustannukset, valtaosa fyysisistä hoidoista, hammashuollosta jne. Tämä ongelma tulisi korjata.

Hoitoalan työuupumus on kysymys, johon on puututtava. Samaan aikaan, kun 32 500 sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaista on työttömyyskortistossa, jossa heidän työtaitonsa ruostuvat, työtaakka hoitoalalla on uuvuttava. Olisin halunnutkin, että olisi otettu käyttöön muun muassa niitä esimerkkejä, joita on saatu muissa Pohjoismaissa työllistämisen osalta. Työministeriösähän on suunniteltu malli korvamerkityistä työllistämismäärärahoista hoitoalalla. Olisin toivonut, että budjetissa olisi näkynyt selkeämmin se, miten lisätään työllisyysmäärärahoja, jotta voidaan hoitoalalle lisätä henkilöstöä työuupumuksen ehkäisemiseksi.

⁵⁵ **Susanna Huovinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Arvaan, että tässä keskustelussa tulee esiin hyvin monia asioita ainakin reilusti sadasta eri näkökulmasta. On erityisen tärkeää, että juuri tästä eduskunnan vuoden tärkeimmästä asiasta käydään monipuolinen ja moniarvoinen keskustelu.

Eduskunnan käsittelyssä on hallituksen esitykseen ensi vuoden talousarvioksi saatu aikaan useita parannuksia. Eduskunta torppasi hallituksen esittämän opiskelijoiden asumislisäleikkauksen ja nosti asumislisän tason 80 prosenttiin. Myös eläkeläisten savamaksun alennusta suurennettiin eduskunnan toimesta. Nyt viime vaiheessa eduskunta on lisäämässä resursseja tarpeellisiin kohteisiin, kuten lastenpsykiatriaan, jonka tilanne on ollut jo vuosia erittäin huono. Myös kuntien harkinnanvaraisiin avustuksiin on tuloslisäystä.

Uudet ratkaisut rahoitetaan kuntien ja kirkon yhteisöverotuottoa leikkaamalla. Ratkaisu aiheutti muun muassa eilen eduskunnassa ja on aiheuttanut myös tänään kiivastakin keskustelua. Edustajat ovat ottaneet esille muun muassa sen huolen, joka liittyy siihen, että monet kunnat ovat jo tehneet ensi vuoden budjettinsa ja että nyt tehdyt ratkaisut vaikeuttavat kuntien talouden suunnittelua. On aivan totta, että kunnat ja myös seurakunnat joutuvat vaivaamaan päättään näiden ratkaisujen johdosta. On kuitenkin muistettava, että suurin osa valtiovarainvaliokunnan esittämistä lisäyksistä kohdistuu juuri kunnille positiivisissa mielessä.

Joku voi tietenkin kutsua tätä menettelyä vanhakantaiseksi korvamerkinnäksi. Olkoon nimitys mikä tahansa, mutta on mielestäni aivan selvää, ettei eduskunta voi jäädä tumput suorana seisoskelemaan, jos kuukausia jatkuneissa asian tuntijalausunnoissa tulee selkeitä viestejä tiettyjen asioiden korjaamistarpeesta. Sellaisella eduskunnalla, joka ei joko halua tai viitsi käyttää ylintä budjettivaltaansa, ei mielestäni ole mitään virkaa. Hallituksen esitys on suurimmalta osaltaan ollut hyvä, mutta pyhä se ei missään nimessä ole. Eduskunta on sitä paitsi se, jolla on paitsi valta myös vastuu, eikä se voi eikä varmasti halua itseltään sitä vastuuta pois siirtää.

Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumislisä-ratkaisun ja savamaksun alentamisen olen täällä jo aikaisemmin kertaalleen kehuun, joten kiinnitän nyt huomiota muutamaan muuhun valtiovarainvaliokunnan mietinnössä muutettuun asiaan.

Ensinnäkin olen hyvin tyytyväinen siihen, että ympäristövaliokunnan lausunto arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuuksien jaksottamisen poistamisesta on saanut valtiovarainvaliokunnan tuen. On hyvä, että koko 7 miljardin markan potti on Asuntorahaston käytössä jo vuoden 2000 alusta lähtien. Tämä lisää joustavuutta hankkeiden toteutuksessa.

Tyytyväinen täytyy olla myös siihen, että valiokunta on päättänyt korottaa ammatilliseen aikuiskoulutukseen suunnattuja markkoja. Meidän olisi muistettava, että Suomessa on noin miljoona työmarkkinoilla olevaa ihmistä, joilla ei ole yhtään suoritettua tutkintoa taskussaan. Tämä tarkoittaa suurta painetta nimenomaan ammatillisen aikuiskoulutuksen suuntaan. Elinikäinen oppiminen ei saa olla eduskunnallekaan mikään mantra, jota vain hoetaan hokemisen vuoksi, vaan tarvitaan myös aivan konkreettisia signaale-

ja siitä, että myös resursseja lisätään elinikäisen oppimisen todelliseksi toteuttamiseksi.

Ikäni liikuntajärjestöissä touhunneena olen myös hyvin ilahtunut siitä, että valtiovarainvaliokunta on nähnyt liikunnan alalla tehtävän tärkeän työn tarpeellisuuden ja on lisäämässä 15 miljoonaa markkaa liikunnalle. Meidän olisi muistettava, että nimenomaan lasten ja nuorten liikuntaharrastuksen herättäminen on todellista tulevaisuuteen satsaamista. Käytössämme on jo nyt valtava määrä tieteellistä tutkimusta siitä, miten liikunnalla voidaan ehkäistä paitsi fyysisiä sairauksia myös huolehtia ihmisen mielenterveydestä. Tarjoaahan liikunta yleensä sosiaalisia elämyksiä kunnon kohenemisen ohella. Liikunnan mahdollisuudet syrjäytymisen ehkäisyssä ovatkin lähes rajattomat.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa on tämän syksyn aikana lähinnä opposition taholta jaksettu valittaa maan kahtiajakautumista. Milloin hallitus on syyllistynyt ihmisten maalta kaupunkiin pakottamiseen, milloin väärin suunnattuihin tukiin. Näiltä valituksilta ei ole säästyty tässäkin keskustelussa. Haluaisin vielä kerran muistuttaa, että mielikuvilla on tapana alkaa vahvistaa itse itseään. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kun julkisuudessa kerrotaan, että johtavat oppositio-poliitikot ovat sitä mieltä, että maaseutu tyhjenee ja elinolosuhteet heikentyvät muualla paitsi kasvukeskuksissa, samalla joka kerta annetaan jollekulle maaseudulla elävälle täysin keinotekoinen syy pohtia, että kyllä elämä on täällä maalla suorastaan kamalaa ja että ehkä minunkin sitten pitäisi kaupunkiin päin suunnata. Tämä ei voi varmastikaan olla opposition perimmäinen tarkoitus, mutta tällä jatkuvalla ihmisten pelotte- lulla näin vain käy.

Sitä paitsi ei maalta edes lähdetä massoittain. Esimerkiksi omassa maakunnassani Keski-Suomessa on monta muutakin kuntaa Jyväskylän lisäksi, jotka kasvattavat väkilukuaan. Suomalaiset ihmiset arvostavat puhdasta luontoa ja rauhallista elämänmenoa. Toiset kaipaavat muutakin, eikä näitä ihmisiä voida kasvakeskusten laidalla takaisin käännnyttää. Usein sanotaan, että lähdön syy on työn puute. Näin tietysti onkin. Juuri tämän vuoksi kunnissa ja seutukunnissa on tärkeää itse löytää omat vahvuusalueet, joihin yhteistuumin sitten todella panostetaan. Nämä valinnat tuottavat positiivista tulosta ja myös työpaikkoja.

Arvoisa puhemies! Opposition toimesta on parin viime päivän aikana ja tänäänkin oikein eri-

koisen runsaasti syyllistetty meitä hallituspuolueiden kansanedustajia eläkeläisten sorsimisesta. En voi ymmärtää, miten hallituspuolueiden saatuttama yksimielisyys savamaksun alentamisesta ottaa oppositiossa näin lujille. Siltä tämä jatkuva syyllistäminen nimittäin tuntuu. Opposition on siis vaikea tunnustaa, että kun esimerkiksi demarit vaalikentillä kiertäessään ovat sitoutuneet savamaksun alentamiseen, he ovat kuin ovatkin pitäneet tästä sitoutumisestaan todella kiinni eivätkä suinkaan kääntäneet takkiaan.

Arvoisa puhemies! Palkkaneuvottelut ovat alkamassa. Niin tärkeitä kuin markkamäärät palkansaajien kannalta ovatkin varsinkin optioherrojen ökysummien jälkeen, olisi mielestäni muistettava myös työelämän laatu puoleen liittyvät asiat. Välillä tuntuu, että työpaikoilla papukaijamerkkejä saavat ne, joiden työhuoneessa lamppu palaa vielä yömyöhäänkin. Mielestäni työnantajan täytyisi päinvastoin antaa miinusmerkkejä työntekijälle, joka polttaa kynttilää kummastakin päästä. Näin ei vain tapahdu, vastuu ei kuulu läheskään kaikkien työnantajien sanavarastoon. Siksi on tärkeää, että palkkaratkaisujen yhteydessä puhutaan myös työssä jaksamisen puolesta.

Aivan lopuksi, arvoisa puhemies, toivoisin, että vaikka ed. Aula kertoi, ettei tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa toivottu budjettikehyksistä päättäminen Ruotsin malliin saanut valtiovainvaliokunnassa kannatusta, silti jatkossa pidettäisiin mielessä tulevaisuusvaliokunnan lausunnossa esitetyt näkemykset ennakoinnin tärkeydestä. Esimerkiksi eduskunnan rooli kehysten koosta päätettäessä, josta on tänään useaan otteeseen jo puhuttu, on olematon. Toivottavasti josakin vaiheessa eduskunnan rooli budjetin teossa pitää sisällään myös pidemmän aikavälin tarkastelun, jossa huomioidaan paremmin kuin nykyisin näkyvissä olevia muutoksia, esimerkiksi väestörakenteen muutos. Lisäksi tämä budjettikierros on mielestäni osoittanut, että hallituksen ja eduskunnan kommunikaatiossa on ollut katkoksia. Toivottavasti tämä kierros riitti kaikille osapuolille malliksi siitä, miten asioita ei ainaakaan pitäisi hoitaa. Toivotaan, että tieto kulkee ensi vuonna vähän paremmin.

⁵⁶ **Pekka Vilkuna /kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Huoviselle haluaisin sanoa, että ei maalta poismuutto nyt aivan opposition pelottelua ole. Siinä on hyvin suuri mer-

kitys silläkin, että viljelijäväestön tulotasoa on pudotettu 40 prosenttia ja viljelijät vedetty niin tiukalle, että he eivät enää kerkiä naapurina puhutella. Yksityistieavustukset on viety pois. Tiet ovat niin huonossa kunnossa, että siellä eivät enää pysy vanhemmalla väellä tekohampaat suussa, kun niitä ajelee. On siinä muutakin kuin pelottelua. Käytännön tasolla elämisen olosuhteita haja-asutusalueilla on pudotettu rajusti viiden viime vuoden aikana.

⁵⁷ **Susanna Huovinen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vilkunalle voisi todeta, että varmasti kaupungissakin heikosti pärjääviä on ihan yhtä lailla kuin siellä maallakin. Minua itseäni kovasti häiritsee asenne, joka varsinkin keskustapuolueen äänenpainoissa monesti tulee esiin, että meidän maaseutupolitiikkamme olisi pelkkää maatalouspolitiikkaa. Näin ei ainakaan saa olla. Sen vuoksi, kun tiedän, että siellä maalla asuu muitakin kuin viljelijöitä, haluan myös heidän ääntään tässä painottaa. Varmasti joka puolella Suomea vaikeuksia on ja niihin pyritään parhaalla mahdollisella tavalla löytämään niitä paikallisia ja alueellisia onnistuneita ratkaisuja.

⁵⁸ **Jukka Vihriälä /kesk**: Arvoisa rouva puhemies! Kansantaloutemme kasvunäkymät ovat pysyneet kohtuullisen hyvinä budjetin käsittelyn aikana. Korot ovat alhaalla, ja työttömyys on myös alenemaan päin ollut koko ajan. Rakennus- alalla pääkaupunkiseudulla ja eräissä kasvukeskuksissa on ylikuumenemista, mutta tuloerot ovat myös kasvaneet ja muuttoliike on jatkunut erittäin voimakkaana. Tuleva tulopoliittinen ratkaisu on siksi erittäin merkityksellinen. Nyt tarvitaan pidättyvyyttä budjettipolitiikassa mutta ennen kaikkea myöskin tulevaisuuden tuloratkaisuis- sa.

Lipposen toinen hallitus syntyi vahvasti sellaisissa tunnelmissa, että Suomen keskusta tulee jättää oppositioon, olipa vaalien tulos ollut sitten mikä tahansa. Hallituksen kantavana voimana on ollut toimia niin, että keskusta pysyisi ikuisesti oppositiossa, kuten eräät hallituspuolueiden edustajat ovat tässäkin salissa syksyn aikana todenneet. Lipposen toiselta hallitukselta on puuttanut selkeä poliittinen tilaus sekä tehtävä toteuttaa oikeudenmukaista politiikkaa. Sen suurin yhdistävä ja koossa pitävä voima on hallituspuolu-

eiden vallanhalu sekä suuren kansanliikkeen pitäminen syrjässä päätöksenteosta.

Sateenkaaren värit ovat tosin hävinneet ja sekoittuneet sameaksi harmaudeksi. Sateenkaaresta ei ole jäljellä edes kaarta tällä hetkellä, niin yhtä jalkaa entiset vasemmistolaiset ja oikeistolaiset kulkevat nyt. Juuri ilmestynyt Turun yliopiston Rauli Mickelssonin tutkimus toteaa esimerkiksi sen, että kokoomus ja sosialidemokraatit ovat lähentyneet merkittävästi toisiaan, jopa niin, että puolueet muistuttavat enemmän toisinaan kuin sama puolue itseään eri ajankohtina.

Hallitusohjelma on pitkä ja perusteellinen, mutta kuten useasti on käytännössä nähty, se on myös monilta kohdiltaan niin epäselvä, että sitä tulkitaan eri tavoin. Hallitusohjelman tulkinnasta hallituspuolueet ja ministerit ovat luovuttaneet lopullisen tulkintaoikeuden valtiovarainministerille ja hänen virkakoneistolleen. Ministeri Niinistön tuomiosta ei kannata valittaa edes pääministerille, sillä hän vahvistaa Niinistön päätökset ja nuhtelee vielä valittajaa.

Arvoisa rouva puhemies! Tätä erikoista mies ja ääni -periaatetta sovelletaan hallitusohjelman tulkinnan lisäksi myös suhtautumisessa eduskunnan tahtoon. Kuvaava esimerkki tästä on EU:n palvelualoille kohdentaman arvonlisäverokevennyskokeilun kohtalo. Hallitusohjelmassa hallitus asettui tukemaan hanketta työllisyysperusteilla. EU:n puheenjohtajamaana Suomella ja ministeri Niinistöllä oli erinomainen tilaisuus aktiivisesti ajaa tämän tavoitteen toteuttamista. Eduskunta tuki ja suorastaan vaati kokeilun käynnistämistä. Puolueista ainakin sosialidemokraatit, vasemmistoliitto, vihreät ja keskusta liputtivat selväsanaisesti asian puolesta. Kaikesta tästä huolimatta hanke vesittyi ja Lipposen hallitus päätti, ettei Suomi osallistu koko kokeiluun. Koko ajan tätä työvaltaisille palvelualoille tärkeää työllisyys Hanketta vastustanut ministeri sai tahtonsa läpi.

Samanlainen käsikirjoitus lienee myös siinä näytelmässä, joka viime viikkoina on eduskunnassa käyty valtion ensi vuoden talousarvion käsittelyssä. Valtiovarainvaliokunta ja sen jaostot tekivät koko syksyn perusteellista työtä valmistellessaan budjettiin tarpeellisia ja välttämättömiä korjauksia. Eduskunnan halu käyttää sille kuuluvaa päätösvaltaa valtion talousarviota käsiteltäessä ei kaikkia kuitenkaan miellyttänyt. Kesken loppukohtauksen hyppäsi näyttämölle valtiovarainministeri esikuntineen ja ryhtyi muok-

kaamaan käsikirjoitusta uudestaan. Tämä viimeinen näytös ei ansaitse korkeaa arvosanaa taiteellisesta vaikutelmasta, eikä siinä kunnioitettu kaikkilta osin edes oikeita menettelytapoja.

Kun Lipposen toiselta hallitukselta puuttuu yhdistävä suuri poliittinen tehtävä, kun menettelytavat ovat arveluttavia ja kun hallituksen johdolta puuttuu halu ja kyky kuulla eduskunnan tai edes hallituspuolueiden kansanedustajien näkemyksiä, ei ole ihme, että hallituksen rivit repeilevät jatkuvasti eduskunnan äänestysissä. Hallituksen taipaleelle tämä ei lupaa ainakaan kansanvaltaisessa demokratiassa hyvää, kun vaaleista on kulunut vasta runsas puoli vuotta ja käsittelyssä on hallituksen ensimmäinen budjettiesitys.

Oppositiopuolen kansanedustajana en pidä tätä käytäntöä pelkästään myönteisenä asiana. Kansalaisten ja äänestäjien kannalta tilanne on hämmentävä, kun jatkuvasti osa hallituspuolueiden kansanedustajista äänestää omaa hallitustaan vastaan. Koko poliittisen järjestelmän uskottavuus rapautuu, kun vastuu tehdyistä päätöksistä hämärtyy tai suorastaan pyritään niitä häivyttämään. Väärän politiikan tekijät tai sen hyljaiset hyväksyjät yrittävät piiloutua äänestäjien arvostelulta. Huonojen päätösten kohteeksi joutuneiden asemaa ei kuitenkaan yhtään paranna, vaikka kuinka monta yksittäistä hallituspuolueiden kansanedustajaa vastustaa hallituksen esitystä, ellei hallitus muuta esitystään tai sitten demokraattisin pelisäännöin jätä paikkaansa eduskunnan täytettäväksi.

Arvoisa puhemies! Tehokkuus ja usko markkinavoimiin ovat tämän päivän yhteiskunnallisessa politiikassa merkittäviä arvoja. Yhteisvastuu ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus saavat useinkin väistyä. Arvokeskustelu on jäänyt poliittisessa toiminnassa tänään hyvinkin taka-alalle. Arvoista puhutaan yllättävän vähän, vaikka arvot ohjaavat ihmisten käyttäytymistä niin politiikassa kuin elämässä yleensäkin. Haluaisin budjetin palautekeskustelussa hyvin lyhyesti nostaa esille kysymyksen, mitkä arvot ohjaavat tämänpäiväistä Euroopan ja myös Suomen maataloustuotantoa. Kysymys on aiheellinen myös meille suomalaisille.

Tänään me suomalaiset voimme olla aiheellisesti ylpeitä maataloustuotantomme korkeasta eettisestä ja laadullisesta tasosta. Valitettavasti kansainväliset paineet koettelevat suomalaisen maataloustuotannon arvopohjaa. Paineet maailmankaupan vapauttamiseksi, hormonilihan,

geenimuunneltujen tuotteiden vapaan tuonnin sallimiseksi ovat selkeä osoitus suomalaistakin maataloustuotantoa uhkaavista vaaroista. Kun tähän vielä lisätään, että tuottajat pannaan samaan aikaan taloudellisesti ahtaalle, on suuri houkutus langeta vilppikonstien käyttämiseen myös maataloustuotannossa.

Keski-Euroopassahan on paljastunut merkittäviä skandaaleja: hullunlehmäntauti, julmat eläinkuljetukset, dioksiini ja viemärijäteperäiset karjanrehut osoittavat, kuinka maataloustuotantoa ohjaavat arvot ovat kriisissä ja kuinka piittaamattomasti eräissä maissa suhtautudaan ihmisten ja eläinten terveyteen. Ankaran kilpailun kurimuksessa yritykset ja maataloustuottajat ovat pakotettuja kaikkien laillisten ja hyviksi havaittujen keinojen etsimiseen kustannustensa alentamiseksi. Mutta jos tehokkuutta ja taloudellisuutta etsitään rikollisin keinoin, ollaan väärällä tiellä, ja siitä on vakavat seuraukset ei ainoastaan käyttäjille itselleen vaan koko elinkeinolle. Luottamus maataloustuotantoon voi säilyä vain, kun tuotanto nojaa kritiikin kestäviin arvoihin ja myös toimintatapoihin.

Suomalaisen maataloustuotannon kestäviä arvoja ovat ruoan puhtaus, tuotteiden korkea laatu, kotieläinten terveys ja hyvä kohtelu sekä luonnonmukaisuus. Tähän listaan sopii vielä hyvin se, että suomalaisella viljelijällä on vahva sitoutuminen omaan työhönsä. Hän arvostaa omaa työtään, ja hänellä on korkea ammattitaito. Nämä ovatkin luoneet kuvaa korkeatasoisesta suomalaisesta maataloustuotannosta, joka on meidän yksi vahvuutemme kiristyvässä kansainvälisessä kilpailussa.

Suomalaisten on pidettävä huoli siitä, että kestävät arvot säilyvät myös vastaisuudessa kotimaisessa maataloustuotannossa. Valitettavasti ne toimet, joita tässäkin budjettikirjassa maatalouspääluokan kohdalla esitetään, eivät tue kestävien arvojen säilymistä, koska perheviljelmien asema heikkenee ja tämä johtaa auttamattomasti tilojen nopeaan supistumiseen ja entistä suurempiin tuotantoyksiköihin, joissa tuotannon eettiset arvot joutuvat kovalle koetukselle.

Arvoisa rouva puhemies! Tämän vaalikauden ensimmäinen budjettiesitys on nyt eduskunnan lopullisessa käsittelyssä. Mielestäni valtiovarainvaliokunta jaostoineen on tehnyt kokonaisuudessaan hyvää työtä ja muuttanut hallituksen huonoja esityksiä parempaan suuntaan. Menettelytavat vain eivät kaikilta osin olleet oikeita. Positiivise-

na näen sen, että ylin päätäntävalta kuuluu tässä maassa eduskunnalle ja eduskunta on myös valtiovarainvaliokunnassa tätä valtaa käyttänyt. On tärkeää, että tehdyt eduskunnan päätökset myös pannaan ministeriössä täysimääräisinä käytäntöön, vaikka ne olisivatkin vastoin sitä, mitä hallitus on eduskunnalle aiemmin esittänyt.

⁵⁹ **Irja Tulonen /kok:** Arvoisa puhemies! Ed. Vihriälän puheenvuoroa olisi montakin hyvää syytä kommentoida, mutta kommentoisin arvonalisäverokokeilua vielä kerran. Sehän oli niin, että Euroopan unionin maista Saksa ja Ranska romuttivat sen, että Suomessa olisi ollut mahdollista se, että siinä olisivat olleet mukana myös ravintolapalvelut. Mielestäni se ei ole mikään kokeilu, jos siinä ovat mukana ainoastaan kampaamot, koska silloin kokeilun tulos ei ole sellainen, että sitä voisi verrata mihinkään. Minusta se toiminta, jota nyt suunnitellaan aika monessakin ministeriössä sen suhteen, millä tavalla pienyritysten verohelpotuksia tehdään, on järkeenkäyvä ja huomattavasti parempaa kuin arvonalisäverokokeilu.

Arvoisa puhemies! Vuosituhannen ensimmäistä talousarviota on valmisteltu paremmassa taloudellisessa tilanteessa kuin vuosiin. Voidaan sanoa, että Suomella menee suhteellisen hyvin. Pohjoismainen hyvinvointiyhteiskunta on pysytty säilyttämään näiden vaikeiden lama-vuosienkin yli. Hyvinvointi säilytetään myös valtionvelan takaisinmaksusta huolimatta ja oikeastaan pitkälti myös sen ansiosta. Vastuullinen velanmaksu antaa myös väljyyttä tulevaisuuteen korkomenojen vähentyessä. Valtiovarainvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa kävi ilmi, että valtion velanhoidot voivat parhaimmassa tapauksessa alentua jopa miljardi markkaa. Kuitenkin lopullisesti velanhoidot alentaaminen voidaan realistisesti arvioida määrällisesti vasta vuoden 2000 kuluessa.

Tulevaisuuden väljyys ei kuitenkaan ole vapaasti jaettavissa. Meidän tulee varautua väestön ikääntymiseen ja suurten ikäluokkien eläkkeelle jäämiseen. Nämä tulevaisuuden suuret haasteet vaativat muutoksia myös valtion talousarvion valmisteluun. Priorisointi on yhä tärkeämpää.

Eduskunnan mahdollisuutta osallistua budjetin valmisteluun jo kehyksiä valmisteltaessa on lisättävä. Eduskunnan ilmaisemien painopiste-alueiden tulisi näkyä valmiina jo budjettiesityksessä. Budjettivaroja on pystyttävä siirtämään myös ministeriöiden välillä, ja väittäisin, että se

olisi tuloksellista jo budjettiriihessä. Talousarvion on pystyttävä vastaamaan yhteiskunnan muutokseen, joten pitäytyminen jo saavutetuissa kehityksissä, niin sanotuissa ministeriöitten eduissa, on tulevaisuutta ajatellen älyllisesti aika epärehellistä. Kehyshän on tarkoitettu tekniseksi avuksi budjetoinnissa, ei siis toimintaa ohjaavaksi raamiksi.

Arvoisa puhemies! Muutamia mietteitä valmistuneesta budjetista ja vähän tulevaisuudestaikin.

Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta käydyssä ajankohtaiskeskustelussa tuotiin esiin huoli ammatillisen koulutuksen asemasta nykyisessä koulutusjärjestelmässä. Suomalainen tavoite on taata korkeakoulututkinto 70 prosentille ikäluokasta. Tämä tavoite on Oecd:n jäsenmaiden piirissä ainutlaatuinen. Yliopistot painivat perustutkintojen rahoituksen ongelmassa, ja ammattikorkeakoulujen asema koulutusjärjestelmässä on nyt vasta selkiytymässä. Toivottavasti emme ole luomassa laadultaan huonosti yli koulutettuja nuoria. Tulevaisuus ei ole pelkkää virtuaalitodellisuutta, vaan jatkossakin tarvitaan rautaisia ammatilaisia, joilla on käden taitoihin perustuvaa osaamista.

Työvoimapula uhkaa pian. Teollisuuden työnantajien mukaan työvoimaan syntyy joka vuosi 20 000 henkilön vaje. Ammatillisen koulutuksen houkuttelevuutta olisi siis lisättävä nuorten parissa. Tämä saadaan aikaan luomalla joustavia, laadukkaita ja yksilöille räätälöityjä koulutusvaihtoehtoja ammatilliseen koulutukseen. Siitä on useasti täällä eduskunnassakin puhuttu. Nuorten koulutusvalinnat perustuvat aivan liikaa mielikuviiin. Väärien valintojen seurauksena kouluttautuminen kestää kauan ja se myös syö yhteiskunnan resursseja.

Olen iloinen, että taiteen perusopetuslaki toteutuu nyt myös käytännössä, kun valtiovarainvaliokunta varasi taiteen perusopetukselle varoja 4,5 miljoonaa markkaa. Musiikin perusopetusta on tuettu jo aikaisemmin, mutta nyt laki antaa mahdollisuuden tukea myös kuvaamataiteita ja käden taitoja, esimerkiksi. Taiteen perusopetus on tärkeä ymmärtää laajasti. Esimerkiksi Pirkanmaalla on käsityökoulu Näpsä, joka on antanut sadoille lapsille onnistumisen iloa ja harjaantumista käden taidoissa, ja hyvin moni tässä käsityökoulussa ollut on jatkanut opintoja ja saanut siitä itsellensä ammatin.

Arvoisa puhemies! Kuten jo aikaisemmin korostin, talousarvion on pystyttävä vastaamaan yhteiskunnan muutoksiin. Siitä on eduskunnan pidettävä huolta. Suurin haaste edessä on sosiaali- ja terveystalouden. Väestömme ikääntyy ja elää myös pidempään. Suuret ikäluokat ovat jäämässä eläkkeelle. On itsestäänselvää, että sosiaali- ja terveystalouden kehystä on laajennettava tulevaisuudessa.

Eduskunnan selkeästi esittämää tahtoa tulisi talousarviota valmisteltaessa noudattaa. Ponsia ja lausumia pitäisi myös ministeriöitten lukea, ennen kuin ne lähtevät muodostamaan omaa näkemystään talousarvioksi. Viittaankin tässä vain siihen, että jälleen tässäkin talousarviossa ministeriöstä esitettiin evo-rahoihin 60 miljoonan markan supistusta. Erityisvaltionosuuden leikkaaminen supistaa tutkimustoimintaa ja merkitsee myös henkilökunnan irtisanomisia. Toivon todellakin, että tämä esitetty evo-rahojen supistaminen ja edestakaisin muuttaminen tapahtuisi nyt todella viimeisen kerran ja ministeriössä otettaisiin eduskunnan tahto ja linjaus evo-rahojen suhteen huomioon.

Sosiaali- ja terveysala on työvoimavaltaista. Nyt työvoimapula on monin paikoin huutava, koska kuntien säästöt ovat kohdistuneet juuri henkilöstöön. Samaan aikaan meillä on iso sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten joukko työttömänä kortistossa. Kunnille tulisi nyt vakavissaan tarjota vaihtoehtoja, joilla lisää hoitohenkilökuntaa voitaisiin palkata vakinaisluontoisiin tehtäviin. Tästä on maininta myös hallitusohjelmassa.

Kunnille osoitettuja työllistämisvaroja tulisi korvamerkitä sosiaali- ja terveysalan paikkojen täyttämiseen, antaa kunnille porkkana. Pitkällä aikavälillä säästöt sosiaali- ja terveysalan henkilöstössä johtavat lisääntyviin kustannuksiin. Esimerkiksi sairaalainfektiot ovat lisääntyneet hälyttävästi.

Suurena saavutuksena pidän myös lasten ja nuorten psykiatriseen hoitoon valiokunnassa saatua lisävoimavaroja. Tilanne, voisi sanoa, on kestävä tällä alueella, koska jopa 80 prosenttia hoidon tarpeesta olevista lapsista on vailla hoitoa. Tämä hälyttävä tilanne on päässyt kehittymään vähän kuin huomaamatta ja vahingossa. Tosin valtiovarainvaliokunta jo kuluvan vuoden budjetissa esitti huolestuneisuutensa asiasta. Tämänhetkinen tilanne on monen tekijän summa, ja siihen vaikuttavat esimerkiksi supistukset kouluterveydenhuollossa, kasvatusneuvoloiden lak-

kauttaminen ja lastenpsykiatristen laitoshoidon paikkojen vähentäminen.

Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon turvaamiseksi on nyt luotu talousarviokirjaan uusi momentti varmistamaan sen, että määräraha todella kohdistuu sinne, mihinkä eduskunta sen päätöksellään haluaa. Asiahan ei ole tällä korjattu, vaan tulevaisuudessa seuraavissa budjeteissa tälle momentille tulee jatkossa lisätä rahaa niin kauan kuin lastenpsykiatriassa ja huumeongelmissa ei tapahdu merkittävää paranemista.

Lasten- ja nuorisopsykiatriaa vaivaa myös lääkäripula, ja valitettavasti lääkäreitten kouluttaminen on kallista: noin 350 000 markkaa yksi koulutuspaikka. Valitettavasti myös muista lääkäreistä Suomessa on pulaa. Lääkäreiden määrä Suomessa on väestöön suhteutettuna Pohjoismaiden alhaisin, ja valitettavasti etenkin lääkäreiden alueellinen jakauma on epätasapainossa.

Nuorten lisääntyvään huumeongelmaan on haettava ratkaisua konkreettisilla toimenpiteillä. Valtaosa huumeidenkäytöstä alkaa valitettavasti jo kouluiässä. Nykyisillä erikoissairaanhoidon voimavaroilla ei ole mahdollista hoitaa ongelmia. Kouluterveydenhuoltoa ei ole resursoitu vastaamaan ongelmia, saati hoitamaan ennalta ehkäisevää valistustyötä.

Lastensuojelulain muuttamisen yhteydessä on luotava tehostetut keinot nuorten huumeidenkäytön katkaisuun. Hallitukselta vaaditaan lisäksi vuoteen 2001 mennessä toimenpide-ehdotuksia kotien hoivatyön, vanhemmuuden ja lähiyhteisöjen kasvatusvastuun tukemisessa. Tämän sisältöisen ponnien valtiovarainvaliokunta hyväksyi yksimielisesti. Lisäksi eduskuntaan odotetaan, toivon mukaan mahdollisimman pian, tahdonvastaisen hoidon lakiesitystä, jonka mukaan nuoret voidaan laittaa pakkohoitoon niin sanotusti vieroittamaan huumeista.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama asia, joihin haluan kiinnittää huomiota. Liikuntamäärärahoja lisättiin valtiovarainvaliokunnan käsitellyssä, ja täällä puhutaan, että hyvin monen vuoden jälkeen. Näinhän se on. Seuroille tullaan jakamaan 8 miljoonaa markkaa lasten iltapäivätoiminnan järjestämiseen. Tämä on erittäin tärkeä asia, koska koululainsäädännön yhteydessä sivistysvaliokunta kuuli viime vuonna asiantuntijoita ja väitettiin, että lapsen neljän tunnin yksinolo päivässä aiheuttaa jo syrjäytymisen riskin, ja nimenomaan urheilulla ja liikunnalla on varmasti tässä positiivinen merkitys, kun se on ohjattua.

Lisärahoitusta kohdistetaan liikunnassa myös investointeihin 7 miljoonaa markkaa, ja sillä on tarkoitus toivon mukaan tukea kansanterveyttä edistävää liikuntarakentamista, ei niinkään penkkiurheilua.

Puhemies! Lopuksi haluan vielä korostaa, että eduskunnan roolia budjetin valmistelussa tulee vahvistaa. Erilaisia käytäntöjä tulee kokeilla, koska tämä kierros valtiovarainvaliokunnassa oli joiltain osin vähän ontuva. Sanoisin, että valtiovarainvaliokunta kuitenkin piti päänsä siinä, että silloin, kun nähtiin, että asioihin pitää paneutua ja parannusta saada, myös yksimielisesti sen teimme.

⁶⁰ **Kari Uotila /vas:** Arvoisa puhemies! Täällä on moneen otteeseen todettu, että tätä budjettia on tehty suotuisissa taloudellisissa oloissa ja näkymät ovat hyvät. Näin on, mutta tietysti täytyy muistaa, että myös riskejä talouden tulevaan kehitykseen sisältyy niin Suomen näkövinkkelistä kuin laajemminkin.

Ihan globaalissa mielessähän talouden nähdään kehittyvän myönteisemmin kuin puoli vuotta sitten, ja muun muassa Oecd on parantanut jäsenmaitaan koskivia ennusteitaan. USA:ssa talous on vahvassa kasvussa, ja siihen sisältyy eräänlainen riski. Sen suhteen on kaksi koulukuntaa, kuinka todellinen riski on USA:ssa pörssikurssitasen korkeus, kuinka paljon siinä on kuplaa ja kuinka paljon todellista reaalityä takana.

Toinen koulukunta lähtee kuplan vaihtoehdosta, ja toinen koulukunta lähtee siitä, että USA:n talous, ennen kaikkea telekommunikaatiopuoli, on noussut laadullisesti sille tasolle, että pörssikurssien korkea taso keskittyy nimenomaan tälle alalle ja tämän alan yrityksiin eikä ole erällä tavalla kuplaa vaan realismia. Ne odotusarvot, jotka siihen sisältyvät, ovat realistisia, ja tämän koulukunnan mielestä kuplan puhkeamista ja USA:n talouden rajua alastuloa ei ole odotettavissa. Toivokaamme mekin niin, koska kun meillä Nokian merkitys bkt:n kasvussa on parin prosentin luokkaa, silloin tietysti kaikki se, mitä sillä alalla globaalisti tapahtuu, merkitsee myös meillä aika paljon.

Euroalueella Suomi on siinä tilanteessa, että kun Ekp määrittelee esimerkiksi korkotason painotetusti euroalueen kasvuennusteiden ja muiden mittareiden mukaan, niin olipa tällaisen pie-

nen Suomen kaltaisen pienen reuna-alueen kansantalous sellaisessa kunnossa, joka edellyttäisi korkotason laskua, tai sellaisessa kunnossa, joka edellyttäisi korkotason nousua, on vain matemaattisesti niin, että Suomen painoarvo Ekp:n tarkastelussa ei riitä päätösten perusteluksi, vaan Suomi joutuu siinä mielessä eräällä tavalla annettuna siihen tilanteeseen, missä keskeisten suurten euromaiden, muun muassa Saksan ja Ranskan, taloudellisen kehityksen perusteella muun muassa korkopäätökset Euroopan keskuspankissa tapahtuvat. Kyllä kai nyt on tilanne se, että itse asiassa Suomen talouden tilanteen näkövinkkelistä korkotaso on edelleenkin mieluummin liian matala kuin korkea, mutta keskeiset euromaat nippanappa suostuivat nähtävästi siihen, että edes se pienoinen koronnousu tapahtui, jonka Ekp äskettäin teki.

Suomessa matala korkotaso on johtanut, niin kuin kaikki tiedätte, luotonannon voimakkaaseen kasvuun samaan aikaan, kun ihmisten ostovoima sekä paranevan työllisyyden että reaalitylojen ja pienten verohelpotustenkin kautta on viime vuosina lisääntynyt. Sitä kautta on tullut kysyntää, ja varsinkin kasvukeskuksissa tämä kysyntä kohdistuu hyvin voimakkaasti asuntomarkkinoille. Tällä hetkellä, niin kuin tiedätte, on varsin hurja kehitys edelleen asuntojen hinnoissa etenkin kasvukeskuksissa. Tästä ei ole kovin pitkä matka siihen, että tämä kuumeneminen leviää myös muuhun rakentamiseen sekä tarjoushintojen lisäksi myös todellisiin rakennuskustannuksiin. Sitä kautta on vaarassa myös, että talouden kasvu rupeaa nikottelemaan. Nyt jo selvästi esimerkiksi pääkaupunkiseudulla eräänlaisia työvoimakapeikkoja tulee siitä, että työvoima ei pysty sijoittumaan tänne, kun ei ole asuntoja tarjolla kohtuuhinnalla sen paremmin vuokra-asuntomarkkinoilla kuin omistusasuntomarkkinoilla.

Täällä on puhuttu keskittymisestä ja muuttoliikkeestä paljon. Kyllä on vain niin, että kaikkea ei voi mitenkään hallituksen syyksi laittaa. Kyllä vähän ihmetyttää tuo debatissakin koettu tilanne, että ed. Esko Aho sen jälkeen, kun on tosisaan presidenttikampanjansa alkanut, on todennut, ettei hän syytä keskittymisestä ja muuttoliikkeestä ja tällä tavalla maan kahtiajakautumisesta hallitusta, mutta niin kuin ed. Pekkarisen puheenvuorossa kävi ilmi, tässä suhteessa on selkeä näkemys tällä hetkellä. Onko se taktiikkaa vai mi-

tä, sen jokainen saa päätellä tietysti itse. Muuttoliike on kuitenkin totta, ja se on niin, että kun taloudellinen kasvu on voimakasta ja työllisyys paranee, sitä kautta myös tuloerot kasvavat ja väki keskittyy. Vaikka toimenpiteitä tarvitaan, niin suurelta osin tämä on eräällä tavalla ei nyt ihan luonnonlakia, mutta aika vastustamatontakin ilmiötä.

Yhden detaljin kuitenkin mainitsisin, kun itse olen Espoosta, joka muuttoliikkeestä saa noin 4 000—5 000 asukkaan väestönkasvusta puolet, puolet tulee syntyvyydestä. Muuttoliikettä on myös toiseen suuntaan. Itse asiassa itsekin hämmästyin, kun luin, että Espoosta yhdeksän ensimmäisen kuukauden aikana tänä vuonna on muuttanut ulkomaille 1 050 ihmistä. Heräsi oikeastaan kysymys, keitä he ovat ja mihin he ovat muuttaneet: valtaosa euro-alueelle, kyllä sitä muuttoliikettä on. Uskallan jopa väittää, että näin espoolaisesta näkövinkkelistä ja ehkä myös suomalaisesta näkövinkkelistä siihen muuttoliikkeeseen saattaa sisältyä joitakin negatiivisiaakin piirteitä. On saattanut siirtyä sellaista henkistä pääomaa ja osaamista ulkomaille, jota tämän maan rajojen sisäpuolella tarvittaisiin.

Mitä tulee kansalliseen tilanteeseen, niin nyt kun tulopoliittista kokonaisratkaisua ei syntynyt, on tietysti aivan oikein, että budjetin yhteydessä muun muassa veroratkaisujen osalta jäädään odottamaan sitä, mitä työmarkkinoilla tapahtuu. Kaikista hurjin ja tässä suhdannetilanteessa väärin kokonaisratkaisuhan olisi se, että nyt työnnettäisiin kovia verohelpotuksia ja sen lisäksi työmarkkinoilla syntyisi kovat nimellispalkkojen korotukset tuovat tulo ratkaisut. Kyllä näitä pitää yhdessä katsoa, ja sen jälkeen kun työmarkkinaratkaisu selviää, on hallituksen veropolitiikassa liikuttava, jos siihen tilaa syntyy, ja ehdottomasti silloin, kun tiedetään taustalla olevan tuloerojen kasvu, mahdolliset veronkevennykset on aivan selkeästi — ja melkein sanoisin: ainoastaan — kohdistettava pienimpiin tuloihin. Minä kyllä lähdän siitä, että viivalle pitää asettaa niin palkkatulot, ansiotulot kuin muutkin pienimmät tulot silloin, kun puututaan tulojaon muuttamiseen vähän oikeudenmukaisemmaksi siitä, mitä se tällä hetkellä on.

Kaiken kaikkiaan tämä budjetin peruslinja tässä suhdannetilanteessa on varmasti oikea, ja se hän on saanut tukea myös opposition taholta tässä salissa. Mutta tämä kiistely, mitä budjettival-

lasta ja arvovallasta eduskunnan ja valtiovarainministerin ja valtiovarainministeriön välillä on käyty, on tietenkin kiusallista, ja täytyy sanoa, että erittäin kiukkuinen itsekin olin, kun tätä veivausta täällä tehtiin. Itse asiassa lopputulos oli kuitenkin se, että monia myönteisiä, hyviä asioita saatiin valtiovarainvaliokunnassa sovittua ja ne ovat nyt tässä mietinnössä mukana. Täällä on mainittu lasten ja nuorten psykiatrinen hoito, perustienpito, homekoulut, liikuntamäärärahat samoin kuin monet muutkin asiat, jotka jaostossa perusteellisen pohdinnan jälkeen katsottiin tarpeellisiksi painopistealueiksi.

Mitä jatkoon tulee ensi vuodenkin osalta, valtiovarainvaliokunnan verojaostohan lähti kattamispuolessa mallista, että kun emme pysty vielä arvioimaan, minkälaiset valtion velanhoitomenojen alenemiset saadaan aikaan sillä, että lähes 6 miljardia nettovelkaa lyhennetään ensi vuoden aikana Sonera-myyntin seurauksena, niin tämä olisi rahoitettu tällä erää nettovelanmaksun pienempänä suorittamisena ja sitten lisäbudjettivaiheessa, kun korkomenojen aleneminen on tiedossa, tämä korkomenojen aleneminen olisi käytetty velanhoidon. Mutta tämä ei mennyt läpi, ja niin kuin tiedätte, sitten jouduttiin muun muassa kuntien kukkarolle rahoituksen saamiseksi menemään.

Ehdottomasti kuitenkin on lähdeittävä jatkosaa siitä, että kun työllisyyden paranemisesta ja velanhoidon helpottamisesta ja sen seurauksena velanhoitomenojen vuosittaisesta alenemisestä tulee liikkumavaraa budjettiin, niin tämän liikkumavaran käytöstä on todella käytävä arvokeskustelua, pyritäänkö entistä nopeampaan velan lyhenemiseen vai käytetäänkö tätä liikkumavaraa niiden perusteltujen ja välttämättömien tarpeiden hoitamiseen, joista nytkin tässä mietinnössä on näiden pienten lisäysten lisäksi noin 6,5 miljardin edestä, niin kuin ministeri Niinistö totesi, huolta kaikkiaan kannettu.

Mitä tulee kehysbudjettiajatteluun, niin minusta se kanta, minkä valtiovarainvaliokunta tässä otti, on ihan kestävä. Olisi syytä sallia eduskunnalle keväällä kehysvaiheessa arvokeskustelu, ohjeistaminen budjetin jatkovalmistelulle, jossa todella käytäisiin läpi sitä, mikä on eduskunnan tahto painopisteissä ja kohdentamisessa, mutta sellainen ruljanssi, että me kävisimme budjetin ihan mietintöä myöten kahteen kertaan tässä talossa läpi, ei ainakaan lyhyellä aikavälillä

ole mahdollinen, joten nyt on varmaan edettävä esimerkiksi pääministerin ilmoituksen ja siitä käytävän keskustelun kautta.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

61 Nils-Anders Granvik /r: Värderade herr talman! Finlands ekonomiska situation har avsevärt förbättrats under den senaste tiden. Efter en längre tid av snabb upplåning för att kunna hålla välfärden på en uppnådd nivå har vi äntligen nått ett skede, där amorteringen av statsskulden kan ske tack vare ett budgetöverskott. För min del stöder jag en fortsatt stram budgetpolitik för att garantera vår välfärd också om vi börjar gå mot sämre tider.

Men vi måste också komma ihåg att många nästan dramatiska beslut togs när den ekonomiska nedgången var som störst. Därför finns det orsak att granska vilka grupper som kommit oskäligt i kläm. Det får inte bli så, att den ekonomiska politikens blir ett självändamål och vi glömmer varför vi finns och är valda hit till riksdagen.

De mjuka värdena har inte haft särskilt stort utrymme i samhället under de kalla marknads-ekonomiska stjärnor som vi lever med. Lönsamhet och effektivitet har varit lösenorden för alla våra problem. Jag inser att nämnda begrepp inte går att förbise, men lika klart är att det måste finnas också andra värden som formar våra politiska beslut.

Vår ekonomi lever i en stark uppgångstrend, men tyvärr är det inte alla befolkningsgrupper som får del av den växande kakan. Jag vill peka på några grupper som får se på från sidan när tillväxten fördelas.

Arvoisa herra puhemies! Pelkällä kansaneläkkeellä elävillä eläkeläisillä on tiukat oltavat taloudellisesti. Uskallan perustellusti väittää, että suuri osa heistä asuu maaseudulla ja on tehnyt elämäntytönsä maataloudessa aikana, jolloin elintarvikeomavaraisuus oli maamme suurin ongelma. Tälle panokselle pitäisi nyt antaa enemmän arvoa, kun kakkua jaetaan. Toivon, että hallitusohjelmassa sovitut määrärahat osoitetaan pienimpiä eläkkeitä saaville eli niille, joilla on 3 000

markkaa kuukaudessa alittavat eläkkeet, kun seuraava budjetti laaditaan.

Olen ennenkin puhunut veteraanien tilanteesta. Ne rintamalisät, jotka jaetaan rintamamiehille, ovat lähinnä symbolisia, eikä niiden voida katsoa todella korvaavan heidän itsenäisyytemme puolesta antamaansa panosta. Veteraanien korkea keski-ikä huomioon ottaen on korkea aika tehdä jotain osoittaaksemme kiitollisuutemme heidän panoksestaan. Minulla on se käsitys, että lisätyt kuntoutusmäärärahat olisivat tervetulleita, jos yhteisesti voisimme nähdä, että tämä on velvollisuus, joka on pian täytettävä. Meidän ei tarvitse lisätä määrärahaa tulevana vuonna, riittää, että emme laske sitä. Näin yhä pienenevä veteraanien joukko voi jakaa samansuuruisen määrärahan.

Värderade talman! Jordbruket måste få arbetsro och insikt om vilka regler som gäller för en längre framtid. Uppgårelsen om artikel 141 är ett nytt bevis på att en långsiktig ekonomisk planering är omöjlig inom jordbruket, trots att det uttryckligen är en långsiktig planering som förutsätts för att vara framgångsrik i näringen. Både den nationella politiken och EU-politiken är lika kortsiktiga och ger inte bonden den arbetsro som nödvändigt skulle behövas.

Om vi skall kunna bevara vår självförsörjning av rena, trygga livsmedel måste jordbruket få signaler om att Finlands riksdag och regeringen anser att det är värt att slå vakt om detsamma. Skärningen i det nationella stödpaketet, mot skrivningen i regeringsprogrammet, är definitivt en felsignal om vi vill ta vårt ansvar för jordbrukets framtid i Finland.

Jag vill avsluta mitt korta anförande med att konstatera, att de höga bränslepriserna hotar näringslivet och regionerna. Transportföretagen, som också tidigare har haft lönsamhetsproblem, hotas av en konkursvåg om inte en svängning till det bättre snart sker. Det är regionerna och företagen, som lever och verkar i glesbygderna, som betalar det högsta priset också denna gång. Det går inte att enbart beklaga utvecklingen på oljemarknaden, utan vi har ett ansvar för att hjälpa till med att reda ut problemen. Glesbygdens överlevnad bygger mycket på att man kan bo på landet och pendla till jobbet.

Växthusodlingen kommer inom kort att starta upp för en ny odlingssäsong. Om inte bränslepriserna sänks kommer näringens konkurrensför-

måga att vara starkt nedsatt. Odling under glas är naturligtvis mycket energislukande, varför priset på energin är mycket avgörande för branschens lönsamhet. Livsmedlens renhet har fått en stor och välförtjänt uppmärksamhet på senaste år. Jag är övertygad om att när vi jämför växtskyddsmedlens användning mellan våra inhemska grönsaker och dem som vi importerar, märker vi en oerhörd skillnad. Förutom att det är fråga om arbetsplatser är renheten den största orsaken till att vi bör bevara vår egen grönsaksproduktion.

Svenska folkpartiet tog senaste vecka ställning för en sänkning av bränslepriserna, en sänkning som måste vara åtminstone lika stor som de extra inkomster, som tillförs statskassan genom ökade momsintäkter från de höga marknadspriserna.

62 Leena Rauhala /skl: Arvoisa puhemies! Maailmantalouden ja myös Euroopan kasvunäkymät ovat vahvat. Myös Suomessa noin 4,5 prosentin talouskasvu luo hyvää pohjaa hyvinvointiyhteiskunnan rakentamiselle. Suomen velkaantumisen ulkomaille on muuttumassa. Valtion budjetissa on selkeä painotus velan lyhentämiseen. Suomi on lamasta toipumisen yhteydessä käynyt samalla läpi syvällistä rakennemuutosta. Tällä hetkellä näemme, että kilpailukyky on hyvä, pörssikurssit ovat lisänneet kotitalouksien varallisuutta. Samalla Suomi on myös siirtymässä kohti tietoyhteiskuntaa. Tulevalla vuosikymmenellä ihmiset joutuvat entistä kovempaan opiskelu- ja työtahtiin.

Kaikesta hyvästä ja monesta muutoksesta huolimatta uhkia on olemassa. Tuloerot ovat kasvamassa, edelleenkin työttömyysaste on korkea, ja terveyteen liittyvät ongelmat ovat erityisesti lisääntymässä.

Hallitusohjelmassa on esitetty talouspolitiikan päätavoitteeksi työllisyyden parantaminen. Hallitus pyrkii talouspolitiikassaan edistämään eri väestöryhmien ja maan eri alueiden välistä tasa-arvoa. Edellä mainitut ovat hallitusohjelmassa merkittäviä linjauksia ihmisten hyvinvoinnin ja sosiaalisesti eheän Suomen rakentamiseksi.

Kuitenkaan nyt talousarviossa vuodelle 2000 ei selkeästi ole toimenpiteitä työttömyyden, syrjäytymisen, eriarvoistumisen ja alueellisten ongelmien hoitamiseksi ja torjumiseksi. Tiedämme, että moni elää edelleen syrjäytymisuhan alla. Alueellisesti maamme on jakautumassa. Kas-

vukeskuksissa on ongelmia: asuntojen hinnat ovat nousussa, ja erilaisia lieveilmiöitä tulee uusia ja uusia. Yhteiskuntamme jakautuminen näkyy vakavalla tavalla lasten ja nuorten hyvinvoinnin erilaistumisessa. Osa voi erittäin hyvin, mutta kasvava osa huonosti, ja ongelmat kasaantuvat yksille. Työttömiä on edelleenkin hälyttävän paljon.

Voimme ajatella, että nyt jos koskaan tarvitaan poliittisia linjanvetoja, arvovalintoja ja asioiden asettamista tärkeysjärjestykseen, ei vain yhden kerran vuodessa valtion budjettiraameja tehtäessä. Tämä ajatus voidaan asettaa esillä olevan valtiovarainvaliokunnan mietinnön esityksiin.

Ilolla voi todeta, että esitetyssä talousarviossa on määrättyjä muutosesityksiä. Erityisen merkittävänä pidän lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluihin ja kuntoutukseen esitettyjä lisämäärärahoja. Toiseksi, on erittäin hieno asia, että yliopistojen perusmäärärahoihin on esitetty lisäystä. Paitisi lasten hyvinvoinnista niin nuorisomme saamasta koulutuksesta ja sen laadusta tulee pitää hyvää huolta.

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin puute näkyy myös lisääntyneenä päihteiden ja huumeiden käyttönä. Lasten huostaanotot ovat lisääntyneet. Lasten ja nuorten psyykkiset häiriöt ilmenevät masentuneisuutena ja itsemurhakäyttäytymisenä.

Eri tutkimukset osoittavat, että syrjäytyminen voi alkaa jo hyvin varhain lapsuudessa. Yli 80 prosenttia hoidon tarpeessa olevista lapsista on vailla hoitoa. Jonotukset hoitoon saattavat kestää vuosia. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa ja tietää, että yksi keskeinen syy tilanteeseen on lääkäripula. Psykiatrian erikoislääkäritarve on suurempi kuin mihin koulutuksella kyetään nykyisin vastaamaan. Nuorisopsykiatrian osalta lisäystarve on noin 120–140 nuorisopsykiatrian erikoislääkärinä. Nykyisellä koulutusjärjestelmällä ei pystytä vastaamaan tarpeeseen.

Haluan korostaa myös sitä, että kysymys on myös koko sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilökunnan koulutuksesta ja sitä kautta palvelujen monipuolistamisesta ja laadun turvaamisesta. Kouluterveysneuvoston suositukset, kasvatusneuvolatoiminnan muutokset näkyvät psykiatristen palvelujen tarpeiden lisääntymisenä. Tarvitsemme uusia hoitomuotoja ja ennen kaikkea ennalta ehkäiseviä, rakenteellisia toimenpiteitä.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että jo vuosina 1997, 1998 ja 1999 on kiinnitetty huomiota lasten ja nuorten ongelmiin ja palvelujärjestelmän puutteisiin. Niinpä nyt on todella korkea aika puuttua niihin konkreettisesti. Nykytilanteeseen ei saada parannusta aikaan ilman määrätietoisia toimenpiteitä. Asiantuntijalausuntojen ja -arvioiden perusteella on esitetty keskeisiä puutealueita, joihin resursseja tulee kohdentaa. Valiokunnan esittämä 70 miljoonan markan määräraha tulee tarpeeseen lasten ja nuorten psyykkisen kehityksen tukemiseksi. Iloitsen siitä, että yksi talousarvioaloitteeni on yhtenä osana uuden momentin luomisessa ja tämän määrärahan, valtionavustuksen, saamisessa lasten- ja nuortenpsykiatrian palveluihin.

Tämän määrärahan painoarvoa on lisäämässä myös valiokunnan lausumaehdotus 14, jossa edellytetään, että hallitus antaa viimeistään vuonna 2001 selonteon eduskunnalle yhteiskunnassa ja arvomaailmassa tapahtuneista lasten ja nuorten hyvinvointia uhkaavista muutoksista. Lasten ja nuorten hyvinvointia on siis nyt seurattava ja se on otettava yhdeksi painopisteeksi tästä eteenkinpäin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tulee rakentaa niin, että aukkoja ei synny ja päällekkäisyyksiltä vältytään. Toimivien hoitoketjujen puute heikentää paranemista ja kuntoutumista.

Maassamme mielenterveysongelmat ja päihdeongelmat eivät ole vain lasten ja nuorten ongelma vaan, voi sanoa, koko kansan ongelma. Työeläkkeelle siirtymisiä mielenterveysongelmien takia tapahtuu vuosittain tuhansia. Vuonna 95 kirjattiin 8 000 eläkepäätöstä. Mielenterveys-työn ja päihdetyön kehittämisen kohteina ovat muun muassa avohoidon kehittäminen, ammattihenkilöiden osaamisen vahvistaminen, hoidon takaaminen alueellisesti kattavasti ja uusien hoitomuotojen kehittäminen. Tällaisiin hankkeisiin talousarvioesityksessä ei ole vielä kukaan mielestäni resursoitu riittävästi. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestäminen osana perusterveydenhuoltoa asettaa kunnille haasteita laadukkaan ja ammattitaitoisen palvelujärjestelmän luomiseksi. Esille on noussut eri tahojen yhteistyönä verkostoitumalla kehitettyjä osaamishankkeita. Näiden innovatiivisten ja käytännön elämästä nousevien hankkeiden tukemiseksi tarvitaan myös valtion taholta tukea.

Kristillisen liiton verolinjauksessa korostuvat perheet, eläkeläiset, pienyritykset ja pienituloiset

kansalaiset, niin kuin ed. Sakari Smeds kristillisen liiton ryhmäpuheenvuorossa perusteellisesti esitti. Erittäin valitettavaa on, ettei hallituksen veroratkaisussa pienituloisille ja eläkeläisille tullut kevennyksiä. Verolinjauksissa ei korostu yhdenvertaisuus kansalaisten kohtelussa.

Kristillisen liiton esittämässä vaihtoehtoisessa linjauksessa korostamme erityisesti myös hoi-vatyön tukemista. Huumeongelman pahenemisen estämiseksi olemme etsimässä erilaisia uusia toimenpiteitä ja ratkaisuja ja niiden kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Suomessa voimme olla tyytyväisiä koulutusjärjestelmämme rakenteeseen. Kuitenkin selviä hälyttäviä piirteitä on noussut esille. Korkeakoulujen toiminta on laajentunut voimakkaasti, uusien opiskelijoiden määrä kasvaa, tutkintojen määrä kasvaa samalla. Samaan aikaan määrärahat ovat vähentyneet. Si-vistysvaliokunta kiinnitti erityisesti huomiota yliopistojen perusrahoituksen tasoon. Niukoista resursseista aiheutuen opetuksen taso ja koulu-tuksen korkea laatu ovat vaarantumassa.

Valtiovarainvaliokunnan esittämä lausumaeh-dotus 5, jossa esitetään, että "yliopistojen perusvoimavarojen vaje korjataan kuluvalle vaalikau-della", on todella kiitoksella vastaanotettava. Va-liokunta pitää näin siis välttämättömänä yliopis-tojen perusrahoituksen jälkeenjääneisyyden kor-jaamista. On erittäin hyvä, että valtiovarainvalio-kunta on nostanut opetuksen laadun tärkeäksi asiaksi osoittamalla lisämäärärahaa yliopistoille.

Opetuksen tasoon vaikuttava tekijä, opiskeli-jakohtainen yksikköhinta, on laskenut kuluvalle vuosikymmenellä. Tämä tuntuu erityisesti muun muassa ammattikorkeakouluissa ja ammatillisis-sa oppilaitoksissa lähiopetuksen heikkenemise-nä. Sosiaali- ja terveysalan koulutuksessa on jo kysymys hälyttävästä tilanteesta, koska hoito-työn oppimisessa tarvitaan paljon sekä laboraa-tio- että kliinistä harjoittelua, ennen kuin käytän-nön harjoitusta voidaan aloittaa todellisissa tilan-teissa asiakkaiden ja potilaiden hoidossa. Käden taidot ovat hukkumassa, ja potilasturvallisuus on uhattuna.

Panostusta tarvittaisiin ammatilliseen opetta-jankoulutukseen ja myös opettajankoulutukseen kokonaisuudessaan. Yhteiskunnan erilaiset muo-tosprosessit — tiedon muuttuminen ja työelä-män muutokset — edellyttävät jatkuvaa täyden-nyskoulutusta. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulu-tuksen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää työ-

voiman kysynnän ja tarjonnan tasapainoa. Am-matilliselle koulutukselle on erittäin suurena haasteena työvoiman ammattitaidon lisääminen, ajan tasalla pitäminen sekä koulutuksen ja työ-elämän yhteistyön vahvistaminen. Tähän tarvi-taan resursointia.

Tarvitaan työelämäläheistä täsmäkoulutusta, niin kuin työasiainvaliokunta lausunnossaan on tämän hyvin ilmaissut. Työelämäyhteyksien merkitys on opiskelijoiden oppimiselle keskei-nen. Koulutuksen ja työelämäyhteyksien yhteis-työhankkeita ja resurssointia tulee vahvistaa. Tätä asiaa ei mielestäni riittävästi ole sisällytetty talousarvioon.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä kiin-nittää huomiota opetusministeriön hallinnonalan vuoden 2000 yhteen painopisteeseen eli kuusi-vuotiaiden ikäluokalle tarkoitetun esiopetuksen aloittamiseen. Uudistuksen toteuttamisessa näen suurena ongelmana edelleen sen, että talousarvi-ossa lähdetään vain 85 prosentin valtionosuudel-la liikkeelle ja että lasten koulukuljetusetuus puuttuu. Esiopetuksessa olevien lasten jättämi-nen vaille koulumatkaetua on ristiriidassa yh-täläisten perusoikeuksien kanssa. Kaikilla lasten vanhemmilla ei ole mahdollisuutta kuljettaa lapsiaan esiopetukseen. 85 prosentin valtionosuus ei mahdollista laadukasta esiopetusta. Onhan kysy-mys aivan uudeltaisesta opetuksesta, uudeltais-sista pätevyyksistä, täydennyskoulutuksesta, moniammatillisuudesta, uusista hallinnollisista ratkaisuista ja ryhmäkokojen turvaamisesta riit-tävän pieninä.

Talousarvioesityksen rahojen määrällisillä kohdentamisilla tulisi taata laatua ja osoittaa pri-orisointia. Jotta eheä ja sosiaalisesti oikeuden-mukainen Suomi olisi todellisuutta eikä vain ta-voite, tulisi nähdä eri kansalaisryhmät, kuten elä-keläiset, työttömät, syrjäytyneet, ja arvioida hei-dän elämänlaatuaan ja hyvinvointiaan. Arvokes-kustelua tarvitaan, mutta enemmän toimenpitei-tä.

63 Marja-Liisa Tykkyläinen /sd: Arvoisa pu-hemies! Opetusministeriön hallinnonalalla vuo-den 2000 erityisiä painopisteitä ovat muun muas-sa kuusivuotiaiden ikäluokalle tarkoitetun esi-opetuksen aloittaminen, kuten äsken jo kuultiin, kansallisen innovaatiojärjestelmän vahvistami-nen kulttuurin, koulutuksen ja tutkimuksen laa-tua kehittämällä, suomalaisen tietoyhteiskunnan kehittämisen jatkaminen sekä kansalaistoimin-

nan kehittäminen. Valtiovarainvaliokunta pitää näitä painopistealueita oikeina.

Valtiovarainvaliokunta on kuitenkin käsitellyt eräitä ongelmia.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota lasten ja nuorten syrjäytymiseen. Eri tutkimukset osoittavat, että ongelmat alkavat kasautua jo varhain ja syrjäytyminen alkaa jo lapsuudesta. Jotta lapsista voisi kasvaa elämän eri tilanteita hallitsevia tasapainoisia aikuisia, tulee heidän kasvatukseensa jo varhain kiinnittää huomiota mahdollisiin ongelmiin ja näin ehkäistä syrjäytymistä. Tärkeimpiä ovat ennalta ehkäisevät toimenpiteet, joissa keskeisinä ovat esiopetus- ja perusopetusvaihe. Näiden asianmukaiseksi järjestämiseksi tulee esi- ja perusopetukseen panostaa riittävästi myös taloudellisia voimavaroja. Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi valiokunta korostaa erityisesti nuorisotyöttömyyden hoidon ja nuorisotyön merkitystä. Valiokunta haluaa myös tehostettuja toimenpiteitä huumausaineiden käytön ehkäisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Meidän aikuisten tulisi miettiä, olemmeko vaihtaneet kurin kännykkään ja välittämisen vapauteen. Meidän tulisi pohtia keinoja, jotta yhteiskunta ja sen arvot muuttuisivat, että voisimme antaa nuorille ohjausta siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Tätä ohjausta tulisi ennen kaikkea antaa kotien ja koulujen.

Lasten ja nuorten ongelmiin liittyy myös se, että maassamme ei ole riittävästi lasten- ja nuortenpsykiatreja. Valtiovarainvaliokunnan useampienkin jaostojen kohdalla käsiteltiin lasten tilannetta näiltä alueilta ja talousarvion yhteydessä tehtiin korotuksia, eli me saimme hoidettua tämän vaikean asian kuntoon. Koulutuksessa on tällä hetkellä maassamme viidessä tiedekunnassa noin 95 psykiatrian erikoislääkäriksi erikoistuvaa. Mikäli arvioiden mukainen määrä tutkintoja pyrittäisiin tuottamaan seuraavan kymmenen vuoden aikana, edellyttäisi se koulutuksen tuotoksen yli kaksinkertaistamista. Valiokunnan mielestä yliopistojen nykyisillä voimavaroilla tämä ei ole mahdollista. Lasten ja nuorten kohdalla meidän tulee lisätä erityistoimenpiteitä.

Valiokunta käsiteli perusteellisesti myös yliopistojen perusvoimavarojen vajausta. Eräiden asiantuntijoiden arvioiden mukaan vaje perusrahoituksessa on jopa miljardin markan luokkaa. Yliopistojen perusrahoituksen nykyinen taso ei riitä takaamaan hyvinvointimme kehittämisen ja elinkeinoelämämme jatkuvan uusiutumisen kou-

lutus- ja tutkimustarpeita. Myös koulutuksen korkea laatu vaarantuu. Tutkintoaikojen lyhentäminen on olennaisesti kiinni perusvoimavaroista ja muun muassa ohjaukseen suunnatuista resursseista. Valiokunta pitää välttämättömänä, että yliopistojen perusrahoituksen jälkeensä jääneisyyden korjaaminen on painopisteenä tulevien vuosien talousarvioissa. Valiokunta ehdottaakin eduskunnan hyväksyttäväksi lausumaa, jossa edellytetään, että yliopistojen perusvoimavarojen vaje korjataan kuluvalle vaalikaudella.

Mehän olimme valmiita tämän asian kohdalla jopa siihen, että olisimme ohjanneet rahoituksia, mutta kuten jokainen täällä oleva valtiovarainvaliokunnan jäsen voi todeta, kävimme erittäin suuria taisteluja jo niistä pienistä korjauksista, joita esimerkiksi sivistys- ja tiedejaosto omalta osuudeltaan teki. Tulen puuttumaan näihin pieniin korjauksiin sen pääluokan kohdalla, joka käsittelee opetusministeriön hallinnon alaa.

Arvoisa puhemies! Haluaisin kuitenkin vielä puuttua eduskunnan valtaoikeuksiin. Me jokainen tiedämme, että eduskunta käyttää suurinta valtaa Suomessa, mutta valitettavasti on todettava, että näin ei kylläkään tapahtunut, kun käsitelimme valtiovarainvaliokunnan puitteissa vuoden 2000 budjettia. Siellä yritettiin monin mahdollisin keinoin estää valtiovarainvaliokunnan lisäyksiä. Tämän johdosta, mikäli ollaan siirtymässä toisenlaiseen käytäntöön budjetin käsitelyssä, meidän tulee myöskin laatia uudet pelisäännöt. Tähän saakka valtiovarainvaliokunnan yksimieliset päätökset, jaostojen tekemät päätökset, on voitu ratkaista ja yleensäkin lisäykset on kerätty niin, että valtiovarainministeri ja hänen esikuntansa ovat tulleet tekemään selviä ehdotuksia tulopuolelta. Näin ei kuitenkaan tapahtunut tällä kertaa eikä edellisellä kaudella, vaan me jouduimme etsimään näitä rahoja itse.

Tämä mielestäni ei ole sellainen käytäntö, joka voisi jatkua, joten, arvoisa puhemies, toivoin, että kun seuraavaa budjettia käsitellään, voisimme käsitellä budjettiin liittyviä painopistealueita jo lähete keskustelussa aiemmin ja sen pohjalta löytäisimme korjaukset jopa niin, että voisimme eri ministeriöiden kesken päästä sopimuksiin, esimerkiksi opetus- ja työministerien alueella, niin että voisimme rakentaa sellaisen budjetin, joka tulee palvelemaan suomalaista yhteiskuntaa, suomalaisia. Myöskin tietenkin yhtenä osa-alueena liittyy tähän kansainvälisyys.

⁶⁴ **Jorma Huuhtanen /kesk:** Arvoisa puhemies! Jo varsin lukuisissa puheenvuoroissa on todettu, että Suomen kansantalouden kasvunäkymät ovat hyvät. Tästä varmasti olemme iloisia sekä hallitusryhmissä että oppositiossa. Vaikka kasvukausi on jatkunut jopa aivan erikoisen kauan, sehän alkoi jo Ahon hallituksen kaudelta 1994, siitä huolimatta tulevaisuuteen Suomessa suhtaudutaan yleisesti luottavaisesti. Kasvunäkymää tukevat alhaiset korot ja eurovaluutan heikentynyt kurssitaso. Jokainen meistä ymmärtää myöskin sen, että nämä asiat voivat muuttua hyvin nopeasti. Silloin ollaankin jo haasteellisemmassa tilanteessa, kuin mitä tällä hetkellä tilanne on.

Joka tapauksessa siitäkin ollaan yksimielisiä, että valtion budjettipolitiikan pitää noudattaa pidättyvyyttä. Myöskin odotetaan yleisesti malttia tuloratkaisuissa. Näillä kannanotoilla uskon olevan varsin laaja tuki. Kun valtion budjettipolitiikassa noudatetaan pidättyvyyttä, on myöskin mahdollista lähteä valtionvelan takaisinmaksun tielle, niin kuin nyt tapahtuu. Tämä kaikki on mielestäni myönteistä ja hyvää asiaa ja voi aivan hyvin tulla todetuksi myöskin opposition puolelta.

Se, mikä meistä tekee vielä erilaisia, hallitusryhmistä ja oppositiosta, lähtee siitä, että markkinavoimat, jotka ovat kansantalouden kannalta toimineet Suomessa erinomaisen hyvin, ikään kuin auraavat Suomen yhteiskuntaan kahtia jakautuneen kansan. Budjettiraami, jolle edellä annoin, voi sanoa, tunnustusta, olisi voitu sisällöltään rakentaa toisin. Mielestäni ryhmänjohtaja ed. Mauri Pekkarinen osuvasti totesi, että on se vain kummallista, että tässäkin talousarviossa voi käydä niin, että köyhät köyhtyvät ja rikkaat rikastuvat ja vasemmisto tukee tätä linjaa. Olen tämän asian tuonut monta kertaa täältä esille. Jatkuvasti ihmettelen, mihin vasemmiston voima näiden asioiden poistamiseksi on hävinnyt.

Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti, vaikka tämä onkin yleiskeskustelua, käyn tarkastelemaan palveluja. Tiedossamme on, että Suomen palvelujärjestelmä on hyvin vahvasti julkisen sektorin palvelujärjestelmään tukeutuva ja sillä on varsin laaja tuki eduskunnassakin. Nyt tässä budjetissa todettiin, että palvelujen osalta tiedossa ovat vaikeat vuodet. Tällä kertaa valtiovarainvaliokunta mietinnössään pureutui erityisesti nuorten ja lasten psykiatriisiin ongelmiin ja otti myös lisää rahaa näitten asioiden hoitoon. ⁷⁰

miljoonaa markkaa voi tietysti alkuun tuntua merkittävältä summalta, mutta noihin vaikeuksiin nähden se ei ole kuin hyvä alku.

Samassa yhteydessä on mietittävä, mitä muuta tietoa on tällä hetkellä esimerkiksi terveydenhoitopalveluiden puolella siitä, että palvelut eivät enää toimi. Omaan tietooni on tullut, että leikkausjonot jatkuvat koko ajan. Hoitoonpääsy on vaikeutunut, palvelujen laadussa on menty alaspäin. Tämä kaikki on mielestäni luonnollista siksi, että Suomi käyttää yllättäen varsin vähän varoja terveydenhuollon palveluiden järjestämiseen, jos sitä arvioidaan bruttokansantuoteosuutena. Olemme huomattavasti keskitason alapuolella, jos vertailussa ovat mukana niin sanotut sivistysvaltiot. 7 prosentin bruttokansantuoteosuus on niukka, ja mielestäni on välttämätöntä jatkossa miettiä, voisimmeko edes vähäisessä määrin nostaa tuota osuutta, koska suomalaisille terveydenhuoltojärjestelmän toimivuus on erinomaisen tärkeä asia. Kiinnitän tähän erityistä huomiota, kun täällä on hyvin paljon pantu toivoa kehyskeskusteluun eduskunnassa. Voisimme aivan hyvin ensi keväänä yhteisesti ottaa terveyspalvelujen toimivuuden yhdeksi painopistealueeksi.

Moittisin budjettia erityisesti siitä, että se ei ole puuttunut niin napakasti kuin olisi ollut mahdollista alueellisten erojen kasvuun ja hallitsemattomaan muuttoliikkeeseen. Sisäasiainministeriön viimeinen aluebarometri kertoo, että Suomi jakaantuu hyvinvoinnin suhteen hyvin nopeasti. Erityisesti meille itäsuomalaisille jo tiedossa ollut asia, Itä-Suomen huono kehitys, on nousut esille. Myös Pohjois-Suomen tilanne on nopeasti heikkenemässä, ja näin puhummekin jo varsin laajasta maantieteellisestä alueesta, kun toteamme näiden kahden suuren alueen huonon kehityksen.

Olemme tämän vuoden ja oikeastaan jo viime vuoden puolellakin valmistautuneet Euroopan unionin uuteen aluerahastokauteen. Uusi kausi on periaatteessa myönteinen Itä- ja Pohjois-Suomen osalta. Nämä alueet tulevat korkeimman tuen piiriin tavoite 1 -ohjelmaan, ja sieltä on tiedossa euroja alueellisten erojen poistamiseen. On myös tiedossa, että Suomen valtion tulee panna niin sanotut pakolliset vastinrahansa maakuntien käyttöön. Tätä mahdollisuutta hallituksen puolelta on nyt korostettu. On todettu, että alueet saavat miljarditolkulla markkoja ja tämä tulee pelastamaan sekä Itä- että Pohjois-Suomen.

Kun olen ollut valmistelussa erittäin kiinteästi ja keskeisesti mukana, olen myös seurannut, mitä vastaavissa tapauksissa Euroopan unionin alueella on tehty. Eri maat ovat valinneet täysin saman linjan: EU-rahoituksen rinnalle on otettu vahva kansallinen panostus eli on haluttu myös oman maan toimin olla tukemassa alueita, joilla menee heikosti. Tässä suhteessa Suomi ainakin tulevan vuoden budjettiin nähden tekee poikkeuksen. Tämä on todella ikävä asia.

Kun otan asian esille, en tarkoita välttämättä lisää markkoja tai euroja, vaan tarkoitan sitä, että muiden maiden tapaan erityistoimenpiteet esimerkiksi verotuksen alueella on otettava käyttöön, että saamme riittävän pysyviä ja hyviä tuloksia. Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa on aivan reilusti todettu, että mikäli kansalliset toimenpiteet jäävät toteutumatta, tulos hyvinvoinnin paranemisen suhteen on olennaisesti heikompi emmekä saavuta suinkaan muuttoliikkeen estämisessä tai työttömyyden hallitsemisessa sellaisia tuloksia, joita yleisesti odotetaan. Myös alueellinen bruttokansantuote jää huomattavan vaatimattomaksi. Toivon, että hallitus varustautuu ensi kevään niin sanottuun kehyskeskusteluun tämän asian huomioimisella ja miettii oman vastauksensa ja oman vaihtoehdonsa näitten alueitten kannalta.

Arvoisa puhemies! Lopuksi totean, että on käyty varsin vilkasta keskustelua isännyydestä, kuka käyttää niin sanottua viimeistä sanaa, onko se hallitus, valtiovarainministeri vai eduskunta. Tämä tulee pysymään ikuisuuskeskusteluksi ja keskustelunaiheena. On aika vaativaa ajatella, että kehyskeskustelu ensi keväänä eduskunnassa kulkisi niin yksimielisesti ja saataisiin niin yksimielisiä tuloksia, että hallitus voisi sanoa saaneensa siitä eväitä varsinaisen budjetin tekemiseen, mutta yritetään.

⁶⁵ **Mikko Kuoppa /vas:** Herra puhemies! Tilastokeskuksen tulonjakotilastot kertovat, että tuloerot ovat 1990-luvun lopulla kääntyneet kasvuun. Vuosina 1994–1997 tulojen kasvu painottui lähes kokonaan kotitalouksien suurituloisimpaan kymmenykseen, jossa kasvu kolmen vuoden aikana oli yhteensä yli 18 prosenttia. Pienituloisimmassa kymmenyksessä tulot pysyivät lähes ennallaan. Tulo- ja verotilastojen mukaan erityisesti pääomatulojen kasvu on ollut viime vuosina voimakasta. Veronalaiset pääomatulot

kasvoivat 41 prosenttia vuonna 1997 ja lähes 23 prosenttia viime vuonna.

Aivan omaa luokkaansa ovat suuryhtiöiden johtajien optioedut. Nokian johtajien optioedut vastaavat laskennallisesti arvoltaan satojentuhansien tavallisten ihmisten vuotuisia tuloja yhteensä. Talousuutisten mukaan näitä optioetuja on myös hanakasti muutettu rahaksi, joten kyse ei ole vain paperilla olevista numeroista. Palkkatulojen kasvu on ollut paljon vaatimattomampaa ja sosiaaliturva on käytännössä jäädytetty. Nyt palkkaneuvottelujen edellä poliittinen eliitti vaatii jälleen maltillisuutta palkkatyöntekijöiltä, mutta ei puhu mitään omista tuloistaan ja eduistaan, joiden kasvussa maltti on ollut viime vuosina aikana erityisesti suuryhtiöitten johtajien kohdalla.

Verotilastoista nähdään myös yhtiön voittojen reipas kasvuvauhti. Vuonna 1997 yhteisöjen verotettava tulo kasvoi 44 prosenttia ja viime vuonna 20 prosenttia. Luulisi, että myös yhteisöjen tulovero kasvaisi samaa vauhtia, mutta tämä ei pidä paikkaansa ainakaan viime vuoden osalta. Viime vuonna yhteisöveron tuotto kasvoi vajaa 10 prosenttia eli puolta hitaammin kuin yhteisöjen verotettava tulo. Yhteisöveron osuus yhteisöjen verotettavan tulon summasta oli 23 prosenttia eikä 28:aa prosenttia, niin kuin se yleisen veroprosentin perusteella luulisi olevan. Tämä kertoo siitä, että suuryhtiöillä on edelleen merkittäviä veronkiertomahdollisuuksia, jotka liittyvät muun muassa kansainväliseen verotukseen.

Verotilastojen mukaan kunnat eivät viime vuonna hyötynet yhteisöveron tuoton kasvusta. Kuntien saama yhteisövero pieneni jopa markkamääräisesti. Tämä johtuu tietenkin siitä, että kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta pienennettiin säästölailla. Tämä toistuu ensi vuonna, jolloin kunnilta viedään noin miljardi markkaa yhteisöveron tuotosta. Tässä yhteydessä on myös hyvä muistuttaa, että pääomatulojen vero menee kokonaan valtiolle. Tältä osin kunnat eivät hyödy lainkaan verotulojen kasvusta.

Herra puhemies! Pienet palkat, työttömyys ja niukan sosiaaliturvan varassa eläminen ovat arkipäivää sadoissatuhansissa suomalaisissa perheissä talouden nousukauden aikana. Heidän asemaansa vaikeuttaa myös asumiskustannusten nousu, josta puhutaan mielestäni liian vähän. Vuokrat ovat 1990-luvulla nousseet tuntuvasti. Tilastokeskuksen laskeman vuokraindeksin mukaan keskimääräinen nousu on noin 45 prosent-

tia vuodesta 1990 vuoteen 1999. Erityisesti muuttovoittopaikkakunnilla vuokrat ovat nousseet tuntuvasti. Tilastokeskuksen uusimman vuokratilaston mukaan vuokrat nousivat Helsingissä vapaarahoitteisissa asunnoissa vuodessa 5,5 prosenttia, Tampereella 4 prosenttia ja Jyväskylässä 5,1 prosenttia, kun koko maan keskiarvo oli 3,6 prosenttia.

Vuokrien nousu ylittää tuntuvasti yleisen hinta- ja kustannustason nousun, joten sitä ei voi seittää näillä tekijöillä. Reaalivuokrat ovat nousseet noin neljänneksen 1990-luvulla. Vuokrien nousussa nähdään myös, että korkojen alentumisesta seurannut pääomakustannusten keventyminen ei ole koitunut vuokralaisten hyväksi, vaan hyöty on mennyt yksinomaan vuokraisännille.

Asuntojen hintojen nousu ruokkii myös vuokrien nousua. Esimerkiksi Tampereella eräs sijoitusyhtiö, joka omistaa satoja vuokra-asuntoja, on nostamassa jälleen huomattavasti vuokria. Nykyinen vuokra, joka on 38,85 markkaa neliö on nousemassa 40 markkaan neliöltä kuukaudessa. 50 neliön kaksiossa vuokra nousee peräti 307,50 markkaa kuukaudessa. On selvää, ettei kenenkään taloissa asuvan eläke, työttömyysturva tai edes palkka nouse vuodenvaihteessa nettona edellä laskettua summaa.

Jos vielä hieman muistuttaa edustajia siitä, mitä esimerkiksi taitettu indeksi merkitsee eläkeläiselle, työeläkeindeksihän nousee yli 65-vuotiailla eläkeläisillä 1,4 prosenttia. Se tekee 5 000 markan työeläkkeessä 70 markan korotuksen kuukaudessa. Tämän kokoisessa työeläkkeessä, jos eläke on alkanut ennen vuotta 1996, leikataan kansaneläkkeen pohjaosasta vielä 79 markkaa kuukaudessa pois. Eli tästä selvästi ilmenee, että vuokrien korotukset ovat täysin kohtuuttomia ja olisikin pikaisesti säädettävä laki, jolla esimerkiksi vaikka väliaikainen vuokrasulku saataisiin aikaan.

Täysi kansaneläke nousee 1,1 prosenttia eli suurimmillaan kansaneläke nousee 30 markkaa kuukaudessa ja pienimmillään — puolisollla, joka on toisessa kuntaryhmässä — 25 markkaa kuukaudessa. On selvää, että ihmiset joutuvat todelliseen ahdinkoon, kun asumiskustannukset nousevat tätä luokkaa. Työttömien korotus peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeenhan on markan päivä eli 21,50 markkaa kuukaudessa. Jokainen voi kuvitella, miten työtön, jos asuu esimerkiksi kyseisessä asunto-osakeyhtiössä, pys-

tyy selviytymään vuokrista ilman toimeentulotuen apua.

Vuonna 1998 valtioneuvosto antoi suosituksen asuinhuoneistojen vuokrien tarkistamista voista, mutta ei antanut sitovia päätöksiä. Käytäntö on osoittanut, että suositukset eivät riitä hiltsemään kasvupaikkakunnilla tapahtuvia vuokrien korotuksia. Näin ollen hallituksen tulisi pikaisesti ryhtyä toimenpiteisiin, joilla voitaisiin estää tällaiset vuokrien korotukset.

Asuntojen hinnat ovat nousseet vuoden 1996 alkupuolelta lähtien. Laman aallonpohjan jälkeen vanhojen kerrostaloasuntojen hinnat ovat nousseet jo noin puolella. Tänä vuonna heinä—syyskuussa asuntojen hintojen nousu oli koko maassa 9,3 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla ja esimerkiksi Tampereella nousu oli vieläkin nopeampaa. Nämäkin lukemat ylittävät selvästi esimerkiksi palkkojen yleisen nousuvauhdin. Asuntoja myyvät sijoittajat ja omistajat tietenkin hyötyvät noususta, kun taas tavallinen asunnontarvitsija joutuu entistä ahtaammalle, entistä suurempien velkojen alle.

Lehtitietojen ja kiinteistönlvittäjien lausuntojen mukaan optiomiljonäärit ovat yksi taustatekijä asuntojen hintojen nousussa. Optiomiljonäärit kahmivat asuntoja perheilleen tietenkin ja myös sijoituskohteiksi. Heidän aiheuttamansa kysyntä asuntomarkkinoilla vetää hintatasoa ylöspäin. Heillähän on todella halpaa rahaa käytettävissään. Tämäkin ilmiö kertoo havainnollisesti eriarvoisuuden kasvusta yhteiskunnassa.

Eriarvoisuutta on lisännyt myöskin palkkaerojen kasvu. Erityisesti osa-aikaistaminen on pudottanut kymmeniätuhansia työntekijöitä, pääosin naisia, todelliseen toimeentuloloukkoon. Tästä on runsaasti esimerkkejä, eli työtulo ei riitä toimeentuloon, vaan palkkatulon lisäksi on haettava toimeentulotukea, jotta ihminen selviytyy jokapäiväisistä tarpeistaan. Työläiset tarvitsevat kunnolliset palkankorotukset, ja lisäksi pienituloisille pitää turvata veronalennukset, jotka todella turvaavat sen, että työssäkäynnin lisäksi ei tarvitsisi enää toimeentulotukeen turvautua, vaikka palkkatuloa tuleekin.

Nykyinen tilanne on valitettavasti sellainen, että meillä ei ole ongelmana se, että meillä olisi tavallisilla työntekijöillä ylisuuria palkkoja, vaan meillä on ongelmana se, että meillä on liian pienet palkat. Ihmetyttääkin se huoli, mikä täällä nähdään siitä, että työntekijät pyytävät liikaa palkkaa. Haluan muistuttaa siitä, että siellä neu-

vottelupöydissä on myöskin työnantajien edustajat, jotka kyllä tulevat pitämään huolen siitä, että ainakaan pienituloiset työntekijät eivät ylimäärisiä korotuksia tule saamaan.

Nyt myöskin valmistellaan työsopimuslakikomiteassa uusia työehtoja työelämään. Työsopimuslain uudistamista valmistelevalle Kari-Pekka Tiitisen komitealle on annettu jatkoaikaa tammi-kuun loppuun asti. Julkisuuteen tulneiden tietojen mukaan komiteassa vallitsee yksimielisyys suurimmasta osasta lain säännöksiä ja loppujenkin päälinjat lienee hyväksytty. Komitean jatko-aika kulunee keskeneräisten pykälien hiomiseen sekä perustelujen kirjoittamiseen. Tietävästi komitea valmistele työsopimuslain moniin pykäliin palkansaajien ja ay-liikkeen kannalta myös huolestuttavia uudistuksia.

Työsopimusten yleissitovuuden määrittelyksi komitea aikoo esittää laveampaa määrittelyä, jossa huomioitaisiin muun muassa työehtosopimusten kattavuus sekä järjestäytymisaste puolin ja toisin. Yleissitovuuden merkitystä on ay-liike korostanut, eikä se missään tapauksessa saa olla sellaista kauppatavaraa, josta käydään kauppaa ja joka heikentäisi nykyistä tilannetta. Haluan korostaa edelleen teollisuusliittoperiaatteen tärkeyttä, millä on voitu turvata myöskin erityisesti naisvaltaisilla aloilla työntekijöitten kohtuulliset edut.

Työntekijöiden työsuhteturvaa komitea aikoo tietävästi nakertaa usealtakin kantilta. Irtisanomisperusteeksi aiotaan hyväksyä hyvin epä-määräisesti "toiminnan uudelleenjärjestely", kun nykyisin irtisanomisperusteenahan on "taloudelliset tai tuotannolliset syyt". Tämä on mielestäni selvä laajennus ja heikentää työntekijöitten asemaa.

Myös irtisanomisaikoja aiotaan lyhentää eikä nykyistä irtisanomisjärjestystä enää olla kirjaimassa lakiin.

Työnantajan pakkolomautusoikeutta uhataan laajentaa siten, että työnantaja voisi lomauttaa osa-aikaistamalla työntekijän työajan. Lisäksi lomautusoikeus ulotettaisiin myös määräaikaisiin työsuhteisiin.

Erikoinen ajatus on se, että työnantajan palkanmaksuvelvollisuus työnteon estyessä ylivoimaisen esteen takia supistuisi nykyisestä kahdesta viikosta yhteen viikkoon. Toisen viikon maksaisi työttömyyskassa, siis osittain työntekijät itse.

Työelämän pirstoutumista edistäisi myös esitys määräaikaisten työsopimusten solmimisperusteiden väljentämisestä. Alle yhden kuukauden määräaikaisista työsopimuksista työnantajalle ei tulisi lainkaan velvoitetta ilmoittaa sen perustetta, miksi määräaikainen työsopimus solmitaan.

Työehtosopimuksen perusteella valitun luottamusmiehen työsuhteturvaa aiotaan myös heikentää. Tämä on mielestäni ammattiyhdistysliikkeelle hyvin hankala paikka, koska jo tänä päivänä monissa työpaikoissa ei ole luottamusmiestä sen johdosta, että työntekijät eivät uskalla ryhtyä puolustamaan työtovereittensa etuja ryhtymällä luottamusmiehiksi.

Työsopimuslain uudistamishankkeeseen liitetty lehtitietojen mukaan monia muitakin heikennyksiä. Käytännössä ne vauhdittaisivat työpaikkojen ja työsuhteiden pirstoutumista, pätkätoiden sekä kaikenlaisten joustojen lisääntymistä ja työntekijän edunvalvonnan edellytyksien heikentämistä. Nämä ovat työntekijäin ja ay-liikkeen kannalta erittäin huolestuttavia ja vaarallisia pyrkimyksiä. Käytännön heikennyksiä ei missään tapauksessa voi hyväksyä vetoamalla yleissitovuuden vahvistumiseen. Näillä näkymin sen määrittely on lähinnä mutkistumassa eikä täytä lähimainkaan niitä ay-liikkeen tavoitteita, joiden mukaan kunkin alan edustavin työehtosopimus on katsottava yleissitovaksi.

Herra puhemies! Tätä maata on rakennettu työtä tekemällä ja sitä tullaan rakentamaan jatkossakin työtä tekemällä. Mutta myöskin työntekijöillä tulee olla oikeudet, jotka vastaavat nykyajan vaatimuksia.

⁶⁶ **Margareta Pietikäinen /r:** Herr talman! Jag vill främst fästa uppmärksamheten vid behovet av barn- och ungdomspsykiatrisk vård och tillgången på läromedel i våra svenska skolor.

Joka kymmenes neuvolaiässä oleva lapsi elää perheessä, jossa on mielenterveys- ja päihdeongelmia tai perheväkivaltaa, jotka vaarantavat lapsen kehityksen. Lasten terveys horjuu. Erilaiset psyykkiset ja psykososiaaliset häiriöt ja psysomaattiset ongelmat ovat tavallisia. Jopa 15 prosenttia nuorista kärsii näistä häiriöistä. Tyypillisiä oireita ovat muun muassa keskittymisvaikeudet, alakuloisuus, väsymys, ärsyyntyvyys ja heikentynyt itsetunto.

Unga använder allt mera sprit och droger. Bland unga har den ökande användningen av heroin i t.ex. Åbo lett till 30 dödsfall i år. Polisen beräknar att det allt som allt finns tusentals unga drogmissbrukare i Åbo. Största användargruppen är 12—25-åringar. De yngsta är bara 9 år gamla. I Helsingfors har redan i år 32 unga dött av överdoser. Största delen av offren har varit oerfarna ungdomar som inte känt till hur droger-na påverkar kroppen.

Viisas investointi tulevaisuuteen on tuen antaminen näille perheille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Erityisesti panostuksella riskiperheille annettaviin palveluihin, muun muassa pitkäaikaisen psykososiaalisen tuen avulla, voidaan lastensuojelun tarvetta vähentää ja ehkäistä lapsien myöhempiä ongelmia.

Ristiriitaista on ollut, että lapsille ja nuorille tarkoitettuja palveluja on leikattu samalla, kun palvelujen tarve on kasvanut. Olen iloinen siitä, että valiokunta on kiinnittänyt huomiota koulutettujen lastenpsykiatrien määrään ja myöntänyt lisämäärärahoja sen turvaamiseksi, että meillä on riittävästi lasten- ja nuorisopsykiatreja myös tulevaisuudessa.

Ja, herr talman, jag vill gå över till frågan om en annan sak som också berör våra barn och unga, dvs. tillgången på läromedel i våra skolor. Här tar jag främst upp frågan om läromedel på svenska och samiska.

Tillgången på tidsenliga och tillräckligt goda läromedel på svenska i olika läroämnen är bristfälligt, vilket jag också tagit upp i en budgetmotion, som gäller produktion och översättning av svenskspråkigt undervisningsmaterial. Det finns ämnen både i grundskolan och i gymnasiet, där basläromedlen ännu inte har förnyats så att de skulle motsvara läroplansgrunderna från 1985 och 1994. Även i de svenska yrkesläroanstalterna motsvarar inte läromedelstillgången den nivå som finns på finskt håll. Orsaken till bristen på läromedel förklaras med såväl otillräckliga personresurser som ekonomiska resurser. Vi har av allt att döma för få ämneslärare som är aktiva läromedelsförfattare. Utbildningsstyrelsen har också räknat med att 10—15 procent av läroämneslärarna borde skriva läroböcker för att de svenska läromedlen skulle vara på samma nivå och lika moderna som motsvarande finska. En del läromedel kan gott översättas från finska till

svenska, men inte heller här finns det personer eller pengar som skall kunna förverkliga det.

Bristen på tidsenliga läromedel försätter de svenskspråkiga eleverna i våra skolor i en ojämlig situation i jämförelse med de finskspråkiga. Det här är en ojämlighet som bör rättas till och jag är glad över att man i budgetförslaget nu har reserverat 100 000 mark mera för produktion och översättning av svenskt undervisningsmaterial.

Samtidigt vill jag understryka att bristen på läromedel på samiska också är stor. De nya skollagarna har på ett förtjänstfullt sätt lyft fram också undervisningen på samiska, så att den blir mera utbredd. Det här ökar givetvis behovet av läromedel, vilket vi här i riksdagen under tidigare budgetår har pekat på. Det är glädjande att 100 000 mark har reserverats också för detta ändamål.

67 Anu Vehviläinen /kesk: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin pari sanaa budjettivalmistelusta. Olen pettynyt siihen, kuten moni muukin edustaja jo tänään aiemmissa puheenvuoroissa, että sektoriministeriöt — valtiovarainministeriö sekä koko valtioneuvosto — ovat välittäneet piutpaut eduskunnan aiemmin tekemistä ponsista ja kannanotoista. Osittain tästä syystä valtiovarainvaliokunta lähti nyt tekemään muutoksia muun muassa lasten- ja nuortenpsykiatrian ja niin sanottuihin evo-rahoihin.

Mielestäni viime viikkojen tapahtumat eduskunnassa johtuvat pitkälti siitä, ettei budjettivalmistelussa ja viime kädessä budjettiriihessä ole osattu tehdä tärkeitä painopistevalintoja. Jo budjetin lähetekeskustelussa arvosteltiin yli puolue-rajoiden nykyistä kehysbudjetointia liian ahtaaksi ja ongelmalliseksi. Tämä on käynyt ilmi tämänkin päivän keskustelussa.

Viime syksynä myös valtiosihteeri Sailas vaati politiikkaa takaisin politiikkaan, eli käsitan sen niin, että poliitikkojen tulisi uskalttaa tehdä poliittisia painopistevalintoja. Minusta tämä on edelleenkin akuutti asia. En kuitenkaan usko, että politiikka palaisi politiikkaan takaisin vain sillä, että eduskunta tekee täällä viime kädessä budjetimuutoksia. Mielestäni politiikan palauttaminen politiikkaan vaatii budjettivalmistelulta rohkeutta tehdä valintoja myös eri hallinnonalojen, eri ministeriöitten, välillä, ei pelkästään ministeriöiden sisällä. Sama ongelma on mielestäni myös kuntatasolla.

Eduskunnan osallistuminen budjettivalmisteluun pääministerin ilmoituksen muodossa, kuten valtiovarainministeriö on valtiovarainvaliokunnalle viestittänyt, on mielestäni ok. Käytännössä hän se varmaan tarkoittaisi sitä, että valtiovarainministeriö sen ilmoituksen antaisi ja sitten mahdollisesti siitä täällä salissa keskusteltaisiin. Mutta en pidä järkevänä sitä, että eduskunta ottaisi itselleen yksityiskohtaista budjetin suunnitteluvaltaa tai päättäisi edes kehyksistäkään. Jos ajatellaan sitä, että meillä olisi pääministerin ilmoitus tässä salissa helmikuussa, voi olla tilanteita ihan taloudellisista suhdanteista riippuen, että syksyllä asiat ovat aivan erilaiset. Katson niin, että kun valtioneuvostoon jäsenet on valittu, heidän pitää pystyä tekemään linjauksia ja painopistevalintoja.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden talousarvioletus on nykyisen hallituksen viime keväänä hyväksytyn hallitusohjelman ensimmäinen konkreettinen näyttö. Olen viime keväänä täällä salissa tuonut asian ilmi ja edelleenkin pidän keväästä hallitusohjelmaa periaatteellisilta kannanotoiltaan monin osin melko hyvänä ja monet niistä kannanotoista allekirjoitan. Mutta kun vertaan hallitusohjelmaa ja käsissämme olevaa budjetitietystä toisiinsa, en voi mitään sille, että löydän paljonkin ristiriitoja hallitusohjelman ja budjetitietuksen väliltä.

Itse kiinnitän huomiota kahteen ristiriitaan, joita täällä on tänään jo aiemminkin käsitelty, eli aluekehitykseen ja kuntien tilanteeseen. Nyt käsissä oleva budjetti ei tarjoa erityistoimenpiteitä alueellisen eriarvoisuuden ja muuttoliikkeen hillitsemiseksi, vaikka tietoa ja faktaa alueiden välisten erojen kärjistymisestä on paljon. Täälläkin on viitattu muun muassa tuoreeseen Evan raporttiin ja myös raportissa olleisiin vaatimuksiin erityistoimenpiteistä verotuksellisin keinoin alueerojen tasaamisessa, kuten esimerkiksi Norjassa on tehty. Myös tämän viikon lehdet ovat kertooneet tuoreesta aluebarometrista, ja sen viesti on aivan selvä: erityistoimenpiteitä tarvittaisiin.

Keskusta on myös sekä viime vaalikaudella että nyt myös jo tällä vaalikaudella tässä salissa useaan otteeseen esittänyt erilaisia erityistoimenpiteitä, muun muassa vapaata poisto-oikeutta, mutta hallituksen puolelta ei ole vielä näille toimille ja esityksille lämmitetty. Pidän hyvänä sitä, että valtiovarainvaliokunta kuitenkin kannanotossaan on yksimielisesti sitä mieltä, että alueel-

lisia keinoja, verotuksellisia keinoja, pitäisi selvittää, voisiko niistä olla apua.

Hallitusohjelmassa hallitus lupasi jatkaa Itä- ja Pohjois-Suomen kehittämistä sekä rakenteellisten ongelmien ratkaisemista aiempien periaatepäätösten mukaisesti. Tämän budjetin valossa hallitusohjelman lupaus on mielestäni onnto ja perustelematon.

Arvoisa puhemies! Syystä ja aiheesta erityisesti kuntakentällä ollaan lievästi sanoen raivoissaan ensi vuoden budjetista. Myös kuntien osalta budjetti on ristiriidassa hallitusohjelman kanssa. Hallitusohjelmahan lupaa kuntien ja valtion välille vaalikauden mittaisen kattavan yhteistyöasiakirjan, jotta kunnat muun muassa voisivat suunnitella talouttaan pitkäjänteisesti ja ennakoit-

den. On täysin hallitusohjelman hengen vastaista, että nyt budjetin valmistelun viime metreillä hallitusryhmät sopivat kuntien ja myös seurakuntien yhteisöveron lisäleikkauksista. Voin yhtyä kuntien ja seurakuntien esittämään kritiikkiin. Mielestäni on ennenkuulumatonta, että kun sekä kunnissa että myös seurakunnissa on jo ensi vuoden budjetit hyväksytty, täältäpäin jälleen pesee ja sanotaan, että muutetaan edelleen yhteisöveron jako-osuuksia. Tänään eräät hallituspuolueiden edustajat ovat puolustaneet kuntien yhteisöveron lisäleikkausta ja tätä menettelyä sillä, että uusin vero-osuuden alennus on tarkoitettu voimaan vain ensi vuodeksi. Minä kuitenkin kysyn: Kuka voi luottaa siihen, että se jää vain vuodeksi voimaan, tai kuka voi luottaa siihen, ettei tule uusia leikkauksia taas ensi vuoden loppupuolella?

Arvoisa puhemies! Kuntien osalta olen huolissani erityisesti niiden kyvystä järjestää peruspalveluja asianmukaisesti, tarkoittaen koulupalveluita, terveydenhuolto- ja vanhustenhoitopalveluita. Erityisesti kunnissa, joiden verotulot ovat pienet ja työttömyysaste korkea, on suuria vaikeuksia tarjota asianmukaisia peruspalveluita. Ongelma on, että valtiovalta eli siis itse asiassa eduskunta säättää kunnille uusia velvollisuuksia muttei osoita osaltaan lisäresursseja velvoitteiden hoitoon. Nähtäväksi jää, ottavatko hallitus ja ministeriöt huomioon valtiovarainvaliokunnan yksimielisesti hyväksymät ponnet kuntien tilanteen huomioimiseksi tehdessään seuraavan vuoden budjetia.

Arvoisa puhemies! Valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston sekä myös sosiaali- ja työjaoston jäsenenä pidän oikeana, että valtiova-

rainvaliokunta on eduskuntakäsittelyssä puuttunut budjetin ongelmakohtiin, muun muassa lastenpsykiatrian ja myös tiemäärärahojen tai koulurakentamisen osalta. Pettynyt kuitenkin olen siihen, että kipukohtia rahoitetaan kuntien ja seurakuntien kustannuksella.

Pari sanaa korvamerkinnästä. Eräät edustajat ovat puheenvuoroissaan vaatineet otettavan laajemminkin käyttöön korvamerkintää. Itse olisin tässä asiassa erittäin varovainen, oikeastaan kielteinenkin. Näen, että vanhan korvamerkintäkulttuurin palauttaminen ei enää ole mahdollista. Minusta joskus tuntuu, että moni rauhoittaa omaa poliittista omatuntoaan vaatimalla korvamerkintää. Mielestäni korvamerkityn rahan vaatimus asiassa kuin asiassa ei poista tosiasiaa, että kunnilla on yksinkertaisesti liian vähän rahaa hoitaa lakisääteisiä velvoitteitaan. Tähän ei vähiten ole syynä se, että sekä edellisen että nykyisen hallituksen aikana on leikattu lähes 15 miljardia markkaa kunnilta.

Arvoisa puhemies! Vielä eräs yksittäinen asia, josta varmaan opetusministeriön hallinnonalan kohdalla puhun enemmän. Täällä on monissa puheenvuoroissa viitattu muun muassa siihen, miten loistavasti hallituspuolueet nyt sopivat pelastavansa homekoulut. Haluan muistuttaa tästä, koska minusta tuntuu, kun olen kuunnellut teidän puheitanne, että kaikki hallituspuolueiden edustajat eivät ole perehtyneet siihen määräraha-kehitykseen, joka koulujen perustamishankkeiden puolella on. Vaikka nyt viime metreillä lisätään 30 miljoonaa markkaa homekouluihin — ei ole erillistä momenttia homekouluja varten, vaan perustamiskustannushankkeisiin — niin siitä huolimatta tämän vuoden tasosta jää edelleen 25 miljoonaa markkaa leikkausta. Jos verrataan ensi vuoden koulurakentamisrahoja vuoden 1997 tasoon, silloin leikkausta on yli 200 miljoonaa markkaa. Toivon, että hallituspuolueitten edustajat huomaavat tämän eivätkä ajattele, että tässä olisi ikään kuin 30 miljoonalla markalla tehty jokin aivan ennenkuulumatonta.

⁶⁸ **Jyri Häkämies /kok:** Arvoisa puhemies! Vallitu talouspoliittinen linja on monella tavalla osoittautunut oikeaksi. Keskustan ryhmäpuheenvuorossakaan ei keskusteluun tullut juuri mitään uutta. Merkillepantavaa oli ehkä kuitenkin se, että valtionvelka, sen suuruus ja lyhentämisvauhti eivät juurikaan keskustaa huoleta.

Hallitusryhmien päätös jäädyttää menotalous vuoden 1999 varsinaisen talousarvion tasolle ja olla syömättä velkojen korkojen alentumisesta ja talouskasvun myötä tulevista mahdollisista tulonlisäyksistä on oikea ja ryhdikäs linjapäätös. Menokatosta kiinnipitäminen on ensisijainen tavoite. On selvää, että tuo päätös lisää tuskaa käytännön tasolla. Moni valiokuntakäsittelyssä esiin tullut asia ja epäkohta ei löydä välttämättä rahoitusta tämän menokaton raameissa. Siksi taloudellinen liikkumavara onkin löydettävä pääsääntöisesti budjetin sisältä, mihin valiokunnilla on ollut mahdollisuus ja myös tulevaisuudessa tulee olemaan. Samoin eduskunnassa mahdollisesti tapahtuva kehyskeskustelu voi parhaimmillaan johtaa siihen, mutta vain, jos lisäyksiin tarvittavat rahat löytyvät budjetin sisältä. Se, missä määrin tämä talo pystyy löytämään pääluokkakoh- taista siirtymävaraa, jää nähtäväksi.

Menotalouden tiukka kiinnipitäminen vuoden 1999 tasolla, velan lyhentäminen sekä tämän hetken pörssikursseilla noin 64 miljardin markan valtion omistamien osakkeiden myyntivaltuuksien käyttö soveltuvana aikana soveltuvin osin tarjoavat hyvät näkymät velan lyhentämiseen. Näillä toimin hallitusohjelman tavoite valtionvelan painamisesta 50 prosentin osuuteen bruttokansantuotteesta on saavutettavissa. Tämä tavoite on monella tavalla tärkeä. Se antaa iskukykyä mahdollista taantumaa varten sekä on oikeudenmukainen ennen kaikkea nuorempia ikäluokkia ajatellen.

Hallitusohjelmaan on kirjattu myös tavoite alentaa tuloverotusta 10—11 miljardilla markalla tämän vaalikauden aikana. Tämän tavoitteen toteutuminen veisi Suomen hyvälle eurooppalaiselle tasolle. On selvää, että euroympäristö tulee läpivalaisemaan työn verottamisen aivan uudella tavalla ja laukaisee myös aidon verokilpailun eri maiden välillä. On välttämätöntä, että Suomen kaltainen osaamiseen perustuva valtio pärjää tässä verokilpailussa, jotta osaavat ihmiset eivät ainakaan verotuksen takia vaihda maata.

Uskon, että salissa vallitsee varsin pitkälle menevä yksimielisyys työn tekoon ja sen teettämiseen liittyvän verotuksen keventämisestä. Sen sijaan keventämisen kohdentamisesta saattaa jo linjajeroja syntyä. Verotuksen progressio on yleimmässä tuloluokissa jo nykyisin kuitenkin niin korkealla tasolla, ettei sinne tahdo päästä edes alppiköysien avulla. Siksi keventäminen pitää kohdentaa tasaisesti kaikkiin tuloluokkiin.

Tässä taloudellisessa tilanteessa lienee välttämätöntä, että veronkevennykset ajoittuvat koko vaalikaudelle, ehkä sen jälkipuoliskolle. Paljon riippuu myös siitä, millaiset palkkatkaisut syntyvät lähiaikoina. Ensimmäiset neuvottelutarjoukset palkkalinjasta ja työajan lyhentämisestä eivät kuitenkaan lupaa hyvää.

Tiukka menotalous herättää kysymyksiä myös siitä, mikä on julkisen sektorin osuus tulevaisuudessa. Tällä hetkellä julkisen sektorin osuus kansantuotteesta on yli 50 prosenttia. Tämä tilanne tulee myös tulevaisuudessa aiheuttamaan paineita julkisen sektorin tehokkuudelle. On välttämätöntä etsiä uudenlaisia toteutustapoja ja avata julkista sektoria avoimelle kilpailulle.

Hyvä esimerkki löytyy tierakentamisesta. Porvoo—Koskenkylä-moottoritien rakentamiseksi järjestettiin tarjouskilpailu, jonka voitti tarjous, joka oli yli 100 miljoonaa markkaa eli noin 30 prosenttia halvempi kuin perinteisellä tavalla toteutettu tiehanke. Sekä liikennevaliokunta että valtiovarainvaliokunta ovat kiinnittäneet huomiota tierahoituksen alhaiseen tasoon. Mainittu kilpailuttaminen tiehankkeessa osoittaa selkeästi, että valittu kokonaisrahoitusajattelu, joka mahdollistaa kilpailuttamisen ja tien rakentamisen kerralla kuntoon, on tulevaisuuden vaihtoehto. Samalla se kuitenkin synnyttää kysymyksen siitä, kuinka kalliilla Suomessa on teitä menneinä vuosina ja vuosikymmeninä tehty.

Jo pelkästään tämä esimerkki osoittaa, että julkissektorin toimintaan on etsittävä uutta tehokkuutta jo taloudellisista syistä. Jos julkisesti toteutetulle toiminnalle voidaan osoittaa taloudellisesti ja myös laadun puolesta parempi vaihtoehto, on vaikea löytää itseisarvoisia perusteluja julkisen sektorin tehostumudelle.

Suomessa on käynnissä voimakas muuttoliike, joka on monella tapaa huolestuttava. Se aiheuttaa kustannuksia molemmissa päissä, sekä luovuttavissa että vastaanottavissa kunnissa. Kasvun väkivaltainen hillitseminen ei kuitenkaan ole oikea lääke. Jos esimerkiksi voimakkaasti edennyt tietotekniikkayritysten kasvua olisi viime vuosina yritetty väkivalloin hillitä, olisi viime vuosien kasvuveturisektori maassamme vaikuttanut kielteisesti koko maan kehitykseen. Pitää myös muistaa, että tänä päivänä monille yrityksille vaihtoehto kasvukeskukselle löytyy ulkomailta.

Pääoma hakeutuu nykyisin sinne, missä on osaamista. Tätä taustaa vasten hajautettu korkea-

koulujärjestelmä ja voimakkaan kehityksen alla oleva korkeakoulujärjestelmä, valtakunnallinen osaamiskeskusohjelma ja EU-rakennerahaston tarjoamat mahdollisuudet ovat oikeita lääkkeitä kehittää tasapainoista Suomea. Samalla vastuuta on siirretty voimakkaasti maakuntiin. Nyt on kysymys siitä, miten maakunnissa osataan käynnistää osaamiseen perustuvaa todellista rakennemuutosta hillitseviä ja uutta yritystoimintaa luovia hankkeita.

Maakuntien ja kasvukeskusten vastakkain asettaminen ei ole nykyaikaa. Päinvastoin tulevaisuuden avainkysymys on, kuinka nykyisen muutaman kasvukeskuksen sijaan pystytään valtiovallan toimin tukemaan useamman kasvukeskuksen syntymistä. On jäänyt kovin ontoksi se vaihtoehto, jota keskusta on tarjoilemassa tähän tilanteeseen. Varmaa on se, että paluuta 70—80-luvun aluepolitiikkaan ei kuitenkaan ole.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan tekemät lisäykset ja muutokset ovat hyvin perusteltavissa. Niissä osoitetaan varoja moniin tärkeisiin asioihin ja akuutteihin ongelmiin. Tulevaisuuden avainkysymys kuitenkin on se, miten tiukka menokatko pystytään pitämään, löydetään budjetin raameissa uusia painopisteitä, toteutetaan välttämätön verojen alentaminen sekä lyhennetään velkaa.

69 Esko-Juhani Tennilä /vas: Herra puhemies! Puhun lyhyesti kolmesta asiasta: budjetin laadinnasta, veroratkaisusta ja siltä osin ennen muuta työttömien näkökulmasta siihen sekä sahaustoiminnan turvaamisesta Lapissa.

Herra puhemies! Täällä on käyty keskustelua siitä, miten eduskunnan vaikutusta budjetin laadintaan voitaisiin tehostaa. Valtiovarainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa tulevaisuusvaliokunta esitti, että budjetin kehukset tuodaan eduskuntaan keväällä käsiteltäväksi ja myös päätettäväksi. Suomessahan budjetin kehyspäätöksen tekee nyt hallitus. Tuo kehyspäätös sisältää tunnetusti vain noin yhden sivun mittaisen hallinnonaloittaisen luettelon tuloista ja menoista ja niiden markkamäärät ilman perusteluja. Taustatietoja tai vaihtoehtoja esimerkiksi talouden kasvusta ja yhteiskuntapolitiikan linjauksista ei esitetä lainkaan.

Eduskunnan onkin otettava todella uusi ote koko talousarvion käsittelyyn. Kun talousarvio joka tapauksessa perustuu kehysajatteluun, on välttämätöntä, että eduskunta vaikuttaa kehysten

kokoon. Käytännössä se voisi todellakin tapahtua, kuten tulevaisuusvaliokunta esittää, siten että hallitus kevätkaudella antaa esityksen eri ministeriöiden kehyksistä perustellen muutoksia edellisestä talousarviosta ja pyrkien myös ennakkoimaan lähitulevaisuutta, jonka senkin esittely budjetin laadinnan kaikissa vaiheissa on tulevaisuusvaliokunnan mielestä aivan riittämätöntä. Ruotsissahan tällainen kehyspäättösjärjestelmä on ollut käytössä jo tämän vuosikymmenen alkupuolelta lähtien, ja siellä kehukset tehdään aina kolmelle vuodelle. Näin eduskunnallakin olisi selvä mahdollisuus vaikuttaa siihen, mihin painopisteitä asetetaan.

Herra puhemies! Sitten veroratkaisusta työttömien näkökulmasta ja ennen muuta siitä, mitä sen osalta pitäisi tehdä. Ensinnäkin työttömyyden osalta toteaisin, että tässä maassa on nyt syvä väärinkäsitys siitä, mikä työttömyystilanne todellisuudessa on. Luodaan kuva, että työttömyysongelma Suomessa on ratkaistu, ettei sitä meillä enää ole. Tämä käsitys on kokonaan väärä. Voipa sanoa, että se on kauhistuttavankin väärä, sillä se johtaa välinpitämättömyyteen edelleenkin jatkuvaa suurtyöttömyyttä ja sen uhreja kohtaan. Työministeriön mukaan työttömiä työnhakijoita oli lokakuun lopussa edelleen 327 000, mikä tarkoittaa, että meillä on suurtyöttömyys yhäkin.

Tilannehan on tietysti vielä sillä tavoin hyvin ongelmallinen, että tästä eteenpäin työttömyyden väheneminen vaikeutuu, vaikka talouskasvu jatkuisikin, sillä nyt on hyvin vaikeasti työllistävien ryhmä jäljellä ja tarvittaisiin erittäin päättäväisiä ja tehostettuja toimia, jotta vaikeasti työllistävien ryhmä työtä saa. Tältä osin on palattava jälleen ja taas kerran valtion rooliin, valtion perusvastuuseen siitä, että ihmiset eivät jää pitkittyvän työttömyyden kouriin.

Kun meillä oli työllisyyslaissa velvoite työllistää vuoden työttömänä ollut ja alle 20-vuotias nuori, meiltä saatiin pois sekä pitkäaikaistyöttömyys että nuorisotyöttömyys. Minusta tähän linjaukseen pitää palata. Se tarkoittaa sitä, että valtio antaa kerta kaikkiaan riittävät määrärahat käytettäväksi myös pitkittyvän työttömyyden kouriin joutuneiden vetämiseksi takaisin työmarkkinoille.

Nyt puhutaan paljon siitä, että valtion työllistämistoimet, jotka myös kuntien kautta toteutetaan ja tietysti myös yritysten kautta, eivät johda pysyvään työllistymiseen. Näille kriitikoille tote-

an kuitenkin, että minusta se on jo työllistämistä sekin, että ihminen työttömyyden tilanteesta pääsee vaikkapa hoivatöihin kunnan palvelukseen. Se on arvokas asia jo sinänsä sekä työttömälle että niitä hoivapalveluja tarvitsevalle.

Herra puhemies! Työttömien osalta iso ongelma on se, että kun työssäoloa pidennettiin, niin yhä useampi työtön putoaa ansiosidonnaiselta päivärahalta peruspäivärahalle tai työmarkkinatuella. Tällaisia työttömiä tilastoiduista työttömistä, kun asiaa tarkastellaan työministeriön lukujen perusteella, on nyt jo 185 000. 185 000 työtöntä saa vain peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea, jota enemmistö heistä saa. Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan saajia on jo vähemmistö työttömistä.

Niin paha oli työssäoloehdon pidennys, että se tekee tilanteen todella tukalaksi työttömien osalta, heittää heidät surkealle työmarkkinatuella tai peruspäivärahalle, joka on aivan riittämätön, 121 markkaa päivälle. Siihen tuleva korotus on nyt 1 markka tehtyjen päätösten mukaan ensi vuoden alusta. Vasemmistoa tämä ei tyydytä missään tapauksessa. Tulemme myös esittämään ratkaisun, jolla kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien työttömien tilannetta parannetaan. Siihen löytyy ratkaisu veroratkaisun yhteydessä, jos siihen poliittinen tahto löytyy. Kokoomukselta sitä ei löydy, siellä jaetaan veroratkaisun mahdollistamia veronkevennyksiä, niin kuin sanottiin äskeisessäkin puheenvuorossa ed. Häkämiehen suulla, taisaisesti kaikille tulonsaajille.

Tämä linjaus ei tule vasemmistoa tyydyttämään. Me tulemme esittämään, että pääpaino pitää panna kaikkein pienituloisimpiin tulonsaajiin veroratkaisun osalta. Työttömien osalta tämä on mahdollista vain siten, että korotetaan kunnalliserotuksen perusvähennystä. Sitä ei ole korotettu kertaakaan vuoden 92 jälkeen, se on 8 800 markkaa yhä ja edelleen. Kun sitä korotetaan, sitä kautta työttömät saavat käteen lisää rahaa. Ansiotulovähennyksen korottamisen kautta näin ei tapahdu, sillä parisen vuotta sitten työttömät, opiskelijat ja sairauspäivärahan saajat, siis köyhimmät ihmiset, pudotettiin pois niiden joukosta, jotka ansiotulovähennyksen kasvattamisesta hyötyä saavat.

Me tulemme siis nostamaan esille ehdottoman päättäväisesti kysymyksen siitä ja tekemään esityksen siitä, että veroratkaisussa on mentävä perusvähennyksen korottamiseen ja sitä

kautta saatava oikeutta ja edes kohtuullinen tulonlisäys kaikkein pienituloisimmille ihmisille ja nimenomaan työttömille. Kaikki muut tulonsaajaryhmät ovat saamassa nyt veronkevennyksen. Työttömyysvakuutusta on jo päätetty alen-
taa myös palkansaajien osalta. Eläkeläisillekin tuli pienen pieni alennus sentään korotettuun samaksuun, mutta työttömille ei näillä tähän mennessä esitetyillä ratkaisilla tai kokoomuk-
sen esille tuomilla ratkaisilla olisi tulossa mitään, edes verohelpotuksen puolelle. Tämä ei meille kelpaa.

Herra puhemies! Vielä Lapin osalta sahojem-
me tilanteesta. Lapissa on runsaat puuvarat. Meillä tulee koko ajan hakkuukertymää. Kaik-
kea sitä puuta, mikä Lapissa kasvaa, ei siellä pys-
tyt hakkaamaan eikä käsittelemään. Meillä ei
ole sitä ongelmaa, joka usein tahtoo esille tulla ja
joka tuodaan esille, että meillä on niin paljon
luonnonsuojelua, että meillä ei puuta ole tarpeek-
si. Meillä tulee hakkuusäästöä nyt koko ajan. Tä-
täkin taustaa vasten on kohtuuton tilanne se, että
kaksi Lapissa toimivaa sahaa on nyt lopetusuhan
alla, Kittilässä toimiva Stora Enson saha ja Ina-
rissa toimiva Vapon saha. Kyseessä ovat useat
kymmenet työpaikat. Kittilässä noin 50 työpaik-
kaa sahalla ja Inarissa Vapon sahalla noin 20 sa-
haustyöpaikkaa on nyt vaakalaudalla. Me Lapin
kansanedustajat nostamme kysymyksen esille
sitä tavoitellen, että näihin asioihin vielä puutu-
taan. Stora Ensossahan on valtiolla kuitenkin
vahva vaikutuksensa ja on myös järjestelymah-
dollisuuksia, joilla sahaustoiminta Kittilässä voi
jatkua, jos todella päättäväisesti tukemistoimiin
lähdetään.

Mitä tulee Inarin Vapon sahan tilanteeseen,
siellä on tehty ratapölkkyjä. Ongelmana ei ole se,
ettei raaka-ainetta ole ja ettei olisi ratapölkkyjen
tarvettakin. Ongelmana on nyt se, että Ratahal-
lintokeskus vähentää ratojen kunnostamista pe-
rustellen tätä sillä — jatkan muutaman hetken
vielä — että budjettirahat ovat riittämättömät.
Asia pitää korjata. Lapissa ei ole varaa enää täl-
laisiin takaiskuihin, että hyvin toimivat sahat lo-
petetaan ja uusia työttömiä tehdään. Inarin Va-
pon sahan osalta sahaustoiminnan jatkamisen
turvaa, että Ratahallintokeskukselle annetaan li-
sää ratatöiden tekemiseen 15 miljoonaa markkaa
ensi vuodeksi. Summa täytyy löytää, sillä muu-
ten tilanne pohjoisimmassa Lapissa on kerras-
saan lohduton. Siellä menee sitten se suurin niin
sanottu teollinen työpaikka, jos Peuravuonon

saha lopetetaan. Tässä on kysymys pelkästään
valtiovallan päätöksestä.

⁷⁰ **Klaus Bremer /r:** Arvoisa puhemies! Tottu-
neena liikeyritysten budjetin tekoon, pienten yri-
tysten yhtä lailla kuin suurten, yli tuhannen työn-
tekijän yritysten, saatoin haavi auki hämmästellä
Oy Suomi Ab:n budjettiehdotusta, kun syven-
nyin siihen ensimmäisenä kansanedustajavuoe-
tenani. Se oli rakenteeltaan niin vanhanaikainen,
niin löyhällä pohjalla ja niin vaillinainen, että lii-
keyrityksessä sellaisen tekijä lentäisi pihalle kuin
leppäkeihäs. Mikään liikeyritys ei pysyisi pinnal-
la sellaisen talousarvioehdotuksen varassa. Sen
myös sanoin tältä samalta paikalta, ja sitä satee-
rattiin lehtien palstoilla.

Nyt mikään ei ole muuttunut, ei tietenkään.
Samat finanssineuvokset ovat synnyttäneet Oy
Suomi Ab:n budjettiehdotuksen ensi vuodelle
kuin neljä vuotta sitten. Eivät he ole kelvanneet
Nokialle, Elcoteqille tai Kone Oy:lle, saati kenel-
lekään muille, pienimmillekään, yrityksille, mis-
sä vaaditaan todellista osaamista, tulojen ja me-
nojen kokonaishallintaa.

Valtion budjettiehdotuksen tekijöille luotetta-
vimmat työkalut näyttävät olevan kristallipallo ja
luottamus veronmaksajien vararahastoon. Tä-
mänkin nyt käsiteltävänä olevan Oy Suomi Ab:n
budjettiehdotuksen läpi käy punaisena lankana
pyrkimys pelkästään verotulojen maksimointiin
ja menojen näennäiseen minimointiin. Siitä puut-
tuu täydellisesti tulojen ja menojen kokonaishal-
linta, se mikä on kaiken nykyaikaisen taloudelli-
sen toiminnan perusasia: tulojen maksimoinnista
ja menojen minimoinnista johtuvien miinus-
merkkisten seurannaisvaikutusten taloudellinen
arviointi eli tulo- ja menosuunnitelman koko-
naishinta. Mutta sen selvittäminen on jo aivan lii-
kaa vaadittu valtiontalouden luojilta ja päättäjil-
tä. Sehän vaatii jo finanssiosaamista, joka ei val-
tion palkoilla pysy talossa.

Oli niin tai näin, tämänkin valtion budjettie-
hdotuksen ylitsepääsemätön heikkous on tulo- ja
menopuolten seurannaisvaikutusten kerrannais-
vaikutusten täydellinen puuttuminen. Se heijas-
tuu kaikista yksityiskohdista: liikenneverotuk-
sesta, pk-yritys- ja työnantajaverotuksesta, val-
tion liikelaitoshuumasta, yksityisteiden ja lento-
kentätukien leikkauksesta jne. Eihän tällaista
enää saisi nykypäivinä kansainvälisen kivikovan
elintasokilpailun keskellä olla olemassa. On ky-
syttävä: Kenelle kuuluu valtion budjetin koko-

naishallinta, valtiovarainministeri Niinistöllekö vai päällikkö Sailaksellekö vai kenelle? Ei näytä olevan vastausta, eli valtiolaivamme seilaa tässä suhteessa ilman päällikköä.

Puhemies! Valtion liikelaitostamis- ja yhtiöittämishuuma likeyritystoiminnan saralla on toinen virkamiestaidon näyte, joka on kääntynyt raskaasti kansan ja veronmaksajien etuja vastaan. Kun johtavista virkamiehistä tehdään liikkeenjohtajia, se on kuin suurta pilaa vakavassa asiassa. Ilmailulaitos on siitä kouluesimerkki. Sen virkamiehistä tehty liikemiesjohto ylvästelee 96 miljoonan markan vuosivoitolla, josta se tilittää vain noin neljänneksen valtion kassaan. Lopuista se ei tiedä, mitä niillä tekisi. Näin on pääjohtaja itse sanonut julkisesti.

Tulos on saavutettu saman liikelaitoksen katon alla toimivan ja liikelaitoksen palkkaamaan korkeimman ilmailuviranomaisen liikelaitokselle takaaman monopoliaseman turvin ajamalla viranomaismääräyksillä yksityiset kilpailijat, veronmaksajat, konkurssiin tai muulla tavalla paitsioon. Kun sitten Ilmailulaitos, liikelaitos, tekee taloudellisen voittotuloksen, se palkitsee henkilökuntansa, siis myös ilmailuviranomaisen, voittobonusilla. Siinä kulkee jo häpeä kuivalla maalla. Onhan irvokasta, että korkein viranomainen on liikelaitoksen palkkalistoilla ja että liikelaitos maksaa viranomaisen kaikki kustannuksetkin.

Kaiken huipuksi lyhytnäköisen 96 miljoonan markan taloudellisen voiton huumassa kukaan ei näy näkevän, että samalla tämä näennäisesti kannattava Ilmailulaitos aiheutti yhdellä ainoalla ammattilentäjien koulutustarpeen virhearviolla ja siihen liittyneellä koulutusmonopolin valtausyrityksellä liki sadan sotilaslentäjän vajeen, jonka korjaaminen maksaa veronmaksajille 1 000 miljoonan markan ylimääräisen menoeran ja maanpuolustukselle vuoteen 2005 jatkuvan lentäjävajeen.

Entä mitä maksavat Ilmailulaitoksen liikelaitosleikissä alati toistuvat lennonjohtajien lakot ja vajeet, ei vain Oy Suomi Ab:lle vaan myös valtion lentoyhtiölle Finnairille? Mitä tulee maksamaan Oy Suomi Ab:lle Ilmailulaitoksen liikelaitosleikkien seurauksena koko harrastusilmailupohjamme romahtaminen, jota on seurannut kotimaisen ansiolentotoimintamme ja ilmakuljetuselinkeinomme romahtaminen? Siinä, missä Finnairia vastaavilla eurooppalaisilla lentoyhtiöillä on kymmeniä pienempiä syöttöliikenteen

harjoittajia, Finnairilla ei ole yhtään kotimaista, vaan se on ruotsalaisten syöttäjien varassa kotimarkkinoillakin. Tulevaisuuden kilpailukykyämme tärkeimmän kuljetusmuodon kohdalla on näin surullisesti asiat. On se häpeä tällekin seurakunnalle.

Puhemies! USA:ssa, joka nyt vielä kelvannee esimerkiksi kehittyneestä liiketoiminnan kilpailuyhteiskunnasta, noudatetaan viimeisen päälle tarkasti periaatetta, ettei mikään valtion toiminta saa heikentää maksajansa eli omien veronmaksajiensa menestystä. Jos esimerkiksi USA:n merivartiolaivos saa ambulanssihelikopterihälytyksen, sen pitää pikapuhelinjärjestelmällä tarkistaa, ettei mikään yksityinen ambulanssihelikopteriyhtiö tietyn mailletäisyyden säteellä ole valmis välittömään liikkeelleläähtöön, ennen kuin veronmaksajien varoilla ylläpidetty pelastuskopteri saa tehtävän.

Näinhän pitäisi olla Suomessakin, ettei verovaroilla ylläpidetty toiminta saa heikentää veronmaksua. Mutta pois se meistä! Ei sitä meillä nähdä, vaan perustetaan virkamiesjohtoisia uusia valtion liikelaitoksia ja yhtiöitetään, että oikein saadaan omat veronmaksajat kumoon. Ja vielä pahempaa, tehdään niistä pörssiyhtiöitä ja myydään ulkomaille. Katsokaa, mitä on tapahtumassa esimerkiksi liikenneministeriön hallinnonalalla, jossa valtion entinen budjettipäällikkö tekee uusia liikelaitoksia, varustaa ne viranomaisvahvistuksella ja synnyttää näin mukamas menestyviä liikelaitoksia ja yhtiöitä veronmaksajatuhojen kustannuksella maalla, merellä ja ilmassa. Sen seurauksena maamme maanteillä liikkuva kuljetuskalusto on jo enemmistöltään ulkomaisessa omistuksessa, kauppalavastomme on menossa samaa tietä, samoin Finnair, Soneran jälkeen ilmeisesti Posti jne.

Puhemies! Hallituksen talouspolitiikan päätaavoite on työllisyyden parantaminen, sanotaan hallitusohjelmassa. Suurytöttömyys on yhä maamme suurin ongelma. Sen sekä taloudellinen että henkinen hoito maksavat valtionaluellemme maltaita. Uusien työpaikkojen synnyttäminen on sen vuoksi myös eduskuntamme suurin haaste ja ykkösasia. Missä voidaan tehdä uusia työpaikkoja? Suuryritykset eivät niitä tee.

Uudet työpaikat syntyvät pk-yrityksissä. Vuosina 94—99 työllisyys on kasvanut mikroyrityksissä noin 20 prosenttia ja keskisuurissa yrityksissä noin 10 prosenttia. Maamme kaikista työpaikoista 60 prosenttia on pk-yrityksissä. Halli-

tusohjelmassa luvataankin kymmenen kaunista ja sata hyvää pk-yrityksille, muun muassa, että työnantajien sivukuluja alennetaan. Mitään ei ole pidetty.

Vain kolme päivää sitten Helsingin Sanomat totesi artikkelissaan, että verotus kevenee ensi vuonna kaikilla muilla paitsi pk-yrityksillä ja työtömillä ja että työn sivukulut muodostavat ylivoimaisesti suurimman työllistämisen esteen maassamme. Muita työllistämistä vakavasti haittaavia tekijöitä, kun yksinyrittäjyydestä, itse itsensä työllistamisestä, arvioidaan tulevan päätarkaisu yli puolelle koko EU:n työvoimasta jo kymmenen vuoden sisällä, ovat yksin tai kaksin yrittävien erityisyhtiömuodon puuttuminen, pienten osakeyhtiöiden siivoton sivuuttaminen, peitelty osingonjaon mielivalta, arvonlisäverolain verojohtommeikin tunnustamat hallitsemattomat 365 pykälää, täysin tarpeeton viranomaisbyrokraatia, tarpeeton ennakkooperintärekisteri, sukupolvenvaihdoksen mielettömät yritystapot sekä yhteisrekisterin, paperittoman taloushallinnon, juuttuminen eri viranomaisten arvovaltariitoihin.

Köyhillä on kiire, sanotaan pohjoisessa. Ei ole maamme taloudenhoitajilla köyhää eikä kiirettä vähentää kansantaloutemme suurinta kuluerää, työttömyyttä. Sitä vain on ihmeteltävä, että valtionhallinnossa ja hallituksessa kehdataan tällä tavalla.

Puhemies! Hallitusohjelmassa luvataan "luoda edellytyksiä logistisen kilpailukyvyyn paraneemiselle". Tämä onkin EU:n kaukaisimman koilliskolkkan ja vieläpä merten eristämän Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn tärkein asia. Entä miten tämä lupaus on pidetty? Siten, että Suomen maantiekuljetuskaluston omistus on pääosaltaan siirtynyt ulkomaiden omistukseen Danzasin, Schenkerin, DHL:n, TNT:n jne. Samoin on lentorahtimme laita. Sitä hallitsevat Lufthansa, SAS, DHL ja TNT. Samalla ulosliputus meriteilläämme kiihtyy hallitsemattomaksi.

Köyhillä on kiire. Valtionhallintomme ei ole köyhä eikä kipeä, vaikka kansantalous on. Päinvastoin ollaan valmistelemaan kaikkien aikojen suurinta kertaheittoista logistista puhallusta SDP:n ja kokoomuksen yhteisvoimin: Vuosaaren satamaa. Tämä kansantaloudellinen suurhanke on menettänyt ne perusteet, joihin Helsingin kappalevarasatamien siirto Vuosaareen alun alkaen perustui. Jäljellä on enää vain täysin tarpeeton arvovallan pönkittämiseen perustuva uusi satamahanke. Sen piti alun alkaen maksaa 800 mil-

joonaa markkaa. Nyt sen hinta tulee olemaan ainakin 3 000 miljoonaa markkaa maassa, jossa on kosolti ylitarjontaa satamakapasiteetista. Helsingin kappalevarasatamien vuosivoitto on alle miljoona markkaa. Se tarkoittaa käytännössä, että yhden markan vuosivoitolla lähdetään tekemään 3 000 markan investointia. Joka sellaisistaan tekee, pitäisi julistaa syntyakeettomaksi, mutta niin vain tällä valtion budjetilla lähdetään sitä toteuttamaan infrastruktuurista alkaen.

Helsingin satamilla on lukuisa määrä helsinkiläisillekin, saati Kehäkolmosen ulkopuolella asuville veronmaksajille paljon paljon halvempia vaihtoehtoja hoitaa satamatoimintansa. Ennen kaikkea on nähtävä, että 3 000 miljoonaa markkaa, 3 miljardia, tarvittaisiin maamme logistisen jälkeenjääneisyyden korjaamiseksi kipeästi muualla kuin mahdollisimman huonosti satamaksi sopivaan ja muutenkin tarpeettomaan Vuosaaren satamaan upotettuna. Mutta, kuten sanottu, puhemies, köyhillä on kiire, valtiontalouden hoitajilla ei.

71 Marja-Leena Kemppainen /skl: Arvoisa puhemies! Ovatko kasinohuumavuodet palanneet takaisin, kyseli kristillisen liiton ryhmäpuheenvuoron käyttänyt kansanedustaja Sakari Smeds tarkastellessaan suomalaisen elämänmenon eräitä piirteitä uuden vuosituhannen kynnyksellä. Kansantalouden moottori käy kovilla kierroksilla. Siitä kertovat muun muassa pörssikursien ennätykset, optiomiljonäärien lisääntyminen, asuntojen hintojen karkaaminen pääkaupunkiseudulla tavallisen palkansaajan tavoittamattomiin. Kasvavasta kansantulosta jokainen kynnelle kykenevä taho yrittää ulosmitata mahdollisimman suuren osan. Väistämätön lopputulos on se, että heikoimmat jäävät kokonaan ilman ja joutuvat pahimmassa tapauksessa luovuttamaan omista eduistaan osan pois.

Hyvinvointi jakautuu perin epätasaisesti. Pitkääikaistyöttömien määrä ei ole juuri laskenut. Keinotekoisilla konsteilla, kurssituksilla ja päätöksillä, työttömyyden tilastoja on saatu prosentuaalisesti alenemaan ja kaunisteltua. Todellisuudessa kuitenkin työttömyyskorvausta saavien määrä ei ole juurikaan laskenut kahden viime vuoden aikana. Heitä on edelleen reippaasti yli 700 000.

Todellisuus vuosikausia työttömänä olleiden elämästä on karua kerrottavaa. Ansiosidonnai-

sen työttömyysturvan heikennysten seurauksena työttömien selvä enemmistö on pudonnut työmarkkinatuella ja työttömyysajan toimeentulotaso Suomessa on käytännössä alle 2 500 markkaa kuukaudessa. Jokainen meistä voi kuvitella, mitä tuolla summalla saa. Turun Metallin työttömät ovat viestittäneet oman mielipiteensä hyvin puhuttelevassa joulutervehdyksessä. Jokainen meistä on sen toivottavasti saanut.

Millaiset luvut ja tilastot meillä on vuoden päästä? Koska näyttää siltä, että ensi vuosiakaan ei lupaa oleellisia muutoksia, olisikin hallituksen nyt todella korkea aika alkaa etsiä konkreettisia keinoja, joiden avulla tilanne saadaan korjaantumaan. Meillä Suomessahan on kyllä työtä vaikka millä mitalla. Työn ja työttömän pitäisi vain löytää toisensa. Näkisinkin, että tämänkin talon työn tuloksena pitää löytää keinoja ja mahdollisuuksia tämän asian hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Onko jokaisella suomalaisella mahdollisuus asua ja elää sielläpäin Suomea, missä haluaa? Vaikka eri tilastojen mukaan alueellinen eriarvoisuus selvästi vain lisääntyy, siitä huolimatta sitä ei haluta myöntää. Mielestäni meillä tulee rohkeasti miettiä uusia alueellisia ratkaisuja, joiden kautta työn ja sitä kautta elämisen mahdollisuus eri puolilla Suomea säilyy. Norjan-mallista puhutaan paljon. Osa tyrää sen täysin, ja kuitenkin siellä on saatu enemmän positiivisia kuin negatiivisia tuloksia. Eri mahdollisuuksia pitäisi rohkeasti tarkastella.

Nykyisen hallituksen harjoittama aluepolitiikka on selvästi muutamia suuria asutuskeskuksia suosivaa. Koko maan pitäminen elinvoimaisena ja asuttuna edellyttää hallitukselta aluepoliittisia toimenpiteitä, joissa otetaan paremmin huomioon juuri syrjäseutujen vaikea tilanne. Nykyinen aluepolitiikka kasvattaa sekä tuloeroja että ihmisten eriarvoisuutta, ja samanaikaisesti suurin osa maamme kunnista kärsii muuttotappioista ja sen myötä verotulojen vähenemisestä. Taloudellisten vaikeuksien keskellä tuskailavat kunnat joutuvat heikentämään palveluja, mikä omalta osaltaan tuo lisää ongelmia.

Suuri huolenaihe on mielestäni vanhusten ja syrjäytyneiden kasvava määrä. Väestö ikääntyy, ja yhä huonokuntoisemmat vanhukset yrittävät selviytyä avohoidossa säästötoimien takia. Säästöt kohdistuvat myös laitoshoidon, jossa varsinkin yöaikaan hoitajien määrä on minimoitu, jopa turvallisuusriskien rajoille.

Kristillinen liitto esittää omassa vaihtoehtoisessa linjauksessaan hoivatyöhön sidotun perhevähennyksen käyttöönottoa. Kotien hoivatyön tukeminen on mielestämme merkittävä käytettävissä oleva keino vastata kansainvälistymiskehityksen mukanaan tuomaan rakennemuutokseen, jossa epävarmuus, pätkätyöt ja koveneva kilpailu heikentävät perheiden lähiyhteisöjä. Yhteiskunta ei saa omilla toimillaan murentaa vanhemmuutta ja siihen sisältyvää vastuuta eikä myöskään laiminlyödä vanhustenhoitoa.

Arvoisa puhemies! Maatilatalouden rakennetta ja rahoitusta ohjataan Euroopan unionin ja kansallisen lainsäädännön nojalla. Keskeisenä tavoitteena tämän mukaan on luoda maatilatalouden rakenteen kehittämisellä edellytykset kilpailukykyisen ja kannattavan toiminnan harjoittamiseen yrityskokoa kasvattamalla ja monipuolistamalla.

Nyt kuitenkin tulevaa vuotta koskevat ratkaisut, kuten rajoitettu luopumistukiratkaisu ja viljelijöiden tuen alenemiseen johtava artikla 141, aiheuttavat monille maatalousyrittäjille suuria ongelmia. Lisäksi artiklan 141 vaikutusaika on vain muutama vuosi ja sen jälkeinen aika on vielä arvoitus. Hallitusohjelmassa olevat linjat ovat mielestäni ristiriitaisia tehtyjen päätösten kanssa. Siinähan luvattiin säilyttää vuoden 1999 tukitaso.

Maassamme menee talouden makroluvuilla kuvattuna hyvin. Vuosittainen 4–4,5 prosentin talouskasvu tulevina vuosina on sinänsä hyvää asiaa. Talouden hyvä kehitys ei kuitenkaan kerro kansalaisten hyvinvoinnista. Meillä Suomessa on hyvin erikoinen tilanne. Kansakuntamme ja etenkin lasten ja nuorten pahoinvointi on kasvanut ja kasvaa huolestuttavasti. Tämä ongelma ei ole yksin kaupungissa, vaan lähes joka puolella Suomea. Myös aikuisten ja vanhusten keskuudessa on runsaasti syrjäytymistä ja pahoinvointia.

Lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon tarpeesta on puhuttu täällä hyvin usein. Asiaan liittyviä aloitteita ja kysymyksiä on tehty useita. Nyt hoitoon lisätty 70 miljoonan markan rahamäärä on todella tarpeellinen, ja siitä voimme kaikki olla varmaan tyytyväisiä.

Arvoisa puhemies! Toivoisin, että kukaan meistä kansanedustajista puolueisiin katsomatta ei tämän kokonaislukujen kertoman hyvän huumassa unohtaisi ihmistä, vaan muistaisimme, että jokaiselle ihmisellä on oma mittaamaton ihmis-

arvonsa. Näkyköön tämä kaikessa siinä, mitä me teemme ja päätämme.

⁷² **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Ensiksikin on ilolla todettava, että hallituksen talousarvioesitys sisältää sotavammalain muutoksen, jolla asunnon muutostöiden korvaamisen edellytyksiä lievennetään alentamalla korvaukseen oikeuttavaa haitta-astetta nykyisestä 20 prosentista 10 prosenttiin. Kyseessä olevaa määrärahaa on lainmuutoksen johdosta lisätty 10 miljoonaa markkaa. Pienetkin peruskorjaukset voivat ratkaisevasti edesauttaa sotainvalidien ja heidän puolisoitensa ainakin osin itsenäistä selviytymistä omissa asunnoissaan. Omalta osaltaan edellä mainittua tavoitetta tukee 14 miljoonan markan määräraha, joka on kohdennettu sotainvalidien puolisoitten ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneiden leskien sekä sotalleskien kuntoutusmenoihin.

Hallitusohjelmassa todetaan: "Kehitetään rintamaveteraanien etuuksia ja laajennetaan sotainvalidien etuja vapautuvien resurssien puitteissa." Tämä on varsin väljästi sanottu ja antaa tietyille tulkinnoille myös mahdollisuuden. Veteraanit lukumääräisesti vähentyvät, mutta kuntoutukseen hakijoiden määrä on ainakin omassa kunnassani vuosittain melko lailla vakio. Lisäyksen tähän tuovat lähinnä puoliset ja kuntoutukseen oikeutetut naisveteraanit, joita omalla paikkakunnallanikin on paljon, sillä kyseessä oleva alue oli kokonaan sotatoimialuetta.

Kuntoutukseen tulevat ovat yhä vanhempia ja kunnoltaan huonompia, joten he tarvitsevat yhä enemmän kolmannen, niin sanotun harkinnanvaraisen viikon hyötyäkseen kuntoutusjaksosta. Yhä useampi tarvitsee myös mukaansa puolison, joka jo sinänsä itsekin on tai olisi kuntoutuksen tarpeessa. Oma kotikuntani on pystynyt antamaan kuntoutusta vain noin puolelle hakijoista. Mikäli määrärahoja valtion tai kunnan toimesta ei lisätä, edessä on ilmeisesti tilanne, missä kuntoutettavien joukkoa joudutaan monessa kunnassa pienentämään. Tarve olisi kuitenkin päinvastainen. On kohtuutonta edellyttää, että kaikki kunnat pystyisivät taloudellisesta tilanteesta johdun nostamaan omaa osuuttaan kuntoutusmäärärahojen osalta niin suureksi, että lisääntyvä rintamaveteraanien kuntoutustarve voitaisiin hoitaa riittävän hyvin.

Nyt tarvitaan välittömästi valtiovalan toimenpiteitä. Rintamaveteraanien kuntoutustoimin-

taan kohdennettua valtionapua tulisi nostaa välittömästi. Uskon, että asiasta myös tässä salissa vallitsee yhteinen tahtotila. Myös valtion taloudellinen tilanne antaa siihen meille nyt hyvät mahdollisuudet.

Kuntataloudesta on tänään puhuttu paljon, mutta muutama sana lisää. Kansantulon kasvu ja työllisyyden parantuminen luovat edellytyksiä pitää yllä hyvinvointipalveluja, joiden kahdesta kolmasosasta osin vastaavat kunnat ja kuntayhtymät. Kuitenkaan kunnille ei anneta kasvun hedelmiä täysimääräisinä, vaan ainakin osa leikataan valtiolle. Haluan viitata tässä eduskunnan eiliseen päätökseen, jolla yhteisöveron jako-osuutta vielä pienennettiin toistamiseen kuluvana vuonna, nyt 37,25 prosentista 36,39 prosenttiin.

Hallituksen talousarvioesityksessä luvataan päätösvaltaa siirrettäväksi sille tasolle, jossa palvelut tuotetaan. Kuntien taloudellista päätösvaltaa ja vastuuta palvelujen jatkuvasta kehittämisestä lisätään. Onko tässä käymässä niin, että kunnille jätetään lainsäädännöllinen vastuu palvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen, mutta niihin ei turvata riittäviä resursseja? Erityisesti tämä korostuu sellaisten kuntien kohdalla, jotka ovat jo käyttäneet tuloveroprosentin liikkumavaran, toisin sanoen vero on 18—19 prosenttia, ja joiden talous on muutenkin heikko.

On syytä todeta, että maassamme on myös runsaasti taloudellisesti vahvoja kuntia, joiden tuloveroprosentti on alhainen. Toisin sanoen kyseessä olevilla kunnilla on mahdollisuus nykyistä parempienkin palvelujen tuottamiseen, jos vain haluja siihen löytyy. Pienemmät kunnat eivät tule selviytymään esimerkiksi siitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon perustamiskustannusten valtionosuudet poistettaisiin. Onneksi tähän saatiin aikalisä, jolloin asiaa voidaan harkita vielä uudelleen.

Jos sitten aikanaan edellä oleva toteutuu, niin onko tämä yksi keino ajaa kunnat kuntaliitoksiin tai ainakin keino lisätä kuntien välistä yhteistyötä? Sinänsä kuntien yhteistyön lisäämistä pidän hyvänä, mutta valtiovalan linjan tulisi yleensäkin olla pitkäjänteistä ja kuntien hyvissä ajoin ennakoitavissa.

Harkinnanvaraisten rahoitusavustusten markkamäärää on budjetissa lisätty ja vielä viime ratkaisussa 20 miljoonalla markalla, mutta olisin toivonut, että se olisi ollut vieläkin suurempi. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä lausumaehdotus 3 on siltä osin jo toteutunut, että kunnal-

listalouutta selvittämään on asetettu selvitysmies. Toimeksianto on määritelty niin laajaksi, että se kattaa kuntien koko valtionosuusjärjestelmän tarkistamisen ja useiden samanaikaisesti kuntien talouteen vaikuttavien tekijöiden, kuten yhteisöveromuutosten, arvioinnin sekä ehdotukset kuntakohtaisten erojen lieventämiseksi rahoituksen riittävytydessä. Hyvä näin, ja tekoja mahdollisimman pian, sillä sisäasiainministeriön maanantaina julkaisema aluebarometri osoittaa, että alueiden kehityserot kasvavat edelleen. Synkimmät kehitysnäkymät ovat Itä- ja Pohjois-Suomessa — ei tosin mikään yllätys.

Sitten elinkeino- ja aluepolitiikan kehittämisestä. Tämä vielä korostuu tässä tilanteessa, kun uusi rakennerahastokausi on alkamassa ja todella täällä monessa puheenvuorossa on myös todettu alueitten eriarvoistuminen ja muuttoliikkeen kiihtyminen. Elinkeino- ja aluepolitiikan kehittäminen ovat varsin eri tavalla sidoksissa toisiinsa riippuen siitä, tarkastellaanko asiaa Itä- ja Pohjois-Suomen vai Etelä-Suomen näkökulmasta. Huomattavasti vauraammilla Etelä-Suomen talousalueilla elinkeinot kehittyvät pääsääntöisesti julkisista toimijoista riippumatta. Harvemmin näillä alueilla alueen kehityksen kokonaiskuvasa korostuu julkisten toimijoiden merkitys.

Toisin on Itä- ja Pohjois-Suomessa, missä talouden perusrakenne on paljon ohuempi kuin Etelä-Suomessa. Tämä asetelma on vain vahvistunut viimeaikaisen kehityksen valossa, kun EU:n tukea on ohjattu erilaisten ohjelmien myötä näille alueille. Tätä kautta julkisen tuen merkitys Itä- ja Pohjois-Suomen aluetaloudessa on pysynyt edelleen korkealla tasolla. EU:n tukien yhteydessä on syntynyt kuitenkin sellainen yleinen harhakäsitys, että EU:n tuen myötä nämä alueet saisivat entisten tukien päälle mittavaa uutta tukea. Näin ei valitettavasti ole ollut, vaan kansallisia aluepoliittisia määrärahoja on merkittävästi pienennetty EU-tukien vastapainona.

Osaltaan tämä on johtanut niin nurinkuriseen tilanteeseen, että esimerkiksi muutamissa maatalouden investointituissa tukitaso on ollut Etelä-Suomessa paljon korkeampi kuin esimerkiksi Pohjois-Karjalassa. Toisaalta työllisyysmäärärahoja on leikattu erityisesti Pohjois-Karjalan kaltaiselta alueelta, samalla kun työllisyysmäärärahoja ollaan entistä enemmän siirtämässä Etelä-Suomeen siitäkin huolimatta, vaikka työmarkkinat käyvät siellä jo lähes ylikierroksilla.

Vastaavasti yritystukien osalta on ollut suurena ongelmana paitsi tukimarkkojen niukkuus myös se, että niitä osoitetaan alueelle vain pieniä eriä kerrallaan, jolloin aluetasolla toimivat viranomaiset, esimerkiksi te-keskuksen yritysosastot, eivät pysty suunnittelemaan toimintaansa riittävän tarkasti ja pitkäjänteisesti eteenpäin.

Oma lukunsa on sitten se, että EU:n ohjelma-kausien taitekohdassa yritystukea, samoin kuin kehittämisprojektitukea hakevat yritykset ja muut tahot, joutuvat painiskelemaan merkittävän ongelman kanssa. Uskaltaako käynnistää hanketta, kun ei tiedä, milloin uuden ohjelmakauden tukimarkat ovat jaossa? Valtiovallan pitäisi nyt välittömästi ilmaista selvällä kielellä, että EU-ohjelma-aperusteista tukea lähdetään välittömästi tukemaan kansallisella rahoituksella. Näin yrittäjien ja kehittämisohjelmatoimijoiden ei tarvitse jäädä odottamaan, milloin Brysselistä näytetään vihreää valoa. Varsinkaan yrityshankkeessa ei voida odottaa byrokratian kiemuroita, vaan niissä on toimittava markkinoiden ehdoilla.

Kun usein arvostellaan avustusmarkkojen syyttämistä kehitysalueille, tulee muistaa, että aluepolitiikan perimmäisenä ajatuksena on vain tasoittaa sitä etua, jonka esimerkiksi rannikon läheisyydessä sijaitsevat yritykset saavat jo pelkästään sijaintinsa vuoksi. Tässä mielessä esimerkiksi alueellisen kuljetustuen jatkaminen on erinomaisen tärkeää, koska se tasaa edes osan niistä korkeista kuljetuskustannuksista, joita muun muassa Pohjois-Karjalan kaltaisella sisämaan alueella toimivalle yritykselle syntyy rannikolla sijaitsevaan yritykseen verrattuna.

Tässä yhteydessä tulee muistaa se, ettei EU ole vaatinut tällaisen olemassa olevan pienimuotoisen ja pk-yrityksille suunnatun yritystuen poistamista. Sen sijaan, jos siitä luovutaan, uuden vastaavatyypin tukimuodon saaminen tilalle voisi olla hyvin vaikeata, ellei mahdotonta.

Valtiovalta on elinkeinoelämän kehittämisessä entistä enemmän painottanut tuotekehityksen ja tutkimuksen osuutta, mikä on näkynyt voimakkaana tukimäärärahojen lisäyksenä näissä toiminnoissa. Tämä on ollut kokonaisuutena ihan myönteinen asia. Toisaalta on otettava huomioon myös se tosiasia, etteivät esimerkiksi Itä-Suomen pienet yritykset ole pystyneet hyödyntämään tällaista tukea läheskään samassa määrin kuin täällä Etelä-Suomessa. Tämän vuoksi myös niin sanottua perinteistäkin aluepolitiikkaa vielä tarvitaan edelleen, jotta Itä-Suomen kehitys ei

jäisi entistä enemmän jälkeen muun maan kehityksestä.

Aluepolitiikan sisälläkin elinkeinoelämän kehittymistä voidaan tarkastella monesta eri näkövinkkelistä jo yhden maakunnan sisällä. On havaittu, että useissa yhteyksissä pelkästään yhteen kuntaan kohdistetut kehittämistoimenpiteet eivät saavuta riittävästi kantavuutta, koska elinkeinoelämä ei tunne kuntarajoja. Toisaalta maakunta on joissakin yhteyksissä liian laaja kokonaisuus jonkin vahvuuden hyödyntämiseksi tai jonkin ongelman hoitamiseksi. Sen vuoksi seutukuntakohtainen työllisyys- ja elinkeinopolitiikka nostavat yhä enemmän päätään.

Esimerkiksi meillä Pohjois-Karjalassa on lähde-tyyppisesti tekemään seutukuntakohtaista elinkeinojen kehittämistyötä ja tässä työssä myös valtion viranomainen, paikallinen te-keskus, on ollut eturintamassa. On selvitetty, millä edellytyksillä pystytään kehittämään elinkeinopolitiikkaa ja vahvistamaan työllisyyspolitiikkaa seutukuntapohjalta. Yhtenä osana tätä työtä on otettu erityistarkastelun piiriin koulutuksen nivominen osaksi elinkeinopolitiikkaa. Kuntaliitto on lähtenyt tässä asiassa todella oikeaan aikaan liikkeelle käynnistettyään hankkeen "Koulutus aluekehityksen moottorina". Hankkeessa on kolme pilot-tialuetta, joista Pohjois-Karjala on yksi. Pohjois-Karjalassa kokeillaan samalla sellaista organisoimista tässä hankkeessa, että sitä koordinoi alueellisesti te-keskus.

Kun te-keskuksille ollaan luomassa omaa selvää työllisyys- ja elinkeinopoliittista kehittämisprofiilia, jossa näiden kolmen toimintalohkon, maaseutu-, työvoima- ja yritystukihallinnon, synergia saataisiin maksimoitua, niin koulutuksen voimallinen mukaan ottaminen työllisyys- ja elinkeinopolitiikan kehittämiseen on hyvä esimerkki. Erityisen toimivalta tämä konsepti tuntuu seutukuntakohtaisen työllisyys- ja elinkeinopolitiikan kannalta.

Te-keskuksia oltiin perustamassa suurin toivein ja maakunnat panivat toivoa siihen, että voimavarojen yhdistäminen vahvistaisi merkittävästi alueen työllisyyttä ja elinkeinopolitiikan kehittämistä. Työvoima- ja elinkeinokeskusten toiminta onkin pääsääntöisesti lähtenyt hyvin liikkeelle siitäkin huolimatta, että kolmen ministeriön väliset näkemyserot te-keskusten kehittämisestä ovat vaikeuttaneet niiden toimintaa.

Tässä tilanteessa valtiovalan parasta elinkeino- ja aluepolitiikkaa olisi se, että te-keskuksia kehitetään voimakkaasti. Uudistusta ei saa nyt jättää ajalehtimaan ministeriöiden välisten kiistojen jalkoihin. Samalla te-keskuksille tulee osoittaa riittävät toimintamäärärahat, koska muutoin niiden toiminta halvaantuu. Tuntuu nurinkuriselta, että alueiden kehittämisen kannalta keskeisimpien valtion aluehallintoviranomaisten toimintaa ollaan näin vaikeuttamassa ajamalla ne taloudelliseen ahdinkoon.

Jos jostakin pitää karsia, niin ei ainakaan työvoima- ja elinkeinopolitiikan kehittämisestä. Kehittämällä te-keskuksia voimme vaikuttaa merkittävästi tasapainoisen alueellisen kehityksen tavoitteiden toteutumiseen. Valitettavasti tällä hetkellä EU:n ja kansallisesta aluepolitiikasta huolimatta jatkuu voimakas keskittävä kehitys.

Arvoisa puhemies! Useassa puheenvuorossa on tänään esille tuotu räikeä eläkeläisiä koskeva epäkohta: kansaneläkkeen pohjaosan kaksinkertainen leikkaus. Se on pystyttävä korjaamaan mahdollisimman nopeasti. Asianomainen ministeri onkin todennut, että selvitystyö on käynnissä Eläketurvakeskuksessa ja lienee jo valmistumassa, näin oletan. Nyt on sitten johtopäätösten ja esitysten sekä päätösten vuoro.

Lisäksi haluan julkituoda tyytymättömyyteni lutun uusiin ehtoihin. Ennen kaikkea luopumistuen kohdalla on huonoa se, että enää ei ole vuokrausmahdollisuutta, mutta toisaalta valtiovalan toimenpitein on taattu se, että jokainen pystyy ainakin luovuttamaan maansa ja sitä kautta pääsemään lutun piiriin.

Aivan lopuksi muutamia positiivisia asioita lyhyesti. Niistä on paljon puhuttu: eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen, opiskelijoiden asumislisä, lasten- ja nuortenpsykiatrian määräraha, valtionosuus kunnille sosiaali- ja terveyspalvelujen perustamiskustannuksiin, yksityistieavustukset, homekoulut, Rajavartiolaitos ja perustienpitoon esitetyt lisämäärärahat. Lista olisi huomattavasti pitempi, mutta niistä on tänään varmasti puhuttu jo riittävästi.

Vielä lopuksi: verotuksen alentamiseen erityisesti ansiotulojen osalta näyttää olevan joillakin valtava halu. Olen jo useamman kerran todennut, että me työssäolevat, kohtuulliset ansiotulot saavat jaksamme maksaa veromme. Kohdennettakoon veronkevennykset pienituloisille ja hoidettakoon muita kipupisteitä säästyneillä rahoil-

la. Suuret veronkevennykset ovat valitettavasti pois hyvinvointipalveluista — näin se vain on.

Puhemies: Ed. Kähkönen ja muut edustajat! Suositettu, yhdessä sovittu puheenvuoroaika on 10 minuuttia. Käytit aikaa 18 minuuttia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Uusu-kainen.

Ed. Nousiainen merkitään läsnä olevaksi.

⁷³ **Markku Laukkanen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Voin luottaa siihen, että puhemies muistuttaa minuakin siitä kymmenestä minuutista, jos sinne saakka pääsen.

Rouva puhemies! Ed. Kähkönen piti oikein hyvän puheenvuoron, jossa oli paljon asioita, joihin voin ihan täysin yhtyä. Johtopäätös vain lie-nee se, että te kyllä joudutte yhtymään oppositi-oon äänestyksissä, jos olette tiukasti näillä kan-noillanne.

Suomen lähivuosien talouskehitystähän täy-tyy arvioida tällä hetkellä yhä selvemmin EU-maiden, Venäjän ja toisaalta Yhdysvaltojen kehi-tyksen valossa, kun samalla Aasian ja Latinalai-sen Amerikan vaikutus on selvästi EU-maiden osalta vähentymässä. Euroalue on tällä hetkellä erityisen herkkä Yhdysvaltojen talousmuutoksil-le.

Emu-maathan Suomi muiden mukana oikeas-taan opettelevat vasta elämästä yhteisen valuutan oloissa. Voidaankin sanoa, että varsinainen eu-ron testi on vielä näkemättä. Sen aika koittaa seu-raavan eurooppalaisen suhdannetaantumien oloissa. Vasta silloin nähdään, miten se koettelee euron laidalla muutaman päätoimialan varassa elävää Suomea. Olisikin hyvä muistaa, että eu-rosta ei kaikkine EU:n lähestymiskriteereineen, seurantaprosesseineen, saisi tulla myöskään hal-litukselle minkäänlaista mantraa, jonka nimiin vannominen tuntuu välillä riittävän talouspoliti-iikan peruslinjaksi.

On hyvä muistaa, että Emu ja euro eivät rat-kaise sinänsä yhtään mitään. Kansalliset ongel-mat on hoidettava nyt ja jatkossa itse omin kan-sallisin finanssi- ja työmarkkinapolitiisin kei-

noin. Muita keinojahan ei yhteisen valuutan oloissa enää tunneta.

On tavattoman hyvä asia, että maamme talous alkaa nyt vakiintua ja tervehtyä. Vuonna 94 alka-nut talouden kasvu jatkuu edelleenkin. Tällä het-kellä voidaan sanoa, että talouskasvu vauhditta-vat alhaiset korot, kohtalaisen heikko eurovaluu-tan ja myös markan kurssitaso sekä ilman muuta Suomessa myös suuri menestyksemme uusilla kasvualoilla, informaatioteknologian aloilla.

Samalla kun kansalaisten odotukset kohdistu-vat siihen, miten hallitus ja eduskunta pystyvät ja haluavat finanssipolitiikan keinoin ohjata maan talouden kasvun hedelmiä sosiaalisesti ja alueel-lisesti oikeudenmukaisesti koko maahan, täytyy koko ajan toki pitää talouden peruselementit mielessä. Mekin myönnämme kaiken aikaa sen ja lähdemme siitä, että me tarvitsemme pidätty-vyyttä budjettipolitiikassa, malttia tuloratkaisus-sa ja erityistä aktiivisuutta rakennepolitiikassa. Siinä on talouspolitiikan peruslinjalle hyviä eväi-tä myös jatkossa.

Rouva puhemies! Ensi vuoden budjetin suu-rimmat ongelmat liittyvät maan sisäiseen muut-toliikkeeseen, johon ja jonka seuraamuksiin vali-tettavasti hallituksella ei näytä olevan tahtoa edes puuttua. Suomen ei tarvitse olla avoimillakaan markkinoilla globaalin markkinatalouden tahdo-ton ajopuu. Sillä voi olla ja sillä tulee olla tahto vaikuttaa siihen, minkälaisena me haluamme Suomen nähdä tulevana vuosikymmeninä. Siksi kansalliselle aktiiviselle aluepolitiikalle pitää olla tilaa ja tahtoa tulevallakin vuosituhanella, samalla tavoin kuin sitä tahtoa me näemme kai-kissa Euroopan unionin vanhoissa jäsenmaissa, erityisesti Ranskassa, Englannissa ja Italiassa.

Voidaankin sanoa, että hallitus hoitaa alueita ja kuntia samalla tavoin kuin kokki keittää sam-makoita. Kokkihan keittää sammakoita sillä ta-voin, että sammakko pannaan ensin ihonlämpöi-seen veteen, jossa se tuntee olonsa hyvin muka-vaksi. Pikkuhiljaa lämpöä nostetaan, ja sammak-ko ei huomaa mitään ennen kuin vasta kiehumis-pisteessä, että ei pystykään enää hyppäämään kattilasta pois. Eli pikkuhiljaa leikkaamalla, pik-kuhiljaa resursseja kaventamalla ja mahdolli-suuksia karsimalla alueet ja kunnat tehdään ky-kenemättömiksi omaehtoiseen toimintaan, jota tässä tilanteessa juuri nyt tarvittaisiin.

Monen alueen elämä onkin tavattoman ohuen langan varassa, mihin monissa puheenvuoroissa, myös hallituspuolueiden edustajien puheenvuo-

roissa, on tänään moneen otteeseen kiinnitetty huomiota.

Suomalaiselle aluepolitiikalle tulisikin antaa nyt uusi sisältö, jonka perusta on jo periaatteessa olemassa. Se on aktiivisessa pk-yritys- ja elinkeinopolitiikassa, kasvu- ja osaamiskeskuspolitiikassa, kansallisessa teknologiapolitiikassa, verkottumisessa sekä perusmaa- ja metsätalouden sekä niiden piirissä syntyvien uusien innovaatioiden, maaseudun palvelujen ja osaamisen tuoteistamisessa. Nämä muodostavat aluepolitiikan aineellisen sisällön, jonka puitteissa muuttoliikettä voidaan todellakin hillitä ja hidastaa, jos sitä aidosti halutaan.

Meillä tänään päivän muuttoliikkeen ongelman ydin on siinä, että sehän ei koske enää toki pelkästään Pohjois- ja Itä-Suomea ja se ei koske pelkästään maaseutua, vaan myös Etelä-Suomen pikkukaupunkeja, puhumattakaan Etelä-Suomen maakunnista, maaseudusta. Tässä onkin tavallaan uuden muuttoliikkeemme pulma. Pitää löytää myös sellaista aluepolitiikkaa, pikkukaupunkipolitiikkaa, jolla voidaan hoitaa vaikkapa Itä-Suomen alueella Savonlinnan, Mikkelin, Imatran, Kotkan ja Kouvolan kaltaisten alueiden ongelmia. Nämä monet ovat alueita, joilla on ollut vahvaa savupiipputeollisuutta, vahvaa julkista sektoria palveluineen ja ympärillä vahvaa maataloutta, ja kaikkien kehitys viime aikoina, kuten tiedämme, on ollut rajusti aleneva ja yhä vähemmän työllistävää.

Me tarvitsemme muutaman kasvukeskuksen rinnalle Suomeen hyvin laajamittaisen kattavan osaamiskeskuksverkoston, mikä tarkoittaa sitä, että osaamiskeskusten luomisessa myös ammatikorkeakouluilla ja toisen asteen oppilaitoksilla pitää olla tavattoman keskeinen merkitys. Ei voida lähteä vain siitä, että Suomea rakennetaan muutaman kasvukeskusaupungin varaan.

Siksi, rouva puhemies, tulenkin tähän kysymykseen palaamaan erityisesti pääluokkia käsitellessä. Tässä haluan vain todeta, että meillä on tavattoman paljon haasteita. Edelleenkin täytyy tutkimus- ja kehitysmäärärahojen kasvu turvata. Kuten pääjohtaja Jorma Ollila on sanonut moineen otteeseen julkisuudessa, tutkimuksessa ei voi olla väliuusia. Siksi on selvää, että aluepolitiikan yksi keskeinen ydin on myös siinä, että alueilla olevien yritysten kykyä hyödyntää tutkimus- ja kehitysmäärärahoja, tulla mukaan kasvu-aloille, tulla mukaan uusille alueille, tietointensiiivisille alueille, sitä tulee lisätä. Tällä ei ole mi-

tään tekemistä tavallaan sen vanhakantaisen 70-luvun aluepolitiikan kanssa, jossa ikään kuin rahaa syydettiin alueille katsomatta, mihin se menee. Tämä on uuden aluepolitiikan ajattelua ja tässä katsannossa juuri sellaista, mille Suomessa tällä hetkellä on kysyntää ja tarvetta.

Rouva puhemies! Haluan tässä yhteydessä nostaa lyhyesti esiin myös niin kutsuttujen valkoisten alueiden ongelman. Meillähan on maassamme muutamia alueita, nyt tulee mieleen Raahen alue, Etelä-Pohjanmaa, taitaa Satakunnassakin olla niitä, Pohjois-Kymenlaaksossa, jotka ovat selvästi EU-rakenneohjelmien ulkopuolella. Nyt, niin kuin aikaisemmin on viitattu, budjetissa selvästi vähennetään perinteisiä yritysten investointitukia. Täytyy löytää mekanismit, joilla näiden alueiden yritysten saaminen myös tutkimus- ja kehitysrahojen ja kasvualojen piiriin turvataan.

Näiltä osin tulemme keskustassa esittämään hyvinkin konkreettisia ehdotuksia, millä tätä kysymystä voidaan valkoisilla alueilla hoitaa. Sama koskee myös olemassa olevien rahoituslaitosten Tekesin, Finnveran, Suomen Teollisuussijoituksen, Tesin, Finnpron ja Sitran yhteistyön kehittämistä sillä tavoin, että niiden alueellinen kohdentuminen voisi olla olennaisella tavalla nykyistä parempi. Näidenkin mainittujen rahoituslaitosten rahoitusten pääpaino tänä päivänä on kohtuuttoman paljon niillä alueilla, jotka joka tapauksessa menestyvät hyvin ja jonne on sijoittunut sellaista yritystoimintaa, jossa markkinat taatusti toimivat.

Lopuksi, rouva puhemies, haluan vielä kiinnittää huomiota suomalaisen elinkeinorakenteen uuteen, näinä vuosina syntyneeseen ongelmaan. Me olemme pystyneet luomaan tietointensiivisillä kasvuoloilla informaatioteknologian alueella loistavia menestystarinoita, mutta tänä päivänä kysymys kuuluukin, olemmeko liian riippuvaisia niin sanotusta Nokia-klusterista. Liian paljon tänä päivänä meidän kasvustamme on kiinni tästä. Tiedämme vallan hyvin, että jos Yhdysvalloissa syntyy taantuma, se tulee näkymään nimenomaan teknologiayrityksissä ja sen heijastusvaikutus vaikkapa Suomen pörssiin tulisi olemaan erittäin dramaattinen ja sen myötä sitten myös kaikkiin niihin Suomen talouden vakaan kasvun elementteihin, jotka tänä päivänä ovat kunnossa.

Tämä on kysymys, johon täytyy myös reagoida ja nähdä, että ei pidä unohtaa myöskään niitä

vanhoja toimialoja, joilla Suomella on vahvuuksia. Tällä tarkoitan metsäteollisuutta ja ennen muuta mekaanista puuta ja myös metalliteollisuutta. Näillä kaikilla aloilla on myös suuria mahdollisuuksia, jotka ovat myös parhaimmillaan uutta teknologiaa hyödyntäviä aloja. Tässä Suomi voi hyödyntää myös sillä tavoin vertikaalisesti uutta teknologista osaamista, että sitä saadaan kaikille, myös perinteisille toimialoille.

Koska, rouva puhemies, lupasin pysyä ajassa, lopetan puheeni tähän. 10 minuuttia on kulunut.

⁷⁴ **Leena-Kaisa Harkimo /kok:** Arvoisa puhemies! Olemme hyväksymässä uuden vuosituhannen ensimmäistä talousarviota. Hallituksen esityksen jättämisen jälkeen eduskunta on päättänyt muutamiin neuvottelujen kautta laadittuihin muutoksiin. Valtiovarainvaliokunnan mietintö osoittaa, että haluamme kantaa vastuuta tulevaisuudesta. Suomalaisten taloudellisen ja henkisen hyvinvoinnin turvaaminen tehdään korkealaatuisella koulutuksella, kannustavuudella ja vastuullisella talouspolitiikalla.

Haluan puheenvuorossani nostaa esille muutamia tärkeitä asioita, joista olen erityisen tyytyväinen. Ensimmäinen niistä on lasten ja nuorten asioiden panostaminen, mikä on selkeä satsaus tulevaisuuteen. Tämä näkyy esiopetusratkaisuna, lastenpsykiatrian lisävoimavaroina ja erityisesti liikuntatoimeen tehtyinä lisäyksinä. Tiedämme kaikki, että liikunnalla on tärkeä merkitys nuorten kehitykselle ja kasvulle. Järkevä, ohjattu toiminta pitää lapset parhaiten poissa rikollisuuden ja päihdeongelmien vaikutuspiiristä.

Tutkimusten mukaan lasten ja nuorten kehityksen kannalta positiivisia tekijöitä, kuten sosiaalisuutta ja terveitä elämäntapoja, vahvistetaan lasten harrastustoimintaa lisäämällä. Tästä syystä katsonkin, että valtiovarainvaliokunta on ansiokkaasti lisännyt liikuntatoimelle 15 miljoonaa markkaa. Koululaisten iltapäivätoiminnan kehittämiseen tarkoitettu 8 miljoonaa ja lähiliikunta- paikkojen rakentamiseen tarkoitettu 7 miljoonaa osuvat oikeaan kohtaan. Ne luovat paremmat mahdollisuudet toteuttaa harrastustoimintaa paikallisella tasolla.

Vuoden 2001 budjettia valmisteltaessa on pidettävä huolta siitä, että veikkausvoittovaroja ohjataan nykyistä enemmän liikunnan ja nuorisotoiminnan tarpeisiin. Valtion ja kuntien ei tule mielestäni kantaa vastuuta toiminnasta yksin, vaan yhteistyötä on kehitettävä edelleen niin kol-

mannen sektorin kuin yksityisenkin sektorin kanssa.

Arvoisa puhemies! On arvioitu, että lapsista 2—4 prosenttia on psykiatrisessa hoidossa, kun tarpeen taas arvioidaan olevan 7—12, jopa 15 prosenttia. Tarkasteltaessa psykiatrista hoitoa tarvitsevia lapsia, voidaan tutkimuksen mukaan sanoa, että näistä vain alle 20 prosenttia pääsee tutkimuksiin ja tämän myötä hoitoon. Yli 80 prosenttia psykiatrista hoitoa tarvitsevista lapsista jää siis ilman hoitoa.

Koko maassa oli kuluvan vuoden helmikuussa 142 lastenpsykiatrian erikoislääkärin virkaa. Näistä 54 virkaa eli 38 prosenttia oli täyttämättä tai muuten epäpätevästi hoidettu. Huomionarvoista on myös se, että neljännes väestöstä on alle 18-vuotiaita, mutta erikoissairaanhoidon kuiluista heidän psykiatriseen hoitoonsa kohdistuu vain 1,4 prosenttia. Tämän vuoksi onkin erittäin hyvä, että lastenpsykiatria on huomioitu valtiovarainvaliokunnan mietinnössä luomalla uusi momentti lasten- ja nuortenpsykiatrian palvelujen valtionavustuksiin. Kyseinen momentti tulee jatkoa ajatellen säilyttää omanaan. Lisäksi valiokunta esittää yliopisto-opetuksen kohdassa lausumaehdotuksen lasten- ja nuortenpsykiatrien määrän lisäämisestä erityistoimenpitein.

Arvoisa puhemies! Toiseksi haluan kommentoida koulutukseen, erityisesti yliopistokoulutukseen, panostamista. Valiokunta esittää lausumaehdotuksen, joka koskee yliopistojen perusvoimavarojen vajeen korjaamista. Mielestäni juuri jälkeenjääneen perusrahoituksen korjaamisella korkealaatuinen koulutus ja tieteellinen toiminta turvataan. Tätä myötä myös kansainvälinen kilpailukykyämme paranee entisestään.

Valiokunta on kiinnittänyt huomiota, kuten aiemmin jo mainitsin, lastenpsykiatrien koulutusmäärien riittämättömyyteen. Tämän lisäksi olen huolestunut pätevien opettajien riittävyydestä tulevaisuudessa. On ennakoitu, että opettajia tulee siirtymään eläkkeelle lähivuosina tuhansittain. Syksyllä 97 yli 7 000 opettajaa oli yli 55-vuotiaita. Ikävä tosiasia on, että muutamat kunnat ovat jo joutuneet palkkaamaan epäpäteviä opettajia.

Suuri ongelma näyttää olevan opettajankoulutuksen aineenopettajien kiintiöiden täyttäminen. Yliopistoissa annettavaa aineenopettajan koulutusta ei pidetä kovinkaan houkuttelevana vaihtoehtona. Useat opettajankoulutusyksiköt kehittelevät parhaillaan toteuttamiskelpoisia hankkeita, joilla lisätään yhteistyötä ainelaitosten kanssa

sekä joustavoitetaan pedagogisten opintojen ja opetusharjoittelun suorittamista koko opintojen ajan. Nämä hankkeet ovat positiivinen osoitus siitä, että opettajankoulutuksen rakenteellinen ja sisällöllinen kehittäminen on vihdoinkin ajankohtaista. Näitä hankkeita tulee mielestäni erityisesti tukea. Haluamme tulevaisuudessakin, että lapset ja nuoret saavat asiantuntevaa opetusta.

Arvoisa puhemies! Viimeisenä asiana näin yleiskeskustelussa kiinnitän huomiota työllistymisen edellytysten parantamiseen. Erityisesti yliopistoista puhuttaessa ei tule unohtaa opiskelijoiden työllistämisen eteen tehtyä työtä. Yliopistoissa on vuodesta 95 alkaen toiminut erillisrahoituksella rekrytointipalveluja, jotka valiokunnan mietinnön mukaan ovat ansainneet paikkansa akateemisten työelämäyhteyksien parantajana. Mietinnössä todetaan, että rekrytointipalvelut ovat merkittävää työllistämistä edistävää toimintaa. Mielestäni rekrytointipalveluille tulee turvata erillisrahoitus jatkossakin, sillä pelkäämään yliopiston perusvoimavaroista rahoitettuna tai ulkopuolisella rahoituksella rekrytointipalvelut eivät omaa kohtuullisia eloonjäämismahdollisuuksia.

⁷⁵ **Pentti Tiusanen /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Valtiontalouden tarkastajat ovat tähdentäneet eduskunnalle kuuluvan budjettivallan. Voidaankin sanoa, että omalta pieneltä osaltaan eduskunta tämän budjettiväännön viime metreillä otti valtaa myös selkeästi itselleen. Harkinnanvaraisen valtionosuuden kasvattaminen, homekoulujen korjaaminen, erikoissairaanhoidon, sosiaali- ja terveydenhuollon investointien huumaus- ja nuortensykehoitojen lisäresurssit ovat osoituksia tästä. Asiakasmaksujen korottamismahdollisuutta alennettiin 20 miljoonalla markalla. Nämä ovat positiivisia signaaleja, mutta kaiken kaikkiaan on selvää, että sopimus kuntien ja valtiovalan välillä puuttuu, sellainen sopimus, joka mahdollistaisi selkeästi kuntien huolehtimisen vastuistaan.

Arvoisa puhemies! Muutama huomio käytettyihin puheenvuoroihin vielä.

Ilo oli kuulla ed. Bremerin nostavan esiin puheenvuorossaan Vuosaaren sataman rakentamisen. Voidaankin todeta, että valtioneuvoston päätös 2 päivästä joulukuuta oli valitettava ja myös sikäli valitettava, että Natura-alueiden arvioinnin pitäisi tapahtua EU-direktiivin mukaan luonnontieteellisen tietämyksen avulla. Nyt vaikut-

taa siltä, että valtioneuvostossa tuo kysymys politisoitiin. Asia on sikäli vielä kyseenalainen, että niin Uudenmaan ympäristökeskuksen, Suomen ympäristökeskuksen kuin myös Helsingin yliopiston ekologian laitoksen kannanotot lähtevät siitä, että satamahanke aiheuttaa merkittävää haittaa kyseessä olevalle Natura-ehdotusalueelle, Porvarinlahdelle ja sen luonnonoloille. Luonnontieteellinen arviointi on siis kesken, kuten myöskin tuon Natura-alueen rajojen määrittäminen ja määrittäminen. Siitä on korkeimman hallinto-oikeuden käsittelyssä oleva valitus. Onkin odotettavissa, että Vuosaaren satama-asia saa vielä varsin pitkän jatko-osan ja useammankin jatko-osan seurakseen.

Arvoisa puhemies! Lähinnä sisarten ja veljien suunnasta, kristillisestä liitosta, aina puhutaan Norjan-mallista ja sen merkittävydestä. Lähinnä voidaan ainakin terveydenhoidon puolesta todeta se, että nimenomaan Norjassa on pitemmät leikkausjonot sairaaloissa, paljon pitemmät kuin missään Pohjoismaissa, pitemmät vielä kuin Suomessa, varsin voimakas pula henkilökunnasta johtuen siitä, että sitä ei ole koulutettu, ja hoidon porrastus puuttuu. Ainakaan terveydenhoidon näkökulmasta en keksi muuta hyvää tuosta maasta kuin lähinnä sen, että sinne on palkattu työttömiä suomalaisia sairaanhoitajia ja lääkäreitäkin, ja tietysti sen, että siellä on lähellä kristillistä liittoa aatteellisesti oleva pääministeri. (Ed. Kautto: Onko se hyvä vai?) — Arvoisa kansanedustaja Kautto, ymmärrän, että se on kristillisen liiton näkökulmasta hyvä asia. (Ed. Kautto: Ai, minä ajattelin, että se on teidän mielestänne!) — En voinut käsitellä muuta perustelua kuin tämän, jonka mainitsin, kun näitä kehuja Norjan-mallista on tullut.

Edelleen, puhemies, eläkekysymykseen, mikä on täällä on ollut esillä. On aivan selvää, että sairausvakuutuksen ylimääräisen osan eli raippaveron alentaminen 0,7 prosenttiyksikköä on sinänsä riittämätön mutta kuitenkin aivan oikean suuntainen ja sinänsä nyt tässä tilanteessa hyväksyttävä tapa helpottaa eläkkeiden verotusta ja veron kaltaisia maksuja, nimenomaan myöskin siitä syystä, että hallituksen alkuperäinen esitys oli vain puolet nyt toteutuvasta ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentamisesta. Perusosan leikkauksen lopettaminen ja vaatimukset siitä ovat olleet perusteltuja. Mitä tulee kaksinkertaiseen perusosan leikkaamiseen, on hienoa, että nyt Lipposen toisen hallituksen aikana ongelma

on tunnustettu ja tunnustettu, voi sanoa, hallitusohjelmien laatimisesta alkaen, ja myös ne vastaukset, mitä on saatu ministereiltä asiaa suoraan kysyttäessä, ovat olleet varsin tyydyttäviä. Asiaa selvitetään ja asian vaatimiin toimenpiteisiin ryhdytään vuoden 2000 aikana.

Myös tänään, kun ed. Pekkarinen harjoitti sisälukutaitoa ja luki ed. Zyskoviczille hänen puheitaan kaksi päivää ennen vaaleja, niin kuin ed. Pekkarinen kertoi, ne vastaukset, mitkä siinä keskustelussa näiden kahden ryhmäpuheenjohtajan välillä tulivat, osoittavat, että ed. Pekkarisen aktiivisuus on tuossa asiassa hiukan ylimääräistä.

Mitä tulee verotukseen, voidaan todeta, että sen aleneminen pitäisi suunnata ennen muuta pieni- ja keskituloisiin, sekä eläke- että palkkatuloihin. Mutta samalla on tietysti hyvin tärkeää, että ne ihmiset, jotka maksavat veroja, saisivat jotain vastineeksi ja todellakin hyviä palveluja, palveluihinhan nuo verot, esimerkiksi kuntavero, pääosin menevät. Kun omassa kunnassakin tilanne on valitettava siltä osin, että terveyskeskuskätkäkin vastaanotot — omalääkärijärjestelmä kunnassa — ovat kahdeksan viikkoa vuoden mitaan kiinni, on aivan selvää, että ainakaan tämä osa kansanterveystyöstä ei toteudu. Omalääkärijärjestelmän idea rikkoutuu, ja kun siinä on vuoden aikana kahdeksan viikon tauko kahdessa vaiheessa, voidaan todeta, että tämä rikkoutuva osa on paljon pitempi kuin kaksi kuukautta.

Arvoisa puhemies! Ihan lopuksi: Tänään katsoin puoli yhdeksän uutiset, ja siellä oli pääasiana valtiovarainministerin piikittely puolesta promillesta valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmiin vastaavien suuntaan. Voidaan todeta, että ryhmänjohtaja Pekkarisen osanotto valtiovarainministeri Niinistön kipuun ja vaikeuksiin valtiovarainministeriön johtajatehtävässä oli ikään kuin nostettu keskeiseen osaan. Totean sen, minkä aluksikin tämän päivän keskustelussa, että varmasti sekä budjetin, hallituksen että suomalaisten kannalta olisi parempi, jos valtiovarainministeri ja valtiovarainvaliokunta pystyisivät parempaan ja ikään kuin tasavertaisempaan yhteistyöhön.

⁷⁶ **Tarja Kautto /sd:** Arvoisa puhemies! Budjettikeskustelun yleiseksi puheenaiheeksi tämän päivän osalta ovat nousseet eduskunnan valtuudet. Budjetin valiokuntakäsittely näyttää hämentäneen erityisesti valtiovarainministeriä. Tämä sinänsä ei ole ihme, onhan koko kuluneen

90-luvun eduskunta päättänyt paljon vaikeamista ratkaisuisista kuin tämä budjetti edellyttää. Ministerin olisi hyvä havaita, että tänään olemme taloudellisesti merkittävästi paremmassa tilanteessa kuin aiempina vuosina ei vain hallituksen vaan myös vastuunsa kantaneiden eduskuntaryhmien ansiosta. Siksi onkin tuntunut loukkaavalta se tapa, miten eduskunnan budjettivalmisteluun ja päätöksentekoon on suhtauduttu.

En sinänsä itse ole ihastunut siihen tapaan, miten hallitusryhmien budjettisopu syntyi, sen paremmin kuin siihenkään, mitä kaikkea siihen sisällytettiin. Minulla on se käsitys, että jos hallitus olisi ottanut eduskunnan vuosia kirjaamat epäkohdat ja toivomukset huomioon, kyseistä showta ei olisi edes syntynyt.

Henkilökohtaisesti haluan nostaa näistä kysymyksistä esille evo-rahast, lasten ja nuorten psykiatrisen hoitotilanteen, savamaksut, asuntotuen ja -tuotannon sekä ympäristönhoitoon kohdentuvat määrärahat. Toivonkin, että tämän keskustelun myötä johtopäätöksiä sekä hallituksen että virkamieskunnan taholla osattaisiin tehdä. Asiallista vuorovaikutusta ja keskustelua ei todellakaan synny sillä mentaliteetilla, että eduskuntaa syytetään kaikkien näiden vaikeiden vuosien jälkeen haihattelusta joululahjapaketteihin. Mutta olen varma, että nähty show ei jää viimeiseksi, jos asenteet eivät muutu. Tiedän nimittäin sangen hyvin, että eduskunnan päätöksistä huolimatta ministeriöillä on vielä konstinsa, jos tehtäviä päätöksiä ei haluta toteuttaa. Toivonkin vakavasti, että ministerit pitävät osaltaan huolta eduskunnan tahdon toteuttamisesta.

Käydyssä keskustelussa minua on vaivannut myös se, että asetetaan voimakkaimmin vastakkain eri alueet. Ymmärrän monia aluepoliittisia näkökohtia, mutta luulisi historian jo opettaneen, ettei pelkkä rahanjako ongelmia ratkaise. Erityisesti kepu tekee parhaansa saadakseen viimeisimmätkin urhoolliset nuoret vakuuttuneiksi siitä, että heillä ei ole tulevaisuutta muualla kuin kasvukeskuksissa. Ihmisten syrjäytyminen ei ole kiinni vain iästä tai kotiseudusta. Alue- ja etujärjestöjen nimissä joillakuilla on kuitenkin otsaa rehvastella Helsingin kaduilla teurasruhojen kanssa, kun samanaikaisesti kyseinen ruoka puuttuu monen ihmisen ruokapöydästä. Se kuvaa mauttomalla tavalla sitä, että oma etu keinolla kuin keinolla on tärkeämpi kuin yhteisvastuulliset ratkaisut. Erityisesti pisti silmäni se, että ainakin yhdessä lehtikuvassa muuan kansanedus-

taja myhäili tyytyväisenä kyseistä näytelmää katsoessaan.

Arvoisa puhemies! Olen iloinen siitä, että tehdystä budjettiratkaisussa palautettiin niin sanotut evo-rahast. Niiden antaminen saattaa asiaan vihkiytymättömälle vaikuttaa vain ikuiselta rahareilältä. Tosiasiassa se on erittäin merkittävä panostus siihen, kuinka meidän terveydenhuoltomme pystyy vastaamaan lisääntyvään palvelujen kysyntään ja sen myötä uhkaavasti kasvaviin menoihin. On selvää, että esimerkiksi nykyisiin lyhyisiin hoitoaikoihin ja siten mittaviin säästöihin ei olisi päästy ilman maassamme tehtyä kehitystyötä. Lääketiede on myös ala, jonka kehitys etenee lähes samassa suhteessa kuin tietoteknologian. Kehitystyön soveltaminen nimenomaan lääketieteeseen avaa tietysti ihmisille uusia mahdollisuuksia terveeseen elämään, mutta se myös poistaa niin sanottuja vanhoja tutkimus- ja hoitomenetelmiä ja siten pitkiä hoitoaikoja ja säästää silkkää rahaa. Ei ole mitenkään pieni asia, että maamme on kansainvälisesti arvostettu lääke- ja hoitotieteellisen tasonsa vuoksi. Meillä on sen myötä mahdollisuus luoda uusia työpaikkoja niin teknologian kuin lääketuotteiden osalta. Satsaessamme omaan taitoomme ja osaamiseemme voimme olla kantamassa vastuuta myös globaalisti. Toivon, että tämä olisikin viimeinen yritys leikata evo-rahastoja.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on ollut harvinaisen vähän esillä työttömyys ja toisaalta se tosiasia, että eräiden töiden osalta on jo puute työntekijöistä. Nykyinen ristiriitatilanne osoittaaakin valitettavan hyvin sen, että yksin budjettiratkaisulla yhteiskunnan ongelmat eivät ole korjattavissa.

Myös eläkeläisiä käsitellään yhtenäisenä ryhmänä. Sellainenhan he eivät ole. Niin sanottu samamaksukorjaus ei yksin riitä, mutta sen osuvampi ratkaisu ei olisi ollut etenkin tulevaisuuden suhteen myöskään kansaneläkkeen pohjaosan jäädyttäminen. Eläkeläisten osalta onkin päästävä tarkempaan kohdentamiseen niiden osalta, joilla on pienimmät eläkkeet. Heidän osaltaan ja yleensä eläkeläisten osalta on ratkaistava myös niiden ihmisten ongelmat, jotka näennäisesti kohtuullisesta eläkkeestään huolimatta ovat vaikeuksissa joko sairauksien tai asumisolosuhteidensa vuoksi.

Arvoisa puhemies! Voimakkaammin täällä on iloittu lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon määrärahojen vuoksi. Olen minäkin iloinen, mutta tä-

män määrärahan järkevästä kohdentumisesta olen erittäin huolissani. Lasten ja nuorten tilanne on vaikeutunut nopeasti. Hoitoon tulevat lapset ovat yhä sairaampia ja vievät yhä enemmän hoitokapasiteettia. Samanaikaisesti meillä on vakava pula asiansa osaavasta henkilökunnasta, samoin hoitopaikoista. Tämän asian korjaamiseen on tietysti kohdennettava määrärahoja, mutta myös perusterveydenhuoltoon. Jos emme pysty nyt katkaisemaan pahenevaa sairauden trendiä, meillä on edessä vuosikymmenien ongelmat niin inhimillisen hädän kuin sosiaalisten ongelmien osalta.

Arvoisa puhemies! Kokonaisuutena toteaisin, että taloudellinen tilanteemme ja ensi vuoden budjetti antavat meille hyviä mahdollisuuksia epäkohtien korjaamiseen. Toivon, että tulevissa tuponeuvotteluissa niin sanottujen vahvojen liittojen nälkä pysyisi kohtuullisissa rajoissa ja voimme palata veroratkaisujen yhteydessä heikoimpien ryhmien aseman parantamiseen ja kestävään taloudelliseen kehitykseen.

Arvoisa puhemies! Tämä budjetti on haaste sekä hallitukselle että eduskunnalle muiden tulevien päätösten tekemiseksi niin, että ne tukevat nyt tehtäviä ratkaisuja ja hallitusohjelman tavoitteita.

77 Jari Vilén /kok: Arvoisa rouva puhemies! Jos yrittäisi löytää iskusanoja käsittelyssä olevan budjetin ja budjettimietinnön kuvaamiseen, löytäisin ehkä kaksi sanaa. Kyseinen mietintö on toiveiden ja realismin liitto. Hallitus ja hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat pitkällisten ja selkeästi vaikeidenkin neuvottelujen jälkeen löytäneet yhteisymmärryksen ja sitoutuneet valtion ensi vuoden talousarvioesitykseen, sitoutuneet myös tilannearvioon siitä, miltä maamme ja valtiomme kansantalous tällä hetkellä näyttää. Mielestäni valtiovarainministeri Niinistö tiivisti aika hyvin sanottavansa toteamalla sen, että meillä ei ole tässäkin tilanteessa enää varaa ja mahdollisuutta velkaantua. Vaikka olemme eläneet jo historiallisen pitkän nousukauden, nousukauden, jona taloutemme on kehittynyt hyvin ja positiivisesti, maamme ja kansantaloutemme selkäranka ei ole niin vahva, että meillä olisi varaa lipsua tai luopua niistä periaatteista, mitä tähän astikin olemme noudattaneet. Pikemminkin täytyisi ja täytyykin uskaltaa puhua ja kuuluttaa jopa tilannetta, jossa meidän on tulevaisuudessa ehkä pakko pyrkiä finanssipolitiikan kiristämiseen, ja ole-

tan, että tulevat lisätalousarviot varmaankin edustavat tämänkaltaista linjaa.

Mielestäni tärkeää on se, että poikkeuksellisen voimakas talouskasvu, joka on jatkunut ja toivottavasti jatkuu edelleenkin, luo meille tilaa kestäväällä tavalla rakentaa ja vahvistaa hyvinvointiyhteiskuntamme pohjaa. Paras tapa yhteiskuntamme hyvinvoinnin pohjan vahvistamiseksi on se, että kykenemme keventämään yhä edelleenkin kestävä tontta valtion lainataakkaa. Tässä suhteessa mielestäni valtion budjettiesitys edustaa juuri näitä periaatteita. Tietysti riippuu vähän laskutavasta, mutta mielestäni voidaan väittää, että 20 miljardin markan vähennys valtionvelasta tuo yhden miljardin markan lisää kestäväällä tavalla käytettäväksi niihin yhteisiin, hyviin hankkeisiin, joita nyt olemme arvottaneet ja arvottamassa täällä eduskunnassa.

Jos pyrkisi löytämään myös joitain muita avainsanoja, joilla kuvaisi ensi vuoden budjetin painotuksia, löytäisin ehkä kolme sanaa: sijoitus osaamiseen, oikeudenmukaisuuteen ja turvallisuuteen.

Osaaminen näkyy mielestäni vaikkapa alkaen 6-vuotiaiden esiopetuksesta, päätöksestä käynnistää se ensin vapaaehtoisesti ja sen jälkeen velvollisuudenmukaisesti, mutta myös selkeästi panostuksesta tutkimukseen, tuotekehitykseen ja tietoteollisuusohjelmiin sekä voimakkaasta panostuksesta ammattikorkeakouluun, ammatilliseen koulutukseen ja yliopistoihin.

Oikeudenmukaisuuteen panostaminen mielestäni lähtee siitä, että hallitus jatkaa ja vahvistaa alue- ja rakennepoliittisia toimiansa sekä toteuttaa maatalouden vaatimat kansalliset tukitoimet ja myös mielestäni siitäkin merkittävästä ja hyvää yhteistyötä niin hallituksen kuin oppositioryhmiä kanssa osoittavasta päätöksestä, että alueellista kuljetustukea tullaan jatkamaan vielä ensi vuoden ajan ja ensi vuoden aikana tehdään selvitykset ja mielestäni myös selkeästi päätökset uudenlaisen järjestelmän luomiseksi.

Turvallisuuteen ensi vuoden talousarvio panostaa selkeästi lisäämällä poliisien määrärahoja kansalaisten turvallisuuden nimissä.

Asiassa on ennen kaikkea osaamisen osalta myös tiettyjä pullonkauloja tai ongelmakohtia, jotka on syytä tunnustaa ja tunnistaa. Yksi niistä on esimerkiksi korkeakoulujen perusopetusmäärärahojen niukkuus tällä hetkellä. Mietinnössä olevat lausumat, joissa korostetaan näiden ongelmien seurantaa ja tarvittaessa myös niihin tarttu-

mista ja näiden määrärahojen kohentamista jopa ministeriörajat ylittäen, ovatkin mielestäni arvokkaita ja tärkeitä.

Toinen mielestäni arvokas ja tärkeä kohta on huomioida ja tunnustaa myös se, olemmeko satuamassa koulutustamme oikealla tavalla. Olemmeko kouluttamassa, korkeakouluttamassa, väkeä töihin, joihin heidän tämänkaltaisen koulutuksensa ei välttämättä parhaiten sovi? Tässä tarkoitan myös selkeästi sitä panostuksen tarvetta, jota perusammattillinen koulutus tulee tarvitsemaan. Mihin ammatilliseen koulutukseen meidän täytyy suunnata, jotta osaamme kouluttaa ne maailman parhaimmat työntekijät juuri niihin erityistehtäviin, joita yhteiskuntamme tarvitsee?

Poliisien määrärahojen osalta haluaisin todeta sen huolenaiheen, joka mielestäni useassa puheenvuorossa aiemmin ja, voisi sanoa, tämän syksynkin kuluessa on tullut esille. Poliisien määrärahat ovat nousseet tai nousevat vuodesta 1996 ensi vuoteen mennessä yhteensä 162 miljoonaa markkaa. Nousu on merkittävä. Merkittävää olisi se, että tämä määrärahan nousu todellakin kohdistuisi siihen, mitä myös kansalaiset selkeästi toivovat ja olettavat, siihen että kylissämme, kaupungeissamme, olisi poliiseja, miehiä ja naisia, selkeästi enemmän nähtävissä ja turvallisuutta takaamassa. Hyvin usein ja mielellään kansainvälistymisellä ja ennen kaikkea Euroopan unionin nimellä veloitetaan toisenlaiseen rahankäyttöön, ja tässäkin tapauksessa mielestäni on perusteltua kysyä, onko liian paljon rahaa tai enemmän kuin olisi tarpeellista ollutkaan siirretty nyt kansainvälisiin tehtäviin, kun eduskunnan selkeä tahto on ollut se, että eduskunnan myöntämien rahavarojen täytyy kohdistua juuri kansalaisten turvallisuuteen kotimaassa, Suomessa.

Talousarvioesityksessä on kokoomuksen näkökulmasta ehkä yksi ongelmallinen kohta, jota meidän täytyy edelleenkin seurata ja pyrkiä yhteistyössä korjaamaan, ja tämä on tietystikin tuloveron kevennyskysymys. Viime vuosien tulopoliittiset kokonaisratkaisut ovat selkeästi merkinneet talouden ja työllisyyden parantumista, joka näkyy kaikissa tilastoissa ja on myös ostovoiman osalta todettavissa. Valitettavasti keskitetystä sopimusmallista on nyt luovuttu ja olemme siirtyneet toisenkaltaisiin neuvotteluratkaisuihin, joiden osalta voi vain toivoa ja uskoa, että neuvotteluosapuolten maltti säilyy, jotta voimme jatkaa siten, että maamme työllisyys paranee

edelleenkin ja maamme kilpailukyky säilyy myös tulevana vuonna ja tulevina vuosina. Taavoitteena pitää kuitenkin olla sen, mitä myös hallitusohjelmaan on kirjattu: että pystymme tekemään 10—11 miljardin markan tuloveronkevennykset tällä hallituskaudella. Jos suhdanne- tai jotkin muut syyt vaativat esimerkiksi maltillisuuden nimissä, että näihin kevennyksiin ei päästä käsiksi vuonna 2000, mielestäni olennaista on se, että kokonaistavoitetasosta ei kuitenkaan tingitä.

Budjetin valmistelun yhteydessä yksi ongelmallisista kohdista ehkä monien muiden joukossa, mutta erityisen vaikea, oli myös kysymys kuntataloudesta, joka mielestäni tulee varmaan olemaan yksi keskeinen keskustelun teema koko ensi vuoden aikana. Mielestäni kunnat, kuntasektori, ja myös seurakunnat ovat perustelluistakin syistä esittäneet paheksuntansa ja ottaneet kantaa niihin päätösesityksiin, joita meillä nyt käsitellessämme on ollut. Tietysti tässä tilanteessa on todettava se, että ne esitykset, joita meillä tällä hetkellä edessämme on, käytännössä varmistavat sen, että se raha, joka nyt yhteisöveron kautta on jouduttu leikkaamaan kunnilta tai seurakunnilta, kiertää nyt, voisiko sanoa, korvamerkittynä tai kohdistettuna pääsääntöisesti takaisin kunnille harkinnanvaraisina valtionavustusten lisäyksiä, evo-rahoina, homekoulujen korjaamisrahoina jne. jne. Mielestäni olennaista kuitenkin on se, että kuntataloudenkin osalta meidän olisi niin pian kuin mahdollista päästävä mahdollisimman pitkäjänteiseen sopimusjärjestelmään, jossa juuri yhteistyöasiakirjat, joita paraikaa laaditaan, ovat mielestäni keskeinen instrumentti.

Tietystikin, kuten totesin, on myös syytä muistaa se, että näidenkin päätösesitysten ja päätösten jälkeen kuntien talous ja kuntatalous vahvistuu tähän vuoteen verrattuna ensi vuonna 1,4 miljardia markkaa. Erityisenä ongelmana tietysti tässä tilanteessa tulee olemaan se, että kuntien erilaistumiskehitykseen täytyy kyetä tarttumaan kiinni ja ennen kaikkea valtionosuusjärjestelmän tarkistukseen. Pidän erittäin hyvänä sitä lausumaa, jonka valiokunta lisäsi tarkistustehtävän riittävän laaja-alaisesti käsitelystä siten, että pyritään katsomaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti kuntien taloustilannetta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin muutamalla sanalla tarttua myös alue- ja rakennepoliittikkaan. Hiljattain ilmestyi mielestäni meille kaikille erittäin mielenkiintoinen Elinkeinoelämän valtuuskunnan tutkimus tai kommenttiasiakirja, jossa

käytiin lävitse niitä näkökulmia, mitä heidän mielestään Suomen kehittäminen tänä päivänä vaatii.

Mielestäni ne esitykset ja mielipiteet, jotka tässä tutkimuksessa olivat, olivat erinomaisia, mutta olen ainakin yhdestä asiasta eri mieltä. Kysymys koskee kasvukeskuksia. Evan käsityksen mukaan muuttoliikkeen hidastaminen tai rajoittaminen johtaisi tilanteeseen, jossa vääjäämättä Suomi tuomitaan korkeaan työttömyyteen tai tilanteeseen, jossa talouskehitys ei voi olla niin voimakasta kuin olisi muuten tilanteessa, jossa väestö etsiytyy työpaikkoihin. Mutta vastaavalla tavalla mielestäni ristiriitaisesti Eva pitää kiinni kuitenkin siitä, että joillakin valtion tai kuntien toimenpiteillä kasvukeskusten lukumäärää täytyisi hillitä. Mielestäni ihan vastaavalla tavalla myös kasvukeskuksia täytyy olla vapaasti syntyvässä. On olemassa eri vaiheissa ja eri kehitysvaiheissa olevia ja erilaisissa erikoistumisasteissa olevia keskuksia.

Hallituksen budjettiesitys tukee tämän kaltaista toimintaa. Se tukee myös siten, että EU:n rahat saadaan ministeriön osalta kootuksi yhteen momenttiin, se tukee myös siten, että alueellinen kuljetustuki jatkuu edelleenkin, jossa yhteydessä, rouva puhemies, haluaisin esittää lämpimät onnitteluni pohjoissavolaisille, Pohjois-Savon kansanedustajille, jotka eivät ainakaan vielä ole tulleet kertomaan meille sitä iloutusta, että valtiokunnan mietinnön mukaisesti Pohjois-Savo pääsee myös alueellisen kuljetustuen piiriin, jossa se tämän vuoden aikana ei ole ollut, eli tämän kaltainen laajennus aluepoliittisiin tukijärjestelmiin on tulossa budjettiesityksen mukaisesti.

Rouva puhemies! Tiedän, että olen juuri ylittänyt aikani, joten lopetan puheenvuoroni toteamalla sen, että pidän budjettiesitystä vastuullisena. Se pohjautuu realismiin, jossa menot voidaan pääsääntöisesti katsoa katetuiksi joko säästöillä tai tulonlisäyksillä. Valittu talouspoliittinen linja on oikea sekä tulevaisuuden että turvallisuuden kannalta katsottuna.

⁷⁸ **Matti Huutola /vas:** Arvoisa rouva puhemies! Maamme talouden kasvu, voi sanoa, on pelastanut myös hyvinvointiyhteiskuntamme. Pitkäjänteinen sitoutuminen kipeittenkin asioiden edessä toi kuitenkin lopputuloksen, jonka kanssa voi elää ja hengittää jo itse asiassa nyt suhteellisen vapaasti. Sitoutuminen on myös vaatinut suuria uhrauksia. Leikkauksia on tehty

sosiaaliturvaan, työttömyysturvaan, kuntatalouteen ja oikeastaan lähes kaikkeen.

Oman, minusta keskeisen osan taakasta ovat kantaneet myös työmarkkinajärjestöt. Kaksi perättäistä tulopoliittista kokonaisratkaisua lähes nollaratkaisuina on poikkeuksellista koko maailmassa. Käytännössä kuitenkin ratkaisut ovat olleet miinusmerkkisiä, kun otetaan huomioon se, että työntekijöiltä vaaditaan entistä enemmän. Liian monet ovat uhrauksien edessä kokeneet suuria menetyksiä. Jo nyt liian raskaiksi ovat käyneet monen työtehtävät niin henkisesti kuin fyysisesti. Työn tuottavuus on samanaikaisesti noussut aika hurjaakin vauhtia, voi sanoa joka tapauksessa huomattavasti.

Työntekijät ovat olleet valmiita luovuttamaan kohtuullisin ehdoin selkänahastaan osan yhteiskunnalle ja myös osan yrityksille. Kattavat, sitovat, vastuulliset sopimukset yhteiskuntamme eri toimijoiden kesken ovat varmasti esimerkki koko maailmalle. Yksipuoliset ratkaisut talouden kuntoon saamiseksi yleensä johtavat aika huonoon tulokseen, jos yritetään sanella, että näin tehdään eikä yhteiskunnan toimijoita huomioida. Tätähän Ahon hallitus koetti jo aikaisemmin ja keskusta myöhemmin myös työreformissansa ehdotteli. Onneksi nuo ajatukset eivät kuitenkaan saa kovin suurta ymmärrystä maamme keskeisten toimijoiden osalta, enkä usko että kansankaan osalta.

Nyt, kun talouden kasvu on hurjaa, arvioidaan jopa 4,5 prosenttia ensi vuonna, on valtiontalouden kasvattaminen edesvastuutonta talouspolitiikkaa. Se kai on tässä tunnustettava, että tiukka finanssipolitiikka, jossa valtiontaloutta ei pursuteta, on kuitenkin järkevää politiikkaa. Valtiovainvaliokunnan esittämät muutokset budjettiesitykseen ovat niin asioiltaan kuin määriltään sen kaltaisia, että ne eivät aiheuta maahamme ylikuumenemista eivätkä inflaatiovaaraa tai paineita. Sen sijaan näytelmä, joka budjettisovun löytämiseksi käytiin, ei ole minusta ollut hyvän maun ja tavan mukaista. Eduskunnalla täytyy jatkossakin olla budjettivaltansa. Eduskunnan ammattivaliokunnat ovat varmasti paras ja oikea foorumi, jossa budjetin painoalueet ja painotukset tehdään.

Arvoisa puhemies! Talousarvion veropoliittinen osa on edelleen varsin avoin. Varauma 10—11 miljardin markan verojen alentamisesta jää odottamaan tulevia tuloratkaisuja. Kovan talouden kasvun aikana suurten verohelpotusten toteuttaminen saattaa kuitenkin olla hyvin kyseen-

alaista. Ihmettelen kyllä niitä puheita, joissa yhtäältä vaaditaan kokonaisveroasteen alentamista ja ylipäättänsä veronalennuksia. Lähes samat henkilöt ja piirit esittävät huomattavia menojen lisäyksiä. Minun on kyllä vaikea ymmärtää ajattelua, joka lähtee siitä, että kevennetään veroja ja lisätään palveluja. En usko sen yhtälön kyllä toimivan.

Jos nyt ylipäättänsä mahdollisuus verojen keventämiseen on, on se joka tapauksessa kohdennettava alimpiin tuloluokkiin. Ilmeistä on, että monet matalapalkka-alat, työttömät ja eläkeläiset eivät tule huomioiduiksi tulevassa palkkaratkaisussa ja tulevan alkutalven tapahtumien osalta. Tutkimustenkin mukaan tuloerojen kasvu on ollut varsin voimakasta viime vuosina. Tähän on tietysti hyvin monia eri syitä, mutta keskeisimpänä lieenee työttömyys ja ennen kaikkea myös nyt pitkään jatkunut rakennetyöttömyys.

Tuloerojen kasvuun on vaikuttanut osinko- ja pääomatulojen lisääntyminen. Turhan monet yritykset ja ennen kaikkea suurten yritysten johtajat ovat lähteneet kohtuuttoman saalistuksen tielle.

Työttömyyden nujertaminen on kuitenkin yhteiskuntamme tärkein tehtävä. Syrjäytettyjen ja ikääntyneiden työllistäminen on vaikeaa ja entistä kalliimpaa. Jo nykyisten toimien lisäksi on kyettävä löytämään ratkaisuja, jotka edesauttavat myös heidän työllistymistään. Pelkät piiskat eivät enää tepsii, eivätkä ne ole itse asiassa tepsineet koskaan. On löydettävä rakentavia ratkaisuja, joissa on myös mukana kannustavuus eli porkkana. Meidän ei tule hyväksyä sitä, että osa kansasta jää kokonaan ulkopuolelle — kaikista ei ole tietokoneguruiksi. Työttömyyden alentaminen antaa myös mahdollisuuden keskeisesti tehdä uutta kehitystyötä tässä yhteiskunnassa.

Työttömyysturvajärjestelmässämme on muutenkin edelleenkin täysin järjenvastaisia sääntelyjä. Lyhyiden työsuhteiden vastaanottaminen on edelleenkin varsin byrokraattista. Keinotekoisessa laskentajärjestelmässä on myös minusta täysin järjenvastaisia laskentamalleja. Sitä kuvaa jo se tilanne aika hyvin, että valtaosa — väitän — työttömistä ei ymmärrä ja uskoakseni tästä salistakin hyvin harva kykenee ymmärtämään, miten hänen sosiaaliturvansa ja ansaittu, vakuutettu työttömyysturvansa muodostuu. Tietysti opiskelujen jälkeen ymmärrys syntyy, mutta suuri työttömien joukko voi vain tyytyä siihen, miten kassat ja Kela päätöksensä tekevät, käytän-

nössä ymmärtämättä sitä, mihin päätökset perustuvat.

On myös kovasti puhuttu takavuosina siitä, että meillä on korkea työttömyysturva, joka on jopa työllistymisen este. Nyt nuo puheet onneksi ovat lakanneet, koska on käynyt toteen näytetyksi, että korkeata työttömyysturvaa tai korkeaa sosiaaliturvaa ei Suomessa ole. Emme taida olla enää edes hyvää eurooppalaista keskitasoa kautaltaan katsottuna.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana tästä niin sanotusta korvamerkitystä rahasta, joka minusta nousi keskeisesti valtiovarainvaliokunnan jaostoissa esille. Itse olen sosiaali- ja työjaoston sekä sivistys- ja tiedejaoston jäsen, ja niissä näistä menojen lisäyksistä valtaosa on. Selvästi kävi ilmi, että viranomaiset, alan asiantuntijat, haluavat palata tietyllä tavalla korvamerkittyn rahaan. Minusta se on epäluottamuslause kunnille ja kuntapoliitikoille. Yhtäältä kyllä tiedän, että kuntien eriytymiskehitys ja talousvaikeudet ovat vaikeuttaneet niiden palvelujen järjestämistä, mutta samalla kävi ilmi myöskin se, että osa erittäin varakkaista kunnista, jotka rahastoivat huomattavia markkamääriä, satoja miljoonia, rahastoihin ja joilla on varaa, jättää hoitamatta kuitenkin peruspalveluja. Hyvänä esimerkkinä oli lasten ja nuorten pahoinvointi, johon nyt budjettiesityksessä jonkin verran saatiin korjausta. Minusta se on enemmänkin viesti kunnille siitä, että myös kuntapoliitikkojen on arvotettava menonsa uudelleen.

79 Esa Lahtela /sd: Arvoisa rouva puhemies! Lähden liikkeelle siitä, mihin edellinen puhuja lopetti, eli korvamerkinnästä. Itse näen asian niin, jotta korvamerkintää näköjään tarvitaan yhä enemmän, koska emme voi sanella, kuinka kuntapoliitikot tekevät päätöksiä. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat lasten- ja nuortenpsykiatrian rahat. Sehän kuvastaa sitä, jotta kunnissa ja kunta-liitoissa ei asiaa hoideta, jolloin tarvitaan tämän tyyppistä toimintaa, jolla valtiovalta ohjaa varoja juuri sitä tarkoitusta varten.

Sen takia olemme ilmeisesti oikealla tiellä. Olemme pikku hiljaa palaamassa takaisin, kun väljennettiin korvamerkintää hyvin vapaasti ja kunnille annettiin päätösvaltaa ja konttärähat. Yhä kovempien arvojen maailmassa kunnissa näköjään myös päätöksentekijät kovenevat. Toivottavasti myös eduskunnan taholta ohjausta vähitellen lisätään. En kannata tiukkaa ohjausta,

jotta menisimme ihan entiseen malliin, mutta joiltakin osin kyllä.

Budjetin yhteydessä riideltiin loppujen lopuksi hyvin pienistä, muutaman sadan miljoonan asioista. Ottaen huomioon, että sisällä on arvioimatomia summia, joita ei ole kirjattu budjettiin, vaikka pelkästään pääomaveron korotus, tuntuu ihmeeltä, miksi jotkut vetivät poroja niin paljon nokkiinsa ja jonnin joutavaa riidan kähnää oli olemassa. Tosin se kuuluneen valtiovarainministerin ja -ministeriön kuvaan, että ohjaketset pitää pitää tiukalla. Mutta nyt kun katsoo, mitä on tapahtunut, arvosana on suhteellisen hyvä kuitenkin tämän budjetin osalta.

Lähtötilanteessa — muistan hyvin lähetekeskustelut muidenkin kuin itseni osalta — keskeiset aiheet olivat kuljetustuki, opiskelijoiden asumislisäkysymys ja eläkeläisten asema savamaksun osalta. Jo varhaisessa vaiheessa saimme hallituspuolueiden kesken sovittua, että näin tapahtuu. Silloin oli olemassa uhka, että hallitus hyvin tiukkapipoisesti pitää kiinni alkuperäisestä esityksestään vaikkapa savamaksun osalta. Muistan, kuinka kävin kuvaamassa, että pieniinpä hallitus kaatuu, jos siihen kaatuu. Viesti näköjään oli hyvin yleisesti hyväksytty hallituspuolueiden sisällä, jolloin homma korjattiin. Siitä kiitos kaikille, jotka mukana olivat.

Pitää vielä todeta, että eläkeläisten osalta jäi vielä monta ongelmaa. Itse olin sitä mieltä, että kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus olisi voitu pysäyttää. Nimitäin jatkossa käy aika köpelösti määrätyn tasoista eläkettä saavien eläkeläisten osalta. Koska tarkistukset tulevat olemaan pieniä, voi olla, että mennään jopa lähelle miinuspuolta käteen jäävässä osuudessa. Aikaisemmin lupaus oli, että käteen jäävä osuus ei kenelläkään laske. Sitten on yhä edelleen olemassa kaksoisleikkaus ja sen problematiikka. Olen sitä mieltä, että siihen pitää löytää ratkaisu ja oikaista se.

Tänä iltana ei kukaan ole, ainakaan en ole kuullut, puhunut siitä, jotta yhä edelleen taitettu indeksi on sellainen ongelma, joka tulee korjata. Siihen lienee jopa unionin taholta jossakin vaiheessa, niin olen käsittänyt, otettu kantaa. Olikohan se EU-tuomioistuin, jossa on todettu jonkin tyyppisenä lausumana, että se on ikäsyrintää. Minusta Suomen ei pidä ikäsyrintää harrastaa. Eduskunnan pitäisi se oikaista.

Yksi häpeä, mikä on jäänyt kaikkien hyvien rinnalle, on työttömyyskorvauksen, peruspäivärahan vai mikä työmarkkinatuki tämä nimeltään

onkaan, yhden markan korotus. Mietinnössä lukee, että se yksi marka tekee 30 miljoonaa markkaa. Minusta tuntuu jotenkin hävyttömältä, jotta markalla korotetaan, kun se oikeastaan ei vaikuta mitään. Jotkut työttömät sanovat, että alkää korottako sitäkään, jos se kerran niin kova juttu on. Sen takia jatkossa, jos tähän talousarvioon ei saada sen isompaa korotusta, odotan, että mahdollisesti jo ensi vuonna saataisiin tuntuvampi tasokorotus myös työmarkkinatuen varassa oleville ihmisille. Viiden markan korotus voisi olla hyvä korotus. Mutta ei käydä siitä huutokauppaa, se tehdään sitten niiden varojen puitteissa, mikä tulee olemaan mahdollista.

Samoin toisena asiana, mikä koskee työttömiä, pitää katsoa ensi vuonna, millä tavalla veronkevennys kohdistetaan työttömiin, koska kaikki ne toimenpiteet, mitkä viime hallituskaudella tehtiin, kohdistuivat aktiiviväestöön. Työttömien verotus pysyi samana, se ei kiristynyt, mutta muiden tulonsaajaryhmien verotus aleni jonkin verran. Sen takia veronkevennysvara, mitä on puhuttu olevan, pitää kohdentaa sillä tavalla, että se kohdentuu myös työttömiin. Onko se perusvähennyksen muodossa? Se lienee helppo muoto.

Lopuksi sen verran luopumistukisysteemistä ja 141:stä, vakavien vaikeuksien siirtymäajan tuesta. Minusta MTK turhaan kävi narisemassa. En tiedä oliko sillä mitään vaikutusta, mutta tietysti voi rekvisiittana olla hyvä, kun täällä oli näitä EU-herroja, näyttää, että Suomessa ei olla tyytyväisiä kaikkeen. Se viesti voi olla ihan oikea. Siosta en puhu mitään, onko asiallista tuoda niitä Eduskuntatalon portaille. Mutta silloin aikanaan Esko Ahon hallituksen aikana oli sovittu, että liittymissopimuksen mukaan on tuki aleneva lopukautta kohti. Oliko sitten mielenosoituksella tarkoitus hämätä sitä, narinalla hämätä sitä, että tällaisesta tuesta on sovittu? Tärkeää minusta on se tarkistuspiste vuonna 2003, jotta silloin tehdään pysyvä tuki, joka ottaa huomioon meidän vaikeutemme ja ongelmatiikkamme. Pitäisi lopettaa puhuminen siitä, että 141:n pitäisi olla pysyvämpi, koska sitä ei ole pysyväksi tehty. 142 lienee se oikea artikla.

Sitten luopumistuesta. Itse edustin sitä näkökulmaa, että vuokrauksen pitäisi olla mahdollista. Mutta nyt se on menetetty ja eduskunta on sanansa sanonut. Nyt on tärkeää harrastaa seuranta, josta ponsi meni läpi eduskunnassa. Omana toiveenani ilmoitan, että seurannan pitää tarkoit-

taa myös sitä, että meillä on varaa ja myös mahdollista jopa ihan oikeasti palata vuokrausvaihtoehtoon, jos seurannassa todetaan, jotta ongelmat ovat sitä luokkaa, että se haittaa alueellista maatalouden rakennekehitystä. Uskon siihen tämän päätöksen jälkeenkin, mitä eduskunta teki. Kun olen jutellut ihmisten kanssa maaseudulla, ne kyllä näkevät tilanteen sillä tavalla autioittavana ja horsmittuvina, lepikoituvina ja pajukoituvina peltoina. Sen takia ei toivoisi, että eduskunta ainakaan pitkään sen tyyppistä kehitysuuntaa katselisi, vaan ryhdyttäisiin toimenpiteisiin mahdollisesti vuoden päästä taikka vähän ennen sitä, joskus loka—marraskuussa ensi syynä.

⁸⁰ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Olemme käyneet nyt valtion talousarvion keskustelua. Kuntien ja kaupunkien valtuustot pohtivat saman tyyppisiä asioita paikallishallinnon osalta näinä päivinä. Itse olen maanantaina kotikaupunkini valtuustossa johtamassa puhetta, ja siellä pohditaan niitä taloudellisia tilanteita, joissa kotikaupunkini Keuruu kamppailee.

Tilanteet eivät ole kunnissa suinkaan hyvät. Vuosikate on siellä ongelma. Vajaat sata kuntaa joutuu korottamaan veroäyriään, veroprosenttiaan, pitkälti yli 200 kuntaa kiinteistöveroja. Nämä ovat yhtä lailla veronmaksajan lompakosta pois kuin ovat valtionverotkin. On muistettava, että kunnallisvero ja kirkollisvero ovat prosentuaalisia jakoveroja ja kohtelevat rikasta ja köyhää, pieni- ja suurituloista saman kaltaisesti ilman valtionveron progressiota. Tässä suhteessa paine veronmaksajan kohdistuu kuntien kautta. Kunnat on pantu ahtaalle, niillä on yhteiskunnallinen tehtävä, joka ei ole suinkaan miltei osin vähentynyt, vaan päinvastoin sosiaalisektorin menojen vuoksi muun muassa lisääntynyt.

Äskettäin täällä leikattiin kuntien ja osaltaan myös seurakuntien yhteisöverotuloa. Joutuu kysymään: Millä oikeudella? Ajatellaanko, että kuntien on tultava toimeen vain palkkatuloista tulevilla veroilla? Kyllä näen, että kuntien on saatava parempi osuus, samoin kuin seurakuntienkin, myös yhteisöverosta. Monet kunnat ovat panostaneet erittäin paljon saadakseen yrityksiä kuntiinsa. Tietysti palkkatulonkin kautta tuo heijastuu, mutta kyllä se pitää saada heijastumaan myös yhteisöveron kautta.

Metsäverotus, kun tuli aikanaan myyntivero, joka ei ole millään tavalla talonpoikainen malli,

osaltaan toi kuntien talouteen ne ongelmat, jotka siinä oli ennakoitavissa. Pinta-alavero oli paitsi metsänhoidollinen, siihen kannustava, myös veronsaajan ja veronmaksajan kannalta jatkuva ja oikeudenmukainen. Tässä tuli eräs ongelma, joka on unohdettu mutta joka on eräs takavuosien ratkaisujen seurauksia.

Kun kunnat joutuivat korottamaan kiinteistövero, niin monta kertaa se koskee juuri eläkeläisiä. Kunnilla on vastuu myös yksityisteistä, jotka ovat kuntalaisten vastuulla. Yksitysteitten valtionavut ovat asia, jota monet kaipaavat maaseudulla takaisin. Ikävä kyllä tällaisella valtion budjettikehityksellä tilanne ei näytä hyvältä. Sitä vastoin polttonesteiden hinnat ovat kohonneet korkeuksiin pääosin verojen takia.

Toin esille näitä ongelmia, joita kunnallistaloudessa tunnetaan. Osaltaan maaseudun peruselinkeinon hätää heijasti tuo viime perjantain mielenosoitus eduskunnan edessä. Valitettavasti monilta jäi huomaamatta, että siellä oli myös työttömien mielenosoitus. Eduskunnan työasiainvaliokunnan jäsenenä sain esittää myös heille näkemyksiäni. Mielestäni oli hyvin historiallinen asia, että sekä työväestö että talonpojat, jos käytän noita vanhoja perinteisiä termejä, olivat yhdessä puolustamassa suomalaista työtä, työtuoloa, suomalaista ruokaa. Tässä oli mielestäni historian siipien havinaa. Aivan turhaa on jonkun viitata johonkin sian imisäporsaaseen. Se on mitätön asia. Paljon olennaisempi asia oli se, että työväestö ja talonpojat yhdessä olivat suomalaisen työn ja suomalaisen toimeentulon puolesta eduskuntatalon edessä. Olisin suonut, että nekin edustajat, jotka eivät olleet paikalla tuota näkemässä, olisivat ajan raivanneet sinne ja tulleet, ja kukaties vielä päässeet lehtikuvaankin.

Tilanne, joka maassa nyt vallitsee, on se, että kunnat joutuvat ahtaalle. Valtion olisi tunnettava enemmän vastuuta paikallisyksiköistä. Se merkitsee sitä, että kunnissa on edelleen se paine, että kouluja joudutaan lopettamaan, suurentamaan opetusryhmiä samaan aikaan, kun opettajat ovat todella työpaineissa, ja siinä helteessä monet uupuvat. Hiljakkoin on osoitettu, kuinka muun muassa akateemisesti koulutetuista henkilöistä yli puolet kokee työuupumusta. Kyllä opettajan työ saattaa koulussa olla hyvin raskasta ja rankkaa, kun opetusryhmät ovat suurentuneet ja erityisopetusta tarvitsevia ei ole voitu saada sinne, mihin he kuuluisivat. Meidän on vakava huoli tunnettava valtion taholta siitä, että perustasolla

kunnissa, joissa ollaan lähellä ihmistä, on ne resurssit.

Täällä on tuotu esille, että on joitakin varakkaita kuntia. Kyllä tietysti on, mutta kyllä pääosa maakuntien kunnista on niitä, jotka kamppailevat taloudellisissa vaikeuksissa. Veroprosentit ovat ääriarajoilla, vuosikate kohta miinuksien tuntumissa, investointeja, edes välttämättömiä korjauksia, jotka korjaamatta jäämisinä johtavat homeongelmiin, ei ole voitu tehdä. Samoin esimerkiksi sosiaalitoimen sektorilla on jouduttu järkyttäviin säästöihin.

En halua moittia ketään, kun tiedän, missä paineessa hoito- ja hoivatyöntekijät ovat tällä hetkellä. Sieltä on puristettu kyllä viimeinenkin mahdollinen pisara irti. On supistettu ja leikattu määrärahoja ja työntekijät ovat jaksamisensa ääriarajoilla. Kohta voidaan kysyä, johtaako tämä laiminlyönteihin hoidettavien kohdalla. Onneksi hoito- ja hoivatyötä tekevien kutsumus ja moraalit ovat niin korkealla, että he ovat jaksaneet. Mutta kyllä valtion tasolla sietäisi myös pohtia kotona tapahtuvan hoito- ja hoivatyön merkitystä. Juuri äsken ilmestynyt väitöskirja osoitti, kuinka se on kaikkein edullisinta kansantalouden kannalta.

Samalla kun valtaosa nuorisosta on todella hienoa ja fiksua joukkoa, on nuoria, jotka syrjäytyvät. Alkoholimainonta houkuttelee alkoholin käyttöön. Olen opetusministeri Raskin kanssa sitä mieltä, että jos nuoret saadaan varjeltua tupakalta, silloin varjellutaan monilta muilta asioilta, huumeilta jne. Toivon, että ministeri Rask jaksaa tätä hienoa ajatusta tuoda vain jatkuvasti esille.

Eläkeläisten kohdalla täällä on viitattu kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksiin. Se ikävä kyllä jatkuu, vaikka vuosi sitten lupaukset eri puolueiden ehdokkailla olivat tuolloin toiset. Ikävä kyllä äänestystulos ei ollut se, mitä olisin halunnut.

Sotiemme veteraanien kysymys on muistettava aina ylitse muiden, vaikka veteraanien joukko iän vuoksi osaltaan vähenee, mutta samalla kunto heikkenee. Monet kuusi vuosikymmentä sitten uljaat nuoret miehet ja naiset ovat nyt vaikeasti sairaina veteraani-invalideina, vaikka sodasta olisi ilman näkyvää invaliditeettia selvittykin. Tämä kysymys on sellainen, joka koskettaa hyvin paljon puolisoita. Samoin vielä näkisin, että kotirintamallottien vuosien työ tulisi saada jollakin lailla luettua myös eläketurvaan.

Näen, että meillä on paljon tässä yhteiskunnassa asioita, joita voidaan korjata rahalla, mutta raha ei suinkaan ole se ainut tekijä. Meillä on paljon sellaisia monia muita kitkatekijöitä, jotka tulisi voida järkevillä järjestelyillä poistaa. Tarvittaisiin hyvää tahtoa. Monet asiat hoituisivat ilman rahallisia kuluja, jos nämä taidolla osattaisiin löytää. Kun työpaikoilla on ajautettu kireään ilmapiiriin ja paineisiin, silloin ei helposti löydetä niitä ratkaisuja, joita terve järki ja uuden kokeileminen voisivat tuoda.

Kun viime talvea elettiin, silloin maamme piispat toivat esille mielestäni oikean kannanoton elämän arvoista. Jotkut politisoivat sitä. Minä en siinä näe puoluepolitiikkaa ainakaan. Jos sitä haluaa nähdä, sitä on joka suuntaan. Keskeisintä olisi arvokeskustelu. Silloin jos me haluamme nähdä arvoista käsin rahan käyttöä, me voimme tulevia budjetteja tehtäessä etsiä myöskin suuntaviivoja, joissa rajallisilla varoilla voidaan tehdä mahdollisimman hyvää tulosta.

⁸¹ **Ossi Korteniemi /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Aluksi totean, että olen tyytyväinen niihin lisäyksiin, jotka valtion ensi vuoden budjettiin valtiovarainvaliokunnassa teimme. Lisämäärärahat tulivat ja tulevat hyviin tarkoituksiin. Oikeana sitä vastoin en pidä tapaa, jolla tehdyt lisäykset rahoitetaan. Kuntien ja seurakuntien kukkarolla käynti ei ole perusteltua varsinkaan, kun valtion ja kuntien sekä myös valtion ja kirkon kesken oli sovittu budjetin valmisteluvaiheessa yhteisöveron jakoperusteista. Nyt hallituspuolueet neuvottelematta sen enempää kuntien kuin kirkon kanssa leikkasivat niiden yhteisöverosuutta lisää. Kunnat menettävät 250 miljoonaa ja kirkko noin 100 miljoonaa markkaa.

Jos tässä otettaisiin liiasta, sen ymmärtäisi, mutta näinhän asia ei ole. Hyvin monet kunnat ovat suurissa vaikeuksissa valtion suorittamien leikkausten takia. Kuntien osaltahan kyse ei ole vain siitä, että yhteisöveroa leikataan, vaan valtionosuuksia on leikattu vuodesta toiseen. Sen seurauksena monella kunnalla on suuria vaikeuksia hoitaa edes peruspalvelut kuntalaisille. Kaikesta joudutaan tinkimään hyvin monissa kunnissa.

Joka vuosi joutuu ihmettelemään sitä, että kuntia kaltoin kohtelevat edustajat ovat useimmiten itsekin myös kuntapäätäjiä. Edustavatko he kaikki rikkaita kuntia vai mistä mahtaa johtua se, että he ummistavat silmänsä kuntien vaikeuksilta? Sekin nähtiin täällä eduskunnassa maanantai-

na, että hallituspuolueiden ryhmät hajosivat, kun päätettiin siitä, onko vastaisuudessa tulevaisuusvaliokunta pysyvä vai tilapäinen valiokunta. Ilmeisesti tämä oli sen kokoinen asia, että siinä sai poiketa käsikirjoituksesta. Mutta kun on kysymyksessä kuntien talous ja valtionosuudet, silloin kaikkien pitää pysyä kiltisti ruodussa. Muutoksia ei sallita, ja näin kuntien ahdistus jatkuu. Toivon, että joskus täällä eduskunnassa astuisi esiin kuntapuolue, joka puoluepiiskureista välittämättä panisi kuntarahoituksen järjestykseen. Turha meidän on täällä säätää lakeja, joilla velvoitamme kuntia hoitamaan peruspalveluja, jos emme huolehdi sen rinnalla myös kuntien taloudellisista mahdollisuuksista annettujen tehtävien hoitamiseen.

En pidä hyväksyttävänä myöskään kirkon ja seurakuntien kohtelua yhteisöveron jaossa. Kuten edellä jo sanoin, hallitus ja kirkko sopivat yhteisöveron jako-osuuksista siinä vaiheessa, kun budjettia valmisteltiin. Kirkon hyväksymä jako-osuus merkitsi jo pudotusta kuluvaan vuoteen. Nyt sitten eduskunnassa tehtiin uusi leikkaus, joka vie kirkolta ja seurakunnilta noin 100 miljoonaa. Kuuntelin hämmästyneenä kokoomuksen ryhmäpuheenvuoroa. Ed. Antvuori antoi ymmärtää ryhmäpuheenvuorossaan, että kirkolta ja seurakunnilta sopii ottaa loputkin yhteisöverosta. Sanatarkasti ed. Antvuori sanoi näin: "Kirkolla itsellään on verotusoikeus, ja periaatteessa pidemmällä tähtäimellä ei löydy kestäviä perusteita sille, että yritykset maksaisivat veroa kirkolle."

Onko kokoomus todella päättänyt näin? Kuulostaa pelottavalta, sillä onhan puolueen puheenjohtaja myös valtiovarainministeri. Minusta ed. Antvuoren esitys on uskomaton. Jos kirkko ei jatkossa saa lainkaan yhteisöveroa, on henkilöiden verotusta kiristettävä tai seurakuntien on luovuttava monista tärkeistä tehtävistä, joita ne suomalaisessa yhteiskunnassa suorittavat.

Kirkon saama yhteisövero on perustunut siihen, että kirkko suorittaa monia yhteiskunnallisia tehtäviä. Jos kirkko ei niitä tekisi, tehtävät siirtyisivät automaattisesti valtiolle tai kunnille. On laskettu, että näiden niin sanottujen yhteiskunnallisten tehtävien aiheuttamat kustannukset ovat jopa kolme kertaa suuremmat kuin kirkon saama yhteisövero-osuus tällä hetkellä. Toivottavasti koko hallitus ei ole samoilla linjoilla ed. Antvuoren kanssa.

Budjetin yksittäisten määrärahojen osalta otan esille muutaman asian. Edellä jo sanoin, että yli-

päätään valtiovarainvaliokunnan määrärahalisäykset ovat hyvin perusteltuja.

Opintotuen asumislisän korottamisesta tehtiin päätös jo asianomaisen lain kohdalla. Nyt olisi ollut paikallaan korjata enemmänkin asumislisää. Asumislisän maksaminen ympärivuotisena olisi oikeudenmukainen ratkaisu. En pidä hyvänä sitä, että opiskelijoista osa joutuu turvautumaan opintotukijärjestelmän puutteitten takia toimeentulotukeen kesäaikana.

Koulurakentamiseen lisätään valtiovarainvaliokunnan esityksen mukaan 30 miljoonaa markkaa enemmän kuin hallitus esitti. Tämä on hyvä asia. Kyllä hallituspuolueiden edustajat ovat jaksaneetkin tätä maakunnissa mainostaa. He ovat kuitenkin jättäneet kertomatta, että korotuksen jälkeenkin koulurakentamiseen annetaan ensi vuonna 25 miljoonaa markkaa vähemmän kuin kuluvana vuonna. Hallituksen ja hallituspuolueiden vastaus homekouluongelmiin ja valtavaan korjaus- ja uudisrakennustarpeisiin on määrärahan vähentäminen. Tämä merkitsee ongelmien siirtämistä tulevaisuuteen. Homekouluissa oppilaat ja koulun työntekijät altistuvat sairauksille. Kyllä tähän ongelmaan tulisi tarttua ripeämmin ottein ja osoittaa paljon runsaammat määrärahat.

Tiemäärärahat jaksavat puhuttaa vuodesta toiseen. Syytähän on siinä, että erityisesti alemman asteiset tiet rapistuvat vuosi vuodelta. Aluksi tuntui vitsiltä, kun kuulin, että joiltakin teiltä aiotaan kuoria päällyste pois, kun ei ole varaa korjata sitä. Siksiäpä teitä joudutaan palauttamaan sorapäällysteisiksi. Ei tämä mikään vitsi ollutkaan, vaan tottahan se on. Näin on kuulemma jo tehtykin.

Kyllä joutuu kysymään, miten tähän on tultu aikaan, jolloin väitetään, että nyt menee paremmin kuin koskaan aikaisemmin. Ei siihen muuta selitystä ole kuin se, että rahat suunnataan toisin kuin ennen. Alemman asteen tiet eivät näytä olevan tärkeitä tämän päivän vallankäyttäjille. Ilmeisesti niiden varressa asuu aivan liian vähän äänestäjiä. Heitä ei kannata siksi ottaa lukuun. En voi hyväksyä tuollaista ajattelua. Kyllä minusta tiestöstä tulee pitää huolta koko maassa. Ei syrjäseuduilla kaivata moottoriteitä, mutta sitä toivotaan, että välttämättömät tieyhteydet pidetään kunnossa peräkyliä myöten. Myös välttämättömiä, liikenneturvallisuutta edistäviä kevyen liikenteen väyliä ja tievaloja tarvitaan maaseudun kylissäkin.

Rajavartiolaitos on saanut valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä lisäystä 7 miljoonaa markkaa toimintamenoihin. Näin korjataan osa siitä 10 miljoonan markan leikkauksesta, jota hallitus esitti. Valiokunnan lisäys on tervetullut ja tarpeellinen. Minusta loppuosa eli vielä puuttuva 3 miljoonaa markkaa tulisi lisätä budjettikäsittelyssä. Tunnen hyvin Rajavartiolaitoksen tilanteen Lapissa. Nyt jo aikaisempien määräraha-leikkausten jäljiltä siellä on vaikea selvittää niistä tehtävistä, joita turvallisuutemme ja kansainväliset sopimuksemme edellyttävät.

Nestemäisten polttoaineiden hinnat ovat nousseet viime kuukausina nopeasti. Syytä tähän on maailmanmarkkinahintojen nousu. Tämän perusteen ymmärtää. Mutta kun valtio on myös hyötynyt satoja miljoonia markkoja, joutuu kysymään, onko tämä perusteltua ja oikein. Eikö olisi kohtuullista, että valtio luopuisi lisätuloistaan ja hyvittäisi tämän esimerkiksi laskemalla valmisteveroa? Minusta tässä yhteydessä olisi syytä harkita myös sitä, että polttoaineiden hintoihin tulisi tasahintajärjestelmä tai jopa syrjäseutuja suosiva alueellinen porrastus. Tätä voi perustella sillä, että syrjäseutujen asukkaat joutuvat käyttämään omia kulkuneuvoja paljon enemmän, koska matkat ovat pitkiä ja julkinen liikenne puuttuu.

82 Tuija Nurmi /kok: Arvoisa rouva puhe-mies! Maamme tieverkoston kehittymisen kannalta on pidettävä erityisen tärkeänä, että Helsingin ja Lahden välinen moottoritie on saatu valmiiksi. Pidän erittäin tärkeänä, että moottoritietä jatketaan ainakin Lahden ja Heinolan välinen osuus välittömästi. Edellytän, että tähän hankitaan varat siten, että nykyisen alhaisen korkokannan vallitessa voidaan moottoritie toteuttaa. Toimeenpääntäminen voidaan pitää samana menetelmää kuin aiemmankin moottoritien rakentamisessa.

Rautatieverkoston kehittäminen ja rakentaminen on tärkeää. Ensisijaisena tavoitteena tulee olla uuden Helsinki—Lahti-radan rakentaminen. Siinä yksi sijoitettu markka tuottaa 2,5 markkaa laskelmien mukaan. Itä-Suomi ja Lahti ympäristöineen tarvitsevat apua voidakseen nostaa työllisyysastetta, kuten hallitusohjelmakin edellyttää. Siitä huolimatta on vanhojen, jo olemassa olevien ratojen kunnosta huolehdittava, esimerkiksi siitä, että Lahti—Riihimäki-rataosuus on

turvallinen ja paikallisliikenne säilyy. Tämä kaikki on myös aluepolitiikkaa.

Rajavartiolaitos sai lisää määrärahoja. Näin ihmisten liikkuminen maasta toiseen helpottuu. Erityisesti toivoisin lisäresursseja rajavartiostolle siten, että esimerkiksi Suomen ja Viron välinen rajaliikenne sujuisi puolin ja toisin kitkattomasti. Minulle on kerrottu useilta tahoilta, että asiat eivät ole parhaassa mahdollisessa jamassa huolimatta siitä, että Rajavartiolaitos on tehnyt parhaansa. Lisäksi on huomattava, että huumeri-kollisuus on kasvanut huolestuttavasti. Näin rajavartioston, tullin ja poliisin tehtäviin ei tulisi suhtautua välinpitämättömästi ja aliarvioiden niiden tärkeää tehtävää yhteiskunnassa, kuten eräät kansanedustajat ovat näkemykseni mukaan tehneet.

Lopuksi haluaisin, että vihdoin ja viimein autoverotukseen ja polttoaineverotukseen saataisiin asianmukaiset korjaukset. Maamme on laaja ja etäisyydet pitkät, ja ihmiset joutuvat eriarvoiseen asemaan, kun heidän jokapäiväinen elämänsä vaatii liikkumista muun muassa lasten ja vanhusten sekä työikäisten tarpeiden vuoksi. Aluksi voitaisiin vero puolittaa. Lisäksi tasaverona verot ovat epäsosiaaliset. Mikäli jotakuta asia epäilyttää, pyytäisin häntä käymään kysymässä asiaa ihmisiltä huoltoasemilla.

Ajallisesti rajoitetun puheenvuoroaikani vuoksi tulen palaamaan moniin muihin tärkeisiin asioihin myöhemmin, kuten muun muassa vanhustenhuollon olennaiseen parantamiseen, lasten kouluruokailutason merkittävään nostamiseen ja lasten työpäivän saattamiseen kohtuulliseksi sekä terveydenhuollon tason parantamiseen. Rintamamiesten ja kotirintamanaisten eläkkeet tulee kaksinkertaistaa ja samalla luopua optiojärjestelmien luomisesta.

⁸³ **Reijo Laitinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kirkon yhteisöveron osalta on pakko todeta, kun ed. Korteniemikin puheenvuorossaan tähän asiaan kantaa otti, että henkilökohtaisesti olen samaa mieltä. Jos ed. Antvuori on täällä josakin — hän on jossakin yhteydessä sanonut, että kirkon yhteisöverosta tulisi luopua. Olen samaa mieltä. Näin tulisi tehdä ja samalla kirkon työnantajamaksuja tulisi alentaa muiden työnantajien tasolle. Se olisi oikeudenmukaista.

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvioesityksellä on mielestäni pääosin hyvä jatkaa siitä, mihin Lipposen ensimmäisen hallituksen työ jäi. Ensiarvoisen tärkeää on turvata taloudellisen toi-

minnan edellytykset, mikä käytännössä merkitsee sitä, että talouden kasvun täytyy jatkossakin pysyä suhteellisen korkealla tasolla, jotta täysoisyyden taso kyetään saavuttamaan edes kohtuullisessa määrin.

Ensi vuoden talousarvioesitys nojaa suhteellisen nopeaan kasvuun. Kokonaistuotannon ennakoidaan lisääntyvän 4 prosenttia ja työttömyyden arvioidaan laskevan 9 prosentin tuntumaan. Kaikkien asioiden lokahtaessa oikein kohdalleen mahdollisuudet jopa parempaan kehitykseen ovat olemassa. Myös ensi vuoden jälkeinen aika näyttää tämänhetkisen tietämyksen perusteella kohtalaisen hyvältä.

Edellä kuvattu kehityskulku edellyttää luonnollisesti sitä, että kansainvälisen talouden kehitys kulkee suotuisasti ja että myös muut kotimaiset tekijät osataan hoitaa mahdollisimman hyvin. Yhdeksi ongelmalliseksi kohdaksi voi osoittautua kuntatalous, joka tälläkin kertaa joutui maksu- mieheksi, vaikka muitakin keinoja olisi ollut.

Talousarvioon tehdyt muutokset olisi pitänyt mielestäni ja itse asiassa myös valtiovarainvaliokunnan mielestä rahoittaa kokonaan velan lyhennysohjelmaa pienentämällä, niin kuin verojaosto asiaa oli valmistellut. Vaikka kuntatalous on päällisin puolin kunnossa, kehitys on eräissä mielessä johtanut huolestuttavaan suuntaan, kun yhä enenevässä määrin kuntien tuloista tulee suhdanneherkstä yhteisöverosta. Toistaiseksi tilanne on mennyt hyvin ja kerta toisensa jälkeen yhteisöveron tuotto on yllättänyt kasvullaan, mutta näin välttämättä ei jatkossa ole ainakaan pitemmällä aikavälillä tarkasteltuna. Pääinvastaisessa tilanteessa vaikutus on luonnollisesti samanlainen. Yritysten tulosten nopea heikkeneminen vaikuttaisi kielteisesti koko kuntasektoriin. Tämä on syytä pitää mielessä, kun veroratkaisusta lopullisesti päätetään ensi vuoden osalta.

Asetetun selvitysmiehen työtä on tuettava, ja sen tuloksia odotammekin hyvin suurella mielenkiinnolla. Jos ehdotukset ovat järkeenkäypä, on niitä tuettava ja mahdolliset muutokset tehtävä hyvin pikaisesti.

Hallitusohjelman mukaan liikenneväylien kunto ja arvo säilytetään nykytasolla. Nyt esitetyllä rahoituksella tätä tavoitetta ei ole kuitenkaan mahdollista saavuttaa. Talousarvioesityksessä hallitus toteaa, että esitetyllä rahoitustasolla ei voida erältä osin taata nykyisten liikenneverkkojen kuntoa ja arvons säilymistä. Tieverkon

kunnan heikkeneminen aiheuttaa yhteiskunnalle tulevaisuudessa erittäin suuria kustannuksia. Tämä on meidän syytä tiedostaa.

Edellisen hallituksen asettaman ministerityöryhmän mietinnön mukaan tieverkon rakenne voidaan nykyrahoituksella parantaa vain noin sadan vuoden välein, vaikka parantamista tarvittaisiin 30—50 vuoden välein. Suomen liikenneinfran merkitys sisäisen ja ulkoisen kilpailukyvyyn kannalta on erittäin keskeinen, koska maa on laaja ja kuljetusetäisyydet varsin pitkiä. Valiokunta kävi, ja erityisesti tietysti liikennevaliokunta, erittäin huolellisesti budjetin liikenneministeriön pääluokan läpi, ja näin liikennemäärärahoja lisätään 70 miljoonaa markkaa. Määräraha käytetään lähinnä liikenneturvallisuuden ja kevyen liikenteen järjestelyjen parantamiseen, päälystetyn tieverkon rappeutumisen hidastamiseen sekä losseja korvaavien siltojen rakentamiseen. Tarve olisi tietysti huomattavasti suurempi, niin kuin infraministeriöryhmä, edellisen hallituksen työryhmä, asetti.

Ed. Nurmi puhui Lahti—Heinola-tieosuuden rakentamisesta. Tähän valiokunta on lausumaehdotuksessaan ottanut selvän kannan ja edellyttää, että mahdollisimman nopeasti selvitetään rahoitukselliset mahdollisuudet toteuttaa kuntien kanssa tämä hanke.

Edelleen valiokunnan mietintöön liittyy Keski-Suomen ja eräiden muidenkin maakuntien kannalta varsin tärkeitä tiehankkeita, jotka on välttämätöntä tulevissa budjeteissa priorisoida mahdollisimman konkreettisesti. Valiokunnan mietinnössä todetaan seuraavaa: "Valiokunta pitää välttämättömänä, että mahdollisimman nopeasti selvitetään ja ratkaistaan hallituskaudella aloitettavat hankkeet, jotta niiden toteuttamiseen liittyvät suunnitelmat voidaan tehdä ajoissa. Valiokunta yhtyy ministerityöryhmän ehdotukseen hallituskaudella mahdollisesti toteutettavista suurista kehittämishankkeista. -- Hankkeita, joista normaalimenettelyllä aloitettavat kohteet valitaan, ovat valtatie 8, Raision kohta, valtatie 4 Jyväskylästä pohjoiseen, tasoristeysten poistaminen pääradoilta, valtatie 2 Pori—Ulvila, valtatie 5 Joroinen—Varkaus, valtatie 4 Rovaniemen kohta, valtatie 4 Liminka—Oulu, valtatie 4 Lusi—Jyväskylä, valtatie 9 Tampere—Jyväskylä, kehä III/Vuosaaren satamatie --." Keski-Suomen kannalta tänne on kirjattu kaikki ne keskeisimmät päätieväylät, jotka tulee ihan ehdottomasti jatkossa priorisoida ja toteuttaa, jos ja kun

rahoitus sen sallii erityisrahoitusta hyväksi käyttäen.

Nykyisen hallituksen hallitusohjelmassa todetaan: "Kotimaisen puolustusmateriaaliteollisuuden toimintaedellytykset pyritään turvaamaan sekä riittäville kotimaisilla tilauksilla ja tuotekehityshankkeilla että edistämällä alan kansainvälistä yhteistyötä." Valtiovarainvaliokunnan mietintö toteaa, että hallituksen esitys vuoden 2000 talousarvioksi ei sisällä edellä kaavailun mukaista riittävää parannusta kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle. Näin ollen valiokunta päätyi esittämään 20 miljoonaa markkaa kotimaisen puolustusteollisuuden toimintaedellytysten turvaamiseksi. Turvallisuus- ja puolustusjasto esitti toki tähän hivenen suurempaa summaa, mutta välttämätöntä on, että kotimaisen puolustustarviketeollisuuden toimintaedellytykset ja itsenäinen puolustus tältä osin hankintojen suhteenkin turvataan.

Arvoisa rouva puhemies! Vuodet 1991—95 muodostuivat Suomen kansalle katastrofaalisiksi. Tuolloin harjoitetulla politiikalla synnyttiin monta sellaista ongelmaa, jotka jäivät vielä pitkään suomalaisessa yhteiskunnassa. Kaikkien ratkaiseminen tai korjaaminen ei ole onnistunut lyhyessä viiden vuoden ajassa, vaikka olisi kuinka halua ja tahtoa. Laajasti kiitosta saaneella Lipposen hallitusten talouspolitiikalla on onnistuttu monia asioita korjaamaan. Tämä on näkynyt myös myönteisen ilmapiirin leviämisenä kautta Suomen. Se on selvästi näkyvissä sekä kuluttajien että yrittäjien piirissä. Ilman tätä mielialojen muutosta ei mikään talouspoliittinen keino olisi purrut eikä purisi jatkossakaan.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

⁸⁴ **Juha Karpio /kok:** Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laitinen toi jo kaikki nämä Keski-Suomen tärkeät, hyvät hankkeet esille, joten en rupea niitä luettelemaan uudestaan, vaan pysyn budjetin yleislinjoilla.

Kun valtiovarainministerimme alkusyksystä esitteli vuoden 2000 budjettikirjan, todettiin jo silloin, että huolimatta varsin kireästä linjastaan sitä kuitenkin pidettiin varsin tyydyttävänä. Ny-

kypohjainen hallitustyö vajaan viisi vuotta jatku-neena onkin alkanut tuottaa hyviä tuloksia, on-han nyt käsiteltävänä oleva budjetti ensimmäi-sen kerran tällä vuosikymmenellä ylijäämäinen budjetti, ja velkaakin voidaan jo lyhentää muuta-malla miljardilla markalla.

Vaikka valiokuntatyöskentelyn loppuvaiheessa olikin vaikeuksia saada tulo- ja menoarvio so-peutettua asetettuihin raameihin, voidaan kuiten-kin todeta, että pysyminen lähes asetetuissa raa-meissa luo vakautta myöskin asioiden hoitoon. Se, että saamme velkaamme hivenen pienennet-tyä, ei todellakaan ole paljon, koska velka edel-leen on yli 400 miljardia markkaa ja korkomenot 30 miljardin markan vuosiluokkaa.

Tiukuudesta huolimatta on budjetissa on-neksi saatu toteutettua muutamia välttämättömiä lisätarpeita. Kansalaisten saamien poliisien pe-ruspalveluiden määrää ja laatua on voitu lisätä, lähipoliisitoimintaa laajentaa sekä poliisin perus-koulutusta lisätä, joka vuosikymmenen alussa ole-leen Ahon hallituksen aikana huononi merkittä-västi. Tärkeätä todella onkin, että panostamme turvallisuuteen myös määrärahoja lisäämällä niin, että kansalaisten turvallisuus voidaan taata kaikissa eri maamme osissa. Miten tässä on on-nistuttu? Pari vuotta sitten olimme ed. Pulliaisen kanssa toteuttamassa hallintovaliokunnassa kih-lakuntauudistusta. Uudistuksen palautekeskuste-lun saimme käytyä muutama kuukausi sitten. Asia on uudelleen hallintovaliokunnassa ja palaa varmasti sieltä ensi keväänä tänne uudelleen kä-siteltäväksi. Sitten näemme, mitä epäkohtia on poliisin palvelujen saatavuudessa eri puolilla maata, ja tarvittaessa voimme niihin myöskin puuttua. Todella huolestuttaviaahan ovat olleet viestit eri puolilla maata poliisin määrärahojen ja työmahdollisuuksien kavenemisesta rikollisuu-den torjumiseksi esimerkiksi lisääntyvän huu-mausainekaupan suhteen.

Mieluisaa luettavaa budjettikirjasta toki löy-tyy muutakin, kuten kaikkien 6-vuotiaiden esi-opetuksen toteutuminen sekä lasten- ja nuorten-psykiatria lisätyt 70 miljoonaa markkaa. Edel-leen on hyvä, että myöskin yliopistolliseen tutki-mukseen ja kehittämiseen on lisätty määrärahoja. Budjetti jatkaakin ja painottaa aivan oikein panostamalla koulutukseen, tutkimukseen ja tuo-tekehitykseen.

Arvoisa puhemies! Huolimatta edellä esittä-mistäni myönteisistä arvioista on tullut myöskin paljon huolestuneita yhteydenottoja etenkin elä-

keläisjärjestöjen taholta. Vaikka eläkeläisiin kohdistunut korotettu sairausvakuutusmaksu ale-neekin 0,7 prosenttiyksikköä, heidän verotuk-seensa liittyvät niin sanotun taitetun indeksin so-veltaminen yli 65-vuotiaisiin ja kansaneläkkeen pohjaosaan liittyvät verotukselliset toimenpiteet on pyrittävä ratkaisemaan entistä oikeudenmu-kaisemmin. Populismia on tässä yhteydessä pu-hua kuitenkin vaalilupausten pettämisestä, niin kuin jotkut oppositiopoliitikot ovat väittäneet, vaan on pyrittävä jatkuvasti epäkohtien korjaa-miseen tällä vaalikaudella niin, ettei kuitenkaan valtionalouden kuntoon saattaminen samalla vaarantuisi.

Edelleen pitkin syksyä ovat myöskin kuntien edustajat tuoneet esiin huolensa kuntatalouden kehityksestä samoin kuin seurakuntien edustajat protestoivat jyrkästi niihin kohdistuneita yhteisö-veron supistuksia. Myös kunnallispolitiikassa mukana olleena tiedän hyvin ne vaikeudet, mitä omassa kotikunnassanikin on ollut ensi vuoden budjettia kasatessa.

Epäoikeudenmukaisilta supistukset ovat tun-tuneet etenkin niissä kunnissa, missä on voimak-kaasti viime vuosina panostettu elinkeinopoli-tiikkaan ja sitä kautta pyritty parantamaan kunti-en taloutta ja korvaamaan viime vuosina menet-tyt työpaikat. Tässä yhteydessä on todettava, että etenkin monilla Etelä-Suomen kunnilla kehitys on ollut varsin myönteistä. Kuntatalouden vah-vistuminen koko maassa on myöskin ollut huo-mattavaa, mutta maan eri osissa taloudellinen ke-hitys vaihtelee hyvinkin paljon. Samoin seura-kuntien yhteisöveron tuotto on kasvanut merkit-tävästi, vaikka budjettia tasapainotettaessa niin kuntien kuin seurakuntienkin yhteisövero-osuu-teen jouduttiin puuttumaan ja sitä myöskin supis-tamaan kuntien ja seurakuntien tappioksi.

Se, että budjetti kesällä hallituksen piirissä näytti valmistuvan suhteellisen vaivattomasti, ei kuitenkaan tarkoittanut, ettei valiokunnassa olisi valmistelu tuottanut loppuvaiheessa vaikeuksia. Monia hyviä asioita jouduttiin siirtämään tai ai-nakin karsimaan huomattavasti esitetystä aiheel-lisestakin lisätarpeesta. Viittaen esimerkiksi armeijan lentäjäkysymykseen, mikä lisäpanostuk-sestaan huolimatta odottaa vielä lisäselvitystä, ja todennäköisesti joudumme siihen vielä ensi vuo-den lisätalousarviossa puuttumaan. Samoin ovat kotimaiselle puolustusvälineiteollisuudelle lop-puvaiheessa myönnetty 20 miljoonaa markkaa ja Rajavartiolaituksen saamat 7 miljoonan markan

lisäämäärärahat riittämättömiä, siksi huolestuttavia esimerkiksi viestit kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden edustajien taholta ovat olleet ja siksi monesta työpaikasta kuitenkin on kyse. Vaikeutena on vain ollut se, että taloudellinen tilanne ei tällä hetkellä sallinut edellä mainitsemiini kohtiin enempää lisäystä, vaikka opposition taholta näin esitettiin, mikä sinänsä on aivan luonnollista.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2000 budjetilla voidaan elää, ja epäilemättä tulevat vuodet edellyttävät edelleen tiukan talouden aikoja. Toivomukseni on, että seuraavissa budjeteissa entistä enemmän kiinnitetään huomiota myöskin alueellisiin kysymyksiin, esimerkiksi valtion virastojen hajauttamiseen pois pääkaupunkiseudulta sekä myös muihin tässä puheenvuorossa mainitsemiini epäkohtiin.

⁸⁵ **Matti Saarinen /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen budjettilinjaa ei ole horjutettu tässä yhteydessä, niin kuin on moneen kertaan todettu. Ne pienet muutokset, jotka tähän budjettiin jo eduskuntakäsittelyn aikana ovat tulleet, ovat erittäin tarpeellisia, ja ne voidaan esimerkiksi pienuusluokka-ajattelua harjoittamalla jollain lailla hahmottaa. Viimeksi julkistetun valtion tilinpäätöksen perusteella valtion menot alittuivat 2,7 miljardia ja valtion tulot ylittivät 2,7 miljardia. Pelkästään vuoden 1998 tilinpäätöksen mukaan oli tällainen arviointivirhe sen vuoden talousarvioon verrattuna 5,4 miljardia. Siitä 10 prosenttia, siis arviointivirheestä, on 540 miljoonaa.

Jokainen ymmärtää, että aika pienistä asioista täällä sitten on keskusteltu. Eilen suuri asia, tänään pieni asia, senhän meille tänään valtiovarainministeri kävi todistamassa. Silloin kun asiat olivat auki eduskunnassa, hallitus tietenkin johtavien ministereidensä suulla piti kiinni omasta roolistaan ihan johdonmukaisesti ja koetti vaikuttaa siihen, että eduskunta ei tekisi minkäänlaisia budjettimuutoksia. Mutta olen iloinen ja terveellä tavalla ylpeä siitä, että eduskunnalla on edes tämän verran kanttia ja tahtoa ja yksituumaisuutta, että täällä voidaan asioita muuttaa. Viittaan tässä yhteydessä näihin muutoskohteisiin, kuten lastenpsykiatriaan, liikenneministeriön jatkuviin määräraharatperiisiin, erikoisvaltion osuuksiin ja homekouluihin.

Erityisen iloinen olen tietysti siitä, että eduskunnan vuosia upeasti kirjoittamat ponnet tuotta-

vat pienehkön tuloksen myös liikuntakulttuurin lisäresurssien osalta, kun eduskunta on päättämässä 15 miljoonan markan lisäresurssista. Tätä ei ole tapahtunut vuosiin, en ainakaan muista vuodesta 1987 asioita seuranneena, että näin olisi käynyt. Eduskunnalla on aina ollut tahtoa enemmän kuin muulla hallinnolla, mutta nyt eduskunta ryhtyi konkreettisiin toimiin myös tältä osin. Tämä on ihan perusteltua monestakin syystä, ei pelkästään siitä syystä, että Veikkaus Oy:n vuosivoitto on lyhyessä ajassa noussut yli 0,5 miljardia, tasosta 1,5 miljardia yli 2 miljardiin.

Erityisen kiitoksen tästä ansaitsevat valtiovarainvaliokunta ja nimenomaan sen sivistys- ja tiedejaoston jäsenet, jossa liikuntakulttuurin huomioiminen tapahtui. 15 miljoonaa näissä pyörteissä on pieni asia, mutta Suomen liikuntaa harrastaville ihmisille ja järjestöille se on erittäin suuri asia. Kun se vielä tapahtuu sillä tavalla, että arvokas kirjastotoiminta saa arvoistaan rahoitusta eli kirjaston valtionosuuksista aletaan rahoittaa tämä 15 miljoonaa budjettivaroista eikä pelkästään veikkausvoittovaroista, mielestäni tämä sivistysvaliokunnankin budjettilausunnossaan linjaama periaate ja linja on kannatettava ja sillä linjalla on eduskunnan jatkossakin syytä pysyä ja sitä vaalia.

Opposition ehdottamat menolisäykset ovat olleet nekin varsin maltillisia, jos katsotaan suoraan markkamääräisiä esityksiä, luokkaa 400 miljoonaa keskustan taholta ja kristillisiltä vajaa miljardi markkaa. Tämä mielestäni kertoo myös jotain siitä, että oppositiollakaan ei valtavan suuria näkemyseroja ole, jos tätä suhteuttaa varsinaisiin suuriin määrärahavirtoihin. Sen sijaan budjettilakien kautta on arvioitavissa, että opposition esitykset maksaisivat usean miljardin.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on kuitenkin pakko vielä palata budjetin käsittelyprosessiin, osittain senkin tähden, että tämä on vaalikauden ensimmäinen budjettiesitys ja meillä on paljon myös uusia kansanedustajia, joille nämä kuviot ovat ensikertaisia, ja siinä mielessä ikään kuin myös uskonvahvistukseksi käytän tämän puheenvuoron.

Millainen on eduskunnan budjettivalta, josta on paljon puhuttu? Mitä me ymmärrämme eduskunnan suvereenilla budjettivallalla? Kun valtiovarainministeri käy valtiovarainvaliokunnassa kuultavana ja sanoo ykskantaan, että teillähän on suvereeni budjettivalta eduskunnassa, niin se on

reilusti sanottu. Mutta yhtä reilua ei ollut mielestäni käyttäytyminen, jota voitiin havaita sen jälkeen, kun eduskunta alkoi käyttää suvereenia budjettivaltaansa. Silloin alkoi tulla tummia pilviä politiikan horisonttiin ja asenteet muuttuivat koviksi, kielteisiksi. Sillä tavalla mielestäni asiat eivät tulevaisuudessa saa kehittyä. Siitä ei hyvä seuraa!

Kuka asettaa budjettiraamit? Eduskunnan budjettivalta, jos se on suvereeni, muuttaa käsitteitä budjetista, taloudellisista asioista, myös budjettiraameista, jos eduskunta on sitä mieltä. Sen viimeisen viivan laittaa aina eduskunta, minun ymmärtääkseni. Ongelmana on tietysti sekin, miten ja missä käydään arvokeskustelu. Eduskunta kävi arvokeskustelua valtiovarainvaliokunnassa, että eduskunnan määrärahalisäykset voitaisiin kattaa hygieenisesti, tuskattomasti, ihan siististi ja kiihkottomasti ja asiallisesti nettolainanottoa vähän vähentämällä. Vähennetäänkö lainoja 6 miljardia vai vain 5,7 miljardia? Siinä eivät mitkään viisarit pahemmin värähtelee. Se olisi voitu hoitaa kategorisesti. Budjettikäsittelyn alkuvaiheessa se kiellettiin ehdottomasti ja sanottiin, että niin ei saa tehdä. Kun tultiin maa-liin ja päästiin sopimukseen, kuitenkin siihen samaan piikkiin, nettolainanottoon, laitettiin huomattava määrä valtion menoja. Silloin laittajana vain olivat eri tahot, ei eduskunta vaan hallituksen edustajat. Tässä mielessä toivoisin, että asiat olisivat yhtä arvokkaita, esittää niitä kuka tahansa.

Meille on myös kerrottu, että kysymys on hallituksen uskottavuudesta. Mielestäni näin ei ole. Kysymys on eduskunnan uskottavuudesta. Hallitus on vahva, vankka ja uskottava. Sen sijaan me kaikki tiedämme, että meillä on tietynlaisia ongelmia eduskunnan arvon ja uskottavuuden suhteen. Jopa hallituksen ja virkamieskoneistonkin intressien mukaista saattaisi olla toimia niin, että kansalaiset voisivat arvostaa nykyistä enemmän eduskunnan työtä.

Hengestä jo puhuinkin. Henki on tärkeä, millä asenteella asioita hoidetaan. Jos asenteet ovat oikean suuntaisia ja kohdallaan, silloin myös asiat sujuvat. Puhuttelu ja arvostelusuunnat — eduskunta on valtakunnan valtuusto, ja jos kunnanvaltuustossa törmätään tilanteeseen, että virkamiehet tai kunnanhallitus alkavat puhutella kunnanvaltuustoa, niin siitä tulee kyllä aikamoinen sapiska. Tätä valtakunnan valtuustoa ikään kuin hallituksen edustajat tulevat myös puhuttele-

maan ja arvostelemaan. Minun mielestäni parlamentti on se korkein päättävä elin, ja jos se ei ole oikein tyytyväinen asioitten hoitoon, niin se esimerkiksi kirjauttaa kantansa erilaisiin kertomuksiin ja sanoo, miksi ei ole tyytyväinen. Puhuttelusuunta on jotenkin kääntynyt kummalliseksi. Täältä pitäisi puhutella muuta hallintoa ja hallitusta. Meidän tehtävämme on valvoa hallituksen toimintaa, ei niin, että meidän tehtävämme jäisi vain seurata hallituksen toimintaa. Tämä uhka on olemassa, hyvät kollegat — vaikka teitä on vähän paikalla, taso on korkea — jos me emme itse pidä eduskunnan puolua. Tässä ei ole varmaan mitään juopaa hallituspuolueitten ja oppositiopuolueitten kansanedustajien kesken. Meillä on yhteinen intressi. Roolit vaihtuvat aika lyhyin aikavälein.

Lopuksi, arvoisa rouva puhemies, vielä: valtiovarainministeri viittasi siihen, että jos nyt eduskunnan budjettimietintöön kirjaamat toiveet toteutettaisiin, niin niiden hintalappu olisi ensi vuonna 6,5 miljardia markkaa. On selvää, että se on niin huomattava määrärahalisäys, että siitä pitää voida neuvotella, mutta kuitenkin siltä pohjalta ja siitä näkökulmasta, että budjettivalta on perimmäisesti eduskunnalla. Eduskunnan budjettivallasta eivät ryhmärit voi sopia, ei sitä vastaan voi sopia millään lailla. Ei eduskunta voi luopua ilman lain muutoksia budjettivallastaan. Jos se vaikka niin sopisikin, niin se voi milloin tahansa tällaisen poliittisen sopimuksen myös unohtaa ja jättää nurkkaan. Jos ja kun olosuhteet muuttuvat, tilanteet muuttuvat politiikassa, niin eduskunta on suvereeni ja käyttäytyy sen mukaan. On lain vastaista, suorastaan perustuslain vastaista, väittää, että eduskunnalta on jollakin sopimuksilla viety budjettivalta. Ei sitä voi viedä ilman perustuslain muutoksia. Tämä on myös viestitettävä hallinnosta vastaaville.

Kaiken kaikkiaan budjettilinja on säilynyt hallituksen määrittelyissä rajoissa, ja nämä pienet kosmeettiset korjaukset ovat olleet kaikki parempaan päin. Olen tyytyväinen saavutettuun budjettimietintöön. Kannatan myös hallituksen esitystä siltä osin kuin se täällä eduskunnassa ei ole muuttunut.

⁸⁶ **Arto Seppälä /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Tätä budjettia on tehty positiivisten talouden näkymien vallitessa. Maltillinen budjettilinja on ollut perusteltu. On hyvä, ettei tuodittauduta enenaikaiseen turvallisuuden tunteeseen vaan va-

raudutaan tulevaan vuoteen ja sen mahdollisiin huonoihin käännteisiin.

Alkusyksyllä toivoin, että budjetin vakauttama merkitys näkyisi myös yksittäisen vähävaraisen ihmisen elämässä. Se, että pystytään maksamaan velkaa pois hyvinä aikoina, mahdollistaa joustamisen taloudellisissa vaikeuksissa tulevaisuudessa.

Valtiovarainvaliokunnan ehdottamat budjettilisäykset mahdollistavat taloudellisen kasvun näkymisen vähävaraisen ihmisen elämässä jo nyt. Eläkeläisten sairausvakuutusmaksun alentaminen 0,7 prosentilla ja opiskelijoiden asumislisän korottaminen 80 prosenttiin ovat tällaisia pienituloisten elämässä suoraan näkyviä lisäyksiä. Menolisäykset lasten- ja nuortenpsykiatrian tukemiseen ja homekoulujen korjaamiseen ovat tervetulleita syksyn huolestuttavien uutisten jälkeen. Nostimme nämä sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä ensisijaiseksi tavoitteeksi. Olen iloinen, että veimme lisäykset koko ryhmän voimalla läpi.

Erään ryhmän tarpeet olisin toivonut näkeväni menonlisäysten joukossa. Sotainvalidit ja rintamaveteraanit ansaitsevat huomion talousarviossa. Hallitusohjelman mukaan sotaveteraanien etuisuuksia kehitetään ja sotainvalidien etuisuuksia laajennetaan vapautuvien resurssien puitteissa. Vapautuvia resursseja laskettiin olleen noin 61 miljoonaa markkaa. Näiden resurssien puitteissa veteraanien kuntoutusta olisi mahdollista laajentaa lievävammaisten suuntaan enemmän kuin on aiottu.

Arvoisa puhemies! Kuntien kokonaistalous on vahvistunut, mikä on positiivista. Huolestuttavaa on se, että kasvu on ollut epätasaista. Häviöinä kunnallistalouden muutoksissa ovat olleet Itä- ja Pohjois-Suomen kunnat. On tärkeää, että nyt, kun menolisäyksiä päätettiin kattaa kuntien yhteisöverojen avulla, pidetään entistä tarkemmin silmät auki valtionosuuksien ja muiden leikkauksien seurauksia tarkasteltaessa.

Pidän valtiovarainvaliokunnan mietinnön lausumaehdotuksia kuntien keskinäisen vertailun kehittämisestä ja kuntien valtionosuusjärjestelmien selvittämisestä kannatettavina kehotuksina pitää huolta myös köyhimmistä ja taantuvista kunnista. Menolisäykset harkinnanvaraisiin avustuksiin ovat tärkeitä juuri näiden kuntien kannalta. Kuntien talouden turvaamisesta on syytä huolehtia pitkäjänteisesti ja kestävästi. Ti-

lanne ei saa johtaa entistä vaikeampaan aluepoliittiseen umpikujaan.

Pidän Itä- ja Pohjois-Suomen kuntien kannalta huolestuttavana sitä, että ministeriöt haluavat tiukasti pitää kiinni EU-rakennerahastojen hallinnoinnista. Toivon, että ministeriöt ottavat maakuntien yhteistyöryhmät mukaan päätettäessä rakennerahastolla rahoitettavista hankkeista. Maakunnat tietävät itse oman alueensa vahvuudet ja heikkoudet ja antavat tärkeää informaatiota rahoituksen kohteista. Maakunnan kehittämisraha jäi tarkoitettua alemmalle tasolle. Tämä vaikuttaa maakunnan mahdollisuuksiin osallistua kuntien hankkeisiin.

Itä-Suomi kuuluu ensi vuodesta EU-ykkösohjelman piiriin. Jotta maakunnalla olisi mahdollisuus toteuttaa ohjelmaa täysipainoisesti, olisi sille suotava vastinrahat myös valtion suunnasta. Tämän päivän Länsi-Savo-lehdessä on Etelä-Savo hyvin voimakkaasti ilmaissut, että se ei antaisi uudesta ohjelmakehyksestä markkaakaan ministeriölle tällaisella otsakkeella. Näin taistella tästä jatketaan edelleenkin.

Arvoisa puhemies! Seinäjoen ja Mikkelin säännöllisen reitti- ja kevytliikenteen harjoittamisen turvaamiseksi valtiovarainvaliokunta ehdottaa valtionavun korottamista 50 prosentista 70 prosenttiin. Tämäkään ei riitä. Kunnilla ei ole mahdollisuuksia huolehtia lentokentistä muiden vaikeuksien keskellä. Mietinnön mukaan lentoasemien siirtäminen Ilmailulaitoksen alaisuuteen tulee ratkaista vuoden 2001 talousarviossa. Mielestäni tämä Ilmailulaitoksen alaisuuteen siirtäminen täytyy toteuttaa. Lentoliikenne ei ole tärkeä vain pääkaupungin ja maakuntien väliselle liikenteelle, vaan sen kautta maakunnat liittyvät osaksi Eurooppaa.

Etelä-Savon kannalta on ikävää, ettei ensiasteen elintarviketeollisuuteen ole annettu enempää varoja. Maatalouden ohjaus- ja tukirahaston osarahoittamien hankkeiden valtionosuuteen myönnetty määräraha on alimitoitettu. Itä-Suomessa on tavoitteena tulevan ykkösohjelman vaiikutuksella saada syntymään alueen elintarviketuotantoa jalostavaa yritystoimintaa. Jo nämä vaativat teollisuuden investointeja enemmän kuin talousarvoesityksessä on arvioitu.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä todetaan: "Valiokunta pitää tärkeänä, että kehittämissankkeiden budjetoinnissa tulee pääsääntöiseksi käytännöksi, että uusista hankkeista päätettäessä valtion talousarviossa varataan hankkeen tarvit-

sema kokonaisrahoitus." Tämä pätee esimerkiksi Valtatie 14:n liikennejärjestelyihin. Näihin liittyy Kyrönsalmen siltaratkaisu, joka perustuu kahden sillan toteutukseen. Hankkeen kustannukset ovat nousemassa suuremmiksi kuin osattiin odottaa. Toisen sillan rakentaminen on käynnissä, ja silta se uhkaa jäädä keskeneräiseksi, jos rahoitusta ei tule enempää kuin talousarviossa osoitettu summa. Kevään lisätalousarvioesityksessä on osoitettava rahoitus tällaisille Kyrönsalmen sillan tapaisille keskeneräisille hankkeille.

Arvoisa rouva puhemies! Työmäärä Rajavartiolaitoksessa on kasvanut tällä vuosikymmenellä. Kuormittajina ovat olleet viisumivapaus Baltian maihin ja niin sanottujen kolmansien maiden kansalaisten kauttakulku. Valtiovarainvaliokunnan esittämä 7 miljoonan markan menolisyys on perusteltu. Hallintovaliokunta näki tarpeelliseksi 10 miljoonan markan lisäyksen Rajavartiolaitokselle. Tämä summa antaisi Rajavartiolaitokselle valmiudet valvoa rajoja jo tehdyistä sopimuksista huolimatta. Rahan laittamista rajojen vartiointityöhön voisi pitää vaikkapa ennalta ehkäisevänä huumetyönä.

Talousarviossa on panostettu poliisipalvelujen saatavuuteen ja resurssipulaan. Poliisityölle kasautuu koko ajan lisäpaineita ympäröivän maailman muuttuessa vauhdilla. Korostan poliisien koulutuksen lisäämisen ja sen resurssien turvaamisen merkitystä, kun pyritään vastaamaan poliisityön haasteisiin. Lisääntyvä koulutus antaa mahdollisuuden täyttää auki olevat poliisiviirat muun muassa maakunnissa.

Talousarvioaloitteessa olisi varauduttava valtion omien palkkamenojen kasvuun. Yhdyn valtiovarainvaliokunnan näkemykseen siitä, että palkkaraha olisi myönnettävä lisäbudjetissa heti, kun palkkojen korotuksen suuruus on tiedossa. Valtion virastot ovat jo nyt joutuneet säästämään ja supistamaan toimintaansa niukkojen toimintamäärärahojen mukaisesti. Tämä on merkinnyt työtahdin kiristymistä niin, että yhä useampi uupuu työssään. Kustannukset työssä uupuneiden hoitamisesta siirtyvät muille sektoreille. Työuupumuksesta on tehty viime vuosina niin paljon selvityksiä, että nyt olisi jo aika ryhtyä oikeasti tekemään ongelmalle jotain. Tekemisen voisi aloittaa vaikka valtion omista virastoista.

Arvoisa rouva puhemies! Syksyn aikana ensi vuoden talouskehityksen näkymät ovat muuttuneet positiivisempaa suuntaan. Kokonaistuotannon odotetaan kasvavan ensi vuonna noin 4,5

prosenttia. Mielestäni tämä kasvu olisi käytettävä entistä tehokkaampaan työllisyyden parantamiseen. Nuorten työllistämisen kohdalla on tärkeä huomioida nuorten työpajatoiminta, joka on onnistunut nuorten syrjäytymisen ehkäisytyössä tarjolla olevista keinoista kaikkein tehokkaimin. Toiminnan pitkäjänteinen kehittäminen ei onnistu projektiluontoisella rahoituksella. Nuorten työpajojen rahoituspohja on tärkeä järjestää niin, että toiminnan jatkuvuus ja ohjaajien koulutus turvataan kansallisella perusrahoituksella.

87 Eero Akaan-Penttilä /kok: Arvoisa rouva puhemies! Kuten hyvin muistamme, Lipposen kakkoshallituksen ohjelman otsikko oli Oikeudenmukainen ja kannustava — sosiaalisesti eheä Suomi. Varsin velvoittava epiteetti. Tietysti toivoa sopii, että tältä pohjalta ensimmäisiin budjetineuvotteluihin sitten lähdimme.

Kokoomuksen ryhmässä erityisesti haluttiin ottaa esille muun muassa tulevaisuuteen budjetin sisällä vaikuttavat asiat, turvallisuusseikat, tutkimus- ja tuotekehitys sekä eräät sosiaalipoliitiikan sektorit. Tulevaisuuden osuudesta erityisesti kohosivat esille korkeakouluopetus ja sen kehitykseen liittyvät aspektit. Hämmästyttävää oli se, että evo-rahoitus oli jo kolmatta kertaa 60 miljoonan markan negatiivisella ehdotuksella budjetissa, ja vain eduskunnan yhteistyöllä olemme nyt saamassa sen takaisin. Sehän olisi tiennyt saman tien noin 150 henkilön työttömyyttä tietävästi.

Toinen korkeakouluopetukseen yllättäen osunut sivallus olivat Eläinlääketieteellisen korkeakoulun yllättävään siirtoehdotukseen liittyvät aika korkeatkin mainingit, joiden yhteydessä tuli aika selkeästi esille se, miten lyhytjänteistä suomalainen korkeakoulupoliitiikka, ikävä kyllä, näyttää olevan. Asia on edelleenkin kesken. Tulevaisuuteen kuuluvat myös lasten esiopetukseen liittyvät aspektit. Nyt lopulta, itse asiassa lähes 30 vuoden suunnittelun jälkeen, kunnilla on mahdollisuus vapaaehtoisen esiopetuksen antamiseen laajasti. Näyttää kuitenkin siltä, että käytännön toteutuksessa on hyvin paljon kysymysmerkkejä ja sisällöllisesti varmaankin tulee olemaan myös aika paljon ongelmia. Mutta kun asiaa tiiviisti seurataan, varmasti on hyvääkin saatavissa aikaan.

Budjetin mukaan alle opiskeluikäisillä ei, ikävä kyllä, kovin auvoista tulevaisuutta ole odotettavissa. Poikien ja tyttöjen eroavuus kouluajana

ja heidän oppimiskykynsä liittyvät ongelmat ovat tulleet julkisesti hyvin asialliseen keskusteluun, mutta ensi vuoden talousarviossa ei näihin asioihin ole kohdennettu sitä huomiota, mitä pitäisi. Tämä olisi pitänyt huomioida myös esiopeutuksessa.

Turvallisuussektorilla poliisille tulee lisää virkoja, mikä tietenkin on hyvä asia. Ehkäpä lähimpänä perusteena tässä oli huumetyöhön liittyvien ongelmien ennaltaehkäisy ja entistä parempien voimavarojen saaminen virkavallan käyttöön. Kuitenkin koko huumetyön ennaltaehkäisy riippuu hyvin voimakkaasti myös muista asioista.

Tässä erityisesti haluaisin mainita niin sanotun nollatoleranssin tupakoinnin suhteen, koska sosiaali- ja terveystalouden huumestrategiaohjelman käsittelyn yhteydessä tuli selkeästi ilmi, että kaikki huumenuoret ovat aikanaan olleet ensin tupakoitsijoita ja siitä asteittain on sitten muiden aineiden käyttö lisääntynyt. Toisin sanoen jos meidän koululaitoksemme ja muu lähiympäristö perheen lisäksi suhtautuisivat hyvin jämäkästi tupakointiin ja sen estämiseen, olisi selvästi saatavissa ennalta ehkäisevää vaikutusta myös huumeiden käyttöön.

Se, että eduskuntakeskustelun aikana valtiokuntien työn tuloksena saatiin lasten- ja nuortenpsykiatria lisäresursseja, on luonnollisesti erinomainen asia. Sen sijaan vähän minua oudoksuttaa se, että ei ole mietitty niitä syitä, mitkä aiheuttavat sen, että näin suuri on psykiatrisen hoidon tarve jo lasten ja nuorten keskuudessa. Yläasteella koulussahan raportoidaan psykiatrisia häiriöitä tai oikeastaan mielenterveysongelmia vajaalla 20 prosentilla. Olen vain miettinyt, miten paljon tässä takana on myös avioero-ongelmiakin, kun puolet suomalaisista avioliitoista päättyy avioeroon, ja mukana ovat monet muut samantapaiset sosiaalipoliittiset ongelmat.

Talouseläkeläisten alueella raskas verotus on edelleen hankalaa. Työtä verotetaan maassamme liian paljon ja kokonaisveroaste on liian korkea. Raskas valtionvelka ja korot ovat toinen erityinen ongelma. Velkahan on maksuunpantua veroa. Onneksi ohjelma, pohja, sentään on luotu. Ensimmäistä kertaa 90-luvulla ensi vuoden budjetissa on selkeä määräraha osoitettu valtionvelan lyhentämiseksi: 6 000 miljoonaa markkaa. Onhan se iso summa, vaikka jäljelle jää vielä yli 400 000 miljoonaa markkaa.

Samaan vyyhteen kuuluu se, että työnteko pitäisi Suomessamme saada entistä parempaan ar-

voon. Niin kauan kuin tuloverokevennykset vielä ovat ratkaisematta ja odottavat mahdollisia tuponeuvotteluja tai joitakin muita mahdollisia keskusteluita, ei myöskään yrittäjien edellytyksiä pystytä ehkä riittävällä tavalla parantamaan.

Työttömien määrään on Suomessa onneksi hiljalleen vähentynyt, mutta työllisyyden parantaminen on kuitenkin edelleen erittäin tärkeää. Meidän on syytä muistaa, että suomalainen on kaikesta huolimatta työmyönteinen ja ahkera ihminen, kun hän saa kunnan motiivin.

Eläkepolitiikassa näyttää myös tapahtuvan myönteisiä asioita, tosin miniatyyrikoossa. Puhon työryhmään teki keväällä selkeän ehdotuksen tarkoituksenaan katkaista työttömyyseläkeputki kokonaan, mutta ehdotukseen astihan tässä ei päästy, vaan loppujen lopuksi kävi niin, että ainostaan hivenen tehtiin työttömyyseläkevaihtoehto hankalammaksi työntekijöille ja myös vähän kalliimmaksi työnantajille, molemmat sinänsä ymmärrettäviä ja oikean suuntaisia ratkaisuja. Samanaikaisesti yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja nostettiin ja osa-aikaeläkekokeilua jatkettiin kahdella vuodella, mitä tervehdin mielihyvällä.

Eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alennus saatiin eduskunnan yhteisellä työllä nousemaan kaksinkertaiseksi siitä, mitä hallitus ehdotti: 0,35 pennistä 0,7 penniin. Se on suuri saavutus mielestäni. Voimakas kädenojennus eläkeläisille merkitsi 420:tä miljoonaa markkaa rahaa. Olen erittäin hyvilläni asiasta. Tätä taustaa vasten ymmärrän sen, että taitetun indeksin problematiikkaan ei pystytty enää puuttumaan, vaikka kenties olisi pitänyt. Toisaalta kaksinkertaisen pohjaosan problematiikkaan ei myöskään tässä yhteydessä puututtu kuin sosiaali- ja terveystalouden lausumalla, jossa tämän kohderyhmän suuruus ja sen vaikutus budjettiin tutkitaan ja toivottavasti aikanaan sitten reagoidaan positiivisesti asialle. Ylimääräisen sairausvakuutusmaksun loppuosa tulee myös poistumaan. Siitä on vähän erilaisia lausumia ja mielipiteitä aikataulullisesti, mutta näyttää joka tapauksessa näin käyvän.

Sotaveteraanien kuntoutus kehittyi. On valitettavaa, että ylimääräistä rintamalisää ei pystytty suurentamaan. Mutta kuitenkin sosiaali- ja terveystalouden ehdotuksestani kävi tutustumassa niin sanottuun Oulun malliin, joka merkitsee uudenlaista avokuntoutusmallia. Sitä kautta on veteraaneille saatavissa huomattavasti enemmän

palveluita vuositasolla samalla rahalla vähän eri lailla toteutettuina.

Terveydenhuollon sisällä on minusta edelleen paljon ongelmia johtuen budjetin rakenteesta, jossa sana sairaus ei oikeastaan keltaisessa kirjassa esiinny kertaakaan. Erikoissairaanhoidon esiintyminen kerran hallituksen ehdotuksessa, jossa ehdotettiin evo-rahoitukseen vähennystä 60 miljoonaa markkaa. Muuten ei sitäkään puolta mainita. Minusta tämä on valitettavaa. Seuraavaan budjettikirjaan toivoisinkin tältä kohdin täsmennyksiä.

Se, että asiakasmaksut tulevat voimaan, on ymmärrettävä, oikean suuntainen toimenpide, ja kun siihen liittyy maksukatto ja kuntien omaa päättämistä ja harkintavaltaa, nämä ovat nykyisessä terveydenhoitotilanteessa oikean suuntaisia toimenpiteitä.

Sosiaali- ja terveydenhuollossa, arvoisa puhemies, on kuitenkin yksi aikamoinen ongelma, ja se on subjektiivisiin oikeuksiin kuuluva käsitteistö. Tämä sali on yksimielisesti nimennyt tietyt toimenpiteet subjektiivisiksi oikeuksiksi etenkin vammaisille ja vaikeavammaisille henkilöille, osin myös perheille muissa asioissa. Tiedämme, kun viranomaisten toimesta asiaa on selvitetty, että edes tämä ei turvaa tarpeellisia palveluja sille väestöosalle, jolle ne olisivat tosi tarpeellisia. Tämä on suuri ongelma.

Lopuksi, arvoisa puhemies, puhuisin itse koko prosessista. Osa täällä on sanonut, että tämä oli rutiinibudjetti, jolloin se tuo hyvää eikä poista kaikkea pahaa. Tietenkin on hyvä, että raamit pidetään hallitulla tasolla, ja nyt on vuosi 99 valittu tällaiseksi tasoksi, josta ylityksiä ei hyväksyttäisi. Jos budjettiriihen aikoihin hallituksen esitykseen tulee noin 6 miljardia ylitysehdotuksia, jotka karsitaan kymmenenteen osaan ja saadaan noin 630 miljoonaa markkaa, joka valtiovarainvaliokunnassa hallintoryhmien jatkokäsittelyn yhteydessä supistuu, kuten tiedämme, 360 miljoonaan, niin minusta tästä 2 promillestä käytiin kaikkienensa aikamoinen näytelmä, koska ne, mitä ylimääräisinä menoina ehdotettiin, olivat kaikki tarpeellisia asioita. Joskus tulee mieleen, että hyvinvointivaltio aiheuttaa kuitenkin myös pahoinvointivaltion ongelmia.

Tästä ehkä päästäisiin eroon sillä, että kun seuraavaa budjetin mitoitusta tehdään ja raameja kehitetään, niin tarveharkintaisuuden ja tehokkuuden tietenkin ja laatukriteerien pitäisi olla mukana. Jos vielä arvovalintoja saisimme kaik-

keen, niin kuin monta kertaa on sanottu, emmekä priorisoi asioita väärällä tavalla, niin ehkä me sillä lailla pääsisimme taas hivenen eteenpäin oikeaan suuntaan.

⁸⁸ **Hannu Aho /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kuten jo salissa huomaa, alkaa olla puheenvuoron käyttäjiä aika harvassa. Budjettia on käsitelty moneen kertaan ja hartaudella, mutta näyttää, että vain aika pieniä muutoksia siihen on saatavilla.

Budjetista löytyy erittäin paljon myös myönnteistä, sillä näin isoon budjettiin täytyy mahtua myös myönnteisiä asioita. Perustoimenpiteet varmaan tällä pystytään hallitsemaan ja hoitamaan. Näkisin kuitenkin, että tähänkään budjettiin ei sisälly riittävästi tasapuolisia kehittämismahdollisuuksia koko maata ajatellen. Olisin henkilökohtaisesti toivonut, että näitä äänenpainoja, mitä on kuulunut, olisi enemmän otettu huomioon.

Minusta hyvin perustavaa laatua oleva kysymys on siinä, mikä kuntatalouden tila on tänä päivänä ja jatkuen ensi vuosituhannella. Valitettavasti kaikki kunnat eivät ole läheskään saman tasoisia, saman tyyppisiä ja ikä- ja ihmisrakenteeltaan ovat varsin erilaisia. On myös hyvin harvaa asutusta. Luontaiset olosuhteet saattavat olla hyvinkin erilaisia. On saaristokuntia ym. luonnonolosuhteita, jotka aiheuttavat lisäkustannuksia kuntalaisille. Kaikkia erilaisuuksia ei mielestäni ole tarpeeksi huomioitu myöskään tässä budjettiratkaisussa.

Yhteisöveron jakoperusteet ovat yksi malliesimerkki siitä, miten ei saisi tehdä. Kun niitä vielä jatkuvasti leikataan, samaten seurakunnilta leikataan 100 miljoonaa, niin kyllä leikkaukset kohdistuvat hyvin pitkälle samoihin ihmisiin, kuntalaisiin, vaikka ei sitä näy sillä tavalla myönnettävän.

Yleensä kuristaminen kohdistuu myös sitä kautta, että polttoaineiden jatkuvat hinnannousut kurittavat erittäin voimakkaasti harvaanasuttuja seutuja, missä eivät myöskään julkiset kulkuvälineet ole mitenkään kuntalaisten käytettävissä. Minusta näihin asioihin pitäisi pystyä vaikuttamaan sillä tavalla, että näitäkin kustannuksia olisi pystyttävä tavalla tai toisella tasaamaan.

Toisaalta puhutaan, että kunnat voivat paikata talouttaan palvelumaksuja tai kiinteistöveroja korottamalla, jos haluavat. Tämä sali on säätänyt lain, jonka mukaan on pakko korottaa eräitä kiinteistöveroja riippumatta siitä, ketkä ovat hallitus-

vastuussa kuntataloudesta. Siinä ei ole vaihtoehtoja olemassa.

Myös tiestöä ajatellen nämä määrärahat, mitä nyt esitetään, ovat ehdottomasti liian pieniä, sillä kyllä tässä maassa tarvitaan muitakin kuin moottoreita ja suuria ramppeja ja liittymiä näin pääkaupunkiseudulla. Tänne niitä tarvitaan, koska liikenne on keskittynyt tänne, mutta minusta se ei edellytä sitä, että rahat viedään hyvinkin niukaalla muilla osin maata. Näkisin, että niitä määrärahoja on kyllä korotettava, ja siihen tulee varmasti myös esityksiä.

Täällä on puututtu homekouluasioihin, ja se kyllä minuakin henkilökohtaisesti ihmetyttää, että niihin ei ole merkitty korotettua määrärahaa, koska siinä on todella kyse ihmisten terveydestä, joka aivan taatusti tulee kyllä maksuun tälle yhteiskunnalle ja erittäin kalliisti.

Jos meillä on esiopetusta ja jopa päivähoidopaikkoja, joita pitäisi peruskorjata, mutta rahojen puutteessa korjauksia ei vain tahdota pystyä tekemään, niin silloin jo kyllä altistetaan liian nuorina ihmisiä tälle ongelmalle. Tiedän hyvin henkilökohtaisesti läheltä seuranneena, että ne ovat sellaisia ongelmia, joista ilman sairastumista eivät ihmiset kyllä selviä.

Tällä budjetilla ei anneta tarpeellisia kehittämisrahoja myöskään näihin maakuntiin, joissa sitä todella kaivattaisiin myös muualla kuin niissä muutamissa asutuskeskuksissa. Mielestäni tällä kyllä edesautetaan tämän kansan kahtiajakautumista vielä entistä syvällisemmin kuin on nyt jo tapahtumassa.

Meidän pitäisi pystyä myös alentamaan työvoimakustannuksia pk-sektorilla, jotta voitaisiin kehittää ja luoda uusia työpaikkoja, ja myös käyttää tämmöistä kohdennettua vähennysoikeutta niille yrityksille, jotka harvaanasutulla seudulla ovat menestyviä mutta tarvitsevat kyllä tämmöistä omaa käyttöpääomaa yrityksen pyörittämiseen. Minusta tämä olisi yksi hyvä yhteiskunnan kädenojennus sillä tavalla, että ihmiset voivat tehdä työtä ja yritykset pyöriä siellä, missä todellisia mahdollisuuksia on olemassa.

Henkilökohtaisesti harmittaa yksi asia, jossa hallitusohjelmaa ei noudateta sillä tavalla, kuin on kirjoitettu ja oletettu. Eli tässäkin maatalouspääluokasta ollaan 67 miljoonaa markkaa leikkaamassa silmää räpyyttämättä. Puhutaan, että siellä on riittävät rahamäärät, tulot kasvavat ym., ja ihmetellään sitä, miksi erilaisia tempauksia ja toimenpiteitä on täälläkin pääkaupungissa järjes-

tetty. Minusta, jos halutaan olla toista mieltä näissä asioissa ja ymmärtää näidenkin näkemyksiä, jotka oikeutetusti ovat esittäneet mielipiteensä, tämä sali palauttaa 67 miljoonaa markkaa yksimielisesti tähän maatalouden pääluokkaan.

On myös huomioitava tämä suuri ikäryhmä eläkeläiset ja veteraanit, jotka ovat luoneet hyvin pitkälle tämän yhteiskunnan hyvinvoinnin perustan. Heitä pitää kyllä pystyä nopeammassa aikataulussa muistamaan. Pitää lunastaa ne lupaukset, mitä on annettu, ja oikeutetut vaatimukset, mitä heidänkin taholtaan on savamaksun poistamiseksi ja veteraanien kuntoutuksen ylläpitämiseksi. Se porukka, mitä heitä vielä on olemassa, ansaitsee kyllä aidosti hyvän kuntoutuksen, jos he sellaiseen pystyvät vielä lähtemään, ja sen liitteeksi muuta palvelutoimintaa.

Näkisin, että hallitusohjelmassa hyvinkin luvutut oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus näillä elementeillä eivät kyllä täysin toteudu. Tuskin ne toteutuvat koskaan, mutta pyrkimys pitäisi olla parempaan ja tasapuoliseen kehittämiseen koko maassa.

99 Juha Rehula /kesk: Arvoisa rouva puemies! Tulevan vuoden valtion talousarvio on siis kasassa. Itse kukin eri rooleihin liittyen on milloin kehunut, milloin moittinut tehtyä ratkaisua riippuen tietysti itse kunkin lähtönäkökulmasta ja siitä, kuinka paha olo henkilöllä itsellään on. Tyypillistä on ollut, mikä on ylipäättänsä leimannut viimeaikaista poliittista keskustelua, että ellei tietäisi, mikä kirjaintunnus itse kunkin nimen perässä on, ei sitä välttämättä muutoin ole voinut pelkkien sanojen perusteella tietää tai arvata.

Miltä tämä kaikki näyttää ulospäin? Sitäkin meidän päättäjien kannattaisi aika ajoin miettiä. Mitä yksittäinen ihminen käymämme keskustelun perusteella voi kokea? Tätä voi vain arvioida, mutta väitän, että ei tämä tänäkään päiväinen keskustelu kovin vakuuttavaa kuvaa meistä kansanedustajista ole antanut.

Virallinen totuushan on, että kansakunnalla on kaikki hyvin. Velkaa päästään lyhentämään, ja budjetin alijäämä on taittunut vihdoin ylijäämäksi. On kuitenkin kaiketikin sopivaa kysyä, mitä tästä ajattelee lapsiperhe satojentuhansien asuntovelkoineen, mitä eläkeläinen, joka elää toimeentulonsa alarajalla, mitä työtön, jonka tulevaisuudenusko on syystä tai toisesta mennyt. Samanaikaisesti siis virallinen totuus julistaa, että kansantalous kasvaa kuudetta—seitsemättä pe-

rättäistä vuottaan, valtion velanotto, mikä sinänsä on hyvä asia, on saatu taistamaan laskuun jne.

Tähän saimme kuulla tänään erään vastauksen, kun vasemmistoliiton ryhmäpuheenjohtaja ed. Ojala käydyssä debatissa totesi, että talouskasvun turvaaminen ja työttömyyden alentaminen on tärkeintä. Näinhän se on, tästä me varmasti olemme niin hallituksessa kuin oppositiossakin yhtä mieltä. Sitten hän kuitenkin jatkoi, ettei hallitus voi kaikkeen puuttua. Tämä on aika yllättävä kommentti. Tietysti senkin olen tässä viime viikkojen budjettilakien käsittelyn yhteydessä jo oppinut, että ihan joka asiaan ja joka sanaan ei saa puuttua, mutta kun perätään sitä linjaa, joka eduskunnassa asioitten käsittelyssä on, ja jos perää sitä viestiä, jota kuitenkin ihmiset kuuntelevat, tuntuu aika oudolta, että vasemmistoliiton ryhmä ja vielä sen puheenjohtaja ilmoittaa meille kaikille täällä, että ei hallitus voi kaikkeen puuttua.

Kuitenkin se kritiikki, jota täällä hyvin laajasti on tänäänkin esitetty tulevan vuoden budjettiin liittyen, on koskenut pääosin, lähes yksinomaan, niitä asioita, joissa meillä politiikoilla vielä tänä päivänä on valta ja mahdollisuus vaikuttaa. Minusta on tahtokysymys, että me käytämme sitä valtaa, joka meille markkinavoimien kovassa puristuksessa on vielä jäänyt, ja on kyse niistä arvoituksista ja painotuksista, joita me toivon mukaan haluamme tehdä. Tiedän, että esimerkiksi vasemmistoliiton ryhmässä, ryhmän sisällä, on ja olisi tätä tahtoa, kun se vain jollakin lailla näkyisi myös ulospäin.

Kokoomuksellehan tämä kaikki sopii. Heillähän on mantrana se, että valtionvelka lyhenee. Oikeastaan millään muulla ei tunnu olevan mitään väliä. Minusta on tahtokysymys siis se, miten meille edustajillekin ilmoitettu verotuksen kevennysvara kohdennetaan, miten ohjataan ne 10—11 miljardia, miten ne käytetään, kenelle ne kohdistetaan. Kuulun niihin edustajiin, joiden mielestä on arvo- ja arvostuskysymys, miten tuo pelivara kohdennetaan. Velan lyhentäminen on tärkeää ja välttämätöntäkin luoden meille tuleville vuosille mahdollisuuksia budjetin tasapainottamiseen ja palvelutuotannon kehittämiseen, mutta silloin kun tiedotusvälineet ja hallitusvalan keskeiset henkilöt kerta toisensa jälkeen valkuuttavat, kuinka lujaa Suomi-nimisellä kansakunnalla menee, paremmin kuin koskaan, kyllä minusta ihmiset aivan oikeutetusti odottavat helpotusta omiin elämäntilanteisiinsa, niihin elä-

mäntilanteisiin, joissa yhteiskunnan suoranainen velvollisuus on olla auttamassa ja tukemassa yksittäistä ihmistä.

Arvoisa rouva puhemies! Verotuksen kiristyksessä, niin kuin me keskustalaiset olemme tulevan vuoden tilanteen arvioineet, edelleenkin kiristyksessä, yksittäisten ihmisten veronkevennysvaatimukset ja lupaukset verotuksen kevenemisestä ovat täysin ymmärrettäviä. Ollaanhan keskustan arvion mukaan ajautumassa tulevana vuonna kansalliselle ennätystasolle. Tänään olemme kuulleet ainakin minun mielestäni uuden tulokunnan näihin veronkevennysvaatimuksiin. Tosin aikatauluhan on ollut avoinna tähänkin asti, mutta valtiovarainministeri ilmoitti tänään eduskunnalle, että asiaa on tarkasteltava pidemmällä aikavälillä. Moniin muihin lupauksiin liittyen kysyn, mitähän tämäkin mahtaa tarkoittaa. Saimme tosin jo kuulla jonkinlaisen vastauksen. Vastasihan valtiovarainministeriö oppositiolle, että kyllä tulevana vuonna opposition hymy tässä asiassa hyyytyy. Tällainenkin verotarkaisu kai voidaan tehdä, ja todennäköistähän on se, että kun työmarkkinaosapuolet sopuun pääsevät, tällä rintamalla jotain tapahtuu. Tämän kaikei voi pitää pitävänä lupauksena, onhan veronkevennysten osalta kyse kokoomuksen mantrasta, jota on siis vuodesta toiseen hoettu.

Lähtemättä analysoimaan kovin pitkälle joutuu kuitenkin kysymään erästä asiaa, jota tässä salissa on puheenvuorojen määrästä huolimatta varsin vähän edes sivuttu: Mitä näillä verotuloilla tehdään? Näillä verotuloillahan tehdään juuri niitä asioita, joista on eniten täällä huolta kannettu: Miten kunnat huolehtivat lain edellyttämistä palveluvelvoitteistaan, ja miten ne ihmiset, jotka tarvitsevat omassa elämäntilanteessaan yhteiskunnan apua ja hoivaa ja tukea, menestyvät? Ne lääkkeet, joita täälläkin on väläytelty, että pitäisi mennä korvamerkittyihin valtionosuuksiin esimerkiksi, ovat vieraita silloin, kun ongelma on raha. Vielä suuremman ongelman tästä tilanteesta mielestäni tekee se, että hallituksen toistuvista, lukuisista lupauksista huolimatta valtio—kunta-suhde tuntuu edelleenkin olevan niin ongelmallinen, ettei pystytä pitkällä aikavälillä näistä asioista sopimaan.

Suomessa on tuhansia kuntapäätäjiä eri puolueissa, satoja kunnallisjohtajia edustaen eri ryhmiä ja puolueita, jotka kokevat jälleen kerran tänä syksynä tulleen petetyiksi. Jos asioita halutaan kehittää pitkällä aikavälillä, halutaan kes-

täviä ratkaisuja ja valintoja tehdä, vähintä, mitä eduskunta voisi tehdä, on se, että se pitää lupauksensa valtio—kunta-suhteen hoitamisesta niin, että kuntien päätöksenteko voi tapahtua kestäväällä pohjalla. Se olisi vähintä, mitä tässä tilanteessa voitaisiin tehdä.

⁹⁰ **Erkki Pulliainen /vihr:** Arvoisa puhemies! Sivistyneeseen tapaan kuuluu, että tässä käytetään vain yleisistä näkökohdista puheenvuoroja ja pääluokakohtaisesti sitten käydään vähän sitä antia läpi, mitä pääluokittain on. Niinpä yritän olla tämän sivistyneen tavan mukainen ja kiinnittää huomiota vain muutamaiin yleisiin näkökohtiin.

Ensimmäinen näkökohta on se, johon jo aivan lyhyesti viittasin vastauspuheenvuorossa ilmapäivällä: Millä tavalla vuoropuhelu budjettiasioissa tapahtuu eduskunnan ja valtioneuvoston välillä? Minusta tuntuu siltä, että me puhumme todella valtiovarainministerin kanssa aivan eri kieltä, kun hän ottaa itseensä kaiken sellaisenkin, mikä ei ole, herra paratkoon, hänelle tarkoitettu lainkaan muuten kuin tiedoksi. Keskustelua pitäisi käydä nimenomaan lohkomisteriöitten kanssa ja aivan erikoisesti esimerkiksi tässä tapauksessa, kun olen ymmärtänyt käytetyistä puheenvuoroista sen, että jopa opposition puolelta on esimerkiksi lausumiin liittynyt aika tavalla paljon hyväksyntää. Ainoastaan taisi olla niin, että ed. Kuisma ei oikeastaan hyväksynyt mitään, mutta kaikki muut ovat sitten hyväksyneet nämä näkökohdat.

Silloinhan se tarkoittaa sitä, että lähestulkoon yksimielisen eduskunnan viestin pitäisi mennä nyt mahdollisimman pian ja, arvoisa puhemies, ennen kuin on raamikeskustelu käynnistetty, lohkomisteriöihin, ja siellä käytäisiin nämä näkökohdat tarkoin läpi. Muutoinhan tässä käy niin kuin evo-rahoissa, että aina eduskunta palauttaa eräällä tavalla ministeriön järjestykseen, ja siinä ei ole oikein laitaa. Siis tämä on eräällä tavalla tarpeetonta jännitteitten muodostamista.

Arvoisa puhemies! Tämän yleisen ulvahduksen rinnalla muutama vielä niin ikään yleinen näkökohta.

Yksi on se, että valtiovarainvaliokunnassa on nyt tehty työtä mielestäni erittäin hyvin asioihin perehtyen ja erittäin hyvin muutosehdotukset perustellen. Jopa tänä iltana kuulin erään kansliapäällikön kehuvaan sitä, kuinka hyvin on perusteltu ne muutosehdotukset, jotka budjettiin on kir-

jattu. Se on aika paljon sanottu, kun on kävelty hänenkin ylitseen, mutta perustellen.

Silloin on tietysti tämä loppusumma, joka näin kertyy muutoksia, aivan olematon, kun suhteutetaan se siihen, millä tavalla verotuloihin voidaan vaikuttaa. Jälleen viitaan lyhyeen vastauspuheenvuorooni: Meillä on kokonaan arvioinnin ulkopuolella jälleen kerran 10—20 miljardia markkaa harmaassa taloudessa liikkuvaa rahaa, joka jää kokonaan valtion verotulokertymän ulkopuolelle. Se on valtava määrä, koska sillä pystyttäisiin aivan olennaisesti hoitamaan menopuolella nämä välttämättömät fiilaukset ja sitten toisaalta pystyttäisiin valtionvelkaa lyhentämään merkittävästi, todella merkittävästi.

Tässä ei ole mistään muusta kysymys kuin siitä, että eduskunta säätäisi ensi tilassa lain, jonka perusteella erilaisten rekisterien — lähtien kaupparekisteristä veronkantorekisteriin jne. — ristiin soveltaminen olisi mahdollista. Nykyisin voidaan tietokoneohjelma tehdä sillä tavalla, että suoraan nähdään, mitkä firmat ovat niin sanottuja lepääviä firmoja, mitkä ovat maksaneet arvonnalisäveronsa jne. Silloin pystyttäisiin heti suoraan sanomaan, että aha, tuo firma toimii täysiaikaa, mutta se ei ole maksanut penniäkään arvonnalisäveroa eikä se ole sitä paitsi tehnyt veroilmoitustakaan. Eli näillä lepäävillä firmoilla vedetään höplästä Suomen valtiota pilvin pimein.

Ei mitään muuta kuin yksi lakiesitys eduskuntaan, jossa on muutama pykälä, ja koko ongelma poistuu. Minä tiedän ja kaikki edustajat tässä salissa tietävät, miksi sitä lakiesitystä hallitukselta ei tänne tule: sen takia, että on eräs merkittävä järjestö, joka kynsin hampain vastustaa sitä, ja se on Suomen Yrittäjät ry. Siinä se on se salaisuus. Toisin sanoen näin yksinkertaisen asian takia, eräällä tavalla rikollisuutta puolustaen, syntyy meille niitä ongelmia, mitä meillä tällä hetkellä täällä on.

Arvoisa puhemies! Edellä käytetyissä puheenvuoroissa, joita olen yrittänyt tarkoin kuunnella, kiinnitän huomiota yhteen näkökohtaan, joka liittyy verotulojen kertymään. Tiedän, että esimerkiksi salissa nyt olevat edustajat eivät varmasti tätä hyväksy, mutta minä sen vaan hyväksyn. Erikoisesti se koskettaa Helsingin kaupunkia, joka on valtavasti kitissyt yhteisöverotuoton jakoperusteista, siis Helsingin kaupunki suhteessa muu Suomi. Se näkökohta on se, että säädetään minimi kunnallisverolle, mikä on minimiveroprosentti kunnan verotuksessa, aivan niin kuin

kiinteistöverossa on minimi. Silloin poistuu erittäin monta ongelmaa ja turhaa keskustelua. Sen jälkeen katsotaan, millä tavalla pitää verotulojen tasausta harrastaa jne. Ja jälleen me olemme päässeet askeleen pitemmälle.

Yliä kolmas asia, arvoisa puhemies, ja se liittyy yhteisöveron tuottoon suhteessa kirkkoon. Jos olen oikein havainnut, niin edustajat ovat olleet äärimmäisen huolissaan siitä, että yhteisöverotuotto, joka ohjautuu kirkolle, vaihtelee voimakkaasti ja siitä syntyy ongelmia. Eikö tästä pidä tehdä se johtopäätös, että jos yhteisöveron kokonaistuotto on tietyn verran, niin silloin aina kirkolle tulee tietty määrä, niin kauan kuin kirkolle yhteisöverotuottoa ohjataan? Silloin kirkko pystyy sen perusteella suunnitelmallisesti hoitamaan taloutaan, jos nykyinen järjestelmä on sille ongelma.

91 Matti Väistö /kesk: Arvoisa puhemies! Budjettiesityksen käsittely eduskunnassa tapahtuu ajanjaksona, jolloin talousnäkymät ovat varsin hyvät. Näin on jatkunut jo usean vuoden ajan. Tästä huolimatta meillä on edelleen varsin korkea työttömyys. Työttömyyden alueelliset erot ovat suuret. Muun muassa Pohjois-Karjalassa työttömyys on jämähtänyt varsin korkealle tasolle. Ongelmallisinta tässä on pitkäaikaistyöttömyyden suuri osuus. Edelleen ongelmallista on se, että työllisyyden paraneminen vahvoilla kasvukeskusalueilla on osaltaan synnyttänyt ja kiihdyttänyt muuttoliikettä, eritoten koulutetuimmat ja nuoret perheet ovat muuttaneet työn perässä.

Arvoisa puhemies! Hallitus ei ole omilla toimenpiteillään vahvan talouskasvun tilanteesta huolimatta kyennyt tasapainottamaan kehitystä maan eri osissa, vaan pikemminkin on käynyt ja käymässä niin, että kehityserot kasvavat. Tästä, arvoisa puhemies, on myös Elinkeinoelämän valtuuskunta ollut syvästi huolissaan. Ylikiihtynyt muuttoliike on synnyttänyt omat ongelmansa, joista enimmäkseen seuraa haittaa ja lisäkustannuksia ja myös kansantalouden kehityksen kannalta epäterveitä ilmiöitä. Eritoten kuntataloudet ovat kehityksen myötä joutuneet ongelmiin. Rakennettua palveluvarustusta on jäänyt toisaalla käyttämättä ja toisaalla sitten kiihkeässä talouskasvutilanteessa joudutaan rakentamaan kouluja, terveystalouksia varten tiloja sekä päivähoito- ja vanhustenpalveluja varten myös lisää tiloja. Monissa tilanteissa nuoret perheet ja lapsiperheet ovat joutuneet ja joutumassa talouskehityk-

sen myötä ylikiihtyneen muuttoliikkeen pyöri-tyksiin ja monin tavoin myös kustannusten maksajiksi.

Tässä katsannossa, arvoisa puhemies, hallituksen suuri tehtävä olisi ollut ja on edelleen maan tasapainoisemman kehityksen toteuttaminen ja tähän liittyen voimakkaat toimenpiteet työttömyyden alentamiseksi ja myös kuntatalouksien tasapainoisemman kehityksen aikaansaamiseksi. Nythän syrjäytyminen ja köyhyyden ehkäisy on monin tavoin ollut esillä tässäkin keskustelussa, mutta se oli erityisen paljon esillä ennen vaaleja ja vuosi sitten, kun maaliskuun eduskuntavaaleihin valmistauduttiin. Silloin kirkon nälkätyöryhmä sai laajaa tukea. Koettiin, että ne esitykset ovat yhteiskunnassa hyvin tärkeitä toteuttaa, että ne esitykset ovat juuri sitä arvokeskustelua, jota tässäkin salissa on peräänkuulutettu, kun ihmisten hätä tuntui tulevan lähelle.

Nyt, arvoisa puhemies, tässä budjetin laadinnan tilanteessa hallituksen ratkaisut eivät ole olleet syrjäytymistä tai köyhyyden lisääntymistä ehkäisemässä, vaan pikemminkin päinvastoin monissa ratkaisuissa tätä vinouttavaa kehitystä ja tuloeroja lisäävää kehitystä vauhdittamassa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on ollut tärkeää, että eduskunnassa ja valtiovarainvaliokunnassa on syntynyt kuitenkin eräitä oikean suuntaisia lisäysratkaisuja budjetin menoihin. Ne ovat tervetulleita ja osin, kuten totesin, myös parantamassa näköaloja tulevia budjettipäätöksiä ajatellen. Minusta salissa on käyty hyvää keskustelua siitä, missä viime kädessä budjettivalta maassa on. Se on juuri eduskunnassa ja tässä salissa.

Taloustilanteen ja hyvinvoinnin sekä työllisyyden alueellisten erojen näkökulmasta olisi välttämätöntä nyt kohdistaa sekä verokevennyksiä että muita työllisyyden ja tasapainoisemman aluekehityksen kannalta tärkeitä ratkaisuja oikealla tavalla maan tasapainoista kehitystä vahvistamaan suuntaan. Keskusta on pitänyt tärkeänä, että meillä olisi myös kansallisen aluepolitiikan teho palautettavissa ja että todella EU:n aluepolitiikka olisi lisäysperiaatteella vahvistamassa aluekehitystä ja tukisi eritoten sen suuren aluepolitiikan linjaa, joka viime kädessä kuitenkin ratkaisee, miten maan eri osissa menestytään, miten työllisyys kehittyy ja miten tuloterot saadaan tasoitettua. Mielestäni myös alueellisia veroratkaisuja tulisi harkita. Niiden osaltahan muun muassa Itä-Suomi-työryhmä teki aikanaan omat laajasti kannatetut esityksensä, mutta valitettavasti

hallituksen taholta ja eritoten kokoomuksen ja valtiovarainministeri Niinistön taholta nämä ratkaisut on jyrkästi torjuttu.

Omien vahvuuksien vahvistamisen maan eri osissa pitäisi olla selkeä tavoite, ja myös tässä budjettiratkaisussa tulisi siihen satsata enemmän, palauttaa kansallisen aluepolitiikan teho ja vahvistaa kuntatalouksia niin, että ne kykenisivät ottamaan vastuuta niille kuuluvista elinkeinojen kehittämistoimista ja myös säilyttämään alueen palvelut riittävinä ja tasapuolisina, oikeudenmukaisina koko maan osalta.

Arvoisa puhemies! Mielestäni erityisesti peruselinkeinojen, maatalouden, elintarviketalouden ja myös metsäsektorin, osalta meillä tarvittaisiin sellaisia sekä työllisyyttä vahvistavia rahoitusratkaisuja että myös veroratkaisuja, että todella kyettäisiin säilyttämään myös kansallinen elintarviketuotanto riittävällä tasolla uudistuvassa ja edelleen kiristyvässä kilpailutilanteessa.

Arvoisa puhemies! Budjettiesitys sinänsä on keskustan mielestä suurilta linjoiltaan oikea, mutta meidän mielestämme pääluokat ja niiden määrärahojen kohdentaminen edellyttäisivät uutta harkintaa. Keskusta on vastalauseessaan nämä linjannut varsin hyvin oikeudenmukaisuutta, alueellista tasapainoa ja ihmisten tasa-arvoa vahvistavalla tavalla, ja tähän yksityiskohtaisissa pääluokakeskusteluissa varmasti palaamme.

⁹² **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Budjetin käsittely jatkuu, ja valtiovarainvaliokunta on saanut valmiiksi mietintönsä, joka pohjautuu hyvin pitkälle hallitusryhmien puheenjohtajien ja hallitusryhmien edustajien väliseen neuvotteluun.

Kuten täällä on todettu, budjetin peruslinja on oikea. Se perustuu vahvaan taloudelliseen kasvuun, joka näyttää myöskin jatkuvan tästä eteenpäin, ja toisaalta se perustuu vahvaan valtiontalouden tasapainottamiseen ja lainan takaisinmaksuun. Kuitenkin meillä yhteiskunnassa on erittäin paljon suuria ongelmia, joihin budjettiesityksessä olisi toivonut jo ratkaisuja. Sellaisia on korkea työttömyys; erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on jäänyt erittäin korkealle tasolle Itä- ja Pohjois-Suomessa. Toisaalta muuttoliike on erittäin suurta ja aiheuttaa ongelmia kasvukeskuksissa ja Etelä-Suomessa ja toisaalta siellä luovuttavassa päässä: maaseutukunnissa Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Olisi ollut toivottavaa, että budjettiin olisi löytynyt yhteiskuntaa normalisoiva linja, jossa olisi lähdetty siitä, että tehostetun kansallisen aluepolitiikan keinoin olisi pyritty saamaan uusia työpaikkoja erityisesti pieniin uusiin kasvukeskuksiin, jotka olisivat tukeneet maaseutuvaltaisten kuntien kehittymistä. Toisaalta olisi ennen kaikkea voitu saada hillityksi muuttoliike. Hiljattain on muun muassa sisäasiainministeriö julkistanut aluebarometrin, joka toteaa, että alueiden kehityserot kasvavat edelleen. Alueiden kehitys on edelleen eriytyvässä. Keskusseuduilla toiveet paremmasta ovat selvästi suuremmat kuin muissa maakunnissa ja kunnissa. Ero on kasvanut erittäin suuresti kahden viimeisen vuoden aikana.

Useissa Etelä- ja Länsi-Suomen maakunnissa kehitys on ollut parempaa ja se on ollut nopeampaa. Myönteisiä näkymät ovat Ahvenanmaalla, Uudellamaalla sekä Kanta-Hämeessä ja synkimät Itä- ja Pohjois-Suomessa. Tosin Pohjois-Pohjanmaalla odotukset ovat valoisia, mutta Itä-Suomen maakunnista Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan tilanne näyttää huonolta samoin kuin Lapin. Kuntien osalta myös eriarvoistuminen ja eriarvoistava kehitys on jatkunut. Erityisesti taloudelliset erot kuntien kesken näyttävät varsin suurilta.

Vuoden 1998 tilinpäätösten mukaan meillä oli kaikkiaan vuosikatteella mitattuna 71 alijäämäistä kuntaa. Vuoteen 2001 mennessä näyttää alijäämäisten kuntien joukko lisääntyvän 124:ään. Ensi vuodelle 82 kuntaa korotti veroprosenttia ja peräti 294 kuntaa kiinteistövero. Lisäksi näyttää siltä, että kunnat pyrkivät paikkaamaan talouttaan maksujen korotuksilla.

Hallitusohjelma lupasi kuntatalouteen tervehdyttäviä toimia, ja sama linja oli myös budjettiriihessä. Sen jälkeen asia on kuitenkin kehittynyt siihen suuntaan, että se, mitä kunnille hallituksen toimesta on oltu antamassa, on myös vastavasti leikattu pois. Erityisesti kunnat ovat kokeneet hyvin valitettavana sen kahteen kertaan tapahtuneen yhteisöveron jako-osuuksien leikkauksen, joka tapahtui budjettiriihessä, ensin — 800 miljoonaa markkaa — ja nyt budjetin lopputasapainotuksessa 250 miljoonaa markkaa.

Kun tiedämme, että alijäämäisten kuntien joukko on niin suuri, voi helposti kysyä, miten kunnalliset peruspalvelut järjestetään tasapuolisesti, tasapuolisesti, laadukkaasti ja riittävästi eri puolilla maata. Ennen kaikkea peruspalvelujen

laadun ja määrän turvaaminen koko valtakunnassa olisi ollut sellainen keskeinen kysymys, johon hallituksen olisi tullut paneutua. Siinä mielessä olisi toivottavaa, että vähintään seuraavan vuoden budjettiin saataisiin nämä korjaavat toimenpiteet aikaan, jaettaisiin vähintään 400 miljoonaa markkaa leikattua yhteisöveron tuottoa kunnille takaisin yleisen valtionosuuden jakoperusteiden mukaisesti, korotettaisiin harkinnanvaraista rahoitusavustusta edelleen lisää ja kiirehdyttäisiin myös valtionosuuksien kokonaistarkistuksia siten, että ne voisivat tulla voimaan viimeistään vuonna 2001.

Kunnat ovat kansalaisten perusturvan verkko. Ne ovat myös palvelujen tuottamisen logistinen verkko, ja siinä mielessä on keskeistä, että me pidämme yllä voimassa olevan kuntaverkon sitä tukien ja myös turvaamme kunnille mahdollisuudet tuottaa peruspalvelut kansalaisille. Tämä on sellainen kysymys, josta joudumme jatkuvasti keskustelemaan, ja toivon, että tähän voidaan palata.

Kunnat yksin sinällään eivät voi viedä kehitystä eteenpäin, ellei niillä ole tukena tehokasta maakunnallista kehittämispolitiikkaa, tehokasta kansallista aluepolitiikkaa. Nyt viime aikoina hallituksen toimesta on vedottu hyvin voimakkaasti rakennerahasto-ohjelmien tuomaan hyötyyn, lukuisiin miljardeihin, mutta ilman kansallisen aluepolitiikan toimia eivät nämäkään rakennerahastot tuo sitä hyvää, jota olemme odottamassa. Siinä mielessä näkisin välttämättömänä, että muun muassa maakuntien kehittämisraha nostettaisiin takaisin sille 120 miljoonan markan tasolle, jolta se on leikattu nyt käsittelyssä olevaan budjettiesitykseen 32 miljoonaa markkaan. Siinä mielessä on keskeistä, että aluepolitiikan keinoin ja yritysrahoitusta lisäämällä pyritäisiin maakuntiin ja kuntiin saamaan uutta teollisuutta ja työpaikkoja ja sillä lailla myös tasapainottamaan vahvaa muuttoliikettä, joka on paras-ta aikaa käynnissä.

Arvoisa puhemies! Toinen kysymys, johon haluaisin kajota, on liikennepolitiikka. Vaikka hallitusryhmien ehdotuksessa ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä otetaan jo myönteistä suuntaa sekä perustienpidon liikenneturvallisuuksikysymyksiin että yksityistieavustuksiin, nämä määrärahat ovat kuitenkin pienehköt siihen tarpeeseen nähden, joka meillä on. Siinä mielessä näkisin, että vuoden 2001 budjetista tehtäisiin liikenne- ja liikenneverkkobudjetti ja

otettaisiin sinne sekä uusia kehittämishankkeita että huolehdittaisiin myös perustienpidon rahoituksesta siten, että emme heikon kunnon vuoksi menettäisi sitä kansallista varallisuutta, jonka olemme aikanaan rakentaneet. Samaan asiakokonaisuuteen kuuluvat myös yksityisteiden valtionosuudet, jotka on leikattu murto-osaan aikaisemmasta. Valtionosuusmomentti kaipaasi vähintään 100 miljoonan markan korotuksen.

Itä-Savon osalta yksittäisenä hankkeena, jota jäin ainakin mainintana budjettiehdotuksessa kaipaamaan, on täälläkin jo mainittu Kyrönsalmen sillan rakentaminen Savonlinnaan. Se uhkaa jäädä puolitiehen, mikäli lisärahoitusta ei saada. Siinä mielessä on valitettavaa, jos vireillä olevat hankkeet keskeytyvät; uudelleen työmaiden perustaminen aiheuttaa valtiolle uusia ja lisääntyviä kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Olemme vannoneet terveellisten ja puhtaiden, turvallisten elintarvikkeiden nimeen. Se, että me tulevaisuudessa voimme nauttia kotimaisista turvallisista, terveellisistä elintarvikkeista, edellyttää, että meillä on perustuotanto kunnossa, meillä on kannattava maatalous ja meillä on myös maatalousyrittäjillä edellytykset yrittää siten, että ei tule kohtuuttomia terveydellisiä rasituksia eikä uhkaa väsymyksestä eikä uupumuksesta. Siinä mielessä hallituksen budjettiehdotus, jossa on kansallista tukea leikattu 67 miljoonaa markkaa, olisi tullut palauttaa hallitusohjelman mukaiselle tasolle ja lisätä kansallinen tuki siten, että budjetti olisi taannut kannattavan maatalouden tuotantoedellytykset.

Siinä mielessä täälläkin keskustelussa ollut 141 artiklan mukainen vakavien vaikeuksien tuki Etelä-Suomeen olisi välttämätöntä, sen saaminen pysyväksi viimeistään vuonna 2003 välitarkistuksessa, jolloin taattaisiin maataloudelle kannattavat toimintaedellytykset koko maassa, kuten nyt on toivomuksessa.

Arvoisa puhemies! Toivon, että budjetti on siinä mielessä realistinen ja mahdollistaa myöskin valtakunnassa kohtuullisen palvelujen järjestämisen. Uskon, että keskustelu tulee jatkumaan vielä näistä keskeisistä kysymyksistä edelleen.

Ensimmäinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna keskiviikkona kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 23.58.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
